Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Anja Debenjak

Izkušnje LGBTQIA+ oseb v Sloveniji

Magistrsko delo

Ljubljana, 2026

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Anja Debenjak

Izkušnje LGBTQIA+ oseb v Sloveniji

Magistrsko delo

Študijski program: Socialno delo

Mentor: doc. dr. Srečo Dragoš

Ljubljana, 2026

ZAHVALA

Zahvaljujem se vsem sogovornicam in sogovornikom,
ki so z mano delili svoje osebne zgodbe in dragocene izkušnje.
Brez vašega zaupanja, iskrenosti in pripravljenosti za sodelovanje ta naloga ne bi nastala.

Rada bi se zahvalila tudi svojemu mentorju doc. dr. Sreču Dragošu za njegov čas,
vodenje in nasvete pri pisanju magistrske naloge.

Hvaležnost velja moji družini za brezpogojno podporo, ki mi jo je nudila v vseh letih študija,
ter partnerju za vsakodnevno spodbudo in razumevanje v zadnjih mesecih pisanja.

Magistrsko nalogo s ponosom in ljubeznijo posvečam obema svojima babicama.

Izkušnje LGBTQIA+ oseb v Sloveniji
Povzetek magistrskega dela

V svojem magistrskem delu sem raziskovala izkušnje LGBTQIA+ oseb v Sloveniji, pri čemer sem vključila pričevanja aseksualnih, biseksualnih, homoseksualnih in transspolnih oseb. Naloga celovito obravnava zgodovinski, pravni ter družbeni položaj LGBTQIA+ skupnosti. Teoretični in empirični del skupaj ponujata poglobljen vpogled v njihova življenja ter resničnost. V teoretičnem delu naloge sem najprej opisala koncepte spola, pripisanega ob rojstvu, družbenega spola, spolnega izraza, spolne usmerjenosti in spolne identitete, predstavila kratico LGBTQIA+ ter raznolikost znotraj skupnosti, nato pa izpostavila večplastnost procesa razkritja. Zatem sem osvetlila tako pozitivne kot negativne oblike mišljenja, vedenja in odnosa družbe do LGBTQIA+ oseb. Sledil je zgodovinski ter pravni pregled boja za pravice v Sloveniji, ki izpostavi temeljne korake na poti do zakonodajne enakopravnosti, od dekriminalizacije homoseksualnosti do polne izenačitve istospolnih partnerskih zvez, ob čemer opozarjam na še vedno pomanjkljivo pravno ureditev položaja transspolnih in interspolnih oseb. Pomemben del predstavlja tudi pregled že izvedenih kvantitativnih in kvalitativnih raziskav ter njihovih ugotovitev na tem področju. Empirični del naloge temelji na kvalitativni raziskavi, znotraj katere sem z zbiranjem, obdelavo in analizo osebnih pričevanj raziskovala vsakdanje izkušnje sodelujočih oseb. S tem pristopom sem lahko zagotovila poglobljen vpogled v raznolikost in večplastnost njihovega doživljanja ter osvetlila njihove osebne zgodbe. Rezultati raziskave prikazujejo, da je za sodelujoče osebe razkritje večkraten in pogosto obremenjujoč proces, povezan s strahom pred zavrnitvijo, nesprejemanjem in izključevanjem, zaradi česar se marsikatera oseba odloči za prikrivanje svoje spolne usmerjenosti in/ali identitete. Odgovori intervjuvanih oseb izpostavijo pomembnost virov podpore, ki jim pomagajo lajšati stiske, premagovati izzive in se soočati s težkimi trenutki. Izkazalo se je namreč, da se LGBTQIA+ osebe še vedno prepogosto srečujejo s stigmo, stereotipi ter marginalizacijo v odnosih, institucijah in splošni javnosti. Empatija, solidarnost in pravičnost tako v ožjem kot širšem okolju so zato ključni za dostojno življenje v skladu z njihovim pravim jazom. Na koncu naloge so predstavljene še njihove lastne želje in predlogi za doseganje resnične enakopravnosti v slovenski družbi.

Ključne besede: aseksualnost, biseksualnost, homoseksualnopst, transspolnost, spolna identiteta, spolna usmerjenost, LGBTQIA+, proces razkritja, pozitivne izkušnje, negativne izkušnje, Slovenija

Experiences of LGBTQIA+ People in Slovenia
Master's Thesis Abstract

In my master's thesis, I explored the experiences of LGBTQIA+ people in Slovenia, including the personal stories of asexual, bisexual, homosexual, and transgender individuals. The thesis comprehensively addresses the historical, legal, and social position of the LGBTQIA+ community. Together, the theoretical and empirical parts offer a profound insight into their lives and reality. In the theoretical part of the thesis, I first described the concepts of sex assigned at birth, gender, gender expression, sexual orientation, and gender identity, and introduced the LGBTQIA+ acronym and the diversity within the community, before highlighting the multifaceted nature of the coming out process. Subsequently, I shed light on both positive and negative forms of societal thinking, behavior, and attitudes toward LGBTQIA+ individuals. This was followed by a historical and legal overview of the struggle for rights in Slovenia, highlighting the fundamental steps toward legislative equality, from the decriminalization of homosexuality to the full equalization of same-sex partnerships, while drawing attention to the still inadequate legal regulation regarding the status of transgender and intersex persons. A significant section also includes a review of previously conducted quantitative and qualitative research and their findings in this field. The empirical part of the thesis is based on qualitative research, within which I explored the everyday experiences of the participants by collecting, processing, and analyzing their personal accounts. This approach allowed me to ensure an in-depth understanding of the diversity and complexity of their experiences and to illuminate their lived experiences. The results of the research show that for the participants, coming out is a recurrent and often burdensome process associated with the fear of rejection, non-acceptance, and exclusion, which leads many individuals to conceal their sexual orientation and/or identity. The responses of the interviewed individuals emphasize the significance of support networks and sources of strength, which help them alleviate distress, overcome challenges, and cope with difficult moments. It has become evident that LGBTQIA+ individuals still too frequently encounter stigma, stereotypes, and marginalization in relationships, institutions, and the general public. Empathy, solidarity, and justice in both the immediate and broader environment are therefore crucial for a dignified life in accordance with their true selves. Finally, the participants share their own wishes and suggestions for achieving true equality in Slovenian society.

Keywords: asexuality, bisexuality, homosexuality, transgender, gender identity, sexual orientation, LGBTQIA+, coming out process, positive experiences, negative experiences, Slovenia.

KAZALO VSEBINE

1. UVOD 1

2. PREGLED PROBLEMATIKE 4

2.1. Vidiki spola, usmerjenosti in identitete 4

2.2. Raznolikost spolnih usmerjenosti, identitet in značilnosti 5

2.3. Kratica LGBTQIA+ 7

2.4. Razkritje 9

2.5. Pozitivne oblike odnosa 10

2.6. Negativne oblike odnosa 15

2.7. Zakonodaja in pomembni dokumenti 23

2.7.1. Pravni okvir za LGBTQIA+ osebe 23

2.7.2. Pravni okvir istospolnih partnerstev in družin 25

2.7.3. Pravni okvir za transspolne osebe 27

2.7.4. Pravni okvir za interspolne osebe 29

2.8. Pregled raziskav o izkušnjah in vsakdanjem življenju LGBTQIA+ oseb 31

2.8.1. Pričevanja LGBTQIA+ oseb 31

2.8.2. Statistične raziskave 44

2.9. Socialno delo z LGBTQIA+ osebami 50

3. FORMULACIJA PROBLEMA 55

3.1. Raziskovalna vprašanja 56

4. METODOLOGIJA 57

4.1. Vrsta raziskave 57

4.2. Teme raziskovanja 57

4.3. Metoda in mersko orodje 57

4.4. Opredelitev populacije in vzorca 58

4.5. Zbiranje podatkov 58

4.6. Obdelava in analiza podatkov 58

5. REZULTATI 60

5.1. Razkritje 60

5.1.1. Razkritje sebi 60

5.1.2. Razkritje drugim 62

5.1.3. Odziv okolice na razkritje 64

5.2. Odločitev za (ne)razkritje 66

5.2.1. Razsežnosti razkritja 66

5.2.2. Razlogi za nerazkritje 67

5.3. Viri moči 69

5.3.1. Podpora bližnjih 70

5.3.2. Podpora v širšem okolju 71

5.4. Pozitivne izkušnje 72

5.4.1. Pozitivne izkušnje v različnih okoljih 72
5.4.2. Pozitiven vpliv izkušenj 73
5.5. Negativne izkušnje 76
5.5.1. Negativne izkušnje v različnih okoljih 76
5.5.2. Posledice negativnih izkušenj 78
5.6. Specifične težave 79
5.6.1. Vpliv na kakovost življenja 80
5.6.2. Življenjske ovire 81
5.7. Odnos slovenske družbe 82
5.7.1. Družbeni prikaz in vpliv 83
5.7.2. Družbeni odnos 85
5.8. Ključne spremembe 87
5.8.1. Sistemske spremembe 87
5.8.2. Družbene spremembe 89
6. RAZPRAVA 92
6.1. Razkritje 92
6.1.1. Razkritje sebi 92
6.1.2. Razkritje drugim 93
6.1.3. Odziv okolice na razkritje 94
6.1.4. Vloga socialnega dela pri razkritju 95
6.2. Odločitev za (ne)razkritje 96
6.2.1. Razsežnosti razkritja 96
6.2.2. Razlogi za nerazkritje 96
6.2.3. Navezava na stroko 97
6.3. Viri moči 98
6.3.1. Podpora bližnjih 98
6.3.2. Podpora širše okolice 99
6.3.3. Stroka socialnega dela kot vir podpore 100
6.4. Pozitivne izkušnje 101
6.4.1. Pozitivne izkušnje v različnih okoljih 101
6.4.2. Pozitiven vpliv izkušenj 101
6.4.3. Slavljenje pozitivnih izkušenj v socialnem delu 103
6.5. Negativne izkušnje 103
6.5.1. Negativne izkušnje v različnih okoljih 104
6.5.2. Posledice negativnih izkušenj 106
6.5.3. Socialno delo kot varovalni dejavnik 107
6.6. Specifične težave 107
6.6.1. Vpliv na kakovost življenja 107
6.6.2. Življenjske ovire 109
6.6.3. Doprinos socialnega dela 110
6.7. Odnos slovenske družbe 110

6.7.1. Družbeni prikaz in vpliv 111
6.7.2. Družbeni odnos 112
6.7.3. Povezava s socialnim delom 114
6.8. Ključne spremembe 115
6.8.1. Sistemske spremembe 115
6.8.2. Družbene spremembe 116
6.8.3. Vloga socialnega dela pri ustvarjanju vključujoče družbe za LGBTQIA+ osebe 117
7. SKLEPI 119
8. PREDLOGI 124
9. SEZNAM UPORABLJENE LITERATURE IN VIROV 127
10. PRILOGE 139
10.1. Smernice za intervju 139
10.2. Tabele 139

KAZALO TABEL

Tabela 5.1: Podatki o intervjujih 60
Tabela 10.1: Intervju A 139
Tabela 10.2: Intervju B 143
Tabela 10.3: Intervju C 146
Tabela 10.4: Intervju Č 149
Tabela 10.5: Intervju D 153
Tabela 10.6: Intervju E 157
Tabela 10.7: Intervju F 161
Tabela 10.8: Intervju G 164
Tabela 10.9: Intervju H 167
Tabela 10.10: Intervju I 171

1. UVOD

Pretekle in sedanje izkušnje LGBTQIA+ oseb so tiste, ki najbolj nazorno razkrivajo resničnost njihovega vsakdana, saj se v njih prepletajo tako pripadnost in ljubezen kot tudi negotovost ter strah. Skrbno poslušanje teh zgodb je ključno, saj služijo kot izhodišče za razumevanje, kje v družbi so še vedno potrebni premiki. Čeprav je bila v Sloveniji dosežena zakonodajna enakopravnost, se v medosebnih odnosih, na delovnem mestu in znotraj institucij še vedno odražajo globoko ukoreninjeni predsodki, stigma ter diskriminacija. Zakoreninjene družbene norme, nesprejemanje ter zavračanje ne vplivajo le na življenja LGBTQIA+ ljudi, temveč oblikujejo tudi ravnanja in stališča okolice do njih. Pot do polnega uveljavljanja njihovih pravic ostaja dolgotrajna in zahtevna; kljub pomembnim korakom namreč še vedno obstajajo sistemske pomanjkljivosti in ovire, ki že desetletja otežujejo celovito vključenost in resnično vidnost skupnosti.

Začetki boja za pravice LGBTQIA+ oseb na Slovenskem segajo že v prvo polovico dvajsetega stoletja, ko so se leta 1921 v reviji Njiva pojavili prvi anonimni zapisi, ki so se zavzemali za odpravo kaznovanja istospolnih dejanj. V samostojni razpravi Homoseksualnost leta 1926 je ta prvič predstavljena kot naraven pojav ter vprašanje psihologije in sociologije, ne pa kot bolezen ali kriminalno dejanje. Kljub tem zgodnjim naprednim pobudam je obdobje po drugi svetovni vojni zaznamovala močna medikalizacija. Homoseksualnost je postala predmet psiholoških, psihiatričnih in medicinskih obravnav, ki so jo interpretirale kot duševno motnjo, kar je v sedemdesetih letih predstavljalo osrednji poudarek medijskega prikazovanja. Šele leta 1977 je Slovenija kot prva republika v nekdanji Jugoslaviji dekriminalizirala sporazumne homoseksualne odnose med moškimi, čeprav je splošno sprejemanje še vedno močno zaostajalo (Brenko, 2024, str. 11; Kuhar, 2003, str. 22–26). Ta prehod od kaznovanja k pojmovanju homoseksualnosti kot bolezni je utrdil predsodke in stigmo, ki so oblikovali prepričanja ljudi v večji meri kot pa same zakonske spremembe.

Odločen preobrat so prinesla osemdeseta leta, ko se je poročanje o homoseksualnosti preusmerilo od vprašanja aidsa k temam državljanskega položaja in zahtevam po enakosti. Leta 1984 je ŠKUC organiziral prvi festival Magnus, ki je veljal za začetek organiziranega slovenskega gejevskega in lezbičnega gibanja. S festivalom, ki je kasneje prerasel v današnji Festival LGBT filma, je skupnost vstopila v javni prostor in se začela uveljavljati kot bistven del takratnega dogajanja. Aktivizmu se je pridružilo tudi lezbično gibanje z registracijo sekcije LL (Lezbični Lilit) leta 1988. Cilji so se s kulturnih in socializacijskih hitro razširili na politične

zahteve, saj so se aktivisti odzvali na diskriminatoren odnos ter prakse institucij in družbe. Začelo se je zavzemanje za izenačitev položaja in enakopravnost, ki je vključevalo pravico do drugačnosti, lastnega življenjskega sloga ter svojega ustvarjalnega izraza (Brenko, 2024, str. 11; Kuhar, 2001, str. 86–95). V tem obdobju se je boj za priznavanje raznolikosti prvič neposredno povezal z umetniškim ustvarjanjem, večjo prepoznavnostjo ter zahtevo po osnovnih človekovih pravicah.

V devetdesetih letih se je civilno udejstvovanje po osamosvojitvi Slovenije razvejalo z ustanovitvijo svetovalnih in mladinskih organizacij, kot sta Galfon in Legebitra, ki sta ponudili varna okolja za druženje, izmenjavo izkušenj ter podporo. To obdobje so zaznamovale prve neposredne politične akcije, vključno s peticijo za ukrepe proti diskriminaciji zaradi spolne usmerjenosti iz leta 1995, manifestom za enakost v reviji Lesbo leta 1997 ter pozivi k registraciji partnerskih zvez, ki so dobile prvi uradni predlog leta 1998. Opozorila so se nanašala predvsem na nevidnost ter prikrajšanost LGBTQIA+ oseb ter na posledice zanje in za njihove družine. Prelomen trenutek prizadevanj za vidnost se je zgodil leta 2001 s prvo Parado ponosa, ki je bila neposreden odziv na nestrpnost, neenakopravnost in izključenost ter je dokončno prekinila molk o homofobiji v slovenskem okolju (Ius Info, 2015; Kuhar, 2001, str. 105–110; Kuhar, 2003, str. 32–39). Parada tako ni bila le protestni shod, temveč javni poziv, da prikrivanje, neprepoznavnost in prezrtost niso več sprejemljivi.

Zadnji dve desetletji sta bili zaznamovani z vztrajnimi zakonodajnimi premiki in soočanjem s heteronormativnostjo kot prevladujočo družbeno normo. Leta 2003 je začel veljati nov Zakon o delovnih razmerjih, ki vključuje tudi prepoved diskriminacije na podlagi spolne usmerjenosti. Zakon o registraciji istospolne partnerske skupnosti, sprejet leta 2005, je zaradi minimalnega obsega pravic LGBTQIA+ skupnost postavil v drugorazreden položaj. Sledil je niz pobud za popolno izenačitev v okviru tako Družinskega zakonika kot novele Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih, ki pa sta bila na referendumih v letih 2012 ter 2015 zavrnjena. Čeprav je Zakon o partnerski zvezi leta 2016 prinesel večino svoboščin, je popolna enakopravnost nastopila šele leta 2022. Ustavno sodišče je takrat razsodilo, da sta omejevanje sklenitve zakonske zveze na osebe različnega spola in onemogočanje skupne posvojitve v neskladju z Ustavo. Nastopile so spremembe zakonodaje, ki so ključne za odpravo sistemskega kršenja človekovih pravic ter zagotavljanje pravičnosti za vse (Brenko, 2024, str. 11; Državna volilna komisija, 2012; Državna volilna komisija, 2015; Ius Info, 2015; Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, 2022; Zavrl, 2021, str. 226). Kljub temu pa se še vedno kaže

razkorak med pravno ureditvijo in družbenim položajem, zato so potrebne dodatne izboljšave, ki izhajajo iz dejanskih potreb in izkušenj LGBTQIA+ oseb.

Večja vidnost in pravno priznanje predstavljata pomemben korak k sprejetosti LGBTQIA+ skupnosti, vendar se resnična enakopravnost doseže predvsem skozi pravično obravnavo in naklonjenost javnega mnenja. Za oblikovanje dejanskih sprememb samo zakonodajna izenačenost ne zadošča, če se ta ne odrazi tudi v družbenem razumevanju. Pri tem so izjemnega pomena pričevanja LGBTQIA+ oseb, ki osvetljujejo njihove vsakdanje življenjske izkušnje.

2. PREGLED PROBLEMATIKE

2.1. Vidiki spola, usmerjenosti in identitete

Doživljanje ter izražanje lastnega spola, spolne identitete in usmerjenosti predstavljata pomemben del življenja, ki presega zgolj biološke okvirje, saj ju sooblikujejo družbeni, kulturni ter osebni dejavniki. Pravica do samoopredelitve, samoodločanja ter svobodnega izražanja bi morala biti temeljna pravica vsakega človeka.

V medicinskem in biološkem kontekstu se **spol, pripisan ob rojstvu** (včasih imenovan tudi biološki spol), nanaša na fizične razlike med moškim ter ženskim telesom. Temelji na človekovi anatomiji, zunanjih spolnih organih, ravni hormonov in kromosomih. Ta sistem v klasični medicini ohranja spolno binarnost, saj osebo opredeljuje le kot moškega ali žensko (Koletnik, Grm in Gramc, 2016, str. 12; Kuhar, 2001, str. 126). Čeprav telesne značilnosti še vedno služijo za razvrščanje ljudi v binarni sistem, so danes za marsikatero osebo nezadostne in omejujoče.

V nasprotju s tradicionalno delitvijo se uveljavlja koncept družbenega spola, ki vključuje vrsto psihičnih, družbenih in kulturnih razlik ter zanika obstoj le dveh spolov. **Družbeni spol**, ki je raznolik in nenehno razvijajoč se, predstavlja okvir, znotraj katerega se oblikuje individualna spolna identiteta, katere osnova je samoidentifikacija. Zaobjema vse obstoječe spole, saj temelji tako na družbenih in kulturnih dejavnikih kot tudi osebnem doživljanju, občutkih ter potrebah. Pomembno je razlikovati med obema spoloma, saj biološki dejavniki ne odražajo nujno dejanskega notranjega doživljanja (Koletnik, Grm in Gramc, 2016, str. 18; Kuhar, 2001, str. 127). Samoopredelitev in svobodno izražanje identitete ljudem omogočata, da živijo v skladu z lastno resnico.

To doživljanje se močno odraža v socialni identiteti in **spolnih vlogah**, ki določajo naš vsakdan. Socialna identiteta namreč temelji na človekovi naravni težnji po razvrščanju, kar predstavlja osnovno izhodišče našega zaznavanja. To osebi ne narekuje le pripadnosti, temveč prek spolnih vlog določa tudi pričakovano vedenje in norme. Slednje predstavljajo družbeno oblikovane ter predpisane vzorce vedenja glede spolnih dejanj ali izražanja, ki izhajajo iz binarnega razumevanja ženskosti in moškosti. Spolne vloge se lahko spreminjajo skozi čas ter se razlikujejo med različnimi kulturami (Koletnik, Grm in Gramc, 2016, str. 12; Mallon, 2009, str. 3; Vec, 2007, str. 77–78). Razumevanje togosti teh vlog je ključno za preseganje tradicionalne družbene delitve in spodbuja širše družbeno sprejemanje raznolikosti.

Medtem ko vloge izhajajo iz pričakovanj okolja, se notranje doživljanje navzven kaže prek **spolnega izraza**. Ta se nanaša na vse vidne in zunanje načine predstavljanja lastne spolne identitete. Lahko odseva tako ujemanje kot neujemanje z normami, ki jih določa binarni spolni sistem (Koletnik, Grm in Gramc, 2016, str. 12). To zagotavlja izražanje osebne identitete neodvisno od zakoreninjenih družbenih predstav.

V nasprotju s socialno identiteto, ki izvira iz družbenih kategorij, **spolna identiteta** temelji na osebnem doživljanju svojega spola. To notranje občutenje vključuje globoko doživljanje lastnega telesa, ki se ne ujema nujno s spolom, določenim ob rojstvu. Hkrati obsega različne načine izražanja; tako tiste, ki so lahko v skladu z ustaljenimi družbenimi pričakovanji, kot tiste, ki od njih odstopajo (European Institute for Gender Equality, 2026b; Koletnik, Grm in Gramc, 2016, str. 106). Razumevanje spola je tako odvisno od notranjega občutenja, ne pa od pričakovanih družbenih vlog.

Medtem ko identiteta določa doživljanje sebe, **spolna usmerjenost** opredeljuje medosebne vezi. Nanaša se na čustveno, romantično in/ali spolno privlačnost ter intimne in/ali spolne odnose z osebami različnega, enakega ali več kot enega spola (Koletnik, Grm in Gramc, 2016, str. 106; Magić in Swierszcz, 2012, str. 27). Takšna raznolikost medsebojne povezanosti presega ustaljene družbene predstave.

Prizadevanja za vključujočo družbo se začnejo s prepoznavanjem ter priznavanjem vseh spolnih usmerjenosti in identitet. Poglobljeno razumevanje in celostno sprejemanje namreč predstavljata temelj za zmanjševanje predsodkov, nestrpnosti in marginalizacije LGBTQIA+ oseb.

2.2. Raznolikost spolnih usmerjenosti, identitet in značilnosti

Spolna usmerjenost in identiteta sta tesno prepleteni ter neposredno vplivata tako na osebno doživljanje sebe kot način navezovanja stikov z drugimi. K tej raznolikosti prispevajo tudi edinstvene telesne značilnosti, ki presegajo binarno delitev na ženski in moški spol.

Spolne identitete se skozi čas, življenje ter družbene spremembe nenehno razvijajo. Vsaki osebi omogočajo, da svojo notranjo resnico uskladi z zunanjim svetom. **Cisspolnost** predstavlja večinsko spolno identiteto, pri kateri se osebno doživljanje spola sklada s spolom, pripisanim ob rojstvu. Kot prevladujoča identiteta v družbi je pogosto pričakovana in razumljena kot samoumevna. Nasproti temu pa **transspolnost** pod skupnim pojmom združuje raznolike spolne

identitete in izraze, ki se ne ujemajo s spolom, pripisanim ob rojstvu. V ospredje namesto družbeno pričakovanih norm postavlja osebno doživljanje. Zajema bogat spekter identitet, ki so osnovane in (pre)oblikovane v skladu s svobodno samoopredelitvijo. Sem uvrščamo vse osebe, ki svojo identiteto doživljajo zunaj tradicionalnih okvirov (Koletnik, Grm in Gramc, 2016, str. 16–30; TransAkcija, b. d.).

To raznoliko doživljanje, ki presega ali se ne umešča znotraj binarnega sistema moškega in ženskega spola, se zrcali v **nebinarnosti**. Ta vključuje **aspolnost**, pri kateri oseba ne doživlja spola kot dela svoje identitete; **neutrois**, pri kateri oseba doživlja spol kot nevtralen; **bispolnost**, kjer oseba občuti dve identiteti hkrati ali izmenično; ter **panspolnost**, ki zajema občutenje mnogih ali vseh spolnih identitet. Sem uvrščamo tudi **kvirspolnost**, ki zavestno presega cisnormativne okvire, ter **spolno fluidnost**, ki se odraža v nenehnem prehodu med različnimi identitetami oziroma v njihovem spreminjanju skozi čas (TransAkcija, b. d.).

Odkrivanje lastne spolne usmerjenosti je globoko osebna izkušnja spoznavanja in potrjevanja notranjega jaza. Gre za nenehno prepletanje čustev, odnosov in povezanosti, ki se lahko skozi življenje spreminjajo, rastejo ter dopolnjujejo. V družbi je najpogostejša in zato mnogokrat vnaprej predpostavljena **heteroseksualnost**, ki označuje spolno in/ali romantično privlačnost do oseb nasprotnega spola. Vendar pa spekter čustvene in romantične privlačnosti zajema številne in raznolike oblike medosebnih vezi. **Homoseksualnost** zajema spolno in/ali romantično privlačnost do oseb istega spola, pri čemer sta primernejša izraza **lezbijka** za ženske in **gej** za moške. **Biseksualnost** izraža spolno in/ali romantično privlačnost do več kot enega spola oziroma različnih spolov, **panseksualnost** do oseb vseh spolov oziroma ne glede na spol ali identiteto, **poliseksualnost** do več kot enega spola oziroma spolnega izraza, ne pa (nujno) vseh, ter **ceteroseksualnost** do nebinarnih ali transspolnih oseb. Pri **aseksualnosti** oseba doživlja nizko ali popolno odsotnost želje oziroma potrebe po spolnih odnosih. **Fluidna spolna usmerjenost** pa je tista, pri kateri osebe doživljajo spremembe v tem, kdo jih spolno in/ali romantično privlači ter s kom imajo spolne odnose (Bibič, Lemaić, Oblak, Pirih in Topolovec, 2011, str. 12–31; Raypole, 2020; Merriam-Webster, 2024; Miller, 2023; TransAkcija, b. d.).

Spolna usmerjenost transspolnih oseb je včasih težje določljiva, saj uveljavljeni izrazi zahtevajo dogovor o individualnem pojmovanju spola in spolne identitete. Znotraj transskupnosti se jezikovne izbire pogosto oblikujejo neodvisno od mejnikov tranzicije, saj te identitete temeljijo na osebnem doživljanju in so neodvisne od telesnih značilnosti ali dostopa do medicinskih posegov za potrditev spola. Lastno spolno usmerjenost namreč vsak človek opredeljuje sam

glede na svojo identiteto; transspolne osebe, ki jih privlači nasprotni spol, se identificirajo kot heteroseksualne, tiste, ki jih privlači isti spol, pa kot geji oziroma lezbijke (Mallon, 2009, str. 4).

Interspolnost se nanaša na biološke in telesne značilnosti, s katerimi se oseba rodi in ki ne ustrezajo ustaljenim medicinskim ali družbenim normam za žensko ali moško telo. Te raznolikosti se lahko kažejo v kromosomih, ravni hormonov ali strukturi spolnih organov. Gre torej za telesne lastnosti, ki si jih človek ne izbere sam, temveč jih pridobi ob rojstvu. Pomembno je poudariti, da interspolnost sama po sebi ni povezana s spolno identiteto ali usmerjenostjo. Interspolna oseba svojo identiteto in privlačnost do drugih namreč doživlja ter opredeljuje povsem individualno (Zagovornik načela enakosti, 2020, str. 16–20).

Pomembno je razumeti, da se identitete in usmerjenosti pogosto prepletajo, saj lahko oseba pripada več skupinam hkrati. Svojo pripadnost in pomen določenih izrazov vsakdo oblikuje sam, zato identitete nikoli ne smemo pripisovati od zunaj, četudi se nam zdi, da nekdo ustreza določeni definiciji. Spoštovanje notranjega doživljanja pomeni, da o osebah govorimo izključno z uporabo izrazov, ki jih uporabljajo same zase, saj le tako zares priznamo njihovo osebno resnico in dostojanstvo (TransAkcija, b. d.).

Sodobno priznavanje vedno novih spolnih identitet in usmerjenosti odpira pomembna vprašanja o družbeni vidnosti. Čeprav prizadevanja za vključevanje zagotavljajo prostor za izražanje edinstvenosti, se ob hitrem dodajanju novih oblik lahko zgodi nepredviden učinek. Obstaja namreč tveganje, da se specifične identitete, ki so se skozi zgodovino dolgo in naporno borile za priznanje ter razumevanje svojih izzivov, v tem širokem naboru izgubijo ali ostanejo spregledane. V prizadevanju za večjo odprtost je zato nujno zagotoviti vidnost vsem oblikam raznolikosti (Ferreira, 2024).

Ta pestrost spolnih usmerjenosti in identitete je združena pod kratico LGBTQIA+, ki služi kot pomemben okvir za prepoznavanje ter vključevanje vseh oblik izražanja.

2.3. Kratica LGBTQIA+

Kratica LGBTQIA+ združuje raznolik spekter spolnih usmerjenosti in identitet, ki znotraj tega poimenovanja najdejo priznanje, povezanost ter pripadnost. Njen namen je zagotavljanje vidnosti vsem osebam, ki so v družbi velikokrat spregledane.

Zgodovinski razvoj kratice priča o postopnem širjenju razumevanja in priznanja različnih identitet. Eno najstarejših poimenovanj v kratici je lezbijka, ki izvira z otoka Lezbos, kjer je pesnica Sapfo v antičnih časih pisala o ljubezni in privlačnosti med ženskami. Sčasoma je postala beseda sprejeta med ženskami, ki ljubijo ženske. Beseda gej se je prvotno uporabljala kot žaljivka, nato pa so jo aktivistke in aktivisti v okviru gibanja preoblikovali v pozitiven izraz. Od takrat naprej se uporablja za moške, ki ljubijo moške, ali kot širše poimenovanje za osebe z istospolno privlačnostjo. Raznolike identitete so bile najprej združene v skupnem poimenovanju gejevska skupnost, nato pa gejevska in lezbična skupnost. Zaradi tesnih vezi med lezbijkami, geji in biseksualci v vsakdanjem življenju in aktivizmu se je uveljavila bolj vključujoča kratica LGB ali GLB. Kasneje so začele organizacije uporabljati kratico LGBT ali GLBT, vključno s črko T za transspolne osebe. O njeni vključitvi je bilo veliko razprav, saj so nekateri ljudje menili, da bi morala biti skupnost omejena le na spolno usmerjenost. Vendar je bila vključitev črke T ključna, saj so transspolne osebe odigrale zgodovinsko vlogo v aktivizmu, njihove izkušnje pa so neločljivo povezane z bojem za vidnost celotne skupnosti. Pojem transspolne osebe je tako postal del širšega gibanja za pravice LGBT in je danes splošno sprejet. V zadnjem obdobju je bila dodana tudi črka Q, ki izhaja iz besede queer oziroma kvir. Ta izraz je imel prvotno žaljiv pomen, kasneje pa se je začel v uporabljati v pozitivnem kontekstu. Kratica LGBTQ je bila nato razširjena s črkama I za interspolne osebe in A za aseksualne osebe ter znakom plus, ki zajema preostali del skupnosti. Simbol + predstavlja vse necisspolne ter neheteroseksualne identitete, ki se ne prepoznajo znotraj obstoječih oznak, ter vse spole, spolne identitete ter usmerjenosti, ki jih črke in besede še ne morejo ustrezno opisati (Blakemore, 2021; Cherry, 2023; Društvo DIH, 2019; Lasher in Campano, 2023).

Nobena identiteta ali usmerjenost ni pomembnejša od druge, prav vse potrebujejo zastopanost. Kljub temu je nujno, da kratico LGBTQIA+ uporabljamo premišljeno in le takrat, ko se zares naslavlja ter spoštuje celoten spekter spolnih identitet, usmerjenosti in izrazov, ki jih zajema. Uporaba tega pojma brez iskrenega prizadevanja za enakopravnost namreč ustvarja le navidezno vključevanje, ki zanemarja specifične potrebe posameznih podskupin. Pri nenehnem dodajanju črk kratici je treba najti ravnovesje, saj lahko namesto želene jasnosti povzroči nepreglednost. To se kaže v uporabi obsežnih oblik, kot je LGBTQQIP2SAA, ali v številnih drugih različicah, ki se pojavljajo v sodobnem času (TransAkcija, 2021, str. 9; Whitehall, 2021).

Uporaba te kratice daje glas in priznanje vsem identitetam, ki so bile skozi čas pogosto zatirane, spregledane ali stigmatizirane. Ne gre zgolj za niz črk, temveč za odraz vztrajnosti v dolgotrajnem boju za temeljne človekove pravice, ki jih ni bilo enostavno doseči. Da pa bi

postale LGBTQIA+ osebe resnično vidne, se morajo najprej soočiti z enim najpomembnejših procesov v svojem življenju, razkritjem.

2.4. Razkritje

Razkritje lastne identitete ali usmerjenosti je globoko oseben, raznolik in večplasten proces. Ker je lahko obremenjujoče ter zahtevno, mora biti vedno neprisiljeno in svobodno, brez pritiska, vmešavanja ali obsojanja. Obenem pa je odločitev za nerazkritje prav tako sprejemljiva ter upravičena, saj pogosto temelji na zapletenih razlogih, kot so varnost, družbeni pritiski ali kulturni okvirji.

Z izrazom **razkritje ali coming out** opisujemo prepoznavanje, notranje sprejemanje ter razkrivanje lastne spolne usmerjenosti in/ali identitete najprej sebi in nato še drugim. Ta korak močno vpliva na doživljanje sebe, osebno svobodo ter odnose z bližnjimi in okolico. Nasprotje temu je neželeno razkritje, ki se zgodi proti volji osebe ali pod zunanjim pritiskom, kar lahko privede do nepredvidljivih in pogosto negativnih odzivov (Kuhar, 2001, str. 188–191; Magić in Swierszcz, 2012, str. 28). Izbira o tem, komu in kje se bo človek razkril, je tesno povezana z zaupanjem, ki ga čuti v določenem okolju.

Razkritje ni enkratno dejanje, temveč nenehen proces, s katerim se LGBTQIA+ ljudje soočajo v raznolikih okoliščinah in novih poznanstvih. Prav tako pa se lahko spolna usmerjenost in/ali identiteta tekom življenja spreminjata, zato se oseba v različnih življenjskih obdobjih razkrije z več identitetami; pri tem gre za dvojno ali večkratno razkritje (TransAkcija, 2021, str. 8). LGBTQIA+ osebe o svoji spolni usmerjenosti pogosto najprej spregovorijo s prijateljicami in prijatelji, ki jim zaupajo. Po drugi strani pa je razkritje staršem večkrat težje ter čustveno bolj zahtevno zaradi tesnejših odnosov in drugačnih pričakovanj. Previdnost je še posebej potrebna v javnih prostorih, kot so ulice in lokali, kjer še vedno obstaja tveganje za nadlegovanje ali napade, ter v javnih ustanovah. V slednjih se negotovost pojavlja na različnih ravneh: v šoli zaradi strahu pred osamljenostjo, vrstniškim pritiskom in nasiljem; na delovnem mestu zaradi skrbi pred izgubo zaposlitve ter oteževanjem napredovanja; v zdravstvu pa zaradi bojazni pred predsodki osebja, pomanjkanjem podpore ali nespoštljivo obravnavo. Ovire pri razkritju tako vključujejo negativen odnos družbe, ponotranjeno (homo/bi/trans)fobijo, nezmožnost sprejetja lastne identitete, tesnobo zaradi zavrnitve in slabe odnose z bližnjimi (Kuhar, 2001, str. 192–202; Magić in Swierszcz, 2012, str. 18; Švab in Kuhar, 2005, str. 115–120; TransAkcija, 2015,

str. 23). Odločitev za razkritje ali varovanje zasebnosti bi se za zaščito dostojanstva morala zgoditi na podlagi osebne presoje in pod lastnimi pogoji.

Kadar se človek odloči, da ne bo razkril svoje spolne usmerjenosti ali identitete oziroma jo bo aktivno prikrival, to poimenujemo **nerazkritje**. Heteronormativno okolje LGBTQIA+ osebe pogosto prisili, da skrivajo svoje občutke, spolno usmerjenost ali identiteto, saj se bojijo zavračanja, ustrahovanja, izključevanja, stigmatizacije ali celo nasilja (Magić in Swierszcz, 2012, str. 15–28). Vsaka oseba mora imeti pravico do svobodne izbire glede razkrivanja svoje spolne identitete in usmerjenosti.

Da bi postalo razkritje v prihodnosti manj čustveno obremenjujoče, je treba spremeniti toge družbene predstave ter preprečiti negativen odnos do LGBTQIA+ ljudi. Za pozitivno izkušnjo ob tej osebni odločitvi so ključni brezpogojna podpora, empatija in solidarnost.

2.5. Pozitivne oblike odnosa

Sodobno družbo, zaznamovano z raznolikostjo spolov, spolnih usmerjenosti in identitet, moramo graditi na medsebojnem dostojanstvu, spoštovanju ter vključenosti. Kljub nenehnemu prizadevanju za enakopravnost se LGBTQIA+ osebe v vsakdanjem življenju prepogosto soočajo z nerazumevanjem in nestrpnostjo. Boj proti neenakosti zato zahteva večplasten pristop; od izobraževanja in ozaveščanja do doslednega varovanja človekovih pravic in odpravljanja sistemskih ovir.

Pristni odnosi se začnejo s **strpnostjo**, ki pomeni spoštovanje in priznavanje raznolikosti kultur ter oblik izražanja. Ljudem omogoča svobodo ravnanja po lastnih prepričanjih in sprejemanja drugačnih stališč ter jim zagotavlja pravico, da živijo v miru in so to, kar so. Spodbujajo jo znanje, odprtost ter svoboda misli in vesti. Kot politična in pravna zahteva, osnovana na varovanju temeljnih svoboščin, se udejanja prek pravične zakonodaje ter zagotavljanja enakih priložnosti za vse. Ločimo neformalno (družbene norme, sprejemanje različnosti) ter formalno strpnost (pravni okvir, svobodno življenje, zakonska podpora), ki sta medsebojno prepleteni (Deklaracija o načelih strpnosti, 1995; Fischer, Kalmijn in Steinmetz, 2016, str. 517–518). Le v strpnem okolju se lahko razvije iskreno razumevanje do LGBTQIA+ oseb in njihovih izkušenj.

Razumevanje se odraža v izkazovanju naklonjenega in pozitivnega odnosa do mišljenja, čustvovanja ter ravnanja osebe ali skupine ljudi. Razumevajoče osebe se zavedajo čustev drugih

ter z njimi vzpostavijo prijateljska, spoštljiva in iskrena razmerja (Fran, b. d.; Merriam-Webster, 2024). Empatični odnosi, ki temeljijo na priznavanju in cenjenju vseh identitet, utrjujejo medosebne vezi, odprtost in zaupanje.

Bistvo **empatije** je sposobnost prepoznavanja misli in čustev drugih. Omogoča nam pogled na svet z zornega kota druge osebe, kar nudi podlago za sočutje in pomoč. Vključuje deljenje občutkov ali počutja z drugimi, tudi če sami nismo v enakem položaju, ter razumevanje njihovega doživljanja dogodkov, kljub temu da jih sami vidimo drugače. Prav to je poglavitnega pomena za vzpostavljanje in vzdrževanje kakovostnih medosebnih odnosov (Pirc, 2019; Psychology Today, 2024). Empatija do LGBTQIA+ oseb nam omogoča, da lažje prepoznamo njihove potrebe in jim nudimo ustrezno podporo. Ključna je za razvijanje povezanosti ne glede na razlike, kar krepi medsebojno povezanost in zaupanje (Van Schalkwyk, 2023). Prav ta bližina ter pripadnost sta neprecenljivi za preseganje osamljenosti in odtujenosti LGBTQIA+ oseb.

Sprejemanje se kaže v spoštovanju, podpori ter pripravljenosti, da druge zares slišimo in vključimo (Habjanič, 2020). Takšen pozitiven odziv družbe do LGBTQIA+ oseb se odraža v priznavanju raznolikosti, zaradi česar se počutijo cenjene, varne in enakovredne na vseh področjih življenja. To zahteva tako zavezništvo in zagovorništvo kot neprestano zoperstavljanje predsodkom, stigmatizaciji in diskriminaciji. Sprejemanje krepi politično in ekonomsko moč celotne skupnosti, saj omogoča enak dostop do zdravstvenih storitev, stanovanj in zaposlitvenih priložnosti. S tem spolna identiteta preneha biti ovira za poklicno napredovanje ali pravično plačilo, kar vsakomur omogoča polno udejstvovanje v družbi (Perry, 2022). Zato je za učinkovito podporo pri premagovanju vsakodnevnih izzivov LGBTQIA+ osebam treba zagotoviti sprejemajoče okolje.

Osrednji namen **podpore** je zagotavljanje spodbude, tolažbe, pomoči in virov, ki osebi ali skupnosti nudijo varnost. Obenem pa vključuje tudi prizadevanja za širše družbene spremembe z zagovarjanjem določenih politik (Merriam-Webster, 2024). Ustrezna opora je bistvenega pomena za izboljšanje kakovosti življenja LGBTQIA+ ljudi. Poznamo:

- čustveno podporo, ki vključuje empatijo, razumevanje in tolažbo v zahtevnih obdobjih;
- družbeno podporo, ki spodbuja občutek pripadnosti in vključenosti;
- praktično podporo, ki nudi pomoč pri vsakodnevnih nalogah in izzivih;
- informacijsko podporo, ki opolnomoči osebe z znanjem in nasveti;

- celovito podporo, ki zagotavlja kakovostno pomoč na vseh področjih bivanja (HUMAN Integrated Performance, b. d.).

Pri tem je bistveno potrpežljivo in pozorno poslušanje, ki temelji na spoštovanju njihovih občutkov. S tem ustvarjamo varno okolje, v katerem lahko brez strahu spregovorijo o svojih izkušnjah, kar jim olajša soočanje z zapletenimi situacijami in težavami. Vendar pa podpora presega le osebni stik, izraža se tudi skozi spodbujanje enakopravnosti, nasprotovanje nadlegovanju in diskriminaciji ter zagovarjanje pri razkritju ali tranziciji (Lambda Legal, b. d.; Grm in Mrakovčić, 2019, str. 32; Mind, 2024; Princeton University, 2024). S takšnim poglobljenim pristopom oblikujemo solidarno skupnost, osnovano na spoštovanju človekovih pravic in zagotavljanju dejanske enakosti.

Solidarnost predstavlja močno vez med ljudmi, ki je nujen pogoj za delovanje družbe. Izhaja namreč iz prepričanja o pravični delitvi, medsebojni odgovornosti in spoštovanju. Hkrati nas opominja, da smo odgovorni drug za drugega ter da delujemo v korist in zaščito vseh. Poznamo:

- medosebno solidarnost, ki se osredotoča na odnose ter zajema pomoč, deljenje in skrb za sočloveka v stiski;
- solidarnost na ravni združenj, kjer si osebe iste skupine medsebojno pomagajo ter skrbijo za razvoj in uspeh drugih;
- sistemsko solidarnost, ki je urejena prek države ali skupnosti ter temelji na prerazporeditvi virov za pomoč ljudem v stiski (Razgledan.si, b. d.).

Do LGBTQIA+ oseb se to izraža z zavzetim prepoznavanjem njihovih potreb, premagovanjem krivic ter preseganjem predsodkov. Obsega tudi ozaveščanje o diskriminaciji, zagovarjanje zakonov za zaščito njihovih pravic ter spodbujanje vključenosti in enakosti na vseh področjih življenja (Sangiovanni in Viehoff, 2023; Youth Off The Streets, b. d.). Solidarnost krepi medsebojno zaupanje in občutek povezanosti, kar je za LGBTQIA+ osebe ključnega pomena pri premagovanju občutkov odtujenosti.

Zagovorništvo si prizadeva uravnotežiti razmerje moči med institucijo ter njenimi uporabnicami in uporabniki, hkrati pa posreduje pri morebitnih nesoglasjih med njimi. Njegov namen je zaščita dostojanstva, dosledno upoštevanje pravic ter zagotavljanje enakopravnosti. Zagovornice in zagovorniki skozi predanost ter pristen stik zastopajo želje ljudi. Osredotočajo se na krepitev moči s spodbujanjem samozagovorništva, samoodločanja in soustvarjanja rešitev. Njihova podpora pri povečanju osebnega vpliva in sodelovanju z ustanovami postane nujna ob zaznavi nezadovoljivega dostopa do javnih storitev ali dobrin ter kršitev človekovih

pravic na podlagi spola, spolne usmerjenosti, identitete, izraza ali značilnosti. V teh primerih pozovejo odgovorne institucije, naj sprejmejo ustrezne ukrepe za spremembo zakonodaje, politik in ustaljenih praks (Društvo ALTRA, 2021; Lamovec in Čufer, 1993, str. 27; Legebitra, 2023; Združenje za moč, 2024). Zagovorništvo je bistveno za odpravljanje sistemskih ovir in zagotavljanje vključenosti LGBTQIA+ oseb.

Vključujočo družbo gradimo z aktivnim, namernim ter stalnim prizadevanjem za enake pravice in priložnosti, kar se odraža v povezovanju z osebami, ki bi sicer lahko bile izključene ali marginalizirane. Zagotavljanje enakovrednega dostopa do virov in storitev vsem ljudem omogoča socialno integracijo, polno udeležbo v skupnosti ter dostojno življenje (Eurofound, 2023; Hivos, 2021, str. 17). **Vključenost** LGBTQIA+ oseb zajema ustvarjanje prijetne in spodbudne kulture na delovnem, izobraževalnem ter širšem področju. Cilj je vzpostaviti sprejemajoče okolje, v katerem je lahko vsaka oseba uspešna in cenjena zaradi svoje edinstvenosti ter svobodno izraža svoj pravi jaz brez strahu pred obsojanjem, nadlegovanjem ali diskriminacijo (Harding Evans, 2023). Šele ko je vsaka LGBTQIA+ oseba videna, slišana in vključena, lahko zagotovimo dejansko enakost.

Uresničevanje **enakosti** temelji na pravični in pošteni obravnavi vseh oseb, ne glede na spol, spolno usmerjenost ali spolno identiteto. Omogoča sodelovanje in udejstvovanje ljudi na vseh ravneh ter prispeva k odpravi preteklih neenakosti. S tem ustvarja pogoje, ki cenijo raznolikost ter poudarjajo medsebojno spoštovanje. V družbi, ki temelji na teh načelih, ima vsakdo možnost svobodne izbire svoje življenjske poti brez strahu pred predsodki, preganjanjem ali nasiljem (British Council, 2024; Evropska komisija, b. d.). Ključno je, da so politike, ukrepi in programi oblikovani tako, da upoštevajo specifične potrebe LGBTQIA+ oseb, ščitijo njihovo identiteto ter zagotavljajo njihovo varnost. Zato je nujno razločevati med enakostjo in enakopravnostjo. Medtem ko prva zahteva enako obravnavo vseh, druga prepoznava raznolikost izhodišč ter osebnih okoliščin, na podlagi česar narekuje sistemske prilagoditve za odpravo krivic in ovir (Evropska komisija, 2020; National Association of Colleges and Employers, 2024).

Zaradi navedenega je **enakopravnost** osrednjega pomena, saj zagotavlja najboljše možnosti za uspeh v življenju, ne glede na ozadje ali osebne okoliščine. Za dosego enakih izidov je včasih treba uvesti posebne ukrepe, ki različnim skupinam ljudi dejansko omogočijo enake priložnosti (University of Sunderland in London, 2024). Prizadevanja za enakopravnost LGBTQIA+ skupnosti se tako osredotočajo na urejanje pravic in svoboščin ter neprestano izboljševanje družbenega odnosa. To se odraža v pravnem priznanju vseh identitet in usmerjenosti, zaščiti

pred diskriminacijo, nenehnem razvoju zakonodaje ter krepitvi podpore javnosti (Equaldex, 2024). Soustvarjanje pravične družbe je neločljivo povezano z odpravo dolgotrajnih ter večplastnih neenakopravnosti, ki so jih LGBTQIA+ osebe doživljale v preteklosti in s katerimi se soočajo še danes.

Doseganje **pravičnosti** obsega nepristransko obravnavo vseh oseb, zavzeto preprečevanje krivic, izboljšanje položaja ranljivih skupin ter odpravljanje škodljivih praks. To se odraža v doslednem zagotavljanju enakosti spolov, zaščiti manjšin ter poštenem dostopu do ključnih virov, kot sta zdravstvo in izobraževanje. Obenem pa zahteva tudi nenehno širjenje pravic, pri čemer ne sme nihče uživati privilegijev, ki niso enako dostopni vsem. Takšna ureditev temelji na stabilnem in doslednem izvajanju splošno sprejetih pravil, ki zavezujejo vse ljudi. V odnosu do LGBTQIA+ oseb je ključnega pomena odprava fobij ter heteronormativnosti, kar omogoča svobodno izražanje spolne identitete in usmerjenosti. Le s preseganjem togih norm ter odpravo pravnih, strukturnih in kulturnih ovir lahko ustvarjamo vključujočo skupnost, kjer je vsakdo obravnavan z dostojanstvom in ima enake možnosti za uspeh (Menekoprava, 2015; Miller, 2021; San Diego Pride, 2024; Vsevednik.si, b. d.). Družbena pravičnost je torej dosežena šele takrat, ko je zagotovljeno dostojanstvo vsake osebe, ne glede na njeno spolno identiteto ali usmerjenost.

LGBTQIA+ osebe, sprejete v družinskem, prijateljskem ter širšem družbenem okolju, ki lahko svobodno izražajo svoj spol, spolno identiteto ali usmerjenost, imajo bistveno večjo možnost za uspešno, zdravo in izpolnjeno življenje (Koblenz, 2019). Krepitev empatije in solidarnosti omogoča mirno reševanje konfliktov prek dialoga, kar neposredno zmanjšuje stereotipe, diskriminacijo ter heteroseksizem. Zato je nenehno nadgrajevanje ukrepov, programov ter znanja osnova za spodbujanje spoštljivega odnosa do vseh oblik raznolikosti. Le tako sooblikujemo boljši svet za bodoče generacije (Esteban Mora, Morales Rodríguez in Martínez Ramón, 2022, str. 10–12).

Kljub nenehnim prizadevanjem za sprejemanje, vključenost ter enakopravnost LGBTQIA+ oseb se te v Sloveniji še vedno soočajo z globoko ukoreninjeno nestrpnostjo in izključevanjem. Medtem ko so v medosebnih odnosih izpostavljene odklanjanju in zavračanju lastne identitete, se v širšem družbenem okolju nenehno spopadajo z diskriminacijo na delovnem, pravnem ter institucionalnem področju.

2.6. Negativne oblike odnosa

Razumevanje zavračajočega mišljenja in vedenja do LGBTQIA+ ljudi je tesno povezano s prepoznavanjem zakoreninjenih togih predstav, ki ustvarjajo njihov neenakovreden položaj. Ta stališča se krepijo prek predsodkov, stereotipov in stigmatizacije ter stopnjujejo vse do zatiranja, napadov in zločinov iz sovraštva. Negativne izkušnje globoko zaznamujejo samopodobo, zdravje in kakovost življenja LGBTQIA+ oseb, hkrati pa škodujejo tudi celotni družbi.

H**eteronormativnost** se nanaša na kulturne in sistemske prakse, norme ter sporočila, ki uveljavljajo prepričanje, da je heteroseksualnost edina samoumevna, prava in ‚normalna' spolna usmerjenost. To predpostavlja, da smo vsi ljudje heteroseksualni ter da je ta usmerjenost ideal, ki je vreden več od drugih spolnih usmerjenosti in identitet (European Institute for Gender Equality, 2026a; Magić in Swierszcz, 2012, str. 30). Hkrati predvideva, da je heteroseksualnost nevprašljiva, kar oblikuje ter upravičuje prevladujoče strukture in pričakovanja. Ker se takšna miselnost širi prek socializacije in je vgrajena v javne, pravne, politične, izobraževalne ter verske institucije, ostaja vseprisotna, vztrajna in največkrat neopazna (Van der Toorn, Pliskin in Morgenroth, 2020, str. 160–161). S tem se ohranja hierarhija med spoli, spolnimi identitetami in usmerjenostmi. Prav zaradi teh togih predstav se oblikujejo stereotipi in predsodki, ki spodbujajo nesprejemanje, izključevanje ter zapostavljanje.

Čeprav gre za tesno prepletena pojma, ju je treba razlikovati. **Stereotipi** so posplošene predstave o osebah, ki ne priznavajo razlik med posameznicami in posamezniki znotraj skupine, temveč jih vse obravnavajo kot enake. Na le-te se navezujejo **predsodki**, ki predstavljajo vnaprejšnje, neutemeljene in nepreverjene negativne sodbe o ljudeh, zasnovane zgolj na pripadnosti določeni skupini. Privzeti so že zgodaj, avtomatično in pod vplivom stališč drugih, najpogosteje bližnjih, zato jih spremljajo močna čustva. Priučimo se jih skozi družino, kulturo in širše okolje. Tako eni kot drugi lahko temeljijo na mnogoterih osebnih okoliščinah, družbenem položaju, prepričanjih ali drugih značilnostih (Magić in Swierszcz, 2012, str. 29–30). Spolni predsodki in stereotipi se nanašajo na vsa negativna in sovražna stališča na podlagi spola, spolne usmerjenosti ali spolne identitete. Usmerjeni so proti LGBTQIA+ osebam in skupnosti, utrjujejo pa se s prenašanjem ustaljenih miselnih vzorcev (Definitions: Homophobia, Heterosexism, and Sexual Prejudice, b. d.; Hunter, Shannon, Knox in Martin, 1998, str. 26). Kljub napredku se predsodki in stereotipi pogosto še vedno prenašajo iz roda v rod, s čimer postane socialna identiteta izhodišče za ločevanje ‚nas' od ‚drugih'.

Kulturno okolje močno oblikuje našo socialno identiteto, ki nam narekuje tako vključenost kot pričakovana vedenja in norme. Določene skupine nam prek nje nudijo občutek pripadnosti, ki temelji na človeški težnji po razvrščanju glede na podobnosti in razlike. Na podlagi tega posameznim osebam pripišemo lastnosti, ki veljajo za celotno skupino, pri čemer se najprej osredotočimo na očitne in preproste značilnosti. Te nam nato služijo kot merilo za povprečno ali običajno, kar vodi v razmejitev med ‚nami' in ‚njimi' ter **ustvarjanje podobe ‚drugega'**. Slednje temelji na razločevanju ljudi in njihovi opredelitvi kot manjvrednih, kar zmanjšuje empatijo ter preprečuje pristno komunikacijo (Curle, 2020; Vec, 2007, str. 77–80). Za razliko od heteronormativne večine so LGBTQIA+ osebe pogosto tarča zatiranja, stigmatizacije in marginalizacije zaradi svojega spola, spolne usmerjenosti ali identitete. Ker odstopajo od uveljavljenih pravil, so označene kot ‚drugi' ter postanejo del nevidne manjšine, katere prispevek in izkušnje ostajajo prezrti v dominantni kulturi. Takšne ljudi je lažje diskriminirati, saj niso prepoznani kot polnopraven del večinske skupnosti (Mallon, 2009, str. 30). To vzbuja strah in nezaupanje, kar spodbuja pojav nestrpnosti ter ohranja družbeno neenakost.

V družbi se **nestrpnost** izraža kot nesprejemanje, nespoštovanje in sovražnost do ljudi zaradi njihovih osebnih okoliščin. Temelji na strahu, obsodbah, stereotipih, podcenjevanju in diskriminaciji, ki največkrat izvirajo iz nepoznavanja, neznanja ter pomanjkanja sočutja in pristnega odnosa. Kaže se predvsem v izogibanju ‚nezaželenim' skupinam in nezanimanju zanje. Ločimo med odkrito obliko, ki je očitna, neposredna in pogosto javna (zavračanje, žaljivke, zmerjanje, agresija, nasilje), ter prikrito, ki je posredna in manj vidna (ignoriranje, distanciranje, odklanjanje stikov, prezir) (Šnajder, 2020; Jelen in Bezenšek, 2020; Ule, 2005, str. 21–25). LGBTQIA+ osebe še vedno doživljajo visoko stopnjo nestrpnosti, ki negativno vpliva na njihovo življenje ter družbeni položaj. Vpeta je v seksizem, patriarhat ter toga prepričanja o telesu, seksualnosti in spolnih vlogah (Council of Europe, 2023, str. 5–6). Vse to v LGBTQIA+ skupnosti pogosto vzbuja občutke osamljenosti, negotovosti in tesnobe. Posledica teh ponotranjenih predsodkov pa niso le odklonilno vedenje, zapostavljenost in nesprejetost, temveč tudi stigmatizacija, ki še dodatno poglablja njihovo stisko.

Prevladujoča kultura določa, katere lastnosti ali vedenja veljajo za običajna in zaželena. Posameznice in posameznike, ki ne ustrezajo tem pričakovanjem, pa okolica stigmatizira ter jih zaznava kot drugačne, manjvredne ali celo razvrednotene (Goffman, 2022, str. 1–3). Takšen odnos negativno vpliva na človekovo identiteto, dostojanstvo, zdravje in počutje. Ločimo tri vrste **stigme**:

- javna stigma opisuje splošna družbena stališča in škodljiva sporočila, ki pogosto spodbujajo stereotipe, sodbe, predsodke, izogibanje in diskriminacijo;
- lastna stigma se pojavi, ko oseba sprejme in ponotranji javno stigmo ter začne svoje lastnosti obravnavati kot ‚sramotne', kar vodi do nizke samozavesti in slabe samopodobe;
- strukturna stigma izhaja iz sistemskih in institucionalnih politik, ki utrjujejo negativne norme ter javno stigmo (Lewis in Holland-Penney, 2024; Swaim, 2022).

LGBTQIA+ osebe se zaradi svoje spolne usmerjenosti, identitete ali izraza pogosto soočajo z visoko stopnjo nepravičnega ravnanja, ustrahovanja, zavrnitve in stigmatizacije. Ker je slednja družbeno in zgodovinsko pogojena, se skozi čas in prostor nenehno spreminjajo tudi njen obseg in posledice za LGBTQIA+ skupnost (Altman, 2024, str. 6–11; Hwahng in Kaufman, 2024, str. 15–35). Prav ti negativni pogledi, obsojanje in odpor ustvarjajo prostor za razvoj LGBTQIA+ fobije.

Izraz **homofobija** se uporablja za opisovanje zavračanja, jeze, sovraštva ter odklonilnega odnosa do lezbijk in gejev; podobno se termini **bifobija**, **transfobija**, **afobija** in **interfobija** nanašajo na predsodke do biseksualnih, transspolnih, aseksualnih in interspolnih oseb. Kljub razširjeni uporabi pa ta poimenovanja niso povsem ustrezna. **Fobija** namreč označuje klinično stanje na skrajnem koncu spektra strahu, za katero so značilni preplavljajoči duševni in telesni odzivi ter izogibanje (podobno kot pri klavstrofobiji). Odpora do LGBTQIA+ oseb ne moremo razumeti v tem smislu, saj večina ljudi ob stiku z njimi ne doživlja iracionalnih fizioloških reakcij. Takšna raba torej zmotno nakazuje, da gre za individualno psihopatologijo, namesto da bi to prepoznali kot družbeno vprašanje, vpeto v kulturne ideologije in medskupinske odnose. Poleg tega je klinična fobija doživljena kot nefunkcionalna in neprijetna, medtem ko so predsodki proti LGBTQIA+ skupnosti za heteroseksualno večino pogosto ‚funkcionalni', saj služijo ohranjanju družbenih privilegijev in moči. Medtem ko se pojem **fobija do LGBTQIA+ oseb** večinoma nanaša na individualna stališča in vedenja, je izraz heteroseksizem primernejši za opis širših družbenih ideologij ter institucionalnih oblik diskriminacije. Slednji namreč zajema sistematično zanikanje, zaničevanje in pristranskost do vseh neheteroseksualnih identitet, odnosov ali skupnosti (Definitions: Homophobia, Heterosexism, and Sexual Prejudice, b. d.; Hunter, Shannon, Knox in Martin, 1998, str. 22).

Heteroseksizem z zanikanjem in podcenjevanjem neheteroseksualnih identitet vzdržuje nelagodje, odklanjanje, stigmo ali sovraštvo do LGBTQIA+ skupnosti. Vgrajen je v družbene institucije, ki ustvarjajo hierarhijo, kjer je vse, kar ni heteroseksualno, razvrednoteno in

obravnavano kot podrejeno. V takšnem sistemu so LGBTQIA+ osebe pogosto nevidne ali označene kot nenaravne, nemoralne in ogrožajoče, s čimer se opravičujejo diskriminacija, sovražnost in nasilje. Ločimo več oblik heteroseksizma:

- individualni heteroseksizem vključuje osebna prepričanja in dejanja, ki LGBTQIA+ osebe obravnavajo kot manjvredne ter se kažejo kot zmerjanje, zavračanje in nadlegovanje;
- institucionalni heteroseksizem se odraža skozi diskriminatorna ravnanja, politike in prakse, ki ustvarjajo razlike v obravnavi ter utrjujejo privilegije heteroseksualnih oseb;
- kulturni heteroseksizem se kaže v medijskih predstavitvah, rabi jezika ter družbenih normah, ki zanemarjajo ali napačno predstavljajo izkušnje LGBTQIA+ oseb, kar vodi v njihovo nevidnost ali družbeno prezrtost;
- strukturni heteroseksizem predstavlja sistemsko pristranskost javnih politik, kulturnih predstav ter institucionalnih praks, ki ohranjajo neenakost z odrekanjem enakih pravic in priložnosti LGBTQIA+ osebam (Easy Sociology, 2024; Herek, 2004, str. 15–16; Hunter, Shannon, Knox in Martin, 1998, str. 22–26; United Way of South Central Michigan, 2024).

Vse to ustvarja okolje, v katerem se dopušča in vzdržuje diskriminacija, kar močno zaznamuje življenja LGBTQIA+ ljudi. Mnogi se prav zaradi tega soočajo s številnimi izzivi in težavami, ki v njih vzbujajo občutke negotovosti, manjvrednosti in odtujenosti.

Diskriminacija namreč vključuje neupravičeno neenako obravnavanje, razlikovanje, omejevanje in zapostavljanje osebe zaradi njenih osebnih okoliščin, značilnosti ali identitete. Ta ravnanja ovirajo ali zmanjšujejo enakopravno priznavanje, uživanje ter uresničevanje temeljnih pravic, svoboščin in ugodnosti. Razlikujemo med:

- neposredno diskriminacijo, pri kateri je oseba obravnavana slabše kot drugi pod primerljivimi pogoji;
- posredno diskriminacijo, ko navidezno nevtralni ukrepi, določbe ali prakse določeno osebo dejansko postavijo v slabši položaj v primerjavi z drugimi (Magić in Swierszcz, 2012, str. 30; Zagovornik načela enakosti, 2022a).

V ozadju teh ravnanj so globoko zakoreninjene heteronormativne družbene strukture, prakse in pričakovanja. Prepričanje o obstoju zgolj dveh strogo opredeljenih spolov ne dopušča odstopanj od tradicionalnih vlog, vedenja ali videza. Takšna diskriminacija temelji na zahtevi, da se spolna usmerjenost in identiteta nujno ujemata s pripisanim spolom ter togo določenimi normami. Prav zaradi tega se LGBTQIA+ osebe soočajo z neenakopravnostjo, slabšo obravnavo ter prikrajšanostjo, kar vodi do nenehne obremenjenosti, tesnobe in globokih

osebnih stisk (Bayrakdar in King, 2023, str. 155; Koletnik, Grm in Gramc, 2016, str. 119). Izkušnje LGBTQIA+ ljudi so velikokrat spregledane ali celo zanikane, kar ogroža njihovo dobrobit, poslabšuje njihov družbeni položaj in vodi v marginalizacijo celotne skupnosti.

Obravnavanje določenih oseb ali skupin kot nepomembnih jih potisne na rob družbe in izolira, kar jim onemogoča dostop do osnovnih storitev ali priložnosti. Zaradi pomanjkanja moči in vpliva se te osebe le stežka učinkovito zoperstavijo pritiskom večine. **Marginalizacija** LGBTQIA+ skupnosti se izraža v očitnih (nadlegovanje, izključevanje, diskriminacija, nasilje) ter prikritih, manj zaznanih dejanjih (dvoumne ali neiskrene besede, pristransko ali sovražno vedenje). To poglobi občutek osamljenosti zaradi odsotnosti tesnih in varnih vezi s pomembnimi drugimi. Pomanjkanje podpore, pripadnosti in priznanja lastne vrednosti negativno vpliva na vse vidike življenja ter povečuje ranljivost za duševne in zdravstvene težave. Posledice marginalizacije vključujejo tesnobo, nerazumevanje in nemoč ter nenehen strah pred stigmo, obsodbo in zavrnitvijo. Premagovanje teh ovir zahteva prizadevanja države za korenito izboljšanje sistemov in praks. Obenem pa je odgovornost vsakega človeka, da aktivno prispeva k razumevanju, spoštovanju in vključevanju LGBTQIA+ oseb (CultureAlly, 2024; Elmer, van Tilburg in Fokkema, 2022, str. 2269–2284; Ferbežar in Gavriloski Tretjak, 2023, str. 94–95; Green, Price in Dorison, 2022, str. 157; LibertiesEU, 2021). Marginalizacija postavlja temelje za družbeno izključenost, njuna prepletenost pa ohranja neenakovredno udeležbo LGBTQIA+ ljudi v širši skupnosti.

Družbena izključenost zaradi neenakih razmerij moči ovira ljudi pri polnem udejstvovanju v ekonomskem, socialnem, političnem ter kulturnem življenju. Vključuje omejen dostop do virov in storitev, nezmožnost sodelovanja v odnosih in dejavnostih, onemogočeno izražanje mnenja ali nadzora nad pomembnimi odločitvami ter nespoštovanje pravic in dostojanstva. To ustvarja globoke in dolgotrajne težave, ki ogrožajo družbeno pravičnost ter povezanost. Poznamo naslednje oblike:

- ekonomsko izključenost, ki se kaže kot pomanjkanje dostopa do virov in priložnosti za dostojno življenje, kar povečuje neenakosti, razlike ter razdrobljenost v skupnosti;
- izobraževalno izključenost, ki nastane ob omejenem ali onemogočenem dostopu do kakovostnega izobraževanja, kar zavira osebni razvoj in ohranja revščino;
- delovno izključenost, ki zajema težave pri dostopu do dostojne in stabilne zaposlitve ter diskriminacijo na delovnem mestu, kar neposredno niža kakovost življenja;
- socialno izključenost, ki temelji na stigmatizaciji, diskriminaciji ter marginalizaciji, kar krha pripadnost in medosebne odnose;

- kulturno izključenost, ki izvira iz neupoštevanja raznolikosti in vsiljevanja prevladujoče kulture, kar vodi do medkulturnih konfliktov in napetosti v družbi;
- politično izključenost, ki se nanaša na pomanjkanje vpliva pri odločanju v političnem življenju ter omejen dostop do informacij, kar slabi demokracijo ter spodkopava pravno državo (Eurofound, 2010; Mentes Abiertas Psicología, 2023b; United Nations Department of Economic and Social Affairs, 2016, str. 18–19).

Izključenost LGBTQIA+ oseb izvira iz diskriminacije zaradi spola, spolne usmerjenosti ali identitete, kar omejuje njihovo vključevanje v šolskem, delovnem in širšem okolju. Glavni razlogi so heteronormativnost, napačne informacije in pomanjkanje znanja, ki se prepletajo z nespoštovanjem, neenakostjo, nizko javno zavestjo ter nezadostnim LGBTQIA+ aktivizmom (Takács, 2006, str. 24–73). V takšni družbi ostajajo predsodki, stereotipi in stigmatizacija prezrti, kar še poglablja razlike med ljudmi in vodi v hujše oblike nestrpnosti. Nezadostna podpora, pomanjkanje zaščite ter nevidnost LGBTQIA+ skupnosti pa ustvarjajo okolje, ki dopušča odklanjanje, sovražni govor in nasilje.

Nasilna dejanja opredeljujemo kot namerno, nadzorovano in zavestno vedenje, ki se običajno ponavlja. Pri tem oseba ali skupina, ki izvaja **nasilje**, zlorabi svojo premoč nad tistimi, ki ga doživljajo, z namenom nadzora, ustrahovanja ali podreditve. Takšna ravnanja kršijo temeljne človekove pravice, kot so pravica do varnosti, osebne integritete ter dostojnega življenja brez strahu in prisile (Hrovat, 2015, str. 13; Inštitut za proučevanje enakosti spolov, 2023, str. 4; Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij, 2021). Nasilje nad LGBTQIA+ osebami izhaja iz spolno binarnih, heteronormativnih in heteroseksističnih okvirov, ki prek kulture, družbe ter organizacij spodbujajo toge poglede na spol, spolno usmerjenost, identiteto in izraz. Skupnost je zato pogosto obravnavana kot odklonska ali celo kot grožnja tradicionalnim vrednotam, s čimer se utrjuje privilegiran položaj heteroseksualnih oseb in izključuje LGBTQIA+ ljudi. Nasilje je lahko osebno ali strukturno, pri čemer se obe obliki največkrat prepletata in odvijata sočasno. Pri **osebnem nasilju** gre za neposredna dejanja nad drugo osebo, ki se pojavljajo tako v vrstniških, družinskih in intimnopartnerskih odnosih kot v javnosti. Najpogosteje ga razvrščamo glede na način izvajanja:

- psihično nasilje vključuje zlorabo osebne moči brez uporabe fizične sile, kar povzroči strah, ponižanje, občutek manjvrednosti ali ogroženosti (zasmehovanje, zmerjanje, žaljenje, širjenje govoric, ustrahovanje, zalezovanje, razkritje spolne usmerjenosti ali identitete);

- telesno ali fizično nasilje zajema vsako uporabo ali grožnjo z uporabo fizične sile, ki se pogosto stopnjuje in postaja vedno bolj nevarno (klofutanje, grabljenje, odrivanje, lasanje, omejevanje gibanja, udarci, brcanje, davljenje, napadi z orožjem, celo umor);
- spolno nasilje predstavlja kakršnokoli spolno dejanje brez privolitve ali s prisilo (neprimerne šale ali komentarji, objave spolnih vsebin brez privolitve, neželeni dotiki, siljenje v spolni odnos, posilstvo);
- ekonomsko ali materialno nasilje pomeni neupravičeno nadvladovanje, nadzorovanje ali izkoriščanje osebe pri razpolaganju z dohodki oziroma upravljanju premoženja (omejevanje pravice do zaposlitve, siljenje v finančno odvisnost, neizpolnjevanje ali prelaganje finančnih obveznosti, odvzem denarja);
- spletno nasilje se izvaja, doživlja ali opazuje prek informacijsko-komunikacijske tehnologije (spletno nadlegovanje, poniževanje, zalezovanje in ustrahovanje, širjenje slik in posnetkov brez dovoljenja, izsiljevanje z intimnimi vsebinami) (Ahlenback, 2022, str. 1–3; Galtung, 1969, str. 170–171; Hrovat, 2015, str. 12–40; Inštitut za proučevanje enakosti spolov, 2023, str. 4–5; Kuhar in Švab, 2019, str. 12–14; Lešnik Mugnaioni, Koren, Logaj in Brejc, 2009, str. 29–39; Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij, 2021; Zakon o preprečevanju nasilja v družini, 2008).

Strukturno ali sistemsko nasilje je posredno, prikrito in v družbi sprejeto kot samoumevno, saj vzdržuje družbene ideologije, odnose ter neenakosti prek temeljnih institucij in struktur. Kaže se v neenakomerni razdelitvi moči, virov in življenjskih priložnosti ter prikrajšanosti ali izključevanju določenih skupin. Delimo ga na več vrst:

- institucionalno nasilje izvajajo institucije ter država z namenom discipliniranja in vsiljevanja norm (marginalizacija, diskriminacija, zloraba moči, krepitev ideologije);
- državno nasilje se nanaša na uporabo državne oblasti za politični nadzor, ustrahovanje in zatiranje (prisilni ukrepi, kriminalizacija, neustrezna zakonodaja, omejevanje pravic);
- kulturno nasilje vključuje upravičevanje nasilja in neenakosti skozi kulturna prepričanja in norme (stereotipi, izkrivljanje resničnosti, širjenje napačnih informacij);
- družbeno nasilje zajema socialne, politične ali gospodarske razmere, ki ustvarjajo prikrajšanost, krivice, škodo ali izločanje nekaterih skupin (pomanjkanje dostopa do storitev, virov ali informacij, izključenost, ekonomska stiska, družben pritisk, stigma);
- politično nasilje predstavlja namerno uporabo moči in sile za ustrahovanje ter dosego političnih ciljev (zapostavljanje določenih oseb, zavračanje osnovnih potreb, omejevanje pravic) (Galtung, 1969, str. 170–171; Hrovat, 2015, str. 42–43; Lešnik Mugnaioni, Koren,

Logaj in Brejc, 2009, str. 24–42; Mentes Abiertas Psicología, 2023a; O'Connor, 2020; Trialog, 2024; Sousa, 2013, str. 1–3; Ungar, 2000, str. 50–59).

Zaradi nenehne izpostavljenosti sovražnemu okolju se LGBTQIA+ osebe dostikrat počutijo ranljive, izolirane, nevidne in ogrožene. Takšne negativne izkušnje neposredno spodkopavajo njihovo varnost in zdravje, hkrati pa ovirajo njihove izobraževalne ter zaposlitvene priložnosti. Dolgotrajen pritisk vodi v težave s koncentracijo, zaskrbljenost, slabo samopodobo, depresijo, zasvojenost ter samomorilne misli ali poskuse samomora. Spremljajo jih občutki strahu, tesnobe, krivde in sramu, osamljenost ter pomanjkanje pripadnosti. Nasilje pa ne prizadene samo posameznic in posameznikov, temveč ohromi celotno skupnost ter siromaši širšo družbo (Ahlenback, 2022, str. 3; Inštitut za proučevanje enakosti spolov, 2023, str. 29–30; Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij, 2021). Ko začnejo ljudje sprejemati ter opravičevati nastrojenost, nesprejemanje in izključenost, to vodi do osebne sovražnosti in skrajnih oblik nasilnega ravnanja.

Gre za **zločine iz sovraštva**, ki zajemajo vsa kazniva dejanja, uperjena proti človeku na podlagi osebne okoliščine. Ti imajo globok družbeni pomen, ki presega napad na posamezno osebo. Nasilje namreč deluje kot ustrahovanje celotne skupnosti, saj sporoča, da lahko postane tarča kdorkoli izmed njenih članic in članov. To utrjuje občutke nesprejetosti, nezaželenosti ter ogroženosti v družbi (Koletnik, Grm in Gramc, 2016, str. 128). Napadi, uperjeni proti LGBTQIA+ osebam, izvirajo iz globoko zakoreninjenih predsodkov, negativnih stališč ter sovražnega odnosa do dejanske ali zaznane spolne usmerjenosti, identitete ali izraza. Pojavljajo se v obliki vandalizma, groženj, ustrahovanja, napadov in zlorab, v skrajnih primerih pa celo umora (LGBT Foundation, 2023; Scholars Strategy Network, 2018). Takšna dejanja v celotni LGBTQIA+ skupnosti vzbujajo strah, negotovost in odtujenost. Družba mora zato prepoznati težo teh ravnanj ter se nanje odzvati z ničelno toleranco.

Molk o LGBTQIA+ temah le ohranja stigmo, nevidnost in nestrpnost, zato je odprt pogovor bistven za gradnjo spoštljivega dialoga. Iskrena razprava namreč omogoča boljše razumevanje specifičnih potreb ter izzivov skupnosti, kar je temelj za oblikovanje odgovornejših politik in učinkovitejših ukrepov proti diskriminaciji (Magić in Swierszcz, 2012, str. 15–17). Čeprav se LGBTQIA+ osebe še vedno soočajo s številnimi težavami, zadnja leta prinašajo pomembne premike k večjemu sprejemanju in solidarnosti. Vsakodnevne izboljšave v zakonodaji ter širše priznanje pravic predstavljajo ključen korak k polni družbeni vključenosti. K temu odločilno pripomorejo številne organizacije, ki zavzeto sooblikujejo boljši položaj, večjo vidnost in

resnično enakopravnost skupnosti v javnem življenju (Movement Advancement Project, 2014, str. 13).

Negativna stališča ne ogrožajo le dostojanstva, blagostanja in varnosti LGBTQIA+ oseb, temveč vodijo v krhanje družbene povezanosti, medsebojnega zaupanja ter pristnih stikov. To škoduje celotni skupnosti, zato zahteva predanost in tesno sodelovanje za preseganje zakoreninjenih predstav, togih pravil ter sistemskih krivic. Zavzeto poslušanje osebnih zgodb, boj proti nestrpnosti ter krepitev podpore so zato ključni, saj zakonodaja brez dejanskega družbenega sprejemanja ne more zagotoviti resnične enakosti in zaščite.

2.7. Zakonodaja in pomembni dokumenti

Pravni položaj LGBTQIA+ oseb v Sloveniji je rezultat dolgotrajnih prizadevanj, ki so vodila od začetne dekriminalizacije do polne zakonske izenačitve. Ta razvoj so v veliki meri sooblikovali domači družbeni premiki in mednarodni standardi. Na podlagi teh se lahko na državni in evropski ravni s ključnimi akti, dokumenti ter smernicami varujejo temeljne človekove pravice.

2.7.1. Pravni okvir za LGBTQIA+ osebe

Pravice LGBTQIA+ oseb so v Sloveniji opredeljene v številnih pravnih določilih, ki preprečujejo diskriminacijo ter prispevajo k pravičnejši in vključujoči družbi.

Osnovo pravne zaščite predstavlja **Ustava Republike Slovenije** (1991), ki v 14. členu zagotavlja vsem enake človekove pravice in temeljne svoboščine ne glede na katero koli osebno okoliščino. Ta člen jasno zapoveduje: „Vsi so pred zakonom enaki.“ To dopolnjujeta 22. in 23. člen, ki vsakomur zagotavljata enako varstvo pravic in nepristransko sodno odločanje. Pomembno vlogo ima tudi 53. člen, ki ureja zakonsko zvezo in družino in opredeljuje, da „zakonska zveza temelji na enakopravnosti zakoncev“.

Udejanjanje teh pravic v vsakdanjem življenju je sčasoma zahtevalo uvedbo bolj specifičnih predpisov.

Maja 2016 je Državni zbor z **Zakonom o varstvu pred diskriminacijo** prepovedal diskriminacijo na podlagi spola, spolne usmerjenosti, spolne identitete in spolnega izraza (Zavrl, 2021, str. 226). V njegovem 1. členu je določeno varstvo vsakega posameznika in posameznice ne glede na osebne okoliščine. Ta zaščita zajema vsa področja družbenega

življenja, od zaposlovanja in izobraževanja do socialne varnosti ter dostopa do dobrin in storitev. S tem zakon nudi jasno pravno podlago za preprečevanje in pregon neenake obravnave tako v javnem kot v zasebnem življenju (Zakon o varstvu pred diskriminacijo, 2016).

Slovenska ureditev se tesno prepleta z evropskimi dokumenti, ki LGBTQIA+ osebam zagotavljajo dodatno raven zaščite.

Osrednja načela dostojanstva varujejo splošne določbe **Evropske konvencije o človekovih pravicah** (Evropsko sodišče za človekove pravice, b. d.). Ključen je 8. člen, ki vsakomur zagotavlja pravico do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja, kar vključuje zaščito pred neupravičenim vmešavanjem javne oblasti. To dopolnjuje 10. člen, ki varuje svobodo izražanja ter s tem svobodno izmenjavo idej in informacij brez zunanjih omejitev. Pravico do sklenitve zakonske zveze in ustvarjanja družine v skladu z nacionalno zakonodajo opredeljuje 12. člen. Vse navedeno pa povezuje 14. člen, ki jasno prepoveduje diskriminacijo pri uživanju pravic in svoboščin, določenih s konvencijo, ne glede na katero koli osebno okoliščino.

Dodatno jamstvo zaščite nudi **Listina Evropske unije o temeljnih pravicah** (Uradni list Evropske unije, 2012), ki institucije in države članice zavezuje k spoštovanju pravic LGBTQIA+ oseb pri izvajanju zakonodaje EU, hkrati pa zagotavlja pravna sredstva v primeru diskriminacije. Listina v 2. in 3. členu varuje pravico tako do življenja kot do spoštovanja telesne ter duševne celovitosti. Varstvo osebnih podatkov, ki ga ureja 8. člen, je ključno za zasebnost posameznic in posameznikov. Ključni določbi sta 20. in 21. člen, ki zapovedujeta tako enakost pred zakonom kot izrecno prepoved diskriminacije na podlagi spolne usmerjenosti. Poleg tega Listina v 22. členu poudarja spoštovanje raznolikosti, v 23. členu pa zavezuje k zagotavljanju enakosti med spoloma na vseh področjih družbenega delovanja.

Pomemben programski okvir za udejanjanje teh načel predstavlja **Strategija za enakost LGBTIQ+ za obdobje 2026–2030** (Evropska komisija, 2025), ki prinaša nadgradnjo prve Strategije za enakost LGBTIQ+ za obdobje 2020–2025. Osredotoča se na boj proti diskriminaciji, zagotavljanje varnosti pred nasiljem in sovražnim govorom ter na krepitev pravne varnosti mavričnih družin v vseh državah članicah. Poseben poudarek je namenjen popolni prepovedi škodljivih praks, kot so poskusi spreobračanja spolne usmerjenosti (konverzijske terapije), ter zagotavljanju, da so pravice otrok v istospolnih družinah zaščitene ne glede na državo bivanja znotraj EU. Cilj strategije je oblikovanje vključujočega okolja v izobraževanju, zdravstvu in na trgu dela, kjer sta vsakemu človeku zagotovljena varnost ter dostojanstvo.

V okviru teh prizadevanj „Evropska komisija načrtuje izboljšanje zakonodaje tako, da bodo kot kazniva dejanja v vsej EU obravnavani tudi sovražni govor in dejanja iz sovraštva. Delovanje skupnosti bo usmerjeno tudi v zagotovitev vključujočega izobraževalnega okolja, zamejitev nestrpnosti na spletu, spodbujanje deljenja dobrih praks pri zagotavljanju enakosti in pa varstvo pravic LGBTIQ+ oseb na področju zdravstva“ (Zagovornik načela enakosti, 2022b).

Pri ohranjanju in udejanjanju svoboščin LGBTQIA+ oseb imajo nepogrešljivo vlogo nevladne organizacije Legebitra, TransAkcija, Društvo Parada ponosa ter DIH. Z raziskavami, poročili in priporočili pomagajo izboljšati položaj skupnosti. Na tem področju sodelujejo tudi druge uveljavljene institucije, kot sta Amnesty International Slovenija in Mirovni inštitut, ki obravnavata vprašanja diskriminacije ter varstva človekovih pravic. Slovenija dosledno upošteva tudi mednarodne smernice, predvsem Sveta Evrope in Združenih narodov, ki dodatno usmerjajo razvoj državne zakonodaje ter politik.

2.7.2. Pravni okvir istospolnih partnerstev in družin

V Kraljevini Jugoslaviji so bila homoseksualna dejanja po Kazenskem zakoniku iz leta 1930 kazniva. Kazenski zakonik SFRJ iz leta 1951 je kasneje kaznoval le moške, dokler leta 1977 Slovenija ni dekriminalizirala spolnih odnosov med moškimi, kar je bil prvi korak k priznavanju pravic istospolnih oseb (Zavrl, 2021, str. 225). Konec osemdesetih let so družbena gibanja zahtevala enakost in vključitev različnih spolnih usmerjenosti, kar je leta 1991 privedlo do široke podpore parlamentarnih strank Deklaraciji o pravici do drugačnosti. Nov kazenski zakonik, ki je izrecno prepovedoval diskriminacijo na podlagi spolne usmerjenosti in kaznoval posilstvo ne glede na spol žrtve, je bil sprejet leta 1995 (Kuhar, 2001, str. 101–103). Sistemski premik se je začel leta 1997, ko je bila na Ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve ustanovljena skupina za pripravo zakona o registriranem partnerstvu (Kuhar, 2003, str. 35).

Leto 2005 je bilo prelomno, saj je bil sprejet **Zakon o registraciji istospolne partnerske skupnosti** (2005), ki je prvič formalno uredil status istospolnih partnerstev. Njegov 4. člen je določil, da sta bili osebi v partnerstvu že takrat zavezani k medsebojnemu spoštovanju, zaupanju in pomoči. Vendar pa je zakon zagotavljal le omejen obseg pravic; po 8. členu so se te nanašale samo na premoženjska razmerja in pravico do informacij v zdravstvu.

Zakon je postavil pravne temelje, še vedno pa ni zagotavljal polne izenačitve z raznospolnimi pari, zlasti na področju socialne varnosti in družinskih razmerij.

Naslednji pomemben korak je predstavljal **Zakon o partnerski zvezi (2016)**, ki je v 2. členu partnersko zvezo opredelil kot življenjsko skupnost dveh žensk ali dveh moških. S tem so istospolna partnerstva na vseh pravnih področjih dobila enake pravice kot zakonska zveza, z izjemo skupnih posvojitev in postopkov oploditve z biomedicinsko pomočjo. Zakon je v 3. členu prvič pravno priznal tudi nesklenjeno partnersko zvezo, v 4. členu pa določil smiselno uporabo določb o zakonski zvezi glede enakopravnosti partneric oziroma partnerjev.

Ključen premik se je zgodil leta 2022, ko je Ustavno sodišče razsodilo, da opredelitev zakonske zveze kot skupnosti moža in žene ter prepoved skupne posvojitve za istospolne pare kršita ustavo. Sledile so spremembe Družinskega zakonika, ki so odpravile diskriminacijo. Novela zakonika je zakonsko zvezo opredelila kot življenjsko skupnost dveh oseb ter istospolnim parom omogočila enake pravice pri posvojitvah kot raznospolnim parom (Brenko, 2024, str. 11; Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, 2022). Spremenjeni **Družinski zakonik** (2017) z novelo iz leta 2022 je namreč ključnega pomena za zagotovitev enakopravnosti in zaščito pravic LGBTQIA+ oseb, saj je v celoti odpravil razlikovanje na podlagi spola. V 3. členu je zakonska zveza zdaj opredeljena kot „življenjska skupnost dveh oseb, katere sklenitev, pravne posledice in prenehanje ureja ta zakonik“. Prav tako 4. člen določa, da je zunajzakonska skupnost „dalj časa trajajoča življenjska skupnost dveh oseb, ki nista sklenila zakonske zveze“, in ji pripisuje enake pravne posledice, kot če bi bila sklenjena zakonska zveza. Izjemen napredek se odraža tudi v 213. členu, ki ureja področje posvojitev in določa: „Zakonca ali zunajzakonska partnerja lahko samo skupaj posvojita otroka, razen če eden od njiju posvoji otroka svojega zakonca ali zunajzakonskega partnerja.“

Zaradi te ustavne izenačitve Zakon o registraciji istospolne partnerske skupnosti in Zakon o partnerski zvezi danes ne omogočata več novih registracij ali sklenitev. Vse dotedanje skupnosti so se s spremembo Družinskega zakonika po zakonu ali s preprosto izjavo preoblikovale v zakonske zveze, razen v primerih, ko sta partnerja izrecno izjavila, da tega ne želita. Čeprav sta prejšnja zakona predstavljala pomemben napredek, sta z uveljavitvijo novele Družinskega zakonika leta 2022 izgubila svoj prvotni namen; vsem parom, ne glede na spol, je bila omogočena polna zakonska zveza. To je dokončno odpravilo razlikovanje med raznolikimi oblikami partnerskih skupnosti in homoseksualnim osebam zagotovilo pravno izenačenost.

Poleg izenačitve na področju sklenitve zakonske zveze in skupne posvojitve je ta novela posredno vplivala tudi na dostop do postopkov oploditve z biomedicinsko pomočjo ter zdravljenja neplodnosti. Ustavno sodišče je istega leta namreč odločilo, da je bila dotedanja

ureditev neustavna ter v nasprotju s človeškim dostojanstvom in pravico do zasebnosti (Brenko, 2024, str. 4). Vprašanje pravice do načrtovanja družine ureja **Zakon o zdravljenju neplodnosti in postopkih oploditve z biomedicinsko pomočjo** (2000). Ta sodna odločitev prepoveduje izključujočo razlago 2. člena, v katerem je zapisano, da ima „vsakdo pravico do zdravljenja neplodnosti“, ter 5. člena, ki po novem izrecno navaja tudi „istospolni ženski par v zakonski zvezi ali zunajzakonski skupnosti“. S tem je zagotovljena enakopravnost vseh družinskih oblik.

Današnja zakonodajna ureditev istospolnim partnerjem v Sloveniji prinaša polno pravno izenačitev z raznospolnimi pari, vključno s področjem starševstva in samoodločbe o ustvarjanju družine. Te spremembe so zaključile dolgoletno obdobje pravne negotovosti in neenakopravnosti LGBTQIA+ oseb, država pa je svojo družinsko zakonodajo v celoti uskladila z ustavnim načelom enakosti pred zakonom.

2.7.3. Pravni okvir za transspolne osebe

V Sloveniji ni posebnega zakona, ki bi urejal pravno priznanje spola, zato je postopek še vedno pogojen z zahtevami po medicinski diagnozi in klinični obravnavi. Pravna ureditev, ki namesto ustreznejšega termina pravno priznanje spola še vedno uporablja izraz sprememba spola, je določena v podzakonskih aktih, namesto v ločenem zakonu. Zaradi pomanjkanja samostojnega zakona je postopek za transspolne osebe obremenil z dodatnimi zahtevami in ne nudi enostavne poti do priznanja njihove identitete (Koletnik, Grm in Gračanin, 2016, str. 9). Kljub jasnim priporočilom mednarodnih institucij Slovenija do leta 2026 še vedno ni sprejela zakonodaje, ki bi temeljila zgolj na samoidentifikaciji.

Postopek spremembe uradnih podatkov o spolu ureja **Pravilnik o izvrševanju Zakona o matičnem registru** (2005). V 37. členu, ki zadeva to področje, je zapisano: „Sprememba spola se vpiše na podlagi odločbe pristojnega organa o spremembi vpisanega podatka. Podlaga za izdajo odločbe je potrdilo pristojne zdravstvene ustanove ali zdravnika, iz katerega je razvidno, da je oseba spremenila spol.“ Pravilnik sicer narekuje, da mora oseba predložiti potrdilo pristojne zdravstvene osebe ali institucije, vendar ne opredeljuje natančno, kdo naj bi to bil. V praksi takšno potrdilo običajno izda psihiater na podlagi diagnoze motnje spolne identitete, ki je bila po starejših klasifikacijah uvrščena med duševne motnje (Koletnik, Grm in Gračanin, 2016, str. 9). Čeprav se po novejši razvrstitvi Svetovne zdravstvene organizacije ta tematika seli v polje spolnega zdravja, slovenski uradni postopki v letu 2026 še vedno zahtevajo stare oblike potrdil, ki transspolno identiteto neutemeljeno povezujejo z medicinskimi odkloni. Kljub

temu da pravilnik predvideva izdajo novega izpiska brez zaznamka, pa strokovna javnost ter nevladne organizacije s področja LGBTQIA+ pravic opozarjajo na pomanjkljivost tega člena. Ker ta ne določa vrste potrebnih dokazil, so posameznice in posamezniki še vedno primorani pridobiti psihiatrično diagnozo (Zagovornik načela enakosti, 2021, str. 11–40). Takšna ureditev ostaja v nasprotju s priporočili Sveta Evrope, ki pozivajo k postopkom, temelječim na samoodločbi in odpravi obravnavanja transspolnosti kot bolezni.

Poleg spremembe podatka o spolu je za transspolne osebe v obdobju tranzicije izjemnega pomena tudi uskladitev novega imena. Za razliko od pravnega priznanja spola to spremembo ureja samostojen zakon, o tovrstni prošnji pa odloča upravna enota, na kateri je bila vložena. To pomeni, da oseba pri izbiri kraja vložitve ni omejena na območje stalnega prebivališča, kot to velja za spremembo oznake spola v dokumentih. Pogosto pa sta vlogi za spremembo imena in pravno priznanje spola vloženi na isti upravni enoti sočasno (Legebitra, 2024). **Zakon o osebnem imenu** (2006) v 10. členu določa, da se „že določeno osebno ime lahko spremeni mladoletnim in polnoletnim državljanom“, pri čemer 11. člen pojasnjuje, da se celotno ime, priimek ali le ime lahko spremeni na podlagi prošnje polnoletnega državljana, ki je popolno poslovno sposoben. Posebno pozornost zakon namenja tudi mladoletnim osebam; v 12. členu je namreč zapisano, da je ob spremembi osebnega imena mladoletne osebe treba pridobiti „tudi njeno soglasje, če je otrok že dopolnil devet let in je glede na svoj osebnostni razvoj sposoben izraziti svojo voljo“.

Takšna ureditev transspolnim osebam omogoča hitrejšo uskladitev dokumentov z njihovo dejansko identiteto, saj postopek temelji na samoodločbi in ni pogojen z medicinskimi dokazili.

Pomemben premik pri oblikovanju sodobnih politik na področju transspolnosti predstavlja **Resolucija 2048** (Parlamentarna skupščina Sveta Evrope, 2015), ki obravnava vprašanje diskriminacije transspolnih oseb v Evropi ter države članice, vključno s Slovenijo, poziva k aktivnemu sprejetju ukrepov za zaščito njihovih temeljnih pravic. V 6.1. členu, ki zadeva protidiskriminacijsko zakonodajo in politike, dokument poziva države k izrecni prepovedi diskriminacije na podlagi spolne identitete v nacionalnih zakonih. To vključuje zagotavljanje učinkovite zaščite pri dostopu do zaposlitve, stanovanja in zdravstvene oskrbe, obenem pa narekuje uzakonitev zakonodaje o zločinih iz sovraštva, ki bi transspolne osebe zaščitila pred transfobnimi napadi. Pravno priznanje spola ureja 6.2. člen, v katerem Skupščina poudarja potrebo po razvoju hitrih, preglednih in dostopnih postopkov, ki bi temeljili na samoodločbi. Bistvo tega člena je odprava sterilizacije, drugih obveznih zdravljenj in diagnoze duševnega

zdravja kot nujnih pogojev za spremembo osebnih dokumentov. Poleg tega poziva države, naj razmislijo o uvedbi možnosti tretjega spola v dokumentih za tiste, ki si to želijo. Resolucija v 6.3. členu ureja vprašanje zdravstvenega varstva z zahtevo po dostopnosti hormonskega zdravljenja in kirurških posegov, ki bi morali biti kriti iz javnega zdravstvenega zavarovanja. Poudarja tudi nujnost spremembe klasifikacij bolezni, da transspolne osebe (vključno z otroki) ne bi bile več označene kot duševno bolne, hkrati pa bi ohranile dostop do potrebne zdravstvene oskrbe brez stigme. Nazadnje v 6.4. členu izpostavlja pomen ozaveščanja ter izobraževanja javnih delavcev (od policije do zdravstva in šolstva) z namenom zagotavljanja spoštovanja zasebnosti in dostojanstva transspolnih oseb.

Uskladitev slovenske zakonodaje z naprednimi mednarodnimi priporočili bi pomenila pomemben premik od zastarelega obravnavanja transspolnosti kot bolezni. Namesto tega bi v ospredje postavili človekove pravice in samoodločbo transspolnih oseb. Takšna sprememba bi omogočila enakopravnejše in hitrejše pravno priznanje spola, ki bi temeljilo na osebni identiteti namesto na nepotrebnih psihiatričnih pogojih.

2.7.4. Pravni okvir za interspolne osebe

V Sloveniji ni specifične zakonodaje, ki bi neposredno naslavljala položaj interspolnih oseb, vendar določeno raven zaščite zagotavljajo različni zakoni in pravni akti. V prihodnosti se pričakujejo dodatne zakonodajne pobude ter izboljšave, ki bodo neposredno naslovile potrebe in pravice interspolnih oseb.

Eden ključnih slovenskih predpisov na tem področju je **Zakon o pacientovih pravicah** (2008), ki določa pravice do enakopravne, primerne, kakovostne in varne zdravstvene obravnave. V 3. členu kot temeljna načela navaja spoštovanje vsakogar kot človeka, spoštovanje tako telesne kot duševne celovitosti in varnosti, varstvo največje zdravstvene koristi za pacienta (zlasti otroka) ter spoštovanje samostojnosti pri odločanju o zdravljenju. Posebej poudarja spoštovanje osebnosti in dostojanstva, ki zagotavlja, da nihče ni socialno zaznamovan zaradi svojega zdravstvenega stanja ali okoliščin. Zlasti pomemben je 8. člen, ki ureja varstvo otrok in drugih ogroženih skupin. Ta predpisuje, da mora zdravstvena obravnava otrok potekati „brez nepotrebnih medicinskih posegov in dejanj, ki bi lahko povzročili telesno ali čustveno stisko otrok“.

Kljub tem določilom pa v slovenski praksi še vedno ni jasno določeno, kateri posegi so pri interspolnih otrocih zares nujni. Ker ni nobene zakonske prepovedi, se še vedno izvajajo

operacije za spreminjanje spolnih značilnosti, ki niso utemeljene in bi morale biti stvar izključno osebne odločitve.

Evropski okvir zaščite interspolnih oseb se je v zadnjih letih občutno okrepil. Parlamentarna skupščina Sveta Evrope (2017) v **Resoluciji 2191** države članice izrecno poziva k zaščiti interspolnih oseb na več ravneh. V 7.1. členu, ki zadeva varovanje pravice otrok do fizične celovitosti in telesne avtonomije ter opolnomočenje interspolnih oseb, skupščina zahteva prepoved medicinsko nepotrebnih operacij za ‚normalizacijo' spola in sterilizacijo brez informiranega soglasja otroka. Poudarja, da je treba kakršno koli zdravljenje, katerega namen je spremeniti spolne značilnosti, odložiti do trenutka, ko bo otrok sposoben samostojno odločati, razen v primerih neposredne ogroženosti življenja. Interspolna telesa so namreč del naravne telesne raznolikosti in jih kot takih ni treba spreminjati. V 7.2. členu zahteva zagotavljanje ustrezne psihosocialne podpore interspolnim osebam in njihovim družinam, poziva k podpori organizacij civilne družbe pri prekinjanju molka o njihovem položaju ter si prizadeva za ustvarjanje varnega okolja, v katerem bodo lahko interspolne osebe odkrito spregovorile o svojih izkušnjah. Poleg tega 7.4. člen države zavezuje k učinkoviti zaščiti in boju proti diskriminaciji, bodisi z vključitvijo spolnih značilnosti kot posebnega razloga v zakonodajo bodisi z ozaveščanjem strokovnjakov na različnih področjih.

Ta prizadevanja je dodatno nadgradila **Resolucija o pravicah interspolnih oseb**, v kateri Evropski parlament (2019) izpostavlja nujnost obravnave kršitev človekovih pravic interspolnih oseb ter poziva Komisijo in države članice k pripravi zakonodaje, ki bo obravnavala ta vprašanja. V dokumentu „ostro obsoja zdravljenje in kirurške posege za ‚normalizacijo' spola". Hkrati pa pozdravlja zakone tistih držav, ki so tovrstne posege že prepovedale, ter preostale članice spodbuja, naj čim prej sprejmejo podobne ukrepe. Poudarja, da je treba interspolnim otrokom in invalidom ter njihovim staršem zagotoviti ustrezno svetovanje o posledicah tovrstnih zdravljenj. Poleg tega se zavzema za večje financiranje organizacij civilne družbe, ki si prizadevajo za odpravo stigmatizacije ter k izboljšanju dostopa do zdravstvenih kartotek. Ključni cilj teh prizadevanj je preprečitev nepotrebnih posegov pri dojenčkih in otrocih, s čimer bi se v celoti zagotovile njihova telesna nedotakljivost, samostojnost in pravica do samoopredelitve.

Čeprav evropski dokumenti narekujejo strožje varovanje interspolnih oseb, Slovenija še vedno ni vzpostavila pravnega okvira, ki bi izrecno prepovedoval in kaznoval nenujne medicinske

posege na otrocih brez njihovega soglasja. Kljub izboljšavam na tem področju takšne prakse še vedno kršijo njihovo pravico do samoodločbe o lastnem telesu.

Pregled zakonodajne ureditve kaže na pomemben napredek pri zagotavljanju pravic LGBTQIA+ oseb v Sloveniji, vendar so potrebne še nadaljnje izboljšave. Medtem ko je bila na področju pravne izenačitve partnerskih zvez in družinskega življenja dosežena visoka stopnja enakopravnosti, so na področju transspolnosti in interspolnosti še vedno prisotne sistemske pomanjkljivosti. Za dosego polne enakosti bo tako v prihodnje nujen napredek na področju pravnega priznanja spola in zaščite telesne nedotakljivosti, ki se bo prilagajal potrebam slehernega človeka v skupnosti. Zato je treba pozorno prisluhniti njihovim pričevanjem o tako negativnih kot pozitivnih izkušnjah, saj se le tako lahko približamo resničnemu razumevanju njihovih življenjskih zgodb.

2.8. Pregled raziskav o izkušnjah in vsakdanjem življenju LGBTQIA+ oseb

Raziskave o medsebojnih odnosih in družbenem položaju LGBTQIA+ oseb v Sloveniji razkrivajo njihovo doživljanje ter večplastne izzive, s katerimi se soočajo. Za poglobljeno razumevanje je nujno prepoznavanje edinstvenih potreb skupnosti in oblikovanje ustreznih odzivov nanje. Pričevanja osvetljujejo čustva in osebne zgodbe, medtem ko statistični podatki omogočajo širši uvid v uresničevanje pravic, dostopnost storitev ter dejansko sprejetost. Povezovanje tako kvalitativnih kot kvantitativnih izsledkov prispeva k celovitejšemu poznavanju razmer ter težav LGBTQIA+ ljudi, kar je nujna podlaga za razvijanje učinkovitejših rešitev v politiki, institucijah in javnosti.

2.8.1. Pričevanja LGBTQIA+ oseb

Pripovedi LGBTQIA+ ljudi ponazarjajo tako pozitivne kot negativne izkušnje v družini, šolstvu, zdravstvu in na delovnem mestu. Pogosto odražajo bolečino, strah ter izključenost, ki izvirajo iz prevladujočih norm, predsodkov in stigme; hkrati pa razodevajo tudi pripadnost, ljubezen ter podporo bližnjih. Z deljenjem svojih občutkov LGBTQIA+ osebe krepijo empatijo ter nas opominjajo, da se moramo kljub že doseženemu napredku še naprej skupaj boriti za dosledno vključevanje, zagotavljanje enakopravnosti ter iskreno spoštovanje vseh spolov, spolnih usmerjenosti in identitet.

Razkritje je izrednega pomena ter močno zaznamuje odnose z okolico. Čeprav ga pogosto spremljajo tesnoba, negotovost in stiska zaradi strahu pred nerazumevanjem ali zavrnitvijo,

odprtost v večini primerov sčasoma učvrsti vezi, poglobi zaupanje ter okrepi povezanost v družinskem in prijateljskem krogu.

- Razkritje v ožji družini:

„Od takrat se ne pogovarja več z mano. Niti me ne pozdravi. To me po svoje boli. Štirideset let živimo skupaj, zdaj, ko je ugotovila, da je to moj fant, je pa debate konec.“ (Švab in Kuhar, 2005, str. 72)

„Mama mi je rekla: pojdi se zdravit. Hecno, ampak človek bi takrat marsikaj naredil, samo da bi izničil vse to. V tistem trenutku se zruši iluzija, predstava o otroku, ki jo imajo zastavljeno od samega rojstva ali pa verjetno še prej.“ (Švab in Kuhar, 2005, str. 73)

„Nekaj časa so se trudili, da bi naju dali narazen. Da bi njega poslali v internat in podobno. Ampak bolj so naju narazen vlekli, bolj sva skupaj rinila. Tisti coming out je bil zame mučen, ker je potem sledilo tako rekoč tri leta vojne. Danes se ne spomnim več, kaj vse smo takrat govorili, vem pa, da je bil zame to tak pritisk, da mi še danes v prsih leži bolečina.“ (Švab in Kuhar, 2005, str. 80)

„Ko sem se razkril, sem čutil pritisk, saj mi je rekla, da je verjetno le faza, ki bo izginila, takoj ko bom spoznal pravo dekle. Poudarila je tudi, da odnosi med istospolno usmerjenimi moškimi nikoli ne morejo uspeti in da bi bilo zato bolje, da bi bil heteroseksualec. Pogosto mi je govorila, da je homoseksualnost nekaj, za kar se lahko odločiš. Nisem prepričan, ali je to počela zato, ker je želela, da ‚postanem' hetero. Mislim, da je njeno reakcijo povzročil strah, da me bo družba zasmehovala in da me ne bo sprejela.“ (Takács, 2006, str. 41)

„Je bila ful mešana reakcija. Ni čisto vedela kako reagirati, kaj narediti. Ni bilo pomirjujoče, ni bilo pa niti da je to grozno, tega ne smeš. Ful zmede, ful ni vedela kaj in kako, kaj sploh reči. Potem pa sem pol leta kasneje povedal še fotru. Je bil isto ful presenečen in je rekel, da nikoli ne bi pričakoval. Je bil tako ful začuden, ni vedel, kako reagirati. Spomnim se, da sem prišel v kuhinjo in samo vidim fotra zvitega na kavču, kako se joka in mami je bila zraven. Sploh ni mogel procesirati. Ni vedel kaj, kako. Sicer je še vseeno rekel, da sem še vedno njegov sin in da me bo še vseeno sprejel, ampak to je bilo za njega tako ful pretresljivo.“ (Atanasov, 2021, str. 51–52)

„Očetu nisem povedala celih osem mesecev. Rekla bi, da sem ‚atijeva punčka', zelo me ima rad, in prekleto strah me je bilo, kaj bo on rekel. Bolj me je skrbelo, da bi se me on odrekel, kot

pa mama. Tako dolgo nisem povedala prvič zato, ker je mama rekla, da naj ne povem, drugič zaradi strahu pred njegovo reakcijo.“ (Bogataj, 2020, str. 74)

„Vem, kako me je bilo neskončno strah tega, kaj se bo z mano zgodilo, če jaz njima to povem, kaj se bo meni zgodilo, ali bom lahko sploh preživel to zavrnitev.“ (Bogataj, 2020, str. 74)

„Nobeno outiranje ni bilo tako mučno kot to doma.“ (Bogataj, 2020, str. 74)

„Najprej sem se razkril mami. V joku me je objela in šla popolnoma v zgodbo, ‚kaj sem naredila, zakaj jaz.‘“ (Bogataj, 2020, str. 75)

„Povedala sem, za kaj se gre. Nato sem ga pogledala. Gledal me je nazaj s solzami v očeh in rekel, da me ima še vseeno rad. Da tako pač je, da ne moreš pomagati, če tako čutim. Da ni nič narobe s tem. Popolnoma sem začela jokati in sem se mu usedla v naročje. Objeta sva sedela nekaj časa in se oba jokala. Takšno reakcijo bi privoščila vsem, ki so se kadarkoli ali pa se bodo razkrili. Res. Res je neverjeten občutek, ko te starši sprejmejo.“ (Bogataj, 2020, str. 75)

„Moja sestra je bila prva. Tega se še danes spomnim, prvo ji je šlo na jok, zjokala se je, rekla je, da to že ve od nekdaj časa, samo se je zavedala, da mi tega ne more vsiljevati.“ (Bogataj, 2020, str. 72)

„No ja, edina oseba, kateri sem se mogoče res razkrila tako, da sva se usedli dol, je bila moja sestra. Takrat sem ji rekla, da bi ji rada nekaj povedala. Ona pa se mi je takrat posmejala in rekla, da ona že ve, kaj ji imam za povedati, ampak da naj ji vseeno povem. No takrat mi je potem rekla, ali mislim, da res ne morem drugače, da si je tudi moja takratna partnerka našla fanta, da če mislim, da si ga jaz ne morem. Pa sem ji povedala, da takšna pač sem in da se ne morem spremeniti. Takrat me ni ona nič zatirala ali zasmehovala, ampak mi je vedno stala ob strani, me je sprejela takšno, kot sem, se je sprijaznila s tem in mi vedno stala ob strani.“ (Bogataj, 2020, str. 72–73)

- <u>Razkritje v prijateljskem krogu:</u>

„Takrat, ko sem javno oznanil, da hočem biti s tem fantom, me je pol prijateljev pustilo. O meni so začeli govoriti take stvari, da ne moreš verjeti. Da se jim gabim, ker sem s tipom in da se jim gabim, ker imam kup spolnih bolezni.“ (Švab in Kuhar, 2005, str. 72)

„Po mojem so bili hkrati 4 prijatelji. Eden izmed njih je gej in mi je bilo zaradi tega ful lažje. Nihče ni imel čudnih vprašanj, vedela sem, da bodo vsi v redu s tem.“ (Atanasov, 2021, str. 68)

„Prvo razkritje, želela sem si imeti pozitivne odzive, želiš, da te ljudje podpirajo, da ti dajo vedeti, da je okej, da si to, kar si, ker si ti v tistem trenutku zmeden, ne veš, kaj je prav, zato sem začela pri prijateljih.“ (Bogataj, 2020, str. 72)

„Nekje v srednji šoli, bom tako rekla, sem naprej povedala prijateljici, sošolki in je zelo dobro sprejela, tako da sem bila v bistvu pomirjena. Ker sva bili kar, dobro sva se razumeli. Imela sem občutek, da ji lahko zaupam in da me ne bo zavrnila, ker ne vem, kaj bi naredila, če bi me.“ (Bogataj, 2020, str. 72)

„Ko sem se odločil, da mi je tega dovolj, ko sem spoznal pravega moškega, sem to enostavno povedal. Najprej prijateljici.“ (Bogataj, 2020, str. 72)

Odločitev za **nerazkritje spolne usmerjenosti ali identitete** v določenih situacijah je premišljeno dejanje, namenjeno zagotavljanju lastne varnosti in izogibanju ogrožajočim okoliščinam v okoljih, ki so lahko sovražna ali nevarna.

„Meni ni bilo nič jasno. Takrat sem bil star 15 let. Dokler nisem dobil družbe in se začel družiti z njimi in so govorili pedri gor, pedri dol, pedri levo, pedri desno. In takrat mi je postalo jasno: verjetno ni preveč dobro, da o tem veliko govoriš in to poudarjaš.“ (Švab in Kuhar, 2005, str. 59)

„Včasih doživljam predsodke ali diskriminatorne izjave od svojih heteroseksualnih prijateljev, ki ne vedo, da sem gej. Zaradi teh komentarjev se počutim neprijetno in nesprejeto. Tudi če ne vedo, da sem gej, še vedno čutim, da ciljajo name, kar me sili, da sem previden pri vsakem gibu in vsaki besedi, ki jo izgovorim, saj ne želim, da izvedo zame. Na nek način me takšna negativna reakcija motivira, da se bolj pripravim pred razkritjem.“ (Takács, 2006, str. 60)

„Ne predstavljam si čisto na slepo izkazovati nežnost na ulici. Saj ne, da je ne bi, ampak vedno ozavestim okolico okrog sebe.“ (Švab in Kuhar, 2005, str. 88)

„Čutiš pritisk. Pogledaš okrog sebe in če je prazno, pač to narediš. Oziroma če je okolica taka, da se to da narediti. Kar še ne pomeni, da okrog ni ljudi. Če ni kakšnih primitivcev, potem to narediš. Ne hodim pa z roko v roki po Ljubljani, definitivno ne. Enostavno je to verjetno v tvojem DNK, da živimo v heteroseksualni družbi, da v tej družbi veljajo pravila in da ne smeš družbe provocirati.“ (Švab in Kuhar, 2005, str. 96)

„Sama sem učiteljica in lahko rečem le, da lažje živim tako, da nisem razkrita. Če bi se razkrila, sem prepričana, da bi bila diskriminirana in bi verjetno izgubila službo. Poznam dve ženski, ki

sta izgubili službo zaradi svoje spolne usmerjenosti: ena je delala v vrtcu, druga v šoli. Tako da za zdaj raje ne govorim o tem." (Takács, 2006, str. 55)

„Od intenzivnosti medsebojnega odnosa s fantom je pri meni odvisno, koliko si upam. Nimam izrecne želje, da bi moral izkazovati to ljubezen po mestu. Čeprav bi jo na nek način rad, a si rečem, da rajši ne, saj sva lahko doma skupaj, ali ko greva v hribe ali kamorkoli." (Švab in Kuhar, 2005, str. 120)

„Outiranje traja celo življenje. Moraš vedeti, kje se splača, kje se ne, kje je varno, kje ni. Velikokrat sem bil tiho in nisem povedal." (Ambrožič, 2020, str. 34)

„Iz najinega stanovanja so nama ukradli denarnici in so prišli policisti in sva morala povedati, v kakšnem razmerju sva. In itak, da sva rekla, da sva prijatelja. Recimo v tem primeru mi je bilo mogoče malo bolj neprijetno reči, da sva skupaj." (Atanasov, 2021, str. 56)

„Držanje za roke zunaj na ulici, to absolutno ne. Ne upava si." (Atanasov, 2021, str. 58)

„Dosti lažje je, če nekdo sam reče, da je LGBT+ friendly, če pa tega ne vem oz. sumim, da ne bi bili OK s tem, pa se ne razkrijem." (Atanasov, 2021, str. 66)

„Jaz se ne razkrivam. Ko spoznam kogarkoli novega, pa nobenemu ne povem. Poskusim se ne razkrivati." (Atanasov, 2021, str. 72)

„Če tako začutim. V primeru, da zaznam agresijo v človeku poleg mene, se ne razkrijem in sem bolj previden." (Atanasov, 2021, str. 78)

„Če vidim, da je nekje taka močna testosteronska energija. Kjer so pretežno cis moški in to ni nek LGBT+ prostor. V kakšnem fitnesu se sigurno ne bi počutil OK pogovarjati o LGBT+ tematikah. Po navadi se odločim na podlagi tega, koliko je podpore v prostoru." (Atanasov, 2021, str. 86)

Raznolike **izkušnje LGBTQIA+ oseb** segajo od spodbudnih, razumevajočih in ljubečih do odklonilnih, izključujočih ter zavračajočih.

- <u>Pozitivne izkušnje:</u>

„Moj fant z mojimi starši preživlja božič, praznike, na vikend hodimo skupaj. Z mojo mamo hodita po nakupih. Piknike imamo skupaj. Vse to funkcionira tako, kot da bi imel punco." (Švab in Kuhar, 2005, str. 88)

„Še posebej mi je všeč odprtost in še posebej dejstvo, da ni sodbe o tem, kdo sem in kaj počnem.“ (Jerala in Petek, 2024, str. 4)

„Odprtost, sprejemanje, diskreten pristop ustvari občutek varnosti in prostor za odprt pogovor o teh temah v povezavi z zdravjem.“ (Jerala in Petek, 2024, str. 4)

„Odnos z mojim zdravnikom in medicinskimi sestrami v ordinaciji so, ne morem reči ničesar drugega kot, ‚dom‘ že od samega začetka. Ko moram k zdravniku, ne glede na razlog, se vedno počutim prijetno/sproščeno/lagodno, da grem k njim.“ (Jerala in Petek, 2024, str. 4)

„Je bilo pa zelo sproščeno, nisem dobila negativnih občutkov, tudi ni bilo kake neprijetne napetosti, obravnava je bila korektna.“ (Ambrožič, 2020, str. 37)

„Najbolj sem bila sproščena z medicinskim bratom Markom. Z njim sem govorila o svojem odnosu s punco, kakor da bi govorila o kateremkoli odnosu, ampak on je na splošno tip, ki je poslušal karkoli. Ja, on se sploh ni obešal na to, na mojo spolno usmerjenost. Sploh ni niti pozitivno diskriminiral. To je sprejel, kakor da je res nekaj življenjskega. Ampak on je na splošno vse stvari tako sprejemal in se mi zdi, da je res bil neka češnjica na tisti psihiatriji. Mela sva prijateljski odnos, ni delal niti te distance v smislu, jaz sem pa zaposlen, ti pa si pacientka. Res je izhajal iz odnosa.“ (Ambrožič, 2020, str. 59)

„Drugače imel sem tudi ful dobre izkušnje s tistim drugim fizioterapevtom, ko sem hodil potem tri tedne. Bil je zelo v redu, korekten. Bilo mi je smešno, ker se mi je zdelo, da še res ne zgledam ko tip in mi je rekel, nekaj v smislu: ‚Ja, ja to smo mi fantje.‘ In sem komaj skrival navdušenje. To mi je bilo res kul. Ful je bil v redu.“ (Ambrožič, 2020, str. 59)

„Po navadi so se zdravstveni delavci odzvali samo s pritrdilnim gibom glave in nisem bila deležna nikakršnega neodoboravanja ali spremembe odnosa zaradi tega. Še največkrat so se odzvali s rahlim nasmeškom na obrazu, sploh če sem omenila, da je partnerka moje spremstvo.“ (Ambrožič, 2020, str. 59)

„Pač ful je kul ta zdravnica, tako je reagirala, kakor da bi prišel po napotnico za pregled krvi, tako kot da ni nič. Niti ni trznila. Tako, da mislim da je zdaj ful trans ljudi pri njej. Ona je bila ful kul.“ (Ambrožič, 2020, str. 60)

„Ko sem prišel k zdravnici, sem ji rekel: ‚Preden nadaljujeva, jaz sem drugače trans moški, sam tega nisem hotel noter napisat.‘ In bla zelo zelo zelo v redu, pač jaz sem bil šokiran. Študentski zdravstveni dom je LGBT friendly na srečo. Ne spomnim se, da bi me katerikoli

zdravstveni človek, zdravnik drugače obravnaval zaradi tega. Ne vem kako mi je ratalo, ampak prišel sem do te točke. Sem zelo srečen glede tega.“ (Ambrožič, 2020, str. 61)

„Odziv je bil pozitiven: ‚aha dobro‘ in tudi videlo se ji je, da je informacija ni presenetila oziroma nisem dobila tistega negativnega občutka. Tudi kasneje ko sva govorile o nadaljnjih zadevah, je čisto normalno rekla da naj pazim pri spolnih odnosih – zadevo je obravnavala enako, kot če bi recimo bila v zvezi s fantom, ni se zadrževala pri tem, da izreče besede spolni odnos, ni me obravnavala drugače.“ (Ambrožič, 2020, str. 61)

„Odreagirala je čisto normalno, ona je naša družinska zdravnica, celo familijo je dala čez. Mene je bilo bolj strah, kakor njo. Potem sem še parkrat tako omenila glede punce, pa je bilo vedno okej. Z mojo osebno zdravnico, ki jo imam tudi zdaj, veliko govorim o svoji punci in to sprejme čist normalno. Nimam nekih slabih izkušenj.“ (Ambrožič, 2020, str. 61)

„Ko sem prišel na urgenco, mi je rekla tam administratorka, da če me lahko vpraša, kako naj me nazivajo v ambulanti, v katero bom poklican, s kakšnimi zaimki in sem rekel, da prosim z moškimi zaimki. Ni vedela, če sem tip ali ženska, po navadi pri imenu sklepaš. Mislim, sej ne moreš vedet, če imaš osebno, vidiš spol, na zdravstveni kartici pa ne vidiš. Potem mi je rekla: ‚Nočem vas kaj obremenjevat, sam pač rada bi, da so spoštljivi do vas.‘ To me je ful presenetilo in se mi je zdelo lepo. Mislim, da me je edina na tak način vprašala.“ (Ambrožič, 2020, str. 63)

„Zdravnik me je vprašal, če imam partnerja, pa sem mu povedala, da imam partnerko. Potem pa je rekel: ‚Aja, zakon.‘ Se mi zdi, da smo tako nekako zrasli kot družba, in da ni več tega, da bi te bilo lahko tako strah.“ (Ambrožič, 2020, str. 64)

„V prvem momentu, ko me je videla, je takoj vprašala za zaimke, pač vedela je, da sem trans, a ne, samo vseeno. Potem sem rekel: ‚moški‘ in je bila tako: ‚V redu.‘ Potem sva se pogovarjala o mojih planih za naprej, takrat na tej točki še nisem vedel, če hočem iti na hormone. Ginekologinja je bila dosti v redu, mislim, prijazna.“ (Ambrožič, 2020, str. 93)

„Bili so prijetni, korektni, prijazni, nobenemu se nisem smilil, niti noben me ni postrani gledal ali pa da bi začutil, da bi me drugače obravnavali zaradi tega, ker sem trans.“ (Ambrožič, 2020, str. 94)

„Takrat so me ful v redu obravnavali in sem bil vesel, da sem našel nekoga, ki je bil na moji strani, ker takrat je bilo noro, mislim, bilo je fajn ker je bil en, ki je bil zdravnik in rekel: ‚Ne, to je prava, resnična stvar, in si ne izmišljuješ.‘“ (Ambrožič, 2020, str. 95)

„Jaz sem tako srečen za mojo psihiatrinjo, ker je ful v redu in se mi zdi, da jo pristno skrbi za nas, njene paciente, tudi karkoli je bilo, mi je čimprej pomagala, če mi je lahko in je tudi ful težila drugim specialistom, če je nekje obstalo kaj. In sem tko šokiran, ker imam res ful dobro psihiatrinjo.“ (Ambrožič, 2020, str. 96)

„Takrat sem spoznala, kdo so moji pravi prijatelji, moram reč, da nisem izgubila niti ene osebe na račun tega, ker sem lezbijka.“ (Bogataj, 2020, str. 79)

- Negativne izkušnje:

„Dostikrat sem ujel kakšno pripombo na hodniku. In ni mi bilo lahko. Nihče mi sicer ni nič povedal v obraz ali me izzval v razredu, slišiš pa veliko stvari kot, na primer ‚poglej ga, kako hodi‘, ‚vsak dan ima novo srajco‘. Skratka zelo stereotipne izjave.“ (Magić in Swierszcz, 2012, str. 45)

„Zgodilo se je, da je nekdo čez cel Prešernov trg zavpil: ‚Prekleti peder!‘, tako da so vsi slišali in so vsi pogledali. Ampak takrat sem si mislil, saj mi ne morejo nič, sredi belega dneva mi pa res ne morejo nič narediti. Ampak potem to pride za mano. Razmišljam, zakaj je to rekel. Hočem dejansko dojeti, zakaj ljudje tako reagirajo.“ (Švab in Kuhar, 2005, str. 120)

„Petnajst mulcev je začelo teči za menoj, brcati proti meni in vpiti: ‚Peder, peder, peder!‘. To se je zgodilo dvakrat. Ni prijetno, da lahko pričakuješ, da se ti bo kaj takega zgodilo.“ (Švab in Kuhar, 2005, str. 122)

„Nisem doživel fizičnega nasilja, so bile pa poškodbe na avtomobilu, pa razbita stekla. Zaradi okolice. Razvedelo se je, da živim s fantom, in potem se je dogajalo, da je bilo razbito steklo na avtu. Pa razne opazke skozi okno in podobno.“ (Švab in Kuhar, 2005, str. 122)

„Žalili so me in zmerjali. Zgodilo se je tudi, da so me fantje gledali postrani in nikoli niso zares želeli, da bi bila del njihove družbe. Besede lahko bolijo še bolj kot fizično nasilje in to je sčasoma povzročilo, da sem postal zelo zadržan, nezaželen, izogibal sem se socialnim stikom do 18. leta.“ (Takács, 2006, str. 49)

„Nekoč me je močno prizadelo, ko je profesor na fakulteti med predavanji v šali rekel nekaj v zvezi z geji, geje je omenil s slabo besedo ipd. Počutila sem se, kot da bi me direktno užalili, in sem hotela zapustiti razred. Ampak nisem. Bilo bi preveč očitno in nisem imel dovolj poguma, da bi to naredil. Vendar po tem nisem nikoli več obiskal njegovih predavanj.“ (Takács, 2006, str. 53)

„Po seminarju, posvečenem nadlegovanju in zločinom iz sovraštva do LGBT oseb, sva se s fantom držala za roke, ko sva se sprehodila po parku. Bilo je sončno nedeljsko popoldne in tolpa najstnikov je začela kričati na naju, razkazovati svoje zadnjice in penise. Nato so v naju začeli metati kamenje.“ (Takács, 2006, str. 66)

„Ne samo, da ljudje pogosto ne razumejo in ne upoštevajo moje prave identitete, ampak me tudi velikokrat obsojajo na podlagi stigme, ki jo imajo do transspolnih oseb. Velikokrat diktirajo, kaj je moja ‚prava' identiteta, ker se počutijo, kot da vedo boljše od mene, ki se poznam in raziskujem že vse življenje.“ (Grm in Mrakovčić, 2019, str. 46)

„Povsod smo diskriminirani, družba v kateri živimo ni ustvarjena tako, da bi celostno vključevala trans osebe. Na margini naj bomo, pravijo.“ (Grm in Mrakovčić, 2019, str. 49)

„Med drugim je bil eden od razlogov, zakaj sem iskal novega zdravnika pred leti, da so bili vsi prejšnji nesramni, nestrokovni, obrekljivi, delili so informacije brez moje privolitve in pogosto imeli neprimerne pripombe o različnih temah, med njimi tudi o LGBT+.“ (Jerala in Petek, 2024, str. 5)

„Prva izkušnja je bila slaba. Med pogovorom z ginekologinjo sva prišli do vprašanja, če imam spolne odnose, na kar sem odgovorila z da. Ko pa me je vprašala če uporabljam zaščito, sem odgovorila z ‚ne, ker imam punco'. Izraz na njenem obrazu je bil vidno zmeden, mogoče celo šokiran, ker ni pričakovala takega odgovora. Potem je rekla: aha, ja, saj to je zdaj še kar moderno ... Ni bilo pozitivnega odgovora.“ (Ambrožič, 2020, str. 39)

„So bile kakšne opazke. Pa včasih imam ultra gej momente in se mi potem ljudje začnejo smejati v obraz, če kaj takega naredim ali pa kaj takega rečem.“ (Atanasov, 2021, str. 57)

„Ne, da bi me kdo kdaj udaril, ampak samo te neke opazke, ko greš samo mimo in se ti posmehujejo. Ko prav začutiš tisti njihov pogled in se potem probaš izogniti.“ (Atanasov, 2021, str. 57)

„Čez cel hodnik v OŠ so se drli, ‚Lan je peder!'“ (Atanasov, 2021, str. 78)

„Bil sem pri zdravnici, ko sem že imel spremenjene dokumente in EMŠO, samo še na zdravstveni kartici sem imel svoje staro ime. Ampak, ko sem dal medicinski sestri dokumente, sem ji to povedal in ji rekel, da mi je ime Gregor in da uporabljam moške zaimke. In potem je prišla nazaj v čakalnico in se čez vse drla ‚gospodična' in moje staro ime in nikakor ni hotela

uporabljati mojih novih zaimkov. Potem sem ji notri še enkrat povedal, da mi je ime Gregor, pa ni nič spremenila.“ (Atanasov, 2021, str. 86–87)

„Ker te ljudje, še preden te spoznajo, ocenjujejo in ti dajejo nalepke in to mi ni okej. Ni mi okej. In potem govorijo na načine, ti si sigurno moški v razmerju in se moram ukvarjati s celim kupom stereotipov in predsodkov, ki pridejo s tem kar ljudje vidijo.“ (Bogataj, 2020, str. 86)

„Jaz sem pač drugačen in so me potem zafrkavali, da sem ‚faggot‘.“ (Bogataj, 2020, str. 86)

Ozaveščanje **zaposlenih oseb** tako v vzgojno-izobraževalnih kot zdravstvenih **ustanovah** je nujno za vzpostavitev sproščenega, spodbudnega in varnega prostora. Odprta razprava in iskren dialog o LGBTQIA+ temah utrjujeta sprejemanje, vzpostavljata vzajemno spoštovanje ter zagotavljata cenjenje raznolikosti.

- Vzgojno-izobraževalne institucije in osebje:

„Predsodki, s katerimi sem se srečal v osnovni šoli, so po mojem mnenju posledica neznanja učiteljev. Večinoma je šlo za uporabo neprimernih besed za geje, saj po mojem mnenju niso poznali politično korektnih ali nediskriminatornih besed za geje. Spomnim se tudi učitelja, ki sicer ni bil homofoben, a je vseeno rekel, da istospolnim partnerjem ne bo dovolil posvojitve otrok, ker bodo verjetno postali homoseksualci, ko bodo odrasli.“ (Takács, 2006, str. 54)

„Mislim, da je homoseksualnost še vedno tabu v osnovnih in srednjih šolah. O tem se ne razpravlja, kar razumem kot diskriminacijo, ker sem se pogosto počutil, kot da ne obstajam. Odsotnost razprave o homoseksualnosti je celo spodbudila moje napačne predstave, ki sem jih imel takrat. Dobila sem namreč močan občutek, da je z menoj nekaj narobe in da me bo treba nekako medicinsko oskrbeti in ozdraviti.“ (Takács, 2006, str. 56)

„Ignoriranje homoseksualnosti ali poskusov boja za toleranco in nevključevanje le-teh v šolski kurikulum je že diskriminacija.“ (Takács, 2006, str. 56)

„O homoseksualnosti se le redko govori, učiteljice in učitelji običajno ne omogočajo konstruktivnih razprav o tem – medtem ko so biseksualne in transspolne osebe popolnoma prezrte.“ (Takács, 2006, str. 58)

- Zdravstvene institucije in osebje:

„Pričakujem, da so osebni zdravniki dobro izobraženi o tem (da poznajo vsaj, kaj najbolj pogoste spolne identitete in usmerjenosti pomenijo) in razumejo, kaj je dejansko pomembno za

naše zdravje. Pričakujem tudi, da se bodo bolje izobrazili o transspolnih osebah, spoštovali osebne zaimke, ne diskriminirali transspolnih oseb in se izobrazili na področju zdravja transspolnih oseb (ker je tam veliko posebnosti).“ (Jerala in Petek, 2024, str. 5)

„Dvomim, da popolnoma razume koncept spolne identitete.“ (Jerala in Petek, 2024, str. 5)

„Dobimo samo informacije (o prehodu/tranziciji) o transspolnih osebah v Sloveniji prek zavoda TransAkcija (hvala jim!), drugje pa se o tem sploh ne razpravlja (celo pri zdravniku ne).“ (Jerala in Petek, 2024, str. 5)

„Ni dovolj ozaveščenosti, usposabljanja in izobraževanja o teh temah za vse zdravstvene delavke in delavce, mlade in stare, vključno s tistimi, ki delajo v Sloveniji iz drugih držav in regij.“ (Jerala in Petek, 2024, str. 6)

„Videlo se je, kot da ne tretira to kot neko normalno razmerje, ker tudi ni moji punci rekla punca ali partnerka, ampak prijateljica.“ (Ambrožič, 2020, str. 39)

„Cela ekipa, vse skupaj s sestrami, anesteziologinjo, študentom, kirurgom, jih je bilo tudi po moje okoli 10. Imeli so na polno debato o meni, kaj sem jaz, če sem mogoče hermafrodit in so se ful smejali in kakšno ime imam, in kaj je to.“ (Ambrožič, 2020, str. 47)

„Osebni zdravnici sem tudi moral povedati, zaradi papirjev in vsega. Ona je bila tako, ne bom rekel, da je bila nespoštljiva ali karkoli, sam se pa res vidi, da zdravstveno osebje res ni izobraženo o transspolnih osebah. Ne spomnim se točno, kaj me je spraševala, mislim, da me je spraševala nekaj o mojih genitalijah, kar tudi ni primerno. Jaz sem prišel tam po papirje za zgornjo operacijo in hormone in to je to, o tem se lahko pogovarjava, o ostalem pa pač ne. Pa pol mi je omenila Salome in da ona to pozna in da je enkrat že srečala nekoga trans.“ (Ambrožič, 2020, str. 52)

„Ko sem prišel noter, je bilo vse okej, razen tega, da sem moral povedati zdravniku, da sem trans in ni razumela sploh. Rabil sem ene 15 minut, da sem ji razložil celotno situacijo, da je bila potem okej, kot da razume, a se je zdela zelo zmedena.“ (Ambrožič, 2020, str. 54)

„Povedal sem ji, da bom šel zdaj v postopek spremembe spola, da sem pri psihiatru, in je rekla: ‚V redu lej, bomo zrihtali, če je kaj od mene odvisno, mi povej, jaz ne vem, kako to sploh poteka.‘ Pojma ni imela sploh, kako to poteka, niti da moraš iti h kirurgu ne nič.“ (Ambrožič, 2020, str. 54)

„Če si drzne reči sočutje. Sej ni težko videt nekomu na obrazu/drži telesa, da mu je neudobno. In na podlagi tega drugačen odnos. In najslabše je to, ker bi moralo biti medicinsko osebje tukaj najbolj izobraženo in biti občutljivi in razumeti, kako se s tako klientelo pacientov dela.“ (Ambrožič, 2020, str. 76)

„Od medicinskega osebja bi potrebovala predvsem večjo razgledanost, poučenost, pripravljenost, da si upajo kaj vprašati na nežaljiv način, ali da vsaj dajo vedeti da tudi, če ne vejo dosti o kakšnih stvareh, da bi želeli vedeti in da to povejo na spoštljiv način. In da so pripravljeni poslušati in biti odprti do takšnih tem, situacij.“ (Ambrožič, 2020, str. 77)

„To, da bi bili že prej dovolj izobraženi o tematikah in da bi bili bolj sočutni – torej da sploh ne bi prišlo do slabe izkušnje.“ (Ambrožič, 2020, str. 77)

„Pričakoval sem, da bo vsaj vedela, kaj trans pomeni, oziroma transspolna oseba. Nisem pa pričakoval, da ne bo imela pojma o ničemer, absolutno ničemer. Pri moji prvi osebni zdravnici sem že nekako bil pripravljen, da ne bo vedela, kaj transspolna oseba, pač ta besedna zveza pomeni, ker je bila še starejša kot ta zdravnica na sistematskem pregledu. Sem pa pričakoval, da bo to, kar sem ji povedal, sprejela, pa v bistvu potem ni.“ (Ambrožič, 2020, str. 77)

„Ja, predvsem bolj jasen, urejen postopek in večjo informiranost vseh strokovnjakov, sploh v povezavi s transspolnostjo, da sega izven binarnega sistema spolov, da smo zelo različne osebe in pa da ne bi bilo obravnavano kot neka duševna motnja.“ (Ambrožič, 2020, str. 98)

„Predvsem več informacij, več podpore, več razumevanja.“ (Ambrožič, 2020, str. 98)

„Da bi se o tem izobrazilo vse te institucije, zdravstvene delavce, da sprašujejo odprta vprašanja, da se ne počutiš, da se jim moraš ti razkriti, ampak da sprašujejo taka vprašanja, da vidiš da je OK, če se jim razkriješ.“ (Atanasov, 2021, str. 70)

„Pri zdravstvu je to zelo neprijetno in me je tam vedno strah, sploh ker so ljudje v zdravstvu lahko zelo nesramni. Enkrat me je ena zdravnica slišala, kako uporabljam zase moške zaimke, in je potem tako agresivno uporabljala ženske zaimke ves čas.“ (Atanasov, 2021, str. 82)

„Psihologinja in njeno nepoznavanje biseksualnosti, zdaj to razumem in tretiram kot totalno bifobijo in nasilje nad mano, me je močno zaznamovalo.“ (Bogataj, 2020, str. 86)

Razkritje spolne usmerjenosti ali identitete pogosto pripomore k izboljšanju **medosebnih odnosov** ter okrepi sprejemanje v družinskem in prijateljskem krogu.

„Moji prijatelji so dostikrat komentirali o teh stvareh in bili so zelo negativno nastrojeni proti temu. Jaz se tega vprašanja nisem dotikal. Zdaj pa moram reči, da so ravno zaradi mene svoje mnenje zelo spremenili. Imam občutek, da me zelo spoštujejo in da sprejemajo mene in mojega fanta.“ (Švab in Kuhar, 2005, str. 71)

„Če sem svojemu bratu samo omenil besedo na g ali p, joj, hudo! Puške, postreliti, groza in strah, holokavst. Takemu človeku je res težko povedati, da si gej. Ker ne veš, kaj bo naredil, ali ti bo nož v hrbet zabil ali te bo s puško ustrelil. Potem je bilo vse čisto normalno. Človek se čisto spremeni, ko nekoga pozna v svoji bližnji okolici.“ (Švab in Kuhar, 2005, str. 71)

„Moja mama je bila vedno zelo super. Moje razkritje naju je povezalo in od takrat sva zelo dobra prijatelja.“ (Atanasov, 2021, str. 81)

„Moji starši so rabili ene 5–6 let groznih občutkov glede moje spolne usmerjenosti – nikakor sprejeti. Potem je pa to, da sem trans, obrnilo stvari na boljše. Kot družina smo se skozi to ful bolj povezali.“ (Atanasov, 2021, str. 87)

V Sloveniji je prišlo do pomembnih premikov, vendar so potrebne še dodatne **spremembe**, da bi se LGBTQIA+ osebe počutile resnično videne in slišane. Sooblikovanje varnega okolja v skladu z njihovimi izkušnjami in **predlogi** vodi do enakopravne, pravične ter vključujoče družbe.

„Da bi bilo to, da si LGBT+, nekaj čisto normalnega. Da se sploh ne bi razlikovalo. Da je to nekaj takega čisto običajnega. Da se ne rabim nikomur skrivati. Da pridejo vsi te predsodki na površje in se da to stran, ker se mi zdi, da bi bilo vse manj toksično. Če bi se vsaj malo pogovarjali o tem. Potem je toliko ene toksične energije in teh nekih spolnih vlog. Jaz bi samo rad, da vsi vejo, da je to neka družbena konstrukcija. Pa da se ljudi ozaveščа. Ker večina teh predsodkov izvira iz tega, ker jih ljudje ne razumejo, ker nimajo informacij, s katerimi bi lahko operirali. Valda imaš potem samo te neke ponotranjene informacije, ki so ti bile dane skozi socializacijo in vzgojo.“ (Atanasov, 2021, str. 58)

„Samo ozaveščanje o LGBT+ temah, ker to za sabo potegne tak varen prostor.“ (Atanasov, 2021, str. 64)

„Da ne bi slišala seksističnih izjav, ne iz medijev, ne iz resničnega življenja. To, da bi bilo normalizirano, da so pripadniki LGBT+ skupnosti med nami in da moraš to upoštevati in ne predvidevati iz prve, da je nekdo strejt. Ta ozaveščenost in da ne predvidevajo. Da bi se s tem

otroke že od mladih let začelo izobraževati o tem in da starši s tem ne bi imeli problemov in bi to podpirali.“ (Atanasov, 2021, str. 69–70)

„Se mi zdi, da bi že od majhnega mogli učiti ljudi, da nista tukaj strejt in nestrejt osebi. Ampak, da rečeš otroku, da ima lahko rad kogarkoli hoče. Ne rabiš se mi razkriti kot gej – to je normalno! Mogli bi naučiti otroke, da niso rasisti in da ne diskriminirajo, da obstajajo tudi trans ljudje in da je OK, da obstajajo.“ (Atanasov, 2021, str. 75)

„Svet bi moral biti bolj ljubeč. Manj agresije. Več razumevanja za raznolikost, tako med ljudmi, kot drugje po svetu.“ (Atanasov, 2021, str. 79)

„Da razmišljaš o sebi in o svoji identiteti in da je to splošno sprejeto. Ne bi smelo biti več spolnih vlog in to bi moglo biti čisto nepovezano, ampak samo kako želiš ti živeti svoje življenje. In da vsaki osebi ne bi pripisali nobenega spola, ampak bi bili vsi nevtralno vzgajani in se potem sami raziskovali in potem bi zato tudi lahko dejtali kogarkoli bi hoteli. Da se lahko vsi objamejo, ali pa si dajo poljub.“ (Atanasov, 2021, str. 84)

„Jaz si predstavljam nek svet, kjer smo vsi eno, kjer ni mej, kjer ni da je nekdo državljan nečesa, ampak smo vsi prebivalci nečesa. In ko vidim ta svet, tudi ne vidim da bi kdorkoli kadarkoli še hotel uporabljati binarne spole. Tudi spolne usmerjenosti v tem svetu jaz ne vidim, ker se mi ne zdi to več relevantno.“ (Atanasov, 2021, str. 89)

Deljene zgodbe razodevajo globoke osebne izkušnje, s katerimi se soočajo LGBTQIA+ osebe ob razkritju in po njem, pri čemer igra sprejemanje s strani bližnjih ključno vlogo pri njihovem zadovoljstvu ter občutku varnosti. Širši uvid v vsakodnevne izzive pa še dodatno utemeljujejo statistični podatki, ki podajajo pregled stanja v slovenskem prostoru.

2.8.2. Statistične raziskave

Izčrpen vpogled v družbeni položaj in življenje LGBTQIA+ oseb v Sloveniji ponujajo kvantitativne raziskave, ki osvetljujejo njihove izkušnje, soočanje z ovirami ter odzive ožje in širše okolice. Pridobljeni rezultati razkrivajo tako diskriminacijo, izključevanje in nasilje kot tudi sprejemanje, podporo in varnost. To omogoča razumevanje dejanskega stanja v osebnih odnosih, skupnosti in javnih institucijah, hkrati pa opozarja na področja, kjer so za zagotavljanje resnične enakopravnosti potrebne dodatne izboljšave ter celovite spremembe.

Rezultati raziskave **Vsakdanje življenje mladih LGBTIQ+ oseb v Sloveniji** (Perger, Muršec in Štefanec, 2018, str. 7–39) prikazujejo različne vidike njihovega doživljanja:

- Razkritje: Večina oseb se najprej in najpogosteje razkrije v ožjem krogu, predvsem prijateljicam in prijateljem (67 %), sorojenkam in sorojencem (52 %), staršem (46 %) ter sošolkam in sošolcem (43 %). Razkritost pa se močno zmanjša v širšem okolju in institucijah; pred učiteljicami in učitelji (16 %), šolskimi delavkami in delavci (15 %), sosedami in sosedi (15 %) ali širšo družino (15 %) se razkrije le šestina vprašanih.
- Pozitivne izkušnje: Najvišjo stopnjo popolne sprejetosti doživljajo med prijateljicami in prijatelji (83 %), sorojenkami in sorojenci (69 %), sošolkami in sošolci (65 %) ter sodelavkami in sodelavci (59 %), medtem ko je sprejetost nekoliko nižja med učiteljicami in učitelji (okoli 52 %), šolskimi delavkami in delavci (48 %) ter pri starših (46 %). Visok občutek varnosti prevladuje predvsem med prijateljicami in prijatelji (81 %), sodelavkami in sodelavci (71 %) ter pri zdravnicah in zdravnikih (69 %), nekoliko manj pa pri starših (61 %) ter v širši družini (61 %).
- Negativne izkušnje: Kljub visoki stopnji sprejetosti v ožjih krogih so izkušnje nesprejetosti najizrazitejše v širši družini (23 %) ter na javnih prostorih (23 %), nekoliko manj pa med šolskimi delavkami in delavci (18 %), učiteljicami in učitelji (17 %) ter pri starših (17 %). Strah za varnost je največji na ulici (48 %), v barih, restavracijah in trgovinah (35 %), na javnih dogodkih (25 %) ter na prireditvah in dogodkih, namenjenih LGBTIQ+ osebam (14 %). Nasilje in/ali diskriminacija se najpogosteje dogajata na ulici (39 %), v slabi tretjini primerov pa v šolah, na fakultetah, na spletu, v zasebnih prostorih, v nevladnih organizacijah ter nasploh v državi; v vsakem od teh okolij je delež enak (29 %). Nasilje so v polovici primerov povzročale neznane osebe (50 %), v slabi tretjini pa družinski člani (30 %) ali sošolci (28 %).
- Odzivi na izkušnjo nasilja: Izkušnjo nasilja najpogosteje doživljajo kot strah (36 %) in sram (29 %). Njihov odziv je izogibanje nasilni osebi (35 %), ignoriranje dogodka (32 %), zaupanje dogodka prijateljicam in prijateljem (26 %) ali drugim osebam, ki jim zaupajo (24 %), medtem ko dogodek zelo redko (2 %) prijavijo pristojnim institucijam (policiji, šoli oziroma šolski svetovalni delavki).
- Odločitev za nerazkritje: Zaradi pričakovanih negativnih odzivov svojo identiteto včasih ali pogosto prikrivajo zlasti v širši družini (71 %), pred sosedami in sosedi (68 %) ter na ulici (64 %). Nekaj redkeje pa pred učiteljicami in učitelji (58 %), v trgovinah, barih ipd. (58 %), v službi (57 %), razredu (57 %) ter lastnem domačem okolju (56 %).

- Institucije in osebje: Med osebe ter institucije, ki lahko pomembno izboljšajo njihovo življenje, prištevajo medije (79 %), LGBTIQ+ nevladne organizacije (76 %), učiteljice in učitelje srednjih (70 %) ter osnovnih šol (68 %), šolske strokovne službe (62 %), državne institucije, relevantne za mlade LGBTIQ+ osebe (npr. ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport) (58 %), ter politične stranke (57 %). Kljub temu opozarjajo na potrebo po večji informiranosti učiteljic in učiteljev (57 %) ter drugih šolskih delavk in delavcev (57 %), podporo s strani strokovnega osebja (55 %), večjo informiranost zdravstvenih delavk in delavcev (54 %) ter socialnih delavk in delavcev (51 %), večjo razkritost učiteljic in učiteljev (51 %) ter boljšo odzivnost in informiranost policije (51 %).
- Želje in predlogi za izboljšanje: Za kakovostnejše bivanje potrebujejo večjo prisotnost razkritih LGBTIQ+ oseb v javnem življenju (78 %), več prostorov, naklonjenih LGBTIQ+ osebam (74 %), možnost sklepanja zakonske zveze (70 %) ter posvojitve otrok (66 %), promocijo LGBTIQ+ pravic s strani državnih institucij (64 %), pravilnike za boj proti diskriminaciji LGBTIQ+ oseb v izobraževalnem sistemu (59 %) ter učinkovitejše postopke pravnega priznanja spola (47 %).

Podatki raziskave Agencije Evropske unije za temeljne pravice o **izkušnjah LGBTI oseb** (European Union Agency for Fundamental Rights, 2020, str. 14–50) za Slovenijo podajo pomembne informacije:

- Razkritje: Glede odprtosti o svoji identiteti vprašane osebe največkrat navajajo, da niso (skoraj) nikoli odprte (35 %), so redko (29 %) ali srednje odprte (21 %). Najnižji delež predstavljajo tiste, ki so o svoji pripadnosti LGBTI skupnosti zelo odprte (15 %).
- Negativne izkušnje: V petih letih pred raziskavo je fizični in/ali spolni napad zaradi svoje identitete doživela desetina oseb (10 %), v zadnjem letu pa jih je imelo izkušnje z nadlegovanjem kar tretjina (34 %). Prav tako so se v zadnjih 12 mesecih počutile diskriminirane na delovnem mestu (16 %) ter pri iskanju zaposlitve (8 %).
- Odzivi na izkušnjo nasilja: V petih letih pred raziskavo zadnjega fizičnega ali spolnega napada policiji ni prijavila več kot šestina (17 %) anketiranih oseb zaradi strahu pred homofobnimi in/ali transfobnimi reakcijami s strani uradnih oseb.
- Odločitev za nerazkritje: Visoka stopnja prikrivanja identitete je razvidna iz podatka, da se večina vprašanih oseb (skupaj 64 %) v javnosti ne razkriva oziroma to počne le redko, kar se sklada z izogibanjem javnemu izkazovanju naklonjenosti zaradi lastne varnosti. Zaradi strahu pred napadi, grožnjami ali nadlegovanjem se velika večina pogosto (33 %) ali vedno (31 %) izogiba držanju za roke s partnerjem oziroma partnerko v javnosti. Redko (24 %) in

nikoli (12 %) se temu izogiba veliko manjši delež. Četrtina (25 %) se zaradi istih razlogov pogosto ali vedno izogiba določenim krajem ali lokacijam.

- Prizadevanja vlade: Mnenje vprašanih o tem, kako učinkovito se vlada bori proti predsodkom in nestrpnosti do LGBTI oseb, je večinoma negativno. Nekaj manj kot polovica anketiranih oseb (45 %) meni, da se vlada verjetno ne bori učinkovito, skoraj petina (19 %) pa jih je prepričanih, da se zagotovo ne. Na drugi strani slaba tretjina (30 %) ocenjuje, da so vladna prizadevanja verjetno učinkovita, le zanemarljiv delež (4 %) pa meni, da so vsekakor učinkovita.

Izsledki raziskave Agencije Evropske unije za temeljne pravice o **diskriminaciji in viktimizaciji LGBT oseb** (European Union Agency for Fundamental Rights, 2013, str. 15–25) za Slovenijo kažejo naslednje:

- Negativne izkušnje: V obdobju zadnjih 12 mesecev se je več kot polovica sodelujočih oseb (53 %) počutila diskriminirane ali nadlegovane zaradi svoje spolne usmerjenosti oziroma identitete. V istem obdobju se je zaradi pripadnosti skupnosti LGBT skoraj šestina (16 %) počutila diskriminirana pri iskanju zaposlitve in/ali na delovnem mestu ter slaba tretjina (29 %) na področjih, ki niso povezana z zaposlovanjem. Izkušnje v izobraževalnih institucijah kažejo na visoko stopnjo prisotnosti negativnih stereotipov, saj je velika večina (88 %) vprašanih oseb med šolanjem slišala negativne komentarje ali opazila sovražno vedenje do sošolk in sošolcev, ki so bili zaznani kot LGBT osebe.

- Odločitev za nerazkritje: Zaradi slabih izkušenj oziroma pričakovanih negativnih odzivov sta več kot dve tretjini vprašanih oseb (67 %) med šolanjem pred dopolnjenim 18. letom starosti svojo spolno usmerjenost ali identiteto vedno oziroma pogosto skrivali ali prikrivali. Le 1 % sodelujočih oseb meni, da je držanje za roke istospolnih parov v javnosti zelo razširjeno.

Študija **Neznosno udobje zasebnosti: Vsakdanje življenje gejev in lezbijk** (Švab in Kuhar, 2005, str. 61–119) ponuja poglobljen vpogled v njihove izkušnje:

- Razkritje: Proces razkrivanja se običajno začne pri prijateljicah in prijateljih (77 %), sledi razkritje materi (67 %), nato sestri (67 %) in bratu (59 %), kot zadnjemu pa očetu (46 %). Pozitivni odzivi na razkritje so najpogostejši v prijateljskem krogu (91 %), sledijo očetje (37 %) ter nato matere (32 %). Odziv matere na razkritje je nevtralen v slabi tretjini (29 %) ter očeta v slabi četrtini (24 %) primerov, negativen pa v skoraj enakem deležu tako pri materah (39 %) kot pri očetih (40 %).

- Pozitivne izkušnje: Največ pozitivnih izkušenj anketirane osebe zaznavajo v delovnem okolju, kjer velika večina (94 %) navaja, da ne doživlja diskriminacije, zelo redko pa pričajo o prikriti (5 %) in očitni (1 %) diskriminaciji.
- Negativne izkušnje: Več kot polovica vprašanih oseb (53 %) je bila zaradi svoje spolne usmerjenosti že žrtev nasilja. Prevladuje psihično nasilje (91 %), sledita pa fizično (24 %) in spolno nasilje (6 %). Najpogosteje ga izvajajo neznane osebe na javnih mestih (61 %), sledijo starši (26 %), sorodnice in sorodniki (26 %) ter prijateljice in prijatelji, znanke in znanci, sošolke in sošolci (vsi po 23 %). Najmanjši delež je med sodelavkami in sodelavci (11 %), sosedami in sosedi (6 %), partnerkami in partnerji (3 %) ter v policiji (3 %).
- Odločitev za nerazkritje: Odločitev za prikrivanje je močno povezana z okoljem. Na delovnem mestu v skoraj polovici primerov (49 %) sodelavke in sodelavci o spolni usmerjenosti vprašanih ne vedo ničesar ali pa vedo zelo malo (49 %). Le v dobri tretjini primerov (34 %) je za usmerjenost vedela večina ali vsi sodelavci.
- Družina in institucije: V izobraževalnih institucijah je bila tema homoseksualnosti med odraščanjem pogosto prezrta; skoraj polovica (45 %) vprašanih oseb navaja, da so o tem v šoli govorili zelo malo, dobra tretjina (34 %) pa sploh ne. Podobno je v družini, kjer se starši o tem niso pogovarjali (53 %) ali pa le zelo malo (28 %).

Raziskava o potrebah transspolnih oseb v Sloveniji (TransAkcija, 2015, str. 7–24) prinaša naslednje ugotovitve:

- Razkritje: Transspolne osebe svojo identiteto najpogosteje razkrijejo prijateljicam in prijateljem (72 %), sledijo partnerke in partnerji (48 %) ter ožja družina (38 %). V manjši meri se razkrivajo sošolkam in sošolcem (20 %) ter sodelavkam in sodelavcem (23 %), najmanj pa širšemu sorodstvu (16 %).
- Pozitivne izkušnje: Največjo podporo prejemajo s strani prijateljic in prijateljev (74 %) ter partnerk in partnerjev (48 %). Pomemben vir podpore predstavljajo tudi nevladne organizacije (41 %), medtem ko je podpora prisotna, a nižja v ožji družini (25 %), med sodelavkami in sodelavci (16 %) ter sošolkami in sošolci (15 %).
- Negativne izkušnje: Večina vprašanih oseb (69 %) je v vsakdanjem življenju že doživela diskriminacijo ali negativne izkušnje zaradi svoje spolne identitete. Te se najpogosteje (45 %) dogajajo v javnih ustanovah pri javnih storitvah (na pošti, v trgovini), v osnovnih in/ali srednjih šolah (43 %) ter v domačem okolju (39 %). V manjši meri pa v službi (24 %), na fakulteti (10 %) ter pri zdravnicah in zdravnikih (6 %).

- Želje in predlogi za izboljšanje: Na področju zdravstva transspolne osebe najbolj potrebujejo ter si želijo večje informiranosti in razumevanja osebja (45 %). Izpostavljajo potrebo po spoštljivi obravnavi (21 %), hitrejši odzivnosti (19 %) ter večji empatiji (17 %), podpori (8 %) in dostopnosti (8 %). Ključne so tudi nevladne organizacije, od katerih pričakujejo predvsem svetovanje, podporo in pomoč (40 %) ter izobraževanje javnosti o transspolnosti (14 %). Poleg tega si želijo podporo pri obravnavi v zdravstvenem sistemu, pri zavarovalnicah in javnih ustanovah (5 %), v enaki meri pa tudi ustvarjanje spolno nespecifičnih stranišč, vzpostavitev seznama varnih prostorov, zagovorništvo in pomoč pri integraciji v družbo ter prizadevanje za ureditev zakonodaje (vsi po 3 %).

Raziskava **Vsakdanje življenje transspolnih oseb v Sloveniji** (Koletnik, 2019, str. 17–46) prinaša podroben uvid v njihove izkušnje in potrebe:

- Razkritje: Najpogosteje se popolnoma razkrijejo v LGBT+ skupnosti (58 %), partnerkam in partnerjem (55 %) ter prijateljicam in prijateljem (54 %), bistveno manj pa staršem (14 %) ter učiteljicam in učiteljem (13 %).
- Pozitivne izkušnje: Popolnega sprejemanja spolne identitete so anketirane osebe najpogosteje deležne s strani prijateljic in prijateljev (65 %), v LGBT+ skupnosti (55 %), od partnerk in partnerjev (51 %) ter s strani oseb, s katerimi preživljajo prosti čas (37 %); nekoliko manj pa od sorojencev (29 %), mater (26 %), sošolk in sošolcev (26 %), učiteljic in učiteljev (19 %) ter očetov (19 %). Glavne vire podpore predstavljajo prijateljice in prijatelji (72 %), internet (63 %), druge transspolne osebe na spletu (60 %) ter trans/LGBT+ organizacije (59 %).
- Negativne izkušnje: Zaradi razkritja spolne identitete so vprašane osebe doživele prekinitev prijateljstva (36 %), zavrnitev s strani staršev (33 %) ali širše družine (16 %), težave v šoli ali na fakulteti (12 %), prekinitev partnerskega odnosa (11 %) ter izobčenost na delovnem mestu (10 %). O diskriminaciji, nasilju ali neenaki obravnavi zaradi spolne identitete in/ali izraza poroča nekaj manj kot polovica (41 %) oseb. Najpogosteje jo doživljajo na ulici (48 %), v javnih ustanovah ali storitvah (43 %), izobraževalnih institucijah (40 %), med prijateljicami in prijatelji (38 %), na spletu (38 %) ter v ožji družini (33 %), nekoliko redkeje pa na delovnem mestu (26 %) ter v širši družini (12 %).
- Odločitev za nerazkritje: Največji delež oseb ostaja nerazkritih med širšim sorodstvom (45 %), v javnih prostorih (41 %) ter pred učiteljicami in učitelji (35 %).
- Želje in predlogi za izboljšanje: Anketirane osebe izpostavljajo, da bi na njihovo kakovost življenja najbolj pozitivno vplivala obvezna izobraževanja o transspolnosti za socialne

delavke in delavce, zdravnice in zdravnike id. (79 %) ter učiteljice in učitelje (60 %). Velik pomen pripisujejo tudi vključitvi transspolnih tematik v spolno vzgojo (49 %) ter v šole za bodoče starše (52 %). Poleg tega želijo spremembo na področju informiranja bližnjih in širše javnosti; več priročnikov za starše (72 %) in učiteljsko osebje (69 %) ter večjo in ustreznejšo medijsko reprezentacijo transspolnih oseb in tematik (51 %).

Statistični podatki odražajo določen napredek pri sprejetosti LGBTQIA+ oseb med bližnjimi, vendar pa v širšem okolju in organizacijah še vedno prevladujejo negotovost, nerazumevanje ter strah pred razkritjem. Negativne izkušnje v teh ustanovah povečini izhajajo iz neozaveščenosti osebja, nestrokovne obravnave ter prisotnosti stereotipov. To vse preveč pogosto povzroča nezaupanje, nelagodje in stisko, kar vodi v izogibanje iskanju pomoči ter omejuje dostop do ustrezne podpore. Zbrani rezultati so zato nujni za prepoznavanje izzivov in oblikovanje potrebnih rešitev.

Kvalitativne in kvantitativne raziskave kažejo, da LGBTQIA+ osebe ne zahtevajo posebnih pravic, temveč zgolj sistemsko enakost ter spoštovanje njihovega osebnega dostojanstva. Izpostavljene pobude osvetljujejo jasne predloge za izboljšanje medosebnih odnosov, javne vidnosti in družbenega položaja. Obenem pa predstavljajo temelj za preseganje zakoreninjenih heteronormativnih prepričanj ter togih predstav o spolu. Resnična enakopravnost je dosegljiva le z naslavljanjem ovir in pomanjkljivosti tako v skupnosti kot ključnih institucijah.

2.9. Socialno delo z LGBTQIA+ osebami

Socialne delavke in delavci moramo pri delu z LGBTQIA+ osebami povezati celostno znanje z osebno toplino ter razumevanjem njihovih edinstvenih potreb in izzivov. Da bi jim nudili empatično in odgovorno podporo, moramo vzpostaviti varen prostor, v katerem se počutijo resnično vključene, videne ter slišane. Pomembno je, da z njimi soustvarjamo rešitve, zasnovane na skupnem reševanju težav, krepitvi moči ter zagovorništvu. Naše delo namreč temelji na brezpogojnem spoštovanju dostojanstva, priznavanju raznolikosti ter sprejemanju vsakega človeka. K izboljšanju položaja LGBTQIA+ skupnosti lahko prispevamo s preučevanjem lastnih prepričanj, naslavljanjem pomanjkljivosti v institucijah, preseganjem heteroseksizma in odločnim bojem proti diskriminaciji. Le s solidarnostjo, zagotavljanjem enakopravnosti in prizadevanji za pravičnost lahko ustvarimo vključujočo družbo za vse.

Socialno delo z LGBTQIA+ skupnostjo je raznoliko in večplastno, zato zahteva strokovno podlago, številne kompetence ter poglobljeno razumevanje različnih področij. Prizadevanja

stroke temeljijo na Kodeksu etike socialnih delavk in delavcev ter Kodeksu etičnih načel v socialnem varstvu. Za sodelovanje so ključni zavzeto poslušanje, nepristranskost, zanesljivost in načelnost. Socialne delavke in delavci moramo podpirati spolno usmerjenost, identiteto ter izraz vsake osebe, hkrati pa upoštevati njene edinstvene izkušnje in okoliščine. Za LGBTQIA+ uporabnice in uporabnike so izrednega pomena usmerjanje k razpoložljivim virom pomoči, seznanjanje z njihovimi pravicami ter informiranje o podpornih skupinah, zdravstvenih storitvah in pravnem svetovanju. Pomemben vidik predstavlja tudi krepitev vezi znotraj družine in širše socialne mreže, ki prispeva k višji kakovosti življenja ter blaži posledice neenakosti, stigmatizacije, diskriminacije, marginalizacije in nasilja. Socialno delo tako ustvarja pogoje za pozitivne spremembe na zasebni in družbeni ravni (Cosis Brown in Cocker, 2011, str. 158–160; OnlineMSWPrograms, 2022). Socialne delavke in delavci spodbujamo sprejemanje LGBTQIA+ skupnosti, kar nam zagotavlja varovanje temeljnih svoboščin, soustvarjanje dobrih izidov ter poglabljanje pristnega stika s sogovornicami in sogovorniki.

Naloga socialnih delavk in delavcev je osebno vodenje k dogovorjenim ciljem, rešitvam ter oblikam pomoči. Le s sočutnim pristopom lahko učinkovito prispevamo k reševanju težav, krepitvi moči in enakopravnosti LGBTQIA+ oseb. Poglobljeno obravnavo in celostno podporo sooblikujejo:

- načela, ki obsegajo človekove pravice, socialno pravičnost in vključenost, zagovorništvo, zaupnost, spoštovanje človekove osebnosti ter priznavanje pravice do napak;
- vrednote za odgovorno prakso, osnovane na solidarnosti, spoštovanju dostojanstva in enkratnosti, pravici do samoodločanja ter cenjenju razlik, različnosti in raznolikosti;
- ključne spretnosti, ki zajemajo pogovarjanje, pogajanje, omogočanje dostopa do sredstev, zapisovanje, poročanje in organizacijske sposobnosti;
- koncepti perspektive moči, etike udeleženosti, znanja za ravnanje in soprisotnosti oziroma ravnanja s sedanjostjo, ki omogočajo vzpostavitev delovnega odnosa ter oblikovanje dogovora o sodelovanju na podlagi instrumentalne definicije problema (Čačinovič Vogrinčič, 2002, str. 91–95; Flaker, 2003, str. 14–28; Langarita, Santos, Montenegro in Urek, 2023, str. 137–141). S človeško toplino, medsebojno naklonjenostjo ter tesnim sodelovanjem zagotavljamo LGBTQIA+ ljudem trdno oporo, da so resnično upoštevani na poti do želenih sprememb.

Vsaki osebi je treba zagotoviti varen prostor, da se nam lahko zaupa. Pozorno jo poslušamo, sprejmemo njo in njene občutke, z njo sočustvujemo, verjamemo vanjo ter sledimo njenim korakom do najboljših rešitev. Osebne pripovedi so lahko zelo koristne pri vzpostavljanju

pristnih vezi z LGBTQIA+ uporabnicami in uporabniki. Kadar nam pripovedujejo o svojih izkušnjah in dogodkih, mi pa jim z zanimanjem prisluhnemo, je lahko to že del njihovega okrevanja, še posebej za LGBTQIA+ osebe, ki so bile zatirane, marginalizirane ter utišane. Naše sogovornice in sogovorniki nam s tem predajo dragocena spoznanja, ki so temelj za nadaljnje delo in vzajemno podporo. Pomembno orodje pa so tudi osebne izkušnje socialnih delavk in delavcev, saj s premišljenim vključevanjem lastnih zgodb ustvarjamo zaupanje ter se lažje povežemo z uporabnicami in uporabniki (Magić in Swierszcz, 2012, str. 58–60; Mallon, 2009, str. 24–25). Prav razumevanje, naklonjenost in zaupanje nam omogočajo, da gradimo iskren odnos za soustvarjenje boljše prihodnosti.

Pri delu z LGBTQIA+ ljudmi moramo socialne delavke in delavci spoštovati vsak spol, spolno usmerjenost, identiteto in izraz ter se zavedati, da so lahko spremenljivi. Hkrati pa je pomembno, da jih ne obravnavamo kot najpomembnejši del njihove osebnosti. Občutljivi moramo biti na specifične potrebe in skrbi ter se zavedati, da so določene težave, krize ter travme lahko posledica negativnih izkušenj iz mladosti, ki jih lahko osebe doživljajo tudi v odraslosti. Nekatere se soočajo s problemi, ki neposredno ali posredno izvirajo iz njihove identitete, druge pa poiščejo pomoč za življenjske izzive, ki s tem niso povezani. Za učinkovito in vključujoče sodelovanje se moramo zavezati k nenehnemu izobraževanju, saj nam nadgrajevanje teorij z novimi spoznanji omogoča bolj premišljeno praktično delo. Hkrati pa poglobljen uvid pridobivamo tudi s pozornim poslušanjem osebnih zgodb (Cosis Brown in Cocker, 2011, str. 156; Hunter, Shannon, Knox in Martin, 1998, str. 176–178; Magić in Swierszcz, 2012, str. 56; Mallon, 2009, str. 17–33). S takšnim celovitim pristopom lahko nudimo učinkovito oporo pri soočanju s posledicami preteklih stisk, izboljšanju osebnih odnosov ter premagovanju vsakodnevnih ovir.

Vloga socialnih delavk in delavcev je, da LGBTQIA+ osebe podpremo ter opolnomočimo med celotnim procesom razkritja. Pomagamo jim krepiti samopodobo in samozavest, da lažje presodijo komu, kdaj in kako želijo zaupati svojo spolno usmerjenost ali identiteto. Pri tem moramo spoštovati njihovo pravico, da se same odločajo o ravni razkritosti, ter jim stati ob strani pri iskanju najboljše poti, ko bodo na to pripravljene (Hunter, Shannon, Knox in Martin, 1998, str. 176; Mallon, 2009, str. 34). Strah, ki ga ob tem občutijo, izvira predvsem iz družbenih prepričanj in nevidnih ovir, ki omejujejo svobodno izražanje. Da bi jim lahko zagotovili najboljšo možno oporo, se moramo soočiti ter spopasti s temi togimi predstavami in lastnimi nazori.

Socialne delavke in delavci moramo vse spole, spolne usmerjenosti in identitete prepoznati kot enakovredne ter oblikovati neobsojajoča stališča, saj lahko le tako zagotovimo najboljšo pomoč in ustrezne storitve. Nujno je, da se zavedamo vpliva heteronormativnosti, binarnega razumevanja spolov ter tradicionalnih norm, tako na naše delovanje kot na življenja LGBTQIA+ oseb in njihovih bližnjih. Ne smemo dopuščati negativnih, žaljivih ali stereotipnih pripomb, šal ter sodb, temveč jih moramo prepoznati, nasloviti ter zaustaviti. Preseganje predsodkov, premagovanje stigme in spoštovanje vsake osebe so ključni vidiki naše prakse. Le z odpravljanjem škodljivih posledic diskriminacije v vseh pomagajočih poklicih in zavodih lahko socialno delo soustvarja resnične spremembe, solidarnost ter enakopravnost (Cosis Brown in Cocker, 2011, str. 38–39; Dunk-West in Hafford-Letchfield, 2011, str. 175; Hunter, Shannon, Knox in Martin, 1998, str. 176–178; Magić in Swierszcz, 2012, str. 59–60; Mallon, 2009, str. 34). Prav prepletanje teh vrednot, samorefleksije ter odpravljanja krivic v lastnem delovnem okolju ustvarja varen prostor za celostno podporo LGBTQIA+ skupnosti.

Razmislek o osebnih prepričanjih moramo zato nadgraditi s kritičnim preučevanjem razmerij moči ter prepoznavanjem strukturnih vzrokov socialnih stisk. Naša dolžnost je, da ta načela udejanjimo znotraj lastnih ustanov, kjer si moramo neutrudno prizadevati za odpravo tako individualne kot institucionalne neenakopravnosti na podlagi spola, spolne usmerjenosti ali identitete. To vključuje preizpraševanje prikritih diskriminatornih praks, pristranskih politik in stereotipnega razmišljanja ter podpiranje strokovnih organizacij pri zagovarjanju državljanskih pravic. Naša prizadevanja za zmanjšanje heteroseksizma ter stigmatizacije spodbujajo spremembe v institucijah in politiki, s tem pa neposredno prispevajo k sprejemanju pravičnejše zakonodaje ter predpisov. Kot socialne delavke in delavci imamo odločilno vlogo pri širjenju svoboščin, zagotavljanju zaščite in pravični razdelitvi skupnostnih virov. Neenakost, nestrpnost in zatiranje, usmerjeni proti katerikoli skupini, namreč ne škodujejo zgolj njej, temveč dolgoročno slabijo družbo kot celoto (Cosis Brown in Cocker, 2011, str. 38–43; Hunter, Shannon, Knox in Martin, 1998, str. 178–179; Swank in Fahs, 2013, str. 102). Poleg naslavljanja krivic in preoblikovanja sistema moramo obenem nagovoriti izključujočo miselnost, spodbuditi spoštovanje ter zagovarjati vidnost LGBTQIA+ oseb v javnosti.

Pomemben vidik naše stroke je krepitev sprejemanja, pripadnosti in vključenosti z izboljšanjem odnosov, odprto razpravo ter ozaveščanjem. Na to, da se določeni tradicionalni okvirji zaznajo kot napačni in nesprejemljivi, lahko vplivamo samo z naslavljanjem družbenih nesorazmerij ter zavračanjem škodljivih predstav. To vključuje preoblikovanje negativnega javnega mnenja prek organiziranja informativnih delavnic, izobraževanja ljudi ter zastopanja interesov

LGBTQIA+ skupnosti s peticijami, gibanji in protestnimi dejavnostmi. S takšnimi oblikami aktivizma se zavzemamo za natančno, iskreno ter pozitivno upodabljanje vseh spolov, spolnih usmerjenosti in identitet (Cosis Brown in Cocker, 2011, str. 157; Mallon, 2009, str. 34; Swank in Fahs, 2013, str. 92–97). Socialne delavke in delavci imamo tako moč kot odgovornost, da postanemo zagovorniki prevečkrat preslišanih oseb, hkrati pa prispevamo k oblikovanju bolj varnega ter pravičnega okolja.

Socialno delo z LGBTQIA+ ljudmi vključuje tako izzive kot priložnosti za sočutno sodelovanje, poglobljeno pomoč in soustvarjanje dobrih izidov. Zagotavljanje dostojanstva, spoštovanja ter varnosti se začne na osebni ravni in nadaljuje v širšem okolju. Za sprejemanje raznolikosti so nujni zavedanje togih norm, soočenje s heteronormativnostjo ter odpravljanje spolne binarnosti. Obenem prepoznavanje sistemskih ovir in boj proti neenakosti omogočata celovito zastopanje tistih, ki so prevečkrat potisnjeni na rob. Socialne delavke in delavci se z ozaveščanjem javnosti, zagovarjanjem družbenih sprememb ter oblikovanjem vključujočih politik zavzemamo za dobrobit in pravice skupnosti.

3. FORMULACIJA PROBLEMA

Kljub zakonodajnemu napredku se LGBTQIA+ osebe v Sloveniji še vedno pogosto ne počutijo kot enakovreden del družbe. K temu prispevajo globoko zakoreninjeni predsodki, toge norme in ustaljena prepričanja, ki negativno vplivajo na občutke povezanosti, pripadnosti ter varnosti.

Zaradi svoje spolne usmerjenosti, identitete ali izraza so LGBTQIA+ osebe prepogosto izpostavljene diskriminaciji, nesprejemanju in zavračanju. Tovrstna nestrpnost izvira iz heteronormativnih, seksističnih in heteroseksističnih nazorov, ki še vedno prevladujejo v sodobni družbi. Ta stališča se odražajo v večplastnih stiskah, ki neposredno zaznamujejo vsakdanje življenje teh oseb ter hkrati sooblikujejo njihov pravni, družbeni, politični in kulturni položaj (Council of Europe, 2023, str. 5–6).

Čeprav je na raziskovalnem področju LGBTQIA+ osebam namenjena vse večja pozornost, se večina obstoječih kvalitativnih raziskav osredotoča le na posamezne spolne usmerjenosti ali identitete, medtem ko kvantitativne raziskave njihovih osebnih izkušenj ne zaobjamejo dovolj izčrpno. Posledično v slovenskem prostoru primanjkuje celostnih raziskav, ki bi sočasno preučevale različne identitete, s čimer bi izpostavile tako njihove skupne ovire kot tudi specifične izzive, s katerimi se srečujejo posamezne skupine.

Odločitev za to raziskavo zato izhaja iz nujnosti naslavljanja teh še vedno nerazrešenih vprašanj. Ta zajemajo strah pred razkritjem, obremenjenost z odzivi v ožji in širši okolici, zanikanje določenih identitet, odklonilen družbeni odnos, ovire pri ustvarjanju družine ter nedoseganje resnične enakopravnosti. Navedene težave močno slabijo samopodobo, duševno zdravje in splošno počutje LGBTQIA+ ljudi, hkrati pa omejujejo njihovo vključenost ter polno sodelovanje v družbi. Obenem so njihove želje in potrebe velikokrat prezrte ter odvisne od odločitev prevladujoče politične oblasti, ki jo zaznamuje močna razdvojenost. To prinaša v življenja LGBTQIA+ oseb občutke negotovosti, skrbi in strahu pred krepitvijo konservativne ideologije ter krčenjem že pridobljenih pravic.

Na podlagi navedenega je ključnega pomena pridobiti vpogled v doživljanje, resničnost in vsakdan intervjuvanih oseb. Glavni namen te magistrske naloge je zato osvetliti pozitivne in negativne izkušnje LGBTQIA+ oseb v Sloveniji. S tem želim prispevati k boljšemu razumevanju njihovih dejanskih potreb ter oblikovati priporočila, osnovana na neposrednih predlogih sogovornic in sogovornikov za izboljšanje položaja celotne skupnosti.

3.1. Raziskovalna vprašanja

1. Kakšen je proces razkritja spolne identitete in/ali usmerjenosti sebi in drugim pri sodelujočih osebah?
2. Kaj vpliva na odločitev za razkritje ali nerazkritje v različnih družbenih okoljih?
3. Kdo so ključni viri podpore, na katere se lahko sogovornice in sogovorniki zanesejo?
4. Katere so pozitivne izkušnje in kako vplivajo na življenje in medosebne odnose intervjuvanih oseb?
5. S kakšnimi negativnimi izkušnjami v različnih okoljih in njihovimi posledicami se srečujejo intervjuvane osebe?
6. Kako specifične težave in ovire vplivajo na kakovost življenja vprašanih oseb?
7. Kako sogovornice in sogovorniki doživljajo odnos do LGBTQIA+ skupnosti v Sloveniji ter kako se spreminja?
8. Katere spremembe so po mnenju intervjuvanih oseb ključne za dosego polne enakopravnosti, sprejetosti in vključenosti LGBTQIA+ skupnosti?

4. METODOLOGIJA

4.1. Vrsta raziskave

Raziskava je kvalitativna, saj sem zbirala besedne opise, ki se nanašajo na raziskovalni problem. Pridobljeni podatki niso številčni, pri raziskovanju pa sem uporabila vnaprej pripravljene smernice za delno strukturiran intervju (Mesec, 1997, str. 84–85).

Za izvedbo te raziskave sem se odločila, ker ponuja celovit vpogled v notranje doživljanje, večplastne izzive in osebne okoliščine intervjuvanih oseb. Njihove zgodbe razkrivajo poglobljen prikaz procesa razkritja, življenjskih izkušenj ter vsakodnevne resničnosti v slovenski družbi, česar s kvantitativno raziskavo ne bi bilo mogoče natančno razumeti in celostno osvetliti.

4.2. Teme raziskovanja

1. Razkritje sebi in drugim ter odziv okolice na razkritje
2. Odločitev in razlogi za (ne)razkritje
3. Viri moči v različnih okoljih
4. Pozitivne izkušnje in njihov vpliv
5. Negativne izkušnje in njihove posledice
6. Specifične težave in njihov vpliv na kakovost življenja
7. Odnos slovenske družbe do LGBTQIA+ oseb
8. Ključne spremembe

4.3. Metoda in mersko orodje

V raziskavi sem kot metodo uporabila spraševanje, kot mersko orodje oziroma vir za zbiranje empiričnih podatkov pa sem uporabila smernice za delno strukturiran intervju. Vprašanja so bila odprtega tipa, po potrebi pa sem jih tudi pojasnila ali dodala podvprašanja. Tako sem imela vnaprej pripravljen vsebinski okvir, hkrati pa sem se med spraševanjem lahko prilagajala odgovorom sogovornic in sogovornikov. Na ta način sem lahko pridobila poglobljene odgovore, ki so sledili mojim raziskovalnim vprašanjem, a vseeno zaobjeli raznolikost osebnih izkušenj sodelujočih oseb.

4.4. Opredelitev populacije in vzorca

Populacijo v raziskavi sestavljajo LGBTQIA+ osebe, stare med 25 in 36 let, ki živijo v Sloveniji. Vzorec je bil neslučajnostni in priročen, saj sem intervjuvala osebe, ki so bile pripravljene prostovoljno sodelovati z mano ter sem jih pridobila po metodi snežne kepe. Začela sem z ljudmi, ki sem jih poznala, nato pa sem prek njih stopila v stik še z drugimi LGBTQIA+ osebami. Poskušala sem doseči čim večjo raznolikost vzorca, z namenom, da zaobjamem širok spekter spolnih identitet in usmerjenosti.

4.5. Zbiranje podatkov

Podatke sem pridobila s pomočjo metode spraševanja z delno strukturiranim intervjujem. V obdobju od 1. 9. 2024 do 1. 2. 2025 sem opravila deset intervjujev. V raziskavi so sodelovale osebe, ki sem jih poznala, in tiste, ki sem jih vključila po metodi snežne kepe. S slednjimi sem najprej stopila v stik prek telefona, jim predstavila namen raziskave, odgovorila na njihova vprašanja in preverila njihove morebitne zadržke glede sodelovanja. Nato smo uskladili termin in način izvedbe pogovorov, ki sta bila v celoti prilagojena željam sogovornic in sogovornikov. Štirje intervjuji so potekali v živo, na domu sodelujočih oseb, šest pa prek videoklica. Ker sem jim želela zagotoviti udoben in varen prostor, sem jih pred začetkom seznanila, da lahko v primeru, da se počutijo neprijetno, kakšno vprašanje izpustijo. Pri vodenju pogovorov sem izhajala iz vnaprej pripravljenih smernic za intervju, hkrati pa se prilagajala podanim odgovorom ter morebitnim nejasnostim. Na ta način sem pridobila izčrpne informacije, ki so naravno sledile osebnim zgodbam udeleženk in udeležencev. Pred začetkom vsakega pogovora sem pridobila ustno privolitev za snemanje intervjuja ter zagotovila, da bodo posnetki dostopni izključno meni in uporabljeni le za raziskovalne namene. Zaradi osebne in čustvene narave pričevanj, je bila vsem sodelujočim osebam zagotovljena anonimnost. Vse intervjuvane osebe so ustno pristale na uporabo svojih odgovorov v magistrski nalogi pod pogojem uporabe psevdonimov. Zaradi izražene želje nekaterih intervjuvanih oseb, da njihovih odgovorov ne objavljam javno, intervjuji niso dodani v priloge naloge, so pa po dogovoru dostopni v vpogled osebno pri meni.

4.6. Obdelava in analiza podatkov

Podatke sem obdelala s pomočjo kvalitativne analize. Po izvedbi intervjujev sem zvočne posnetke ponovno poslušala in nato začela z njihovim dobesednim prepisovanjem. Pri

transkripciji sem izpustila vsebinsko prazne besede ter nepovezane izjave, ki so izrazito odstopale od raziskovalne teme. Intervjuje sem napisala v knjižnem slovenskem jeziku, pri čemer sem ohranila slengovske izraze in tujke, saj so ti ohranjali pristen glas sodelujočih oseb in zagotavljali verodostojnost besedila. Vsak prepis sem označila s črko in psevdonimom (npr. A, Alen). Analizo podatkov sem izvedla skozi tri stopnje kodiranja. Najprej sem uporabila odprto kodiranje, kjer sem pomembne izjave označila s posameznimi kodami (npr. A1, B2, C3) ter začetne pojme združevala v kategorije. V fazi osnega kodiranja sem iskala povezave med oblikovanimi kategorijami in jih združevala v širše nadkategorije. Na koncu sem z odnosnim kodiranjem oblikovala osem tem, ki so odgovarjale na raziskovalna vprašanja. Ta pristop mi je omogočil povezovanje in primerjavo izsledkov, kar mi je olajšalo zapisovanje rezultatov, razprave in predlogov.

5. REZULTATI

Predstavljene rezultate sem razporedila po temah, ki neposredno odgovarjajo na raziskovalna vprašanja. Te teme so: razkritje, odločitev za (ne)razkritje, viri moči, pozitivne izkušnje, negativne izkušnje, specifične težave, odnos slovenske družbe ter ključne spremembe. Pri pisanju sem uporabila psevdonime, s čimer sem zagotovila anonimnost sodelujočih oseb, hkrati pa ohranila osebni vidik njihovih življenjskih zgodb. Vse osebe živijo v Sloveniji, so pripadnice in pripadniki LGBTQIA+ skupnosti, njihova starost pa je med 25 in 36 let.

Tabela 5.1: Podatki o intervjujih

IME (psevdonim)	KODA	STAROST	SPOLNA USMERJENOST IN/ALI IDENTITETA
Alen	A	28 let	Trans moški
Barbara	B	29 let	Lezbijka
Cene	C	30 let	Gej
Čedo	Č	26 let	Aseksualen panromantičen
Danijel	D	25 let	Trans moški
Ela	E	36 let	Lezbijka
Filip	F	27 let	Gej
Gaja	G	32 let	Biseksualna
Hana	H	31 let	Biseksualna, fluidna
Iza	I	34 let	Biseksualna

5.1. Razkritje

Pregled moje kvalitativne raziskave kaže, da je razkritje dolgotrajen in večkraten proces prepoznavanja in sprejemanja lastne spolne usmerjenosti in/ali identitete pri sebi ter razkrivanje tega samospoznanja drugim osebam (Kuhar, 2001, str. 188). Nekatere intervjuvane osebe so v razkritju sebi odločne in gotove vase, spet druge potrebujejo več časa in spopadanja z občutki tesnobe. Nato pa sledi razkritje drugim osebam, najprej ožji nato pa še širši okolici, ki je povezano tako z neobremenjenostjo in brezskrbnostjo kot tudi z negotovostjo, dvomom in strahom zaradi odziva bližnjih.

5.1.1. Razkritje sebi

Proces razkritja se začne z razkritjem sebi, ki zajema začetno odkrivanje, občasno zanikanje ter končno sprejemanje lastne spolne usmerjenosti in/ali identitete.

Prvi korak predstavlja **prepoznavanje lastne identitete**, ko oseba spozna občutja drugačne spolne usmerjenosti in/ali identitete, kar vpliva na njeno dojemanje in videnje sebe (Kuhar, 2001, str. 190–191). Včasih se začne že zelo zgodaj, v otroštvu ali pred puberteto, ko oseba to preprosto začuti, brez predhodnega razmišljanja ali raziskovanja (C1, D1, E1, I1): *„Ugotovitev, da sem gej, je bila nekako spontana ... okoli enajstih, dvanajstih letih starosti.“* (C1) Velikokrat pa je prepleteno z občutki prve privlačnosti ali zaljubljenosti (B1, E2, G1, I1): *„Bolj sem se začela zavedati, ko sem prišla v srednjo šolo in sem se zagledala v eno profesorico.“* (E2)

Odkrivanje je lahko povezano tudi z neujemanjem s tradicionalnimi predstavami o spolu, kot pri Danijelu: *„Sem se že od majhnega drugače oblačil, privlačile so me oziroma naravne so mi bile na primer moške obleke, kar pomeni, da me je samodejno vleklo tja, ker sem brez pomisleka pač mislil, da so to pač obleke zame.“* (D1) Nekateri ljudje čutijo, da niso heteroseksualni, a ne najdejo besed za svoje občutke zaradi omejenega razumevanja: *„Vedno sem vedel, da nisem heteroseksualen, sem pa v otroštvu in mladosti veliko časa mislil, da obstajajo samo homoseksualci ali heteroseksualci.“* (Č1) Zaradi pomanjkanja informacij o širini spektra potrebujejo več časa, da ubesedijo lastno identiteto, kar opiše Čedo: *„Šele leta 2019 sem se preko prijateljice seznanil s terminom aseksualnost. Prej nisem vedel, kaj je to.“* (Č2)

Razumevanje pogosto prinese občutek razjasnitve in pomirjenosti: *„Dalo mi je v bistvu neko olajšanje, da ima to moje stanje neko ime in se lahko s tem poistovetim.“* (D2) Pomembno se je zavedati, da sta spolna identiteta in usmerjenost pri nekaterih osebah fluidni, zato se lahko njihova samoopredelitev skozi življenjska obdobja večkrat preoblikuje ali spreminja. To lepo ponazori Hanina izjava: *„V obdobju zgodnjega najstništva sem se opredeljevala kot lezbijka, kasneje pa sem ugotovila, da sem najverjetneje biseksualno usmerjena. Sicer se pa trenutno težko definiram.“* (H1)

Zatem sledi obdobje **(ne)sprejemanja lastne identitete,** ki vključuje tako zanikanje in negotovost kot končno sprejemanje, kar ponazori Alen: *„Najprej sem si zanikal ... ko pa sem si priznal in ugotovil, da se to ne bo spremenilo, sem se pa sprejel.“* (A3) Nekatere osebe si svoje usmerjenosti ne priznajo takoj ali si jo tajijo dlje časa (A3, B2, C2, D3, F1, G2), na kar lahko vplivajo notranji ali zunanji dejavniki. Lahko jih omejujejo ponotranjeni predsodki, kot Danijela: *„Sem moral iti čez ogromno ponotranjene trans in homofobije.“* (D5) Vzrok so lahko tradicionalna in toga prepričanja v družini ali širšem okolju: *„Saj sem odraščal v dokaj tradicionalnem, katoliškem okolju,“* (A4) zato je sprejemanje identitete nemalokrat povezano z občutki tesnobe: *„Imel sem kar veliko stisko, da sem si to priznal, bilo mi je hudo.“* (A4) Včasih

pa je to pogojeno s pričakovanim obnašanjem ali strahom pred nesprejemanjem v družbi: *„Sem si malo prikrival, saj te nekako družba prisili v to, ker na to gledajo drugače in imaš občutek, da ne boš sprejet.“* (F1) Določene osebe se včasih celo pretvarjajo, da ne bi bile zaznane kot drugačne: „*Že v osnovni šoli sem si predstavljal, kako bom hlinil, da imam rad seks.“* (Č4)

Začetni šok lahko hitro preide v odkritost do sebe, kar osvetli Ela: *„Najprej mi je bilo čudno, kaj je to in zakaj mi je všeč, potem pa sem si hitro priznala.“* Drugi pa to sprejmejo sčasoma, ko stvari premislijo in predelajo; sprijaznijo se po ugotovitvi, da se to ne bo spremenilo (A3, D3, F2). Marsikdo pa svojo identiteto sprejme brez pomislekov ali težav, kot Iza: *„Tega si nisem zanikala, sem bila kar precej iskrena sama do sebe, ker se mi to ni zdelo nekaj, kar bi bilo narobe.“* (I2) Razlog za sprejemanje lastne identitete je velikokrat odprtost v prijateljskem krogu, ljubezen ali partnerska zveza (E4, H2, I3): *„Ko pa sem spoznala svojo prvo punco ... sem rekla ‚to je to‘, jaz sem ‚to‘, lezbijka.“* (E4)

Osebe gredo čez dvojno ali večkratno razkritje, kadar se v različnih obdobjih razkrijejo z dvema ali več identitetami (TransAkcija, 2021, str. 8). To je pogosto predvsem pri transspolnih, aseksualnih ali fluidnih spolnih usmerjenostih in identitetah (A2, Č3, D4, H3): *„Šel sem skozi dvojno razkritje, najprej kot homoseksualec, potem pa še čez drugo razkritje o svoji dejanski spolni orientaciji in identiteti.“* (Č3)

Vse sodelujoče osebe so sprejele svojo spolno usmerjenost in identiteto, zatem pa je sledilo razkritje ostalim ljudem v njihovem življenju.

5.1.2. Razkritje drugim

Razkritje drugim je za LGBTQIA+ osebe pomembno dejanje, na katerega se morajo čustveno in psihično pripraviti. Poteka od osebe, ki razkriva svojo identiteto, do njene okolice, bodisi družine, ožjega ali širšega socialnega okolja (Kuhar, 2001, str. 192). Pri tem sta **izbira oseb in trenutka** ključnega pomena, saj lahko razkritje izredno olajšata ali otežita.

LGBTQIA+ osebe o svoji spolni usmerjenosti in identiteti najpogosteje spregovorijo s prijateljicami in prijatelji, ki jim zaupajo ter jih poznajo, medtem ko je razkritje staršem bolj čustveno obremenjujoče in zahtevnejše, saj so družinski odnosi tesnejši, pričakovanja staršev glede spolne usmerjenosti ali identitete pa so pogosto drugačna (Kuhar, 2001, str. 198–199). Večina intervjuvanih oseb se je najprej in najlažje razkrila v prijateljskem krogu, saj so z njimi

najbolj povezani ali od njih pričakujejo največ sprejemanja in podpore (A7, B4, C3, Č5, E7, F3, F5, G4, H5, I4). To ponazarja več primerov iz moje raziskave.

Cene: *„Najprej sem se razkril prijateljem. Sem vedel, da bodo sprejemajoči.“* (C4)

Ela: *„Prijateljem sem se najlažje in najprej razkrila, ker smo bili zelo povezani.“* (E7)

Filip: *„Najlažje sem se razkril prijateljici že v srednji šoli, saj sem čutil, da bom od nje imel največjo podporo.“* (F5)

Gaja: *„Najlažje sem se razkrila prijateljicam ... za katere sem vedela, da me bodo lepo sprejele.“* (G4)

Iza*: „Najprej in najlažje sem se razkrila svojim najboljšim prijateljicam ... ker smo si bile res zelo blizu.“* (I4)

Nekatere osebe se za razkritje v prijateljskem krogu odločijo zaradi odkritih pogovorov (A6, Č5), kot izpostavlja Alen: *„Par prijateljicam in prijateljem ... odprti na splošno in smo se o teh temah pogovarjali,“* (A6) ali pa zaradi pričakovanega dobrega odziva, kot pove Barbara: *„Najprej sem se razkrila najboljši prijateljici, ker sem pričakovala najboljši odziv.“* (B4)

Po razkritju prijateljicam in prijateljem običajno sledi razkritje ožji družini, najpogosteje najprej materi ali sorojenkam in sorojencem, kasneje pa očetu. Alen pojasni: *„Najprej sem se razkril osebam izven družine, nato sestri, kasneje staršema,“* (A6) Hana doda: *„Outirala sem se najprej ... mami, potem pa ostalim članom.“* (H5) Gaja pa izpostavi dvom zaradi očetovih predsodkov: *„Najtežje pa sem se razkrila očiju, ker me je skrbelo, kako bo odreagiral, saj je včasih imel kakšno neprimerno izjavo.“* (G3) Nesigurnost in stisko pred zavrnitvijo zaradi pričakovanj v družini poudari tudi Barbara: *„Najtežje pa mi je bilo razkritje družini. Tu sem občutila največ strahu.“* (B3)

Nekatere osebe se na ta korak pripravljajo dlje časa (A5, E6): *„Družini se prvič nisem razkril kar nekaj časa ... sem se pripravljal kar nekaj mesecev na to,“* (A5) spet pri drugih pa je razkritje družini povezano s partnersko zvezo, kot pri Eli: *„Družini sem se želela razkriti, ko bi bil čas za to. Najprej sem želela prvo punco spoznati in jim jo potem predstaviti.“* (E6) V ožji družini lahko osebe najdejo tudi oporo za razkritje širši družini: *„Nekaterim sorodnikom sem se razkril predvsem s pomočjo družine.“* (F4) Posebno varnost in sproščenost pa pogosto občutijo ob razkritju drugim osebam znotraj LGBTQIA+ skupnosti: *„Najlažje pa se razkrijem nekomu, ki je enake usmerjenosti.“* (B5)

Na **način razkritja** vplivajo občutki nemoči, nemira in bojazni pred odzivom okolice, zato je to po navadi premišljen, načrten in postopen proces. Osebe so zelo previdne in pred razkritjem preverjajo stališča bližnjih, s čimer skušajo oceniti stopnjo zaupnosti in varnosti: *„Mami sem nekako po ovinkih skušal namigniti ... da bi potipal ozračje, če ji sploh lahko to zaupam.“* (D7)

Mnogi ljudje se odločijo za razkritje na posreden način (Č8, I5): *„Sem se razkrila mojim sorodnikom ... ni bil takšen coming out ... ampak je bilo bolj med vrsticami.“* (I5) Spet drugi se odločijo za razkrivanje prek pisem, mobilnih ali elektronskih sporočil (C4, Č6, D8), saj tega preprosto ne zmorejo storiti v živo. To ponazorita Cene *„Najtežje je bilo zagotovo očetu ... Sem se mu namreč razkril preko sporočila, ker tega nisem mogel narediti v živo,“* ter Čedo: *„Potem pa sem povedal to še materi. Napisal sem ji zelo dolg in lep mail.“* (Č6) Pri določenih osebah pa zahteva razkritje tudi dodatno ozaveščanje sogovornic in sogovornikov, kadar ne poznajo spolne usmerjenosti ali identitete osebe, ki se razkriva: *„Leta kasneje sem se razkril tudi kot aseksualna oseba ... To sem jima povedal postopoma in jima tudi razložil, kaj je aseksualnost.“* (Č7) Kadar je pri prvem razkritju odziv negativen, za drugo razkritje svoj način prilagodijo (A8, Č7): *„To me je izučilo, da sem se jim pri drugem razkritju razkril drugače.“* (A8)

Kljub temu da se LGBTQIA+ osebe na razkritje največkrat skrbno pripravijo, pa ne morejo nikoli z gotovostjo predvideti kako se bodo ljudje v njihovem življenju odzvali.

5.1.3. Odziv okolice na razkritje

Odzivi, ki jih opisujejo intervjuvane osebe, so raznoliki in segajo od popolnega sprejemanja do izrednega zavračanja. Razlikujejo se glede na okolje, v katerem se razkrivajo, pa naj bo to med prijateljicami in prijatelji, v družini ali širši okolici.

Pozitivni, sprejemajoči in podporni **odzivi** so najpogosteje izpostavljeni **v prijateljskem krogu** (A10, B8, C6, Č11, E9, F8, G8, H7, I7), o čemer pričajo skoraj vse sodelujoče osebe.

Barbara: *„Najprej sem povedala najboljši prijateljici, ki je to lepo sprejela.“* (B8)

Cene: *„Bližnji prijatelji so se večinoma zelo pozitivno odzvali, določeni tako, da so bili zelo veseli.“* (C6)

Ela: *„Prijateljice so me popolnoma sprejele, pri njih ni prišlo do nobenih negativnih reakcij.“* (E9)

Filip: *„Izkušnja je v bistvu bila zelo dobra. Vsi prijatelji so sprejeli zelo lepo in me pri tem podprli.“* (F8)

Gaja: *„Moja izkušnja razkritja je bila med prijatelji zelo pozitivna, so se lepo odzvali.“* (G8)

Iza: *„Svojim prijateljem sem razkrila svojo spolno usmerjenost. Ta izkušnja je bila ... zelo pozitivna.“* (I7)

To kaže, da so prijateljice in prijatelji za LGBTQIA+ osebe prostor varnosti, zaščite in moči. Nasprotno pa so z **odzivi družinskega kroga na razkritje** pogosto povezani največji strahovi, stiske in skrbi. Veliko oseb izpostavlja slabe izkušnje pri razkritju staršem (A9, B7, Č9, D9, E8, G6, I6), od izredno negativnega odziva: *„Domov je prišla čisto bleda ... rekla je: ‚Raje se obesim, kot pa da pripelješ domov fanta,‘“* (Č9) do razočaranja: *„Razkrila svoji mami, to je bil malo manj prijeten odziv. V smislu njenega razočaranja in v smislu, da to ni OK.“* (I6) Nekatere družinske članice in člani spolno usmerjenost tudi zanikajo (B7, G6, G7), kot pove Gaja: *„Oči mi najprej ni verjel oziroma je rekel, da je to samo obdobje,“* (G6)

Pri določenih starših prva reakcija ni negativna, se pa kasneje pokaže nesprejemanje, kar omeni Cene: *„Mama je sama ugotovila ... Prva reakcija je bila zelo dobra in podpirajoča. Kasneje pa se je razkrila utrjena homofobija.“* (C5) Spet drugi pa zgolj potrebujejo nekaj časa za premislek: *„Mama je sicer rabila nekaj mesecev, da je to pri sebi sprejela, prav tako oče ... predvsem oče je težje sprejel.“* (F7)

Intervjuvane osebe včasih ne pričakujejo negativnega odziva, zato jih le-ta preseneti: *„Pri starših sem šel v prvo razkritje zelo naivno ... pričakoval sem, da ne bo takšna reakcija ... in potem me je reakcija zelo šokirala, ker je bila izredno negativna.“* (A9) Včasih pa je odziv boljši, kot so predvidevali, o čemer priča Danijel: *„ Sprejel je tudi oče, pozitivno me je presenetilo, da uporablja novo ime in zaimke ... brez težav, kar me je v bistvu šokiralo, ker sem pričakoval negativno reakcijo.“* (D11) Seveda pa reakcije staršev niso vedno negativne in starši svojega otroka takoj lepo sprejmejo (Č10, D11, F6, G5, H6): *„Oče pa je lepo sprejel ... rekel mi je, da mu je vseeno ... samo da sem srečen.“* (Č10)

Kadar se razkritje ne zgodi po volji osebe, je lahko ta izpostavljena nepričakovanim, po navadi slabim reakcijam ljudi okrog sebe (Magić in Swierszcz, 2012, str. 28). Če starši za identiteto ali usmerjenost otroka izvejo prek drugih, lahko to negativno vpliva na njihov odziv, kar se je zgodilo v Elinem primeru: *„Starši to zvedeli že pred mojim razkritjem. Izkušnja je bila zato zelo negativna.“* (E8)

Odziv bratov in sester pa je po večini dober (B6, D12, F6): *„Najbolj me je sprejel brat. Brez vprašanj, je rekel, da je njemu vseeno, s kom sem,“* (B6) podobno velja tudi za razširjeno družino (D10, G5, H6): *„Teti, … ki je rekla z nasmehom, da je to ne preseneča in da je nekako slutila.“* (D10)

Odzivi v družini so raznovrstni in ne vedno predvidljivi, kar lahko vpliva na samozavest, odločnost in pogum pri razkritju drugim ljudem. LGBTQIA+ osebe lahko zato dvomijo v **odziv širšega okolja na razkritje**. Ti segajo od dobrih: *„V okolju nisem naletel prav nikoli na negativen odziv,“* (C7) do izredno negativnih reakcij: *„Nasilja ob razkritju sem bila deležna s strani fanta, s katerim sem bila pred tem v vezi.“* (B9)

Najrazličnejše izkušnje tako velikokrat vplivajo na to, s kakšnimi razlogi, komu in v kakšni meri se bodo LGBTQIA+ osebe odločile za stopnjo razkritosti v svojem življenju.

5.2. Odločitev za (ne)razkritje

Razkritje ni enkratno dejanje, temveč nenehen proces, s katerim se LGBTQIA+ osebe soočajo v raznolikih okoliščinah in ob spoznavanju novih ljudi (TransAkcija, 2021, str. 8). Zato gre za skrbno premišljeno in previdno dejanje, saj neprestano preverjajo varnost v okolju. Na podlagi svoje presoje nato prilagajajo stopnjo razkrivanja ali prikrivanja identitete, kar je povezano tako z zagotavljanjem lastne varnosti in varovanjem družine kot varovanjem zasebnosti.

5.2.1. Razsežnosti razkritja

Intervjuvane osebe so razkrite v različni meri. Pri nekaterih je **raven odprtosti** visoka: *„Razkril sem se večini prijateljev, v službi in okolici,“* (Č12) mnoge pa se odločijo za razkritje samo bližnjim in zaupanja vrednim ljudem, s katerimi imajo poglobljen odnos, kot Barbara: *„Razkrijem se ljudem, s katerimi imam odnos, za katerega se mi zdi vreden razkritja,“* (B10) ter Gaja: *„Vsem bližnjim osebam v svojem življenju, torej ožji družini, prijateljem, fantu.“* (G9) Medtem ko preostale svoje spolne usmerjenosti ali identitete ne želijo razkrivati širši javnosti.

Cene pojasni nenehnost razkrivanja: *„Razkritje je v bistvu nenehen proces … v vsakem novem odnosu se moraš razkriti.“* (C8) Pri določenih osebah razkritje ni stvar lastne zavestne odločitve, temveč na to vpliva nezmožnost skrivanja zaradi vidnosti identitete: *„Razkrit sem vsem, ki sem jih poznal pred tranzicijo, saj težko skrijem svoj spol.“* (A11)

Nekatere LGBTQIA+ osebe so z razkrivanjem spolne usmerjenosti in identitete zelo obremenjene, spet druge pa občutijo **neobremenjenost ob razkritju** (E10, H8, I8), ki je povezana z odsotnostjo strahu in sprejemanjem sebe. Razlogi za to so različni, Ela izpostavi: *„Bilo mi pa je vseeno, če me bodo sprejeli ... ‚če me sprejmeš, me sprejmeš, drugače pa gremo vsak svojo pot.'"* (E10) Hana osvetli drug vidik: *„To načeloma ni povezano z nesprejemanjem sebe ali pa strahu pred nesprejemanjem."* (H8) Pri Izi pa je razlog izražanje svojega pravega jaza: *„Sem bila na splošno mnenja, da je fajn biti čim bolj avtentičen ... je prav, da sprejemamo druge in tudi sebe takšne kot smo."* (I8)

Kljub vse večji odprtosti pri mnogih pa se marsikatera LGBTQIA+ oseba zaradi negotovosti, previdnosti ali celo možne nevarnosti odloči, da ostane nerazkrita.

5.2.2. Razlogi za nerazkritje

Zavestno odločitev, da človek svoje spolne usmerjenosti ali identitete ne bo razkril oziroma jo bo aktivno prikrival, poimenujemo nerazkritje. Heteronormativno okolje LGBTQIA+ osebe pogosto prisili, da skrivajo svoje občutke, spolno usmerjenost ali identiteto, saj se bojijo zavračanja, ustrahovanja, izključevanja, stigmatizacije ali celo nasilja (Magić in Swierszcz, 2012, str. 15).

Razlogi za to so raznoliki, eden glavnih pa je zagotovo **zagotavljanje lastne varnosti** (B11, C9, C10, Č13, F9, G10, I9, I10) v okolju, kjer prevladujejo predsodki, nesprejemanje ali homofobija, kar izpostavi večina intervjuvanih oseb.

Barbara: *„V srednji šoli sta bili dve punci ... slišala sem veliko zasmehovanja, tako da sprva niti pomisliti nisem upala na priznanje."* (B11)

Cene: *„Glavni razlog je vsekakor homofobično okolje v katerem sem odraščal ... potreba, da se zaščitim, je vodila v neko širše potlačevanje spolnosti."* (C9)

Čedo: *„Kadar pa vidim, da sem v kakšnem krogu, kjer je tendenca po homofobiji, o tem ne bom govoril."* (Č13)

Gaja: *„Ne oznanjam, sploh če vidim, da sem v družbi ljudi ... ki imajo predsodke."* (G10)

Iza: *„Če sem v nekem takem okolju, kjer je že na splošno malo več nesprejemanja, neke konservativnosti ... ne razkrijem ker se ne počutim dovolj udobno, dovolj varno."* (I10)

Pri določenih osebah previdnost izvira iz neposrednega občutka nevarnosti: *„Obstaja nek občutek nevarnosti pri tem ... Obstajajo situacije v katerih sem previden ali pa počakam in ne povem takoj,“* (C10) pri drugih pa na to vpliva odsotnost razprave ali problematiziranje teh tem: *„Saj prihajam iz bolj perifernih, manj razvitih krajev, kjer se o tem ne govori veliko in LGBT predstavlja tabu temo.“* (F9) Velikokrat se bojijo družinskega neodobravanja, kot Iza: *„Svoje spolne usmerjenosti nisem nikoli razkrila svojim babicam in svojemu atiju in pa svoji teti, njegovi sestri. Razlog je ravno to, da me je vedno skrbelo, da bi drugače gledali na mene ... da bi vseeno zaznala v ozadju pri njih željo po tem, da ne bi bila takšna kot sem, ampak da bi bila strejt.“* (I9)

Poleg zaščite sebe in družinskih odnosov pa je pomemben vidik nerazkrivanja tudi **varovanje družine** (C11, F10). Za to se ne odločijo vedno zaradi lastne želje, ampak je razlog nelagodje, zadrega ali sram staršev: *„Še vedno se nisem razkril širši družini in to predvsem zaradi staršev ... zaradi njihovega sramu.“* (C11) Marsikdo želi svoje družinske članice in člane obvarovati, kar opiše Filip: *„Babicam in dedkom. Predvsem zaradi njihovega ozkega pogleda na to ... Verjamem, da bi me imeli radi takšnega kot sem, vendar jih vseeno s tem na nek način ne želim ‚prizadeti‘.“* (F10)

Odločitev za nerazkritje pa ni povezana samo z zavarovanjem sebe in družine, temveč je razlog pogosto želja po **varovanju zasebnosti** (A12, B12, Č14, D13, E11, E12, F11, G11, G12, H9, H10, I11, I12). Večina vprašanih oseb se za to odloči, ker čuti, da je to njihova osebna stvar.

Alen: *„Sedaj pa tega ne razkrivam več, ker se mi zdi, da je to del mojega življenja ... nekaj, kar je intimno.“* (A12)

Čedo: *„Mislim pa, da se to ne tiče vsakega, zato vsakemu neznancu ne mislim govoriti o tem.“* (Č14)

Danijel*: „Trenutni sodelavci, sosedje ... ne vedo teh stvari o meni. Presodil sem, da je to moja stvar.“* (D13)

Ela: *„Sama od sebe ne bom šla razlagati osebam, da sem lezbijka, ker ne čutim potrebe po tem, da bi se vsakemu razkrila.“* (E12)

Gaja: *„Ne razkrivam komurkoli in kadarkoli, ker se mi pač ne zdi, da je moja spolna usmerjenost nekaj, kar bi morala razkrivati vsakomur.“* (G12)

Določene osebe tega ne razkrivajo same od sebe, ker se jim to ne zdi bistveno ali umestno (E12, G12, H10), kot pojasnjuje Hana: *„Ko nisem razkrila svoje spolne usmerjenosti ... se mi to ni zdelo relevantno za dano situacijo ... se mi omenjanje tega ne zdi pomembno.“* (H10) Nekatere tega ne omenjajo v površinskih ali kratkotrajnih stikih, vendar resnice ne zanikajo, če so neposredno vprašane: *„Nerazkrita ostanem recimo v nekih bežnih poznanstvih, razen če oseba začne to temo, potem tega ne bi zanikala,“* (B12) spet druge pa o tem ne želijo govoriti: *„Če pride tema na to, se ne udeležim pogovora.“* (I11) ali se izpostavljati: *„Še vedno pa je mogoče problem v tem, da se s partnerjem ne udeležujeva družinskih srečanj ... Vsi s tem še niso seznanjeni in se na nek način ne želiva izpostavljati.“* (F11)

Na odločitev za nerazkritje v družini pogosto vplivajo nepovezanost, odtujenost ali slabi odnosi (E11, G11, H9), kar ponazorijo Ela *„Nikoli pa se nisem razkrivala sorodnikom, ker nismo povezani in nimamo veliko stikov,“* (E11) Gaja: *„Nisem se razkrila babici in dediju ... ker si nismo tako blizu in ker sta starejša,“* (G11) ter Hana: *„Razen očetu, s katerim nisva imela dobrega odnosa.“* (H9) Nekaj sodelujočih oseb pa izpostavi tudi prikrivanje identitete na delovnem mestu (D13, I12): *„V službi ne povem, ker nočem, da je to prva stvar, po kateri me sodelavci poznajo.“* (I12)

Prav tako pa je lahko nerazkrivanje identitete za nekatere LGBTQIA+ osebe končni cilj za doseganje neobremenjenega življenja: *„Po dejanskih spremembah ... tega ne rabim razkrivati več ... To mi je tudi bil nekako cilj ... Za javnost sem stealth trans oseba.“* (D13)

Odločitev za (ne)razkritje je zavestna izbira, ki je večinoma povezana z raznolikimi okoliščinami, kot so stopnja varnosti v okolju, kakovost medosebnih vezi ter postavljanje osebnih mej. Prav tako pa je za LGBTQIA+ osebe izrednega pomena podpora, ki jo čutijo v ožji in širši okolici.

5.3. Viri moči

Osrednji namen podpore je zagotavljanje spodbude, tolažbe in pomoči, kar LGBTQIA+ osebam prinaša občutek miru, povezanosti ter varnosti (Merriam-Webster, 2024). Pregled izsledkov razkriva pomembnost toplih, zaupnih ter tesnih odnosov. Za intervjuvane osebe je namreč ključna tako opora bližnjih kot tudi znotraj lastne skupnosti in v celotni družbi. To jim olajša spopadanje s čustvenimi stiskami, vsakdanjimi izzivi ter zahtevnejšimi težavami.

5.3.1. Podpora bližnjih

Podpora pomembnih ljudi lahko močno izboljša kakovost življenja, saj se LGBTQIA+ osebe ob njej počutijo resnično slišane, sprejete in ljubljene. Razumevanje, skrb ter empatija, ki so jih deležni v prijateljskem, partnerskem ali družinskem krogu, jim omogočajo, da se osredotočijo nase in na svojo dobrobit (HUMAN Integrated performance, b. d.).

Sodelujoče osebe v težkih trenutkih najpogosteje izpostavljajo **prijateljsko podporo** (A15, B13, C12, Č15, D16, F13, G15, I13), kar ponazarja več citatov.

Alen: *„Sem bil zelo vesel, da so me prijatelji podpirali, sicer bi mi bilo veliko težje.“* (A15)

Barbara: *„V oporo mi je bila prijateljica.“* (B13)

Cene: *„Veliko podpore, predvsem osebne ... Prijatelji, ki so mi stali ob strani v težkih trenutkih.“* (C12)

Čedo: *„Sem se vedno pogovoril s prijatelji in prijateljicami prek socialnih omrežij, telefona ali v živo in se jim izpovedal in so mi bili v oporo.“* (Č15)

Danijel: *„Podpore ... od bližnjih prijateljev.“* (D16)

Filip: *„Na to je predvsem vplivala podpora prijateljev.“* (F13)

Gaja: *„V oporo ... prijateljice.“* (G15)

Iza: *„Po navadi so mi stale ob strani prijateljice, lahko sem se pogovarjala o vseh teh stvareh z njimi. Delile smo slabe in dobre izkušnje in si bile v oporo.“* (I13)

Bistveno vlogo pri nudenju varnega prostora ima tudi **partnerska podpora** (A14, D15, E13, F12, G14). Medtem ko je pri nekaterih potrebno več časa za sprejetje opore, kot pri Filipu: *„Oporo sem najprej zavračal, kasneje pa ... partner,“* (F12) pa druge osebe v partnerkah in partnerjih vidijo najpomembnejši vir moči (A14, D15, G14), kar opiše Alen: „*Najpomembnejša opora so mi bile partnerke.“* (A14) Pomanjkanje podpore v svoji družini osebe pogosto nadomestijo ne le pri partnerjih, ampak tudi pri njihovih starših: *„Mi je bila v veliko oporo takratna tašča in partnerka.“* (E13)

Osebe, sodelujoče v raziskavi, pa poudarjajo tudi **družinsko podporo** (A13, D14, G13). Izpostavijo tako podporo staršev, kar opiše Gaja: *„Mami, s katero sva si zelo blizu,“* (G13) kot tudi tet in stricev, kar navede Danijel: *„Nekako mi je bila tudi moja teta največja podpora ob*

vsem tem.“ (D14) Razširjena družina lahko nudi pomoč tudi pri krepitvi ali ponovni vzpostavitvi stikov: *„So pa potem tete in strici ... ko so se pogovarjali o tem z njima, močno vplivali na to, da smo spet začeli imeti stike.“* (A13)

Opora pa ni omejena le na osebne odnose, saj pomemben vir moči predstavljajo tudi podporne osebe in mreže v LGBTQIA+ skupnosti ter širši družbi.

5.3.2. Podpora v širšem okolju

Podpora v procesu razkritja in tranzicije je za večino LGBTQIA+ oseb izjemno pomembna, tako pri začetnih korakih kot kasnejših izzivih. Tako se namreč lažje soočajo z vsemi zahtevnimi in težkimi situacijami, ki jih prinaša življenje (Grm in Mrakovčić, 2019, str. 32). Tu je ključna podpora v lastni skupnosti, saj se lahko osebe povežejo na podlagi pripadnosti, podobnih izkušenj in specifičnih problemov.

Skupnostna podpora (C13, D17, D18, D19, H11) je omenjena v okviru posameznih oseb, nevladnih organizacij in celotne LGBTQIA+ skupnosti. Danijel navede tako osebno oporo: *„Veliko mi je pomagal tudi en izmed mojih znancev, ki je prav tako trans oseba in je šel skozi isti proces,“* (D17) kot tudi s strani LGBTQIA+ gibanja ter ljudi znotraj skupine: *„V oporo so mi bili ... LGBT skupine, LGBT aktivisti in pripadniki skupnosti.“* (D18)

V večini odgovorov pa je izpostavljena skupnost kot celota (C13, D19, H11). Cene pove: *„Se mi zdi, da je LGBT skupnost res skupnost ... Mislim, da obstaja veliko oblik podpore, sploh nevladnih organizacij,“* (C13) Hana doda: *„ Zdi se mi, da lahko biseksualne osebe iščemo podporo in pripadnost v LGBTQ skupnosti.“* (H11) Danijel pa našteje konkretne nevladne organizacije: *„Sem se obrnil tudi na določene fizične skupnosti, kot sta na primer TransAkcija in Legebitra.“* (D19)

Pozitiven vpliv na reševanje konfliktov in na odnose v družini je predstavljen tudi v okviru **podpore širše okolice** (A16, A17). Ta ima različne oblike, od posredovanja sosedov: *„Opora so bili tudi sosedje ... ki so starše prepričali, da me sprejmejo in da sem vključen nazaj v družino po tem, ko smo prekinili stike,“* (A16) do zavezništva verskega predstavnika: *„Župnik ... je stopil do mene in mi rekel, da mi mora dati roko ... In je bil to velik vpliv na moje starše.“* (A17)

Vire moči torej predstavljajo osebna podpora in krepitev moči v težkih trenutkih, vključenost in pripadnost LGBTQIA+ skupnosti ter pomoč okolice pri ponovnem vzpostavljanju družinskih

odnosov. Vse te pozitivne izkušnje bistveno vplivajo na občutek dostojanstva, zadovoljstva in sprejetosti intervjuvanih oseb.

5.4. Pozitivne izkušnje

Za LGBTQIA+ osebe pomeni sprejetost, da se počutijo ljubljene, cenjene in vključene v svoji okolici. Doma, na delovnem mestu in v družbi se počutijo varne, ko izražajo svojo resnično identiteto (Perry, 2022). Dobre izkušnje so povezane z razumevanjem, povezanostjo ter enakopravnostjo v družinskem, prijateljskem in širšem okolju. Njihov pozitiven vpliv se kaže tako na ravni notranjega doživljanja ter osebne rasti kot tudi pri spodbujanju sprememb v razmišljanju in vedenju drugih.

5.4.1. Pozitivne izkušnje v različnih okoljih

Naklonjenost do LGBTQIA+ oseb se izraža v priznavanju, občudovanju in spoštovanju raznolikosti (Perry, 2022). Večina sodelujočih opisuje **pozitivne izkušnje v družinskem krogu** (Č16, D20, D21, E14, F14, G16, H12). Pri nekaterih je trajalo dlje, da so jih v družini sprejeli: *„Moja družina je sedaj super, je pa trajalo kar nekaj časa, da so sprejeli.“* (E14) Drugi pa omenjajo takojšnje sprejemanje: *„Brata ... to brez težav sprejemata,“* (D20) ter dobre izkušnje: *„Zelo lepe izkušnje ... v družini.“* (F14) Ženski del družine so posebej izpostavili Hana: *„Mama, teta, sestrična ... so mojo spolno usmerjenost popolnoma sprejele,“* (H12) Danijel: *„Moja teta ... ima tudi pozitiven in sprejemajoč odnos do mene,“* (D21) ter Gaja: *„Sestrična, s katero sva si zelo blizu, in bi me sprejela ne glede na vse, ker je zelo odprt človek.“* (G16)

Poleg spodbudnih odzivov v družini pa se **pozitivne izkušnje** kažejo tudi **v prijateljskem krogu** (Č17, D22, F15, G17, H13, I14), ki jih v celoti sprejema, kot to opišejo Čedo: *„Moj krog prijateljev ... je zelo progresiven, zato so me po večini popolnoma sprejeli,“* (Č17), Danijel: *„Zdaj imam pa krog prijateljev, ki me popolnoma sprejema,“* (D22) in Gaja: *„Popolno sprejetost v svoji družbi.“* (G17) Da so dobre prijateljice pomemben vir moči in varnosti ponazori tudi Hanina izjava: *„Načeloma so izkušnje dobre, sprejemanje, pripadnost in vključenost s strani dobrih prijateljic.“* (H13) Iza pa lahko ob njih vedno neobremenjeno izrazi svoj pravi jaz: *„Ob njih se nikoli nisem počutila, kot da sem drugačna ali čudna.“* (I14)

Spodbujanje vključujočega vzdušja tako v delovnem kot v izobraževalnem okolju in družbi zagotavlja, da se LGBTQIA+ osebe počutijo varne ter zaščitene. To jim omogoča, da izražajo

svoj pravi jaz brez strahu pred obsojanjem ali nadlegovanjem (Harding Evans, 2023). To lepo prikažejo primeri **pozitivnih izkušenj v širšem okolju** (A18, B14, Č18). Alen opiše izkušnjo na fakulteti*: „Na faksu pa je bila ob moji tranziciji izkušnja zelo lepa, šel sem do vseh profesorjev in jim povedal, da želim, da me kličejo po drugem imenu in zaimkih in to nikoli ni bila težava, vsi so to upoštevali in sprejeli,"* (A18) Barbara pa na delovnem mestu: *„Zelo dobre izkušnje s sprejemanjem imam v službi, tako s strani vodstva kot tudi sodelavcev. V službi, kjer sva delali obe s partnerko, sem doživela popolno sprejemanje, ki je bilo čisto samoumevno."* (B14) Čedo izrazi veselje zaradi sosedovega naprednega razmišljanja: „*Situacija s sosedom, ki deluje zelo tradicionalen ... sva se navezala na LGBT skupnost. In sem bil zelo prijetno presenečen, ko je začel govoriti o tem, da so nenapredne družbe tiste, ki imajo restrikcijo na tem področju."* (Č18)

Dobri odzivi, prijeten odnos in lepi trenutki pozitivno vplivajo na čustveno dobrobit, zadovoljstvo in brezskrbnost LGBTQIA+ oseb. Te izkušnje večkrat spodbudijo tudi spremembe v pogledih, stališčih ter ravnanju družine in ostalih ljudi.

5.4.2. Pozitiven vpliv izkušenj

LGBTQIA+ osebe, ki lahko svobodno izražajo svoj spol, spolno identiteto ali usmerjenost, imajo bistveno večjo možnost za uspešno, zdravo in izpolnjeno življenje (Koblenz, 2019). Pozitivne izkušnje tako pomembno prispevajo k razvoju boljše samopodobe in večjega samosprejemanja.

Eden najpogosteje izpostavljenih vplivov je občutek **notranjega miru**, sproščenosti in sprejetosti (B15, C14, Č19, Č20, Č21, D23, E15, F16, I15), kar ubesedijo Čedo: *„Počutim se zelo sprejetega in vrednega v svojem ožjem krogu,"* (Č21) Cene: *„Situacije, kjer sem se počutil čisto sproščeno in sprejeto,"* (C14) ter Ela*: „Zame je bil najlepši občutek biti sprejet ... s strani prijateljev."* (E15) Bistven vidik pa je tudi pomirjenost, kot to ponazori Barbara: *„Čutim nekakšno pomirjenost s tem, da drugi sprejemajo mojo spolno usmerjenost,"* (B15) in občutek varnosti, ki ga opiše Danijel: *„Občutek varnosti, sprejemanja, da sem lahko, kdor sem, brez pazenja na izbiro besed."* (D23)

Nekatere osebe poudarijo pomembnost življenja v skladu s svojo resnico: *„Ne lažeš sebi in ne lažeš drugim. Živiš iskreno,"* (F16) druge pa vpliv sprejemanja svoje identitete na povezovanje z bližnjimi: *„Se lažje posvečam grajenju pozitivnih odnosov in sprejmem sebe v svoji lastni koži."* (Č19) Hvaležnost zaradi odsotnosti negativnih izkušenj omenita Čedo: *„Zelo sem vesel,*

da sem bil prikrajšan za trpljenje na osnovi moje orientacije," (Č20) ter Iza: *„Sem vesela, da nimam nekih takšnih ekstremno slabih izkušenj, na primer fizičnega ali hudega verbalnega nasilja, tako da glede tega sem imela srečo."* (I15)

Izkušnje LGBTQIA+ oseb ne vplivajo le na notranje zadovoljstvo, temveč prispevajo tudi k **osebni rasti**, krepitvi samozavesti in neobremenjenemu izražanju svojega pravega jaza (A19, C15, C16, H14, I16), kar opišejo Alen: „*Prvo razkritje mi je dalo veliko samozavesti in suverenosti, da sem bil ponosen nase,"* (A19) Cene: *„Pozitivne izkušnje so mi pomagale, da se borim, da zdržim in da sebe sprejmem in si zgradim zdravo in dostojanstveno življenje,"* (C15) ter Iza: *„Na mene so te dobre izkušnje vplivale pozitivno in pustile pozitivne posledice ... če sem se počutila sprejeto, sem potem tudi kasneje, v več različnih okoliščinah lažje izrazila svojo avtentičnost, ni me bilo toliko strah, nisem se počutila tako neprijetno."* (I16)

Pomemben vidik, ki ga izpostavijo intervjuvane osebe, je povečanje empatije, razvoj tolerance in spreminjanje osebne perspektive, kar razkrijeta tako Cene: *„Kot del marginalizirane skupine ... imam veliko več tolerance do drugačnosti, manj predsodkov in imam bolj odprt pogled na ljudi,"* (C16) kot Hana: *„Se mi zdi, da je to pri meni vplivalo tako, da lahko dojemam svet skozi prizmo raznolikosti in fluidnosti spolne privlačnosti. Doprinese mi bolj odprt in vključujoč pogled na različne vidike človeškega obstoja, vključno z različnimi spolnimi identitetami in izrazi."* (H14)

Vendar pa izkušnje ne vplivajo le nanje, ampak tudi na **kakovost medosebnih odnosov** (A20, A21, Č22, D24, E16, F17, G18, I17), kar ponazorita Alenova odgovora glede družinskih: *„To je imelo pozitivne posledice za odnose v družini, ker sedaj veliko boljše funkcioniramo, se dejansko pogovarjamo o pomembnih stvareh,"* (A20) ter partnerskih odnosov: „*Zagotovo je pa vplivalo tudi na moje partnerske odnose, kako funkcioniram v njih, naučil sem se biti bolj direkten in iskren."* (A21)

Povezanosti, razumevanje in empatija krepijo medosebne vezi in zaupanje (Van Schalkwyk, 2023). To potrdita tudi Danijel: *„Posledično vpliva na več zaupanja v odnosih, tesno povezavo, sproščenost, zadovoljstvo,"* (D24) ter Filip: *„Lažje navežeš stike s prijatelji, lažje teče pogovor o vsakdanjih temah, lažje se pogovarjaš o razmerju, življenju nasploh."* (F17) Ela pa poudari, kako bistven je oseben stik pri premagovanju predsodkov: *„Najprej spoznajo mene kot osebo ... Potem, ko izvejo, da sem lezbijka, nimajo problemov s tem, ker me vidijo kot tisto osebo, ki so jo videli do zdaj."* (E16)

Dobre izkušnje sodelujočih oseb osvetlijo vrednote v prijateljskem krogu: „*Na podlagi mojega razkritja sem odkril, kako sprejemajoči, liberalni in empatični so moji prijatelji,"* (Č22) pri drugih pa ohranjanje pristnih odnosov z razumevajočimi, sprejemajočimi in sočutnimi osebami: *„Ohranila pa sem odnose z ljudmi, ki sprejemajo LGBT+ osebe in mene takšno, kot sem."* (G18)

Poleg notranje rasti in izboljšanja odnosov pa sodelujoče osebe **spodbujajo** tudi **spremembe v** svoji **okolici** (A22, A23, B16, D25, F18, F19, G19). Največkrat izpostavljajo pozitivne premike v razmišljanju s strani družine.

Alen: „*Družina rahlja svoje mnenje glede spola in spolne usmerjenosti."* (A22)

Barbara: „*Sedaj drugače gledajo na LGBTQIA+ osebe. Prej je bilo, vsaj staršem, to popolnoma nepoznano."* (B16)

Danijel: *„Moja mlajša brata veliko bolj odprta ravno zaradi te izkušnje z mano ... vidita, da to ni nič kaj takega."* (D25)

Filip: *„Ljudje okrog mene na to gledajo precej drugače, sprejemajoče. Predvsem bi to lahko trdil za mojo družino."* (F18)

Gaja: *„Menim, da je moja biseksualnost vplivala na bližnje družinske člane, na očija, brata, babi ... argumentirala, zakaj njihovo razmišljanje ni pravilno in jim skozi čas odprla oči."* (G19)

Družina pa ni edina, na katero imajo vpliv, intervjuvane osebe navajajo sosede: *„Sosedje so bili včasih veliko bolj ostri v svojih presojah, kot pa sedaj,"* (A23) ter širše okolje: *„Spremembo opazim v pogovorih ali razmišljanju glede LGBT+ oseb, kadar sem v družbi kakšnih manj znanih oseb ali širši družbi."* (F19)

Pozitivne izkušnje in njihov vpliv prinašajo LGBTQIA+ osebam večjo iskrenost do sebe in drugih, globljo povezanost z ljudmi ter spreminjanje togih prepričanj v okolici. Nasprotno temu pa slabe izkušnje pogosto krhajo njihovo samopodobo, znižujejo zaupanje v odnosih ter šibijo socialno mrežo.

5.5. Negativne izkušnje

Negativen odnos do LGBTQIA+ oseb vključuje zmerjanje, opravljanje, žaljive šale, grožnje, napade in izključevanje. Nesprejemanje, nestrpnost ter nasilje imajo hude in dolgotrajne posledice, kot so zaskrbljenost, slaba samopodoba, depresija in občutki strahu (Ahlenback, 2022, str. 3; Magić in Swierszcz, 2012, str. 32). Stereotipiziranje, obtoževanje in izkrivljanje resničnosti pa lahko privedejo celo do tega, da oseba začuti, da si zasluži zatiranje, ki ga doživlja, kar imenujemo ponotranjena a/bi/homo/transfobija (Mallon, 2009, str. 30). Pričevanja intervjuvanih oseb razkrivajo, da to po navadi niso le posamezni dogodki, temveč ponavljajoča se ravnanja v družinskem, prijateljskem, institucionalnem ter širšem okolju.

5.5.1. Negativne izkušnje v različnih okoljih

Rezultati moje raziskave kažejo, da so vse sodelujoče osebe doživele neko obliko odklonilnega odnosa. Ta zajema tako nestrpnost, zavračanje in predsodke kot stigmo, fobije do LGBTQIA+ oseb ter nasilje.

Negativne izkušnje v družinskem krogu (A24, A25, D26, D27, E17, I18, I19) so za intervjuvane osebe še posebej globoko boleče. Lahko gre za pogojno strpnost, kot to opišeta Alen: *„Moja družina je sicer dokaj odprta, a ne do lastnih članov,“* (A24) in Iza: *„Po eni strani je bilo v moji družini vedno rečeno, da je treba sprejemati vsakega ... v sami praksi tega sprejemanja se je pokazalo, da ni čisto tako,“* (I18) kar ustvarja občutke negotovosti. Ali pa gre za močno neodobravanje: *„Mama, ki je temu popolnoma nasprotovala,“* (D27) kar povzroča hujšo stisko.

Nekatere osebe v družini doživijo verbalno nasilje v obliki neprimernih šal: *„Spomnim se tudi, da je imel moj ati kakšne neprimerne izjave, sicer rečeno bolj v hecu,“* (I19) pri drugih pa je leto povezano še z ekonomskim nasiljem: „*Od denarnega izsiljevanja do ostrih besed in nesramnosti,“* (A25) ali v najhujših primerih celo s fizičnim nasiljem, kot to opišeta Danijel: *„Bilo je veliko psihičnega, tudi fizičnega nasilja, dokler sem še živel s staršema,“* (D26) ter Ela: *„Z njihove strani je prišlo do žalitev in nasilja, sploh s strani atija in brata.“* (E17)

Nesprejemanje, nestrpnost in zavračanje v družini, ki naj bi LGBTQIA+ osebam nudila varnost, toplino ter zaščito, so za njih po navadi najbolj čustveno obremenjujoče. Na njihov občutek povezanosti pa močno vplivajo tudi **negativne izkušnje v vrstniškem krogu** (C17, C18, Č23, D28, D29, F20, H15). Kot vir neprijetnih, zaskrbljujočih in ogrožajočih dogodkov je

najpogosteje izpostavljeno šolsko okolje. O verbalnem nasilju v šoli govorita Filip: *„Neprijetne komentarje se je slišalo tako v osnovni kot v srednji šoli,“* (F20) ter Čedo: *„Sem pa bil, zaradi svojega videza, ker sem imel v osnovni šoli dolge lase ... deležen žaljivk, mi je kdaj kdo rekel grdo besedo na p za geje.“* (Č23) Danijel pove, da je doživel tako stereotipizacijo: *„V šoli ... doživel metanje vseh v isti koš,“* (D29) kot stigmatizacijo: *„Sošolci in prijatelji ... tretirali kot neko čudno, drugačno osebo.“* (D28) Še hujšo izkušnjo opišeta Cene: *„Sem pa bil bully-an zaradi tega v osnovni,“* (C17) ter Hana: „*V šoli sem bila tudi podvržena nasilju v obliki zalezovanja in žaljenja.“* (H15)

Cene posebej poudari homofobijo s strani moških sostanovalcev: *„Individualna homofobija ... s strani moških sobivalcev v študentskem domu.“* (C18)

Najštevilčnejše so zagotovo **negativne izkušnje v širšem okolju** (A26, B17, B18, B19, C19, Č24, Č25, D30, D31, E18, E19, F21, G20, H16, H17, I20, I21). Tu je najpogosteje izpostavljeno delovno mesto, kjer se pojavljajo neumestne pripombe, stereotipi, diskriminacija in transfobija.

Barbara: *„Sodelavec mi je recimo rekel, da če ne bi povedala, ne bi nikoli posumil, da sem lezbijka.“* (B18)

Čedo: *„Sodelavec pravi, da sprejema vse, po drugi strani pa zapada v razne teorije zarote, ki pravijo, da je javna manifestacija LGBT ljudi ... orodje skritih elit.“* (Č25)

Danijel: „*Sodelavka, ki je na svojih socialnih omrežjih delila transfobičen video, kar me je presenetilo.“* (D30)

Danijel: *„Na delovnem mestu ... snowball effect stereotipov.“* (D31)

Hana: „*Večkrat sem doživela diskriminacijo ... na delovnem mestu.“* (H17)

Iza: *„Pokazalo na delovnem mestu, s kakšnimi strankami ... so me negativno presenetili, ko so imeli kakšno neprimerno izjavo o LGBT+.“* (I20)

Zmerjanje, ustrahovanje in nadlegovanje se pojavljajo tudi na spletu, kar izrazita Barbara: *„Negativen odnos zasledim predvsem na družbenih omrežjih,“* (B19) ter Cene: *„Prisotno je na socialnih omrežjih, komentarjih na internetu.“* (C19) Prav tako pa tudi v splošni družbi, kot to opišeta Alen: *„Družba me je zaznavala kot nekega mladega fantka in v tem času je bilo zelo veliko grdih besed,“* (A26) ter Barbara: *„So se ... za nama s punco na ulici drli ‚lezbe‘, ker sva se držali za roke.“* (B17) Skrajno obliko nasilja, to je napad v javnosti, je doživela Ela: *„Enkrat*

me je na ulici en moški, neznanec, napadel, ko sva se s punco držali za roko, in me je pretepel.“ (E18)

Iz številnih izjav je razvidno, da so v širšem družbenem okolju raznorazne oblike negativnega odnosa najpogosteje povzročene s strani moških.

Čedo: „*Večinoma moški v družbi, ki uporabljajo besedo, zbadljivko peder.“* (Č24)

Filip: „*Slišal sem kdaj kakšne neprimerne opazke od neznancev, ko sem bil zunaj s fantom, predvsem s strani moških.“* (F21)

Gaja: *„Večkrat sem slišala kakšne neprimerne ali homofobne izjave ... od kakšnih mladih fantov.“* (G20)

Iza: *„Bile so kakšne homofobne izjave s strani kakšnih mladih fantov ... vrsta verbalnega nasilja.“* (I21)

Kadar so LGBTQIA+ osebe podvržene kakršni koli obliki negativnega odnosa, ima to obremenjujoč ter dolgotrajen vpliv tako na njihovo čustveno blagostanje kot tudi na medosebne odnose.

5.5.2. Posledice negativnih izkušenj

Soočanje z nesprejemanjem v lastni družini in družbi nasploh povzroča globoke stiske, stres ter strah v življenju LGBTQIA+ oseb. Občutki drugačnosti in odtujenosti pogosto vodijo v večjo osamljenost, ki se kaže kot pomanjkanje ali odsotnost pristnih, tesnih ter varnih vezi z bližnjimi (Bayrakdar in King, 2023, str. 155; Elmer, van Tilburg in Fokkema, 2022, str. 2269–2271). Te negativne izkušnje pustijo na LGBTQIA+ osebah hude **psihološke posledice** (B20, B21, C20, C21, C22, G21, H18, H19). Nekatere osebe so pri razkritju novim ljudem obremenjene in zaskrbljene: *„Strah pred nadaljnjim razkrivanjem, nesamozavestnost in strah pred obsojanjem.“* (B20) Druge pa se spopadajo z občutki tesnobe in sramu, zaradi česar poiščejo psihoterapevtsko podporo: *„Sram, skrivanje in nesprejemanje samega sebe ... Več let terapije, da lahko rečem, da je teh občutkov manj.“* (C20)

Gaja opiše bolečino ob predsodkih s strani prijateljic in prijateljev: *„Te so me zelo prizadele, kadar so prišle od koga, za katerega sem mislila, da je prijatelj.“* (G21) To lahko privede do nepovezanosti: *„Najbrž zaradi tega, ker se nikoli nisem zares počutila del družbe, kar pa je najverjetneje posledica hudega in intenzivnega medvrstniškega nasilja v osnovni šoli.“* (H18)

ter odpora in brezupa: *„Negativne izkušnje s strani odziva družbe pa so pri meni povzročile samo še bolj odklonilen odnos do celotne družbe in to, da počasi izgubljam upanje, da bo kadarkoli bolje.“* (H19) Marsikatera oseba se izolira od večinske družbe ter ohrani samo odnose s sprejemajočimi ljudmi: *„Narediš si en bubble, kjer si sprejet in večinoma brez težav živiš.“* (C22)

Poleg slabšanja osebnega počutja in blagostanja LGBTQIA+ oseb imajo negativne izkušnje velik **vpliv** tudi **na odnose** s pomembnimi ljudmi (A27, A28, C23, C24, Č26, D32, D33, G22, H20, H21, I22). Izpostavljen vidik je začasna prekinitev stikov z družino zaradi nepriznavanja ali zavračanja identitete s strani intervjuvanih oseb, kar opišeta Alen: *„Z njimi sem po drugem razkritju čisto pretrgal stike za več kot pol leta,“* (A28) ter Danijel: *„Zaradi nesprejemanja sem prekinil stike z družino.“* (D32) Včasih pa stike prekinejo starši: *„Oče ... je za eno leto prekinil vso komunikacijo z mano.“* (C23) To ima velikokrat nepopravljive posledice za odnose v družini: *„Čeprav zdaj kao je komunikacija, ni niti približno takšna, kot je bila prej.“* (C24)

Velikokrat pride do načrtnega oddaljevanja zaradi nestrpnosti v prijateljskem krogu, kar izrazijo Čedo: *„Oseba ... je pokazala svoj pravi obraz, da je seksist in homofob, zaradi česar sem rekel, da se ne želim več družiti z njim, ker me ni sprejemal,“* (Č26) Gaja*: „Sem se nehala družiti z njimi, če sem ugotovila, da svojega mnenja ne bodo spremenili, saj takšnih oseb ne želim v svoji družbi,“* (G22) ter Iza: *„Se pa zato bolj distanciram od vseh ljudi, od katerih začutim neko nesprejemanje.“* (I22) Včasih pa do zavrnitve s strani drugih: *„Nekaj oseb, pa se je tudi oddaljilo od mene, ko so izvedeli, da nisem strejt.“* (H21)

Marsikateri osebi pa se zaupen in varen krog ljudi znatno zmanjša, ot to ugotavljata Danijel: *„Zaradi nenehnega skrivanja ... se je moj krog oseb, ki jim zaupam in s katerimi sem v stiku, zožil,“* (D33) ter Hana: *„Sem se nekako oddaljila od večine ljudi v svojem življenju.“* (H20)

Negativne izkušnje intervjuvanih oseb ter njihove neposredne čustvene posledice v vsakdanjem življenju so tesno prepletene s specifičnimi problemi zaradi njihove spolne usmerjenosti in/ali identitete. Te raznovrstne težave se odražajo v širših družbenih vplivih in omejitvah, ki neprestano krhajo varnost LGBTQIA+ oseb.

5.6. Specifične težave

Heteronormativne prakse, norme in sporočila so vgrajeni v sistemske, pravne, politične, izobraževalne ter verske institucije. To oblikuje in upravičuje družbene strukture ter

pričakovanja, ki povzročajo zatiranje, stigmatizacijo in marginalizacijo LGBTQIA+ oseb na podlagi njihove spolne usmerjenosti in/ali identitete (Mallon, 2009, str. 30; Van der Toorn, Pliskin in Morgenroth, 2020, str. 160–161). Stališča in vedenje, ki izhajajo iz teh tradicionalnih predstav, se kažejo kot heteroseksizem, izključevanje in neenakost. LGBTQIA+ osebe se zato soočajo z večplastnimi izzivi, ki vplivajo na vsa področja njihovega udejstvovanja.

5.6.1. Vpliv na kakovost življenja

Tradicionalno mišljenje, nevidna pravila in predpisani vzorci obnašanja povzročajo **duševne stiske** v življenju vprašanih oseb (B22, B23, C25, C26, Č27, D34), kar ponazorita Cene: *„Celotna družba je tako heteronormativna, da je včasih najbolj naključna situacija, ala na banki, trigger za ... negativne občutke,“* (C25) ter Čedo: *„V meni vzbudijo negativne občutke in tesnobo.“* (Č27)

Nekatere osebe so obremenjene zaradi družbenega presojanja in nesprejemanja: *„Bremeni me to ... zakaj je tukaj sploh opcija odločanja ali je to sprejemljivo ali ne.“* (B22) Spet druge se zaradi neskladnosti s togimi prepričanji počutijo, kot da ne pripadajo večinski družbi, kar osvetlita Barbara*: „Specifični problemi ... občutek, da smo drugačni,“* (B23) ter Cene: *„Občutek drugačnosti je vseskozi prisoten.“* (C26)

Posledice teh stisk so številne in hude: *„Zapiranje vase, izbiranje pravih besed, skrivanje, neudeleževanje na socialnih dogodkih, mentalne težave, samopoškodovanje.“* (D34)

Zaradi **strahu** se veliko sodelujočih oseb odloči za **prilagajanje** svojega vedenja doma in v javnosti (B24, Č28, E20, E21, F22, F23, F24). Največji dvom se pojavlja v družinskem krogu, kar opišeta Ela: *„Sprašujejo se, kaj bo, ali bodo ostali na cesti, ali jih bo družina sprejela, ali bodo tepeni ali ozmerjani,“* (E20) ter Filip: *„Ali me bodo doma sprejeli, ali se bodo odpovedali lastnemu otroku?“* (F22) Do negotovosti: *„Mislila sem, da se nihče, kdor ni isto usmerjen, ne bo hotel družiti z mano,“* (B24) ter zaskrbljenosti: *„Veliko je skrbi glede tega, če me bodo sprejeli sošolci v osnovni in srednji šoli, da ne bom tarča posmeha,“* (F23) pa prihaja tudi v vrstniških odnosih.

Vir bojazni predstavlja tudi izkazovanje naklonjenosti v javnosti, kot izrazita tako Ela: *„Drugi problem pa je tudi, ko so te osebe že v zvezi, da so s partnerjem ali partnerko z roko v roki. Zaradi homofobije in nasilja s strani neznancev,“* (E21) kot Filip: *„Ali bom na ulici tarča nasilja, če se bom s partnerjem držal za roke?“* (F24)

Zaradi nestrpnosti in nasilja lahko nekatere osebe oklevajo glede udeležbe na LGBTQIA+ dogodkih: „*Poročanja o napadih med parado ponosa ... ravno zaradi teh stvari me je bilo strah iti.“* (Č28)

Veliko breme pa predstavljata tudi **nevidnost** identitete **in izključevanje** sodelujočih oseb (A29, Č29, D35, G23, G24, H22, I23). Zanikanje spolne usmerjenosti je bilo najpogosteje zaznano med aseksualnimi in biseksualnimi osebami; to so opisali Čedo: *„Se je seveda našel kdo, ki je rekel, saj je to samo obdobje ali da imam nizek libido ... je zvenelo, kot da ne verjame, da sem aseksualec, da negira mojo identiteto,“* (Č29) Gaja: *„Ljudje velikokrat tudi ne verjamejo, da je biseksualnost legitimna spolna usmerjenost ampak je le faza,“* (G24) ter Iza: *„Ko sem imela punco, sta moja teta in sestrična vedno rekli ‚tvoja prijateljica‘, ne pa ‚tvoja punca‘.“* (I23) Še bolj boleče pa je, če spolna usmerjenost ni priznana v LGBTQIA+ skupnosti.

O dvojni nevidnosti pričata Gaja: *„Niso me jemali resno tako heteroseksualci kot kdo iz LGBT+ skupnosti,“* (G23) ter Hana*: „Se pa biseksualne osebe lahko soočamo tudi s specifičnimi izzivi znotraj LGBT skupnosti, na primer s predsodki ali biseksualno nevidnostjo.“* (H22) Transspolne osebe so velikokrat podvržene zavračanju identitete: *„Bivše partnerke ... so bile do moje spolne usmerjenosti ... sprejemajoče, kasneje pa popolnoma zavračajoče glede mojega spola.“* (D35) ali zapostavljanju v lastni skupnosti: *„Tudi v LGBT skupnosti, ker se trans osebe velikokrat izključuje.“* (A29)

Opisane osebne stiske, občutki odtujenosti in nenehen strah pred zavračanjem pa niso le osamljeni primeri, temveč vseprisotni izzivi, institucionalni pritiski ter sistemske neenakopravnosti.

5.6.2. Življenjske ovire

LGBTQIA+ osebe se zaradi svoje spolne usmerjenosti, identitete ali izraza soočajo z višjimi stopnjami stigme, nepravičnega ravnanja in diskriminacije v primerjavi s heteroseksualnimi osebami (Altman, 2024, str. 6). Ta neenakost se odraža v **vsakdanjih ovirah** (B25, D36, E22), ki so zelo raznolike in vplivajo na različna področja življenja, od nepravičnosti pri najemu stanovanj: *„Težje pa je na primer dobiti stanovanje v najem, če ga iščeva dve punci,“* (B25) do negativnih izkušenj na delovnem mestu ter posledično denarnih težav: *„Ljudje so slutili ... in o tem glasno razpravljali ... sem kmalu odšel iz teh služb in bil v hudi finančni stiski.“* (D36) Še bolj zaskrbljujoče pa je prikrivanje slabih izkušenj zaradi strahu pred neustreznim odnosom ali

obravnavo policije, kar razkrije Ela: *„Nisva želeli vpletati policije ali staršev ... saj nisva vedeli, kako naju bodo policaji obravnavali.“* (E22)

Zaradi svoje identitete se intervjuvane osebe pogosto soočajo s strukturnimi krivicami in nezaupanjem v institucije ali oblasti. Te **sistemske ovire** (A30, B26, B27, C27, E23, E24, H23) otežujejo potek različnih formalnih postopkov. Alen opiše neustrezno obravnavo in pomanjkanje podpore v procesu tranzicije: *„Jaz bi rekel, da je to ena preizkušnja ... me vlačili čez ta postopek in mi govorili, kako trdna oziroma netrdna oseba sem ... kot da so me še dodatno travmatizirali in me testirali, namesto, da bi mi nudili oporo,“* (A30) Barbara dodatno izpostavi področje zdravstva in uprave: *„Več problemov ... priznavanje partnerja pri uradnih postopkih, bolnicah.“* (B27)

Diskriminacijo sta doživela tako Cene: *„Od institucionalne je edino to, da nisem smel darovati krvi,“* (C27) kot Hana: *„Največja težava za LGBTQIA osebe je verjetno sistematična diskriminacija in nasilje, s katerimi se soočajo v različnih vidikih svojega življenja.“* (H23)

Neenakopravnost na področju starševstva pa poudarita Barbara: *„Največja težava, ki jo vidim jaz, pa je ustvarjanje družine,“* (B26) in Ela: *„Ustvarjanje družine, ker je v Sloveniji to za neheteroseksualne pare še zelo velik problem, je praktično nemogoče ... posvajanje otrok ali umetna oploditev.“* (E24)

Občutek negotovosti in nezaupanja v odnos policije določene osebe celo odvrne od prijave kaznivih dejanj: *„Težava je tudi v sistemu, saj veliko LGBT oseb ne gre na policijo ... ker nikoli ne vemo, kako bodo policaji odreagirali, ali bodo razumeli in nas jemali resno, ali pa se nam bodo smejali in nas odpravili.“* (E23) To še dodatno zmanjšuje njihovo pravno varnost in zaščito, kar močno poveča njihovo ranljivost.

Vse te specifične stiske in ovire se močno odražajo v javnosti in širši družbi, v kateri so mnenja glede skupnosti še vedno zelo razdvojena ter v veliki meri prepletena z medijskim, političnim ali verskim vplivom.

5.7. Odnos slovenske družbe

V Sloveniji se zakonodaja približuje naprednim in razvitim evropskim državam. Na področju vsakdanjega odnosa, družbenih vidikov in osebne drže pa se večinoma kažeta dve plati. Na eni strani gre za napredno, sprejemajoče in liberalno razmišljanje, na drugi pa za zakoreninjena,

izključujoča in toga stališča. Ta nestrpnost ustvarja okolje, v katerem so LGBTQIA+ osebe še vedno soočene z večplastnimi ovirami na različnih področjih.

5.7.1. Družbeni prikaz in vpliv

Temelj za oblikovanje odgovornejših politik in učinkovitejših ukrepov proti diskriminaciji je iskrena razprava, ki omogoča boljše razumevanje specifičnih potreb ter izzivov LGBTQIA+ skupnosti. Molk namreč ohranja stigmo, nevidnost ter nestrpnost, ki slabšajo pravni in družbeni položaj LGBTQIA+ oseb (Magić in Swierszcz, 2012, str. 15–17). Povečanje vidnosti, etično upodabljanje ter odprt dialog so tako ključni za resnično enakopravnost vseh spolov, spolnih usmerjenosti in identitet.

Sodelujoče osebe poudarjajo pomembnost **vzgoje in izobraževanja** pri širjenju znanja, večanju sprejemanja in preseganju predsodkov otrok in mladine (A31, G25, H24). Opozorijo predvsem na pomanjkljivo obravnavo in odsotnost LGBTQIA+ tematik v šolah, kar razkrivajo Alenova: *„Če šola ne odpira teh tem ... pride do težav,“* (A31) Gajina: *„Se o tem še vedno premalo govori, predvsem v šolah,“* (G25) ter Hanina izjava: *„Prav tako se v šolskem sistemu LGBTQIA tematike pogosto spregledujejo ali pa so obravnavane na površen način.“* (H24) To lahko vodi v nerazumevanje, nesprejemanje ali celo zavračanje LGBTQIA+ oseb tako v mladosti kot v odraslem življenju.

Kot bistveni za usmerjanje družbenih prepričanj so izpostavljeni **mediji** (A32, A33, C28, Č30, D37, D38, E25, F25, G26, H25, H26, I24*): „Mediji so pomemben dejavnik, ki oblikuje javno mnenje.“* (H25) Na neprimeren, provokativen in nazadnjaški vidik opozorijo Alen: *„Medijska podoba trans oseb zna biti problematična,“* (A32) Gaja: *„V medijih velikokrat piše o LGBT+ temah na senzacionalistični način,“* (G26) ter Iza: *„Slovenska družba je še vedno preveč konservativna, kar se tega tiče, sploh mediji.“* (I24) Danijel zasledi nevtralno plat: *„V politiki in medijskih sporočilih ne vidim neke razlike, morda se v medijih naslavlja ... bolj nevtralno.“* (D37) Hana omeni neenakomerno poročanje: *„Mediji ... v preteklosti so poročali o tematikah LGBTQIA precej neenakomerno,“* (H26) medtem ko Čedo opazi pozitivno upodabljanje: *„Mediji, vsaj glavni mediji, so na strani LGBT skupnosti ... kar se kaže v načinu poročanja.“* (Č30)

Večina vprašanih oseb pa zaznava napredek v medijskem prikazovanju:

Alen: *„Novinarji so bolj uvidevni in o tem ne pišejo več tako senzacionalistično.“* (A33)

Cene: *„Mislim, da se je v zadnjih letih zelo spremenil odnos v medijih. Tako, da niti ne morem verjeti ... Če primerjam s tem, kako je bilo med mojim odraščanjem, pa to ni tako zelo dolgo nazaj, je trenutno veliko bolje.“* (C28)

Ela: *„V medijih na splošno so sporočila boljša, vendar pa povedo premalo bistvenih podatkov, tiste manj pomembne stvari pa poudarjajo.“* (E25)

Filip*: „Pozitivno spremembo opazim ... v medijih.“* (F25)

Danijel pa poudari prepletenost medijskega in političnega vpliva: *„Imajo politika in mediji veliko moč ... vsebine so tako namenjene bolj izobraževanju javnosti, kot pa negativnim konotacijam.“* (D38)

Med sodelujočimi osebami je pri izoblikovanju državljanskega mnenja ter spreminjanju položaja LGBTQIA+ oseb največkrat izpostavljena **politika** (A34, A35, A36, B29, C29, C30, Č31, D37, D38, D39, E26, G27, H27). Njihove okoliščine so neposredno povezane s političnim govorom in stališči različnih strank, kar navajajo Barbara: *„Se pa spreminja glede na vodilne stranke in njihov pogled na zadevo,“* (B29) Ela: *„Politiki pa so zelo različni ... Je pa zelo veliko ljudi vezanih na nekega svojega politika in sledijo njegovemu razmišljanju,“* (E26) ter Gaja*: „Predvsem pa ima velik vpliv tudi politika in politiki in to, na kakšen način nas dojemajo in govorijo o nas.“* (G27) Kadar gre za negativne vsebine, to ogroža tako posameznice in posameznike kot celotno skupnost:

Alen: *„Teme, ki so takoj spolitizirane, politika jih naslika kot pošasti ali nevarnost.“* (A34)

Cene*: „Politiki v državnem zboru ... govorijo, da si ‚nenaraven‘.“* (C29)

Čedo: „*So pa desne stranke še vedno zelo diskriminatorne do LGBT skupnosti, žal.“* (Č31)

Hana: *„Vzpon desnice ... povečal stopnjo homofobije, transfobije in splošnega sovraštva proti LGBTQIA osebam v družbi.“* (H27)

Alen pa opazi pozitivno politično držo: *„Ker je vlada naklonjena oziroma ne problematizira določenih zadev.*“ (A35)

V **širšem** družbenem **okolju** (D39, D40, G28, H28, H29) je kot pomemben vidik omenjena religija, ki pogosto oblikuje javno mnenje: *„Religija je tudi pomemben dejavnik v slovenski družbi.“* (H28) Verska skupnost pa ni enotna, v njej se pojavljajo tako toga in netolerantna prepričanja, kot tudi napredno in vključujoče mišljenje: *„Nekateri verski voditelji in skupnosti*

izražajo nasprotovanje LGBTQIA pravicam ... drugi zavzemajo za inkluzivnost in sprejemanje.“ (H29) Večkrat je tesno povezana s političnimi nazori, kar osvetlita Danijel: *„Velik vpliv na to ima po mojem mnenju še vedno religija in določene politične stranke,“* (D39) ter Gaja: *„V Sloveniji se še vedno vidi, da je en del oseb izrazito desničarski, na njih ima velik vpliv tudi religija.“* (G28) Danijel pa izpostavi še drug vidik, to je razlika v strpnosti med podeželjem in mestom: „*Dlje kot si od glavnega mesta, slabše je. Veliko nesprejemanja ... se kaže na vaseh.“* (D40)

Slovenska družba se kaže kot raznovrstna in večplastna, zato odnos do LGBTQIA+ oseb ostaja razdvojen. Na eni strani se namreč odražajo večji napredek, strpnost in sprejemanje, na drugi pa še vedno vztrajajo zakoreninjeni stereotipi, nestrpnost in heteronormativnost.

5.7.2. Družbeni odnos

Na odnos do LGBTQIA+ oseb znatno vplivajo **družbena stališča** (B30, B31, C31, Č32, Č33, Č34, E27, E28, E29, F26, G29, G30, I25, I26). Ta segajo od izbirnega sprejemanja: *„Četudi občutimo sprejemanje je to še zmeraj nekaj za kar se drugi ‚odločijo‘,“* (B30) do pogojne strpnosti: *„Slovenska družba je kar sprejemajoča do LGBT oseb, a ne do javnih manifestacij.“* (Č34) Neznanje in nerazumevanje raznolikosti opišeta Čedo: *„Največja težava je nepoznavanje seksualnega in romantičnega spektra,“* (Č32) ter Ela: *„Vidim tudi, da ne razumejo transspolnih ali nebinarnih oseb, slišim kdaj izjave kot so ‚naj se odločijo, kaj so, ne morejo se premišljevati.‘“* (E27) To pa je pogosto posledica pomanjkanja razprave o LGBTQIA+ tematikah: *„Menim, da se še zmeraj premalo odkrito govori o tem. Veliko je prikrivanja, zatiskanja oči, homofobije in obsojanja,“* (E28) ali odsotnosti osebnih pričevanj: *„Obsojajo največkrat tisti ljudje, ki o tej temi niso podučeni, niso nikjer slišali pravih zgodb.“* (E29) Vprašane osebe kot prevladujoč odziv navajajo neodobravanje, nestrpnost in fobijo do LGBTQIA+ ljudi.

Barbara: *„Na vsake toliko časa se pojavi kakšna oseba, ki zagreto nasprotuje LGBTQIA+ osebam.“* (B31)

Cene: *„Ta demonizacija tega, da si gej ... je odraz splošnega prepričanja ljudi.“* (C31)

Čedo: *„Ljudje predpostavljajo ali vidijo ... da želi LGBT škoditi ali ogroža družbo, kar me je zelo užalostilo.“* (Č33)

Gaja: *„Imajo ljudje neprimerne ali homofobne izjave, kot recimo nočem tega gledati, naj me pustijo pri miru.“* (G30)

Iza: *„Sem slišala ljudi, na kakšen način razmišljajo o na primer porokah istospolnih oseb, o starševstvu, o dveh moških, ki ... se držita za roke in imajo potem ljudje različne neprimerne komentarje.“* (I25)

Vendar pa družbeni odnos ni enako zavračajoč do vseh LGBTQIA+ oseb. V splošnem prepričanju še vedno prevladuje **hierarhija spolov in identitet**, zakoreninjena v seksizmu, heteronormativnosti in heteroseksizmu (A37, B32, C32, Č35, D41, E30, F27, G31, I25). Predpostavljanje heteroseksualnosti opišejo Cene: *„Družba je naravnana, da domneva, da smo vsi strejt,“* (C32) Čedo: *„Čeprav je heteroseksualnost v osnovi normativna in želi negirati LGBT spekter,“* (Č35) ter Danijel: „*Še vedno je v ospredju siljenje te heteronormative in neke splošnosti, v smislu tako in nič drugače.“* (D41) Sodelujoče osebe izpostavljajo tudi privilegiranost moških: *„Sedaj, ko sem zaznan kot moški, moje mnenje takoj nekaj velja ... tu se vidi ta seksizem oziroma drugačen pogled na moške in ženske,“* (A37) ter manjši odpor do biseksualnosti: *„Nekateri ljudje biseksualnost bolj sprejemajo, ker jo vidijo bližje heteroseksualnosti.“* (G31) Razliko v odobravanju in strpnosti do različnih identitet pa osvetlijo Barbara: *„Opažam pa v pogovorih sprejemanje lezbijk, do gejev pa isti ljudje gojijo popolno nesprejemanje,“* (B32) Ela: *„Se mi pa zdi, da so lezbijke vseeno bolj sprejete kot geji ali kakšne transspolne osebe,“* (E30) ter Filip: *„Se pa seveda, zanimivo, veliko manj zgražajo nad dvema puncama kot dvema fantoma.“* (F27)

Čeprav se LGBTQIA+ osebe še vedno soočajo s številnimi izzivi, zadnja leta prinašajo pomembne **družbene premike** (A38, A39, B33, C33, Č36, Č37, E31, F28, F29, G32, G33, H30, H31, I28, I29) v javni ozaveščenosti in solidarnosti. Izboljšave v zakonodaji ter širše priznanje pravic predstavljajo ključen korak k večji vidnosti, resnični enakopravnosti in polni vključenosti (Movement Advancement Project, 2014, str. 13). Intervjuvane osebe opazijo pozitivne spremembe, ki jih opišeta tako Alen: *„V primerjavi z dvajsetimi, tridesetimi leti je napredek očiten,“* (A39) kot Gaja: *„Spreminja se na boljše, vedno več je govora o tem, družba je vedno bolj vključujoča.“* (G33) Vendar pa je napredek po mnenju mnogih prepočasen, kar osvetlijo Barbara: *„V Sloveniji je odnos vedno boljši ... vendar gre na bolje postopoma in počasi,“* (B33) Ela: *„Se spreminja na boljše, ampak se spreminja prepočasi,“* (E31) ter Iza: *„Gre na boljše, napreduje ... ampak gre prepočasi.“* (I29) Zaupanje in spremembo pri novih generacijah prepoznata Cene: *„Bo tega vedno več, ko bojo Gen Z-jevci bolj vidni in na*

pomembnih položajih," (C33) ter Iza: *„Danes so mladi veliko bolj out, za mlade je to vedno bolj sprejemljivo in normalno ... potencial, da se predsodki in homofobija čisto izkoreninijo."* (I28)

Pravno področje izpostavijo Alen: *„Urejeno področje dedovanja in izenačitev partnerske skupnosti, tako da se je na pravnem področju zgodil kar velik korak,"* (A38) Filip: *„Kar se tiče zakonodaje, so vzpodbudno noto pokazali z uveljavitvijo zakona, ki omogoča poroke istospolno usmerjenim,"* (F29) ter Gaja: *„Kar se kaže tudi v spremembi zakonodaje."* (G32) Prihaja pa tudi do vse bolj vključujoče razprave: *„Včasih smo se pogovarjali samo o gejih in lezbijkah ... sedaj pa vedno več o transspolnosti, aseksualnosti, nebinarnih osebah."* (Č37) Na boljši odnos, razpravo in stališča v družbi se osredotočijo Čedo: *„Slovenska družba je postala veliko bolj progresivna glede na nekaj let nazaj,"* (Č36) Filip: *„Spremembo opazim v pogovorih ali razmišljanju glede LGBT+ oseb,"* (F28) ter Gaja: *„Spreminja se na boljše, vedno več je govora o tem, družba je vedno bolj vključujoča."* (G33) Nasprotno temu pa Hanine izkušnje razkrivajo zaskrbljujočo resničnost: *„Zdi se mi, da je v zadnjih desetih do dvanajstih letih prišlo do nazadovanja pri sprejemanju LGBTQIA oseb."* (H30)

Kljub večjemu razumevanju in sprejemanju v slovenski družbi še vedno ostajajo pomanjkljivosti, ki jih je treba nasloviti. Sogovornice in sogovorniki zato izražajo želje za doseganje vsakodnevne varnosti, polne vključenosti ter resnične enakopravnosti.

5.8. Ključne spremembe

Za spodbujanje spoštljivega odnosa do vseh oblik raznolikosti je nujno nenehno nadgrajevanje ukrepov, programov ter znanja. Pozitivna razprava, nasprotovanje predsodkom, preseganje heteronormativnosti, preprečevanje diskriminacije ter pravna zaščita lahko bistveno prispevajo k izboljšanju položaja LGBTQIA+ skupnosti v Sloveniji (Esteban Mora, Morales Rodríguez in Martínez Ramón, 2022, str. 10–12; Lambda Legal, b. d.). Intervjuvane osebe predlagajo premike na več med seboj povezanih področjih, ki zajemajo tako sistemsko raven kot preoblikovanje družbenih prepričanj.

5.8.1. Sistemske spremembe

Med najpomembnejšimi dejavniki za spreminjanje togih predstav in oblikovanje pravičnih vrednot so izpostavljene **izboljšave v vzgoji in izobraževanju** (A40, Č38, D42, D43, D44, E32, E33, F30, G34). Z ozaveščanjem je bistveno začeti že v zgodnjem otroštvu: *„Ljudi bi se*

moralo izobraziti, že otroke v vrtcih in šolah.“ (E32) Danijel ob tem poudari spoštovanje in priznavanje identitete: *„Uporabljajo izbrano ime in zaimke ... se mi zdi, da manjka tega že v šolah, ker so LGBT osebe tudi mladoletne.“* (D44) Na nujnost varnega šolskega prostora pa opozarja Ela: *„Šola bi morala biti popolnoma vključujoča do LGBT oseb in ne bi smeli dopuščati kakršnegakoli žaljenja, zasmehovanja ali negativnih komentarjev.“* (E33)

Da je prisotnost LGBTQIA+ tem v šolah osrednega pomena, izpostavita Alen: *„V šolskem sistemu ne bi smeli sprenevedati, da tega ni ... pomembna je razprava v šoli,“* (A40) ter Danijel: *„Šola in podobna izobraževalna mesta ne posvečajo pozornosti ... moralo bi se začeti pri majhnih otrocih.“* (D42) Potrebo po bolj celostnem poučevanju otrok glede raznolikosti omeni tudi Filip: *„Obširnejše izobraževanje ... že otrok v osnovni šoli, da s tem ni nič narobe.“* (F30) Kot sistemsko rešitev pa več sodelujočih oseb predlaga preureditev učnega načrta.

Čedo: *„Vključiti te teme v šolstvo, informirati mlade o LGBT skupnosti ... Nujno bi bilo vključiti to tematiko v učbenike.“* (Č38)

Danijel: *„Oblikovati predmete na šoli, ki vključujejo izobraževalne vsebine, vezane na to temo.“* (D43)

Gaja: *„Informiranje in poučevanje otrok v šoli, kjer bi morala biti LGBT+ tema del rednega kurikuluma.“* (G34)

Mediji skupaj z institucijami sooblikujejo javno podobo LGBTQIA+ skupnosti ter s tem vplivajo na družbeno mnenje in odnos (Kuhar, 2003, str. 10–12). Za ustreznejše prikazovanje LGBTQIA+ oseb so zato potrebne **izboljšave v medijskem poročanju** (Č39, E34). Predlogi zajemajo tako večjo vidnost*: „O tem bi se moralo več govoriti. LGBT osebe bi morale povedati svoje zgodbe v medijih, v kakšnih pogovornih oddajah,“* (E34) kot odpravo pristranskosti in nestrpnosti: *„Preprečiti širjenje sovraštva v desnih medijih in senzacionalistične novice.“* (Č39)

Kljub že doseženemu napredku pa so za resnično enakopravnost temeljne **izboljšave v zakonodaji in javnih službah** (A41, D45, E35, G35, H32). Kot poglavitno je izpostavljeno izkoreninjenje sistemske diskriminacije: *„Bi pa bilo potrebno homofobijo najprej odpraviti v vseh javnih službah, recimo pri policajih, zdravnikih in ostalih.“* (E35) Nujno pa je tudi ustrezno podpiranje v zdravstvenih postopkih: *„V procesu potrditve spola bi moral vsakdo imeti podporo, ki je dejansko podpora, ne pa gatekeeping.“* (A41)

Vprašane osebe opozarjajo na pomen varnosti ter ničelne tolerance do nasilja: *„Sankcionirati bi se moralo vsakršno verbalno, psihično in fizično nasilje. Delati bi se moralo na preventivi nasilja in ne kurativi.“* (D45) To se prepleta z željo po pravni preureditvi, kar izrazi Gaja: *„Urediti zakonodajo, da bodo vse osebe tretirane kot enakopravne in vredne živeti svoje življenje kot želijo, brez strahu, diskriminacije ali celo nasilja.“* (G35)

Vendar pa se polna vključenost ne konča pri strukturnih premikih, temveč zahteva tudi preoblikovanje zakoreninjenih predstav, togih družbenih vrednot in odklonilnega vedenja do LGBTQIA+ skupnosti.

5.8.2. Družbene spremembe

Pravičnost za LGBTQIA+ ljudi zajema prizadevanja za krepitev prijetne ter podporne kulture v različnih okoljih, kar zahteva odpravo heteronormativnosti in heteroseksizma. Spoštovanje, sprejemanje ter zagotavljanje enakosti na vseh področjih življenja ustvarjajo občutke dostojanstva, pripadnosti in varnosti. Takšno okolje jim omogoča izražanje svojega resničnega jaza brez strahu pred diskriminacijo (Harding Evans, 2023; San Diego Pride, 2024).

Preseganje togih prepričanj se začne s **spreminjanjem miselnosti** (A42, B34, C34, C35, E36, E37, F31, F32, G36, G37, I30, I31): *„Treba je spremeniti heteronormativnost in binarnost spolov.“* (G36) Razumevanje in priznavanje raznolikosti tako postane nekaj samoumevnega: *„Družba bi morala biti brez pretiranega omenjanja, da nekdo to sprejema ali pa zavrača. Torej kot nekaj, kar preprosto obstaja. Brez tolikšnega razčlenjevanja usmerjenosti.“* (B34) Ljudje se ne osredotočajo več na spolno usmerjenost ali identiteto: *„Treba bi bilo nehati etiketirati ljudi in se toliko pogovarjati o tem, kaj je kdo. Kar smo pač smo,“* (E37) ampak namesto tega prepoznajo edinstvenost vsake osebe: *„Videti človeka kot posameznika, kot osebo, kot individuum. Tako to sploh ne bo več neka debata v družbi, ampak bo pač samo sprejeto.“* (G37) Na ta način nihče ne bo obravnavan kot neobičajen ali slabši: *„Da se izkorenini to neko prepričanje, da je nenaravno, bolano.“* (C35) Temveč bo vsakdo sprejet in vključen, kar je tudi Filipova želja: *„Nasploh zavedanje, da s tem ni nič narobe, da se človek sam ni tako odločil, da se je tako rodil in takšen je.“* (F32)

Kot izpostavijo intervjuvane osebe, je za uresničevanje povezanosti in sprejemanja ključno spodbujanje odprtosti pri otrocih, kar poudarita Cene: *„Da se ljudi že od malega senzibilizira na to, da smo si vsi na nek način drugačni,“* (C34) ter Iza: *„Bi bilo treba v prvi vrsti spremeniti vzgojo otrok, ker se v primarni družini vse začne.“* (I30) Vendar pa se ne konča tukaj; potrebna

je tudi iskrena razprava v širši družbi, na kar opozorita Filip: *„Želel bi si, da bi se o tem več govorilo. V šolah, na ulici, vsepovsod,“* (F31) ter Iza: *„Potrebno je ozaveščanje. Da se čim več govori o tem, da se to čim bolj normalizira ... kultivirati razmišljanje, da smo si v jedru vsi enaki.“* (I31) Ela pa posebej izpostavi pomembnost ozaveščanja starejših generacij: *„Tudi starejše osebe bi bilo treba izobraziti s kakšnimi letaki v nabiralnikih ... da bi se jim na lep način razložilo, da to ni nič takšnega.“* (E36)

Poleg preoblikovanja ustaljenih družbenih norm in doseganja medsebojne naklonjenosti pa je bistvena tudi krepitev moči LGBTQIA+ oseb: *„Nujno je, da se trans osebe opolnomoči.“* (A42)

Vključujoča družba je takšna, v kateri imajo vsi ljudje enake možnosti in svoboščine. Zato je treba podpreti nediskriminatorno zakonodajo in programe, ki varujejo pravice LGBTQIA+ oseb, ter spodbujajo njihovo enakovredno sodelovanje na vseh ravneh življenja. To zajema tako pravne izboljšave kot krepitev podpore javnosti (Equaldex, 2024; Hivos, 2021, str. 17; Youth Off The Streets, b. d.). Le s povezovanjem pravne zaščite in spreminjanjem družbenega odnosa lahko uresničimo **doseganje polne enakopravnosti** (A43, B35, C36, Č40, D46, E38, F33, H33, H34, I32). Večina sodelujočih oseb razkriva nujnost razbijanja predsodkov in odpravljanja ovir, povezanih z ustvarjanjem družin.

Alen: *„Omogočanje in večje sprejemanje posvojitev in rejništva LGBT parom.“* (A43)

Filip: *„Zame bi to pomenilo poroka in posvojitev otroka brez težav in zgražanja ljudi.“* (F33)

Hana: „*Enake pravice in možnosti za posvojitev in skrbništvo nad otroki ... Družbe splošno premaknile proti bolj vključujočemu in spoštljivemu okolju za vse družine.“* (H34)

Nekatere osebe se osredotočajo na pomen solidarnosti in empatije: *„Razviti tovrstno empatijo v družbi ... da dejstvo, da si drugačen, nikakor ne vpliva na tvoje življenje,“* (C36) druge pa na rabo medsebojnega spoštovanja in vključujočega izražanja: *„Uporabljalo bi se nevtralen jezik ... dajanje možnosti ljudem, da se sami predstavijo.“* (D46) Hkrati pomembnost brezpogojnega sprejemanja ubesedita tako Barbara: *„Pomenile, da smo popolnoma sprejeti oziroma da smo enakovredni člani družbe v vseh pogledih,“* (B35) kot Iza: *„Vsi se zato počutijo sprejeto in vključeno in ... nobene diskriminacije več.“* (I32)

Najpomembnejši vidik, ki ga izpostavijo sodelujoče osebe, pa je zagotovo doseganje varnosti, kar razkrijeta Čedo*: „Če bo generacija, ki pride za nami, bolj progresivna, bo to ... varnost,*“

(Č40) ter Ela: *„Zame bi to pomenilo neko varnost, da bi si upala držati za roko s svojo punco ... ne da bi me skrbelo, da bi naju kdo žalil ali napadel.“* (E38)

Ustvarjanje pravične družbe zahteva prizadevanja za učinkovitejše prakse, preprečevanje krivic ter odpravo negativnih norm. Dejanski napredek namreč temelji na nenehni krepitvi naklonjenosti, solidarnosti in spoštovanja do LGBTQIA+ skupnosti (Miller, 2021; Menekoprava, 2015). Pričevanja intervjuvanih oseb jasno razkrivajo, da same zakonodajne izboljšave niso dovolj; za doseganje dejanske enakopravnosti, varnosti ter polne vključenosti je namreč ključno, da je vsaka oseba resnično razumljena, cenjena in sprejeta.

6. RAZPRAVA

6.1. Razkritje

Razkritje vključuje tako notranje razumevanje lastne spolne usmerjenosti in/ali identitete kot kasnejše deljenje tega spoznanja z drugimi. Primeri iz raziskave kažejo, da je ta korak pri nekaterih takojšen in neobremenjen, pri drugih pa je zahtevnejši ter dlje trajajoč. Izkušnja razkritja ljudem v ožji in širši okolici je močno zaznamovana z njihovimi odzivi, ki so lahko razumevajoči ter podporni ali pa zavračajoči in boleči.

6.1.1. Razkritje sebi

Pri razkritju sebi gre za zahteven, postopen ter večplasten proces, ki pomembno vpliva na samozavedanje in oblikovanje lastne samopodobe. Vključuje prepoznavanje drugačne spolne usmerjenosti ali identitete, njeno ponovno opredelitev ter sprejemanje svojega pravega jaza (Kuhar, 2001, str. 188–191). Medtem ko je bilo razkritje pri nekaterih intervjuvanih osebah spontano, že v otroštvu ali mladosti, je bilo pri drugih povezano z zaljubljenostjo ali privlačnostjo. Pri določenih pa je bil ta proces bolj dolgotrajen ter prepleten z notranjimi stiskami. Te so pogosto izvirale iz nesprejemajočega ter tradicionalnega okolja, predvsem iz togih nazorov bližnjih glede spola in spolnosti. Ti predsodki so se v nekaterih primerih preoblikovali celo v ponotranjeno homofobijo in transfobijo, kar je sodelujočim osebam še dodatno otežilo sprejemanje sebe.

Na razvoj identitete namreč vplivajo zunanji kulturni dejavniki ter notranja psihološka izgradnja osebnosti, ki so med seboj soodvisni (Kuhar, 2001, str. 127–128). Takšni družbeni pritiski izvirajo iz socialnega učenja, opazovanja in vzgoje v zgodnjem otroštvu, skozi katere so vrednote prevzete najprej znotraj družine, nato še v širšem okolju. Spolne razlike, vedenje ter identitete nastajajo prek različnega odnosa, dojemanja in obravnavanja otrok različnih spolov. Okolica na ta način posreduje stroge binarne norme ter zaželena pričakovanja glede spolnih dejanj in izražanja, ki jih osebe ponotranjijo kot lastne (Kuhar, 2001, str. 131–134; Mallon, 2009, str. 3). Pričevanja v raziskavi dodatno kažejo, da samospoznavanje otežuje tudi pomanjkanje razumevanja o raznolikosti znotraj spektra, zaradi česar osebe nemalokrat potrebujejo več časa, da ubesedijo lastna občutja. Nekateri ljudje gredo skozi dvojno razkritje tako sebi kot drugim, vezano na preoblikovanje samoopredelitve skozi različna življenjska obdobja, kar je bilo razvidno pri transspolnih, fluidnih in aseksualnih osebah.

Ko so sogovornice in sogovorniki uvideli, da njihovo doživljanje presega zakoreninjena prepričanja, je razkritje sebi od njih zahtevalo preizpraševanje družbenih predstav. Začeli so razumeti, da so človeške lastnosti mnogo bolj raznolike od tradicionalnih okvirjev ter da je svet sestavljen iz številnih spolov, spolnih usmerjenosti in identitet (Kuhar, 2001, str. 134–135). Ker gre za vseživljenjski proces, so LGBTQIA+ osebe mnogokrat razdvojene med življenjem v skladu s svojim pravim jazom ter prilagajanjem ustaljenim stališčem okolice. Za lažje spoznavanje in sprejemanje sebe bi bilo nujno preseči binarno in heteronormativno razmišljanje znotraj družine, šolskega sistema ter celotne družbe, kar bi pomembno omililo pritisk, ki ga čutijo LGBTQIA+ osebe.

6.1.2. Razkritje drugim

Razkritje pomeni prenehanje prikrivanja ter zaupanje svojih občutij drugim. Gre za celosten proces, ki pomembno vpliva na medosebne odnose. V prijateljskem krogu LGBTQIA+ osebe po navadi najdejo sprejemajoč, sočuten in varen prostor, zato je ta korak enostavnejši. Po drugi strani pa je razkritje v družinskem krogu precej težje in bolj negotovo. To je mogoče pripisati večjemu čustvenemu pritisku, globlji povezanosti ter strahu pred negativnim odzivom ali zavrnitvijo staršev. Ključne ovire namreč predstavljajo edinstvena narava odnosov, odsotnost pogovora o čustvih in slaba komunikacija. Vendar pa razkrivanje ni omejeno le na najbližje medosebne vezi, temveč poteka tudi na delovnem mestu, med znanci in v širši javnosti (Kuhar, 2001, str. 192–202; Magić in Swierszcz, 2012, str. 15).

Ker gre za prostovoljno priznanje lastne spolne usmerjenosti ali identitete okolici, sta ključna vidika prav lastna odločitev in osebni nadzor nad svojim življenjem. Vendar pa lahko postane razkritje tvegano in obremenjujoče takrat, ko se zgodi proti volji osebe. Če je oseba neželeno razkrita brez lastnega privoljenja, je lahko v večji meri izpostavljena nepričakovanim, negativnim ali sovražnim odzivom ljudi okrog nje (Kuhar, 2001, str. 192; Magić in Swierszcz, 2012, str. 28). Te ugotovitve potrjujejo tudi izsledki moje raziskave, ki kažejo, da je odločitev za razkritje skoraj vedno predhodno preverjena, skrbno premišljena ter prilagojena glede na stopnjo varnosti in zaupanja v okolju.

Ne obstaja pravilen ali napačen pristop k razkritju, saj je ta korak globoko oseben in edinstven. Pomembno je, da ga LGBTQIA+ osebe izvedejo svobodno, v skladu z lastnimi željami, občutki in presojo o najbolj primernem trenutku (TransAkcija, 2021, str. 8). Zaradi bojazni pred odzivom bližnjih mnoge intervjuvane osebe najprej preverjajo stališča ljudi v svojem življenju

ter se na podlagi tega odločijo za izbiro pravega časa in načina razkrivanja identitete. Nekatere so pri tem odločne in direktne, spet druge to izvedejo bolj posredno, med vrsticami ali prek sporočil. Kljub skrbni pripravi pa je ob razkritju vedno prisotna določena stopnja tesnobe.

Do podobnih ugotovitev prihajajo tudi rezultati različnih kvantitativnih raziskav, kot so Vsakdanje življenje mladih LGBTIQ+ oseb v Sloveniji (Perger, Muršec in Štefanec, 2018, str. 7–9), Vsakdanje življenje gejev in lezbijk (Švab in Kuhar, 2005, str. 68) ter Raziskava potreb transspolnih oseb v Sloveniji (TransAkcija, 2015, str. 7). Izsledki enotno ponazarjajo, da se proces razkritja najprej in najpogosteje začne v prijateljskem krogu (med 67 % in 77 %), sledijo matere (67 %) ter sestre in bratje (med 52 % in 67 %), nato partnerke in partnerji (48 %), kot zadnji pa očetje (46 %).

6.1.3. Odziv okolice na razkritje

Odzivi na razkritje niso enotni, temveč močno odvisni od ljudi, ki se jim LGBTQIA+ osebe zaupajo. Prijateljice in prijatelji jim stojijo ob strani, nudijo vključujoč prostor ter omogočajo, da odprto spregovorijo o svojih občutkih, kar izredno olajša proces razkritja (Mind, 2024). Takšne empatija, strpnost in odprtost se izražajo skozi potrpežljivo in pozorno poslušanje, iskreno naklonjenost ter resnično medosebno spoštovanje (Habjanič, 2020; Princeton University, 2024). To je skladno s pričevanji v moji raziskavi, ki ponazarjajo, da prav prijateljski odnosi predstavljajo ključen vir zaupanja, razumevanja in varnosti. Ti podporni odzivi in odsotnost obsojanja v tem krogu pozitivno vplivajo na dobrobit ter pomirjenost intervjuvanih oseb ob tem pogosto čustveno stresnem življenjskem koraku.

Nasprotno pa so odzivi v družini bistveno bolj raznoliki, nepredvidljivi in večplastni. Dostikrat se zgodi, da so reakcije povsem drugačne od pričakovanj, bodisi v smislu šoka ob nepredvidenem odklanjanju bodisi zaradi olajšanja ob brezpogojnem sprejemanju. Pri nekaterih starših je priznavanje identitete takojšnje, medtem ko drugi potrebujejo določen čas za premislek in predelavo lastnih občutkov. Pri tretjih pa lahko pride do razočaranja ali celo hudega zavračanja, pri določenih celo do prekinitve stikov z otrokom. Odzivi bratov, sester in v širši družini pa se mnogokrat izkažejo za bolj solidarne, vključujoče in brez vnaprejšnjih sodb. Reakcije bližnjih so praviloma slabše, nepredvidljive ter tvegane, kadar pride do neželenega ali prisilnega razkritja s strani tretjih oseb. To poglobi stisko ter povzroča negativne izkušnje znotraj družinskega kroga.

Tovrstni negativni odzivi največkrat izvirajo iz ponotranjenih heteronormativnih in heteroseksističnih predstav. Zaradi teh okolica zanika, podcenjuje ali razvrednoti identiteto LGBTQIA+ oseb, s čimer opravičuje svoje nesprejemanje, nelagodje ali odpor do njih (Herek, 2004, str. 15–16). Ker so te družbene norme globoko zakoreninjene, se ti pritiski odražajo tudi v drugih okoljih. Sodelujoče osebe se v vsakdanjem življenju pogosto srečujejo z različnimi oblikami negativnega odnosa, kar se kaže tudi pri razkrivanju spolne usmerjenosti in/ali identitete. Njihove izkušnje tako nihajo med nerazumevanjem, izključevanjem ter skrajnimi primeri nasilja. Negativni odzivi zmanjšujejo prihodnjo odprtost in razkritost zaradi negotovosti, povečane previdnosti ter pričakovanja ponovnih zavrnitev.

To potrjujejo tudi podatki Raziskave o vsakdanjem življenju lezbijk in gejev, ki osvetljujejo, da so pozitivni odzivi na razkritje najpogostejši v prijateljskem krogu (91 %), medtem ko se negativni odzivi najpogosteje pojavljajo tako pri materah (39 %) kot pri očetih (40 %) (Švab in Kuhar, 2005, str. 69–78).

6.1.4. Vloga socialnega dela pri razkritju

Socialne delavke in delavci moramo dosledno spoštovati željo ter presojo LGBTQIA+ oseb o ravni njihove razkritosti. Zaradi strahu pred zavrnitvijo in morebitnimi negativnimi posledicami je nujno, da jim stojimo ob strani in jih podpiramo pri deljenju identitete bližnjim takrat, ko bodo same pripravljene na to. Krepitev moči, samopodobe ter samozavesti jim pomaga olajšati občutke tesnobe, negotovosti in skrbi (Hunter, Shannon, Knox in Martin, 1998, str. 176). Zaradi specifičnih stisk in ovir, s katerimi se srečujejo med procesom razkrivanja, je naša podpora izjemnega pomena. Z razumevanjem, empatijo ter sprejemanjem lahko bistveno prispevamo k večjim občutkom varnosti, sproščenosti in neobremenjenosti v tem pomembnem obdobju. Pridobljeni rezultati te raziskave ponujajo globlji vpogled v doživljanje intervjuvanih oseb, kar nam omogoča, da lažje prepoznamo njihove potrebe ter soustvarjamo dobre izide. Vendar pa v socialnem delu celostna podpora ne sme biti omejena zgolj na LGBTQIA+ osebe, temveč je prav tako potrebno sodelovanje z njihovimi družinami. Na ta način lahko nudimo pomoč staršem tudi pri njihovih izzivih, preseganju zakoreninjenih predsodkov ter ohranjanju tesnih družinskih vezi. S takšnim pristopom pomagamo zmanjšati odtujitev, izključevanje ali dokončno prekinitev odnosov.

6.2. Odločitev za (ne)razkritje

Presojanje o deljenju ali prikrivanju spolne usmerjenosti in identitete v različnih okoljih ostaja globoko osebna odločitev, saj nanjo vplivajo tako notranji kot zunanji dejavniki. LGBTQIA+ osebe namreč nenehno nihajo med željo po razkritosti in potrebo po varnosti.

6.2.1. Razsežnosti razkritja

Mnoge osebe so razkrite zgolj v prijateljskem in družinskem krogu, pri drugih pa ta korak ni omejen le na ozek krog pomembnih ljudi, temveč se dogaja tudi v institucionalnem okolju, mimobežnih odnosih in javnosti (Švab in Kuhar, 2005, str. 29–53). Izsledki moje raziskave potrjujejo, da je stopnja odprtosti zelo raznolika in močno pogojena z okoljem; sega od razkrivanja zgolj najbližjim ali zaupanja vrednim osebam do tistih v širši okolici.

Proces razkritja ni nikoli končan, saj v vsakdan LGBTQIA+ oseb neprestano vstopajo novi ljudje, pred katerimi morajo ali želijo deliti svojo identiteto, da bi lahko živele v skladu s svojim pravim jazom (Švab in Kuhar, 2005, str. 70). Nekatere osebe so ob tem zelo obremenjene zaradi strahu pred nesprejemanjem, spet druge pa se nočejo skrivati, saj želijo živeti v skladu s svojo resnico.

6.2.2. Razlogi za nerazkritje

Po drugi strani pa obstajajo tudi številni razlogi za nerazkritje, pri čemer se oseba zavestno odloči, da svoje spolne usmerjenosti ali identitete ne bo delila z okolico oziroma jo bo aktivno skrivala. Heteronormativne in heteroseksistične predstave, vedenje ter vrednotenje znotraj družine in širše družbe namreč pogosto razvrednotijo ali obsojajo njihovo identiteto. Zaradi strahu pred zavračanjem, stigmatizacijo, izključevanjem ali nasiljem so te osebe primorane prikrivati svoje občutke. S tem poskušajo obvladovati svoj vsakdan, se izogniti negativnim čustvom ter zaščititi same sebe (Kuhar, 2001, str. 201–202; Magić in Swierszcz, 2012, str. 15–28; Švab in Kuhar, 2005, str. 53–54). Tudi med sodelujočimi osebami je glavni razlog po navadi zagotavljanje lastne varnosti. Njihova pričevanja osvetljujejo, da ta korak zahteva nenehno presojanje in prilagajanje glede na občutek ogroženosti v danem trenutku. To je še posebej izrazito v konservativnih, ruralnih ali odkrito homofobnih okoljih, kjer se nevarnost poveča zaradi pomanjkanja vidnosti, hude nestrpnosti ali odkrite sovražnosti.

Poleg zaščite sebe pa pomemben razlog predstavlja tudi varovanje ožje družine. Starši zaradi lastnih ponotranjenih predsodkov velikokrat želijo preprečiti širjenje informacij o otrokovi spolni usmerjenosti ali identiteti. Pred razširjeno družino, sosedskim krogom in drugimi znanimi ljudmi to tajijo sami ali pa molk zahtevajo od svojih otrok. Od njih pričakujejo, da v javnosti ne bodo govorili o svojem razmerju (Švab in Kuhar, 2005, str. 78–97). Tudi sodelujoče osebe so izpostavile, da so se za prikrivanje večkrat odločile zato, da bi starše obvarovale pred sramom, nelagodjem ali zadrego. Zaradi tega se ne razkrijejo razširjeni družini ali pa se izogibajo družinskim dogodkom.

LGBTQIA+ osebe pa lahko nerazkritost izberejo tudi zaradi varovanja svoje zasebnosti, ki izvira iz odsotnosti potrebe po izpostavljanju ali deljenju lastne identitete z drugimi (Švab in Kuhar, 2005, str. 22). Tudi pričevanja v moji raziskavi kažejo na željo po zavestnem postavljanju meja z ljudmi, od katerih so se odtujili ali se z njimi ne razumejo dobro, ter v manj tesnih ali bežnih stikih. Lahko gre tudi za načrtno ločevanje med zasebnim in poklicnim ali javnim življenjem, saj ne želijo, da bi jih okolica dojemala izključno skozi spolno usmerjenost ali identiteto. Čutijo namreč, da to v določenih odnosih preprosto ni pomembno oziroma da gre za povsem osebno zadevo, ki se ne tiče širše družbe.

Odločitev za nerazkritje je bila preučevana v različnih kvantitativnih raziskavah, ki so prišle do podobnih spoznanj, med njimi so Vsakdanje življenje gejev in lezbijk (Švab in Kuhar, 2005, str. 115), Vsakdanje življenje mladih LGBTIQ+ oseb v Sloveniji (Perger, Muršec in Štefanec, 2018, str. 31) ter Vsakdanje življenje transspolnih oseb v Sloveniji (Koletnik, 2019, str. 17–18). Ugotovitve teh študij skladno potrjujejo, da je stopnja prikrivanja identitete v javnem prostoru izjemno visoka. LGBTQIA+ osebe svojo identiteto zaradi pričakovanih negativnih odzivov najpogosteje prikrivajo v krogu širše družine (71 %), med sorodstvom (45 %), pred sosedami in sosedi (68 %), na ulici (64 %) ter v javnih prostorih (41 %). Podatki pa celo razkrivajo, da se večina vprašanih oseb (64 %) v javnosti sploh ne razkriva oziroma to počne le redko. Popolna razkritost je redka tudi na delovnem mestu (34 %), kjer sodelavke in sodelavci o spolni usmerjenosti ali identiteti ne vedo ničesar ali pa vedo zelo malo (49 %).

6.2.3. Navezava na stroko

V socialnem delu z LGBTQIA+ osebami je nujno vzpostaviti varen prostor za izražanje občutkov, ki temelji na krepitvi moči, pozornem poslušanju in cenjenju njihovih edinstvenih izkušenj. Spoštovanje njihove pravice do samoodločanja, samoopredelitve in svobodne volje

glede stopnje razkritosti zagotovlja, da je njihov glas resnično slišan, njihove želje pa dosledno upoštevane (Čačinovič Vogrinčič, 2002, str. 92–94; Flaker, 2003, str. 14–15; Magić in Swierszcz, 2012, str. 58–60). Ob tem je ključno razumeti pritiske, ki izvirajo iz odraščanja in življenja v heteroseksistični družbi. Prepoznavanje vpliva zakoreninjenih prepričanj, nestrpnosti in predsodkov na LGBTQIA+ osebe in njihove družine nam namreč omogoča, da jih podpremo in jim pomagamo pri preseganju teh specifičnih stisk (Hunter, Shannon, Knox in Martin, 1998, str. 176–178). Izpovedi sodelujočih oseb prikazujejo, da razkritje ni enkratno, preprosto ali nepremišljeno dejanje, temveč je skoraj vedno spodbujeno z zagotavljanjem varnosti v heteronormativnem in nesprejemajočem okolju. Socialne delavke in delavci moramo zato prepoznati večplastnost težav, ki izvirajo iz nenehnega prilagajanja in ocenjevanja tveganj. Odločitev za nerazkritje, pogojena s samozaščito pred zavračanjem in nasiljem ali z varovanjem družine pred sramom in stigmo, je treba razumeti, sprejeti ter spoštovati. Oseb ne smemo nikoli siliti v razkritje ali razvrednotiti njihove izbire, da identiteto prikrijejo. Predvsem pa se moramo zavedati tveganj, ki se pojavljajo v javnem, sosedskem in delovnem prostoru, ter se zavzemati za spreminjanje togih družbenih norm in izključujočega vedenja.

6.3. Viri moči

Viri podpore, na katere se lahko LGBTQIA+ osebe zanesejo, segajo od prijateljskih, partnerskih in ožjih družinskih odnosov do razširjene družine, LGBTQIA+ skupnosti, nevladnih organizacij ter drugih ljudi v širšem okolju.

6.3.1. Podpora bližnjih

V življenju LGBTQIA+ oseb imajo partnerski in prijateljski odnosi neprecenljivo vlogo, saj pogosto predstavljajo njihovo izbrano družino. Gre za vezi, ki izvirajo iz iskrene skrbi, soodgovornosti in globokega zaupanja. Čustvena opora se kaže skozi empatijo, pozorno poslušanje in razumevanje. Poleg tega pa pomoč pri soočanju s težavami, zagotavljanje tolažbe in nudenje spodbud pomembno lajšajo vsakodnevna bremena. Partnerska razmerja tako ustvarjajo varen prostor, ki ga odlikujejo enakovrednost, odprtost in vzajemna podpora. Prijateljski krog pa jim zagotavlja brezpogojno sprejemanje, spoštovanje njihovega doživljanja ter priznavanje občutkov brez obsojanja (HUMAN Integrated performance, b. d.; Princeton University; 2024, Švab in Kuhar, 2005, str. 45–99). Sodelujoče osebe v težkih časih najpogosteje izpostavljajo pomen prijateljske podpore, ki se izraža skozi odprte pogovore, odkrite nasvete in pomoč pri premagovanju stisk. S prijateljicami in prijatelji so lahko delile

tako dobre kot slabe izkušnje, kar pomembno krepi samozavest ter izboljšuje samopodobo. Kadar podpore niso prejele v svoji družini, so se obrnile tudi na partnerke in partnerje ter njihove družine, ki so jim nudili ljubezen, toplino in pripadnost. Partnerska zveza jim omogoča vzajemno oporo v zahtevnih obdobjih ter skupno premagovanje specifičnih izzivov, vezanih na spolno usmerjenost ali identiteto.

Vendar pa LGBTQIA+ osebe neprecenljivo zavetje najdejo tudi v ožji in širši družini, ki ima v njihovem vsakdanu pomembno vlogo. Predstavlja namreč celovito podporo na vseh področjih življenja, saj omogoča deljenje čustvenih bremen ter nudi skrb za osebo v stiski. Kadar pa pride do poslabšanja ali odtujitve stikov v primarni družini, lahko ravno posredovanje razširjene družine ključno prispeva k izboljšanju odnosov med starši in otroki (HUMAN Integrated performance, b. d.; Psychology Today, 2024; Razgledan.si, b. d.; Švab in Kuhar, 2005, str. 45). Močne družinske vezi so za sogovornice in sogovornike glavni temelj bližine in pomoči. Starši, brati in sestre jim nudijo uteho, tolažbo in varnost pred predsodki v zunanjem okolju. Sodelujoče osebe pa izpostavijo tudi tete in strice, ki jim nudijo oporo in takojšnje sprejemanje, neobremenjeno s pričakovanji. Prav tako lahko s svojim vplivom ponovno vzpostavijo in utrdijo skrhane odnose v najožjem krogu.

6.3.2. Podpora širše okolice

Skupnostna podpora v procesu razkritja in tranzicije je za večino LGBTQIA+ ljudi izjemnega pomena, saj jim lajša spopadanje s stresnimi situacijami in sistemskimi krivicami. Znotraj skupnosti si vzajemno pomagajo ter prepoznavajo medsebojne potrebe. K temu bistveno pripomorejo številne organizacije ter podporne mreže, zasnovane na solidarnosti in pripadnosti. Te krepijo moč svojih članic in članov z deljenjem znanja, svetovanjem ter nudenjem informacij, kar jim pomaga pri sprejemanju premišljenih odločitev v zahtevnih življenjskih obdobjih (Grm in Mrakovčić, 2019, str. 32; HUMAN Integrated performance, b. d.; Razgledan.si, b. d.; Sangiovanni in Viehoff, 2023; Youth Off The Streets, b. d.). Pričevanja osvetlijo, da je globoka povezanost z ljudmi iste skupine ključna za premagovanje občutkov izoliranosti, osamljenosti in odtujenosti. Zaradi soočanja s podobnimi izkušnjami lahko skupaj rešujejo te specifične probleme, ki jih večinska družba ne razume. Pri tem so poleg posameznih oseb odločilne tudi nevladne organizacije, kot so TransAkcija, Legebitra in DIH, ki nudijo terapevtsko pomoč, nasvete, ozaveščanje ter zagovorništvo. Zaradi njih se LGBTQIA+ osebe ne počutijo, kot da morajo pojasnjevati, upravičevati ali prikrivati svojo identiteto.

Intervjuvanim osebam pa vir moči predstavlja tudi pogosto spregledano lokalno okolje. Sosedski krog lahko, podobno kot razširjena družina, uspešno posreduje pri ponovni vzpostavitvi skrhanih odnosov med starši in otroki. Izjemen vpliv na bližnje in širšo skupnost pa imajo lahko tudi duhovniki; njihova podpora ter odprtost namreč delujeta kot ključna dejavnika za splošno sprejetje identitete LGBTQIA+ oseb.

Moje ugotovitve potrjujejo tudi rezultati v študijah Raziskava o potrebah in izkušnjah transspolnih oseb v Sloveniji (Transakcija, 2015, str. 8) in Vsakdanje življenje transspolnih oseb v Sloveniji (Koletnik, 2019, str. 44). Obe prikazujeta, da glavne vire podpore predstavljajo prijateljski krog (med 72 % in 74 %), internet (63 %), druge transspolne osebe na spletu (60 %), nevladne organizacije (med 41 % in 59 %) ter partnerska razmerja (48 %).

6.3.3. Stroka socialnega dela kot vir podpore

Socialno delo z LGBTQIA+ osebami temelji na brezpogojnem sprejemanju njihove spolne usmerjenosti, identitete in izraza. S krepitvijo njihove samozavesti, samopodobe ter dostojanstva jim olajšamo soočanje s specifičnimi izzivi, kot so stigmatizacija, diskriminacija, marginalizacija in nasilje. Naša prizadevanja obsegajo svetovanje, seznanjanje s pravicami ter usmerjanje k razpoložljivim virom. Sem sodi tudi informiranje o podpornih skupinah, pravni pomoči in zdravstvenih storitvah ter povezovanje z nevladnimi organizacijami, društvi in drugimi ključnimi institucijami. S takšnim celostnim pristopom jim pomagamo blažiti posledice neenakosti in izboljšati kakovost njihovega življenja, s čimer ustvarjamo pogoje za pozitivne in trajnostne spremembe (Cosis Brown in Cocker, 2011, str. 158–160; Flaker, 2003, str. 17–61; OnlineMSWPrograms, 2022). Socialne delavke in delavci moramo prepoznati, da bistveni viri moči za LGBTQIA+ osebe izvirajo iz njihovega prijateljskega, družinskega, skupnostnega in lokalnega okolja. Z utrjevanjem teh vezi in vključevanjem zaupnih ljudi jim lahko zagotovimo ustrezno podporo ter tako ključno prispevamo k reševanju težav. Prav tako pa moramo posredovati pri morebitnih nesoglasjih ali skrhanih odnosih znotraj družine ter pomagati pri njihovi ponovni vzpostavitvi. Pri tem je k sodelovanju nujno povabiti tiste pomembne osebe v njihovem življenju, ki lahko pripomorejo k uspešnejšemu soustvarjanju rešitev. Za naše sogovornice in sogovornike je osrednjega pomena, da krepimo njihovo lastno moč ter delujemo kot njihovi zavezniki in zagovorniki v težkih trenutkih.

6.4. Pozitivne izkušnje

Lepe izkušnje so neločljivo prepletene z občutki cenjenosti, varnosti in pripadnosti na vseh področjih življenja. Naklonjenost v prijateljskem in družinskem krogu ter v šolskem, delovnem in širšem okolju ima na LGBTQIA+ osebe zelo pozitiven vpliv, saj lažje živijo v skladu s svojo resnico brez strahu pred negativnimi odzivi ljudi okrog njih.

6.4.1. Pozitivne izkušnje v različnih okoljih

Trdne družinske vezi, ki ustvarjajo ljubeč, topel in miren prostor, so ključnega pomena za dobro počutje LGBTQIA+ oseb. Vzajemno spoštovanje in medsebojna odgovornost se v teh odnosih izražata skozi globoko solidarnost, zaščito in skrb za dobrobit drug drugega (Razgledan.si, b. d.). O pomembnosti teh vezi pričajo tudi intervjuvane osebe, ki izpostavljajo spodbudne odzive in dobre izkušnje v ožji družini. Pri tem pogosto poudarjajo prav ženski del družine, ki že sam po sebi predstavlja vir sočutja in čustvenega zavetja. Čeprav je bilo sprejemanje včasih postopno, spet drugič pa takojšnje, je na koncu vodilo do globoke in iskrene povezanosti.

Osrednjo vlogo pa ima tudi prijateljski krog, ki temelji na notranji želji po svobodni in prostovoljni podpori. Odprto deljenje misli, izražanje čustev in priznavanje občutkov namreč ustvarjajo pristno bližino. V takšnem neobsojajočem okolju LGBTQIA+ osebe ne čutijo pritiska, da bi morale skrivati svojo identiteto ali partnersko razmerje (Perry, 2022; Psychology Today, 2024). Tudi moja raziskava osvetljuje, da prijateljice in prijatelji predstavljajo najpomembnejši ter najzanesljivejši vir moči. Sodelujoče osebe razkrivajo, da se ob njihovem brezpogojnem zaupanju lahko povsem brezskrbno pogovarjajo o svojih strahovih in stiskah. V njihovi družbi se zato nikoli ne počutijo nenavadne, nerazumljene ali nezaželene.

Strpnost se kaže kot spoštovanje in priznavanje raznolikosti spolov, spolnih usmerjenosti, identitet in izrazov (Deklaracija o načelih strpnosti, 1995). Primeri, kot so upoštevanje identitete na fakulteti, samoumevna vključenost na delovnem mestu ali nepričakovano napredno razmišljanje v sosedskem krogu, jasno ponazarjajo, da sta varnost in sprejetost prisotni tudi v širši skupnosti.

6.4.2. Pozitiven vpliv izkušenj

Razumevajoča in podporna socialna mreža igra ključno vlogo pri varovanju zdravja ter splošnega blagostanja LGBTQIA+ oseb, saj jih lahko zaščiti pred številnimi grožnjami, kot so

duševne stiske, osamljenost in nemoč. Sprejetost in svobodno izražanje identitete namreč bistveno povečuje možnost za uspešno, zdravo ter izpolnjeno življenje (Koblenz, 2019; Movement Advancement Project, 2014, str. 12). Tudi zgodbe intervjuvanih oseb osvetljujejo pomen sproščenosti, občutka lastne vrednosti in dostojanstva za grajenje dobrih odnosov. Občutek notranjega miru je torej neposredno povezan s srčnostjo in predanostjo bližnjih. Ob tem je bistveno izpostaviti spoznanje, da določene osebe kot pozitivno izkušnjo navajajo že zgolj odsotnost nasilja in diskriminacije. Ta ugotovitev opozarja, da temeljna zaščita v družbi še vedno ni samoumevna, kar poudarja nujnost nadaljnjega ustvarjanja varnega prostora.

Odprtost in pravičnost prinašata ljudem svobodo, da živijo v skladu z lastno resnico ter sprejemajo drugačna stališča (Deklaracija o načelih strpnosti, 1995). Izkušnje oseb, udeleženih v raziskavi, so vodile do okrepljene samozavesti, povečanega samosprejemanja in izražanja svojega jaza brez strahu. Ta osebna rast pa jim je hkrati pomagala razviti bolj vključujoč pogled na soljudi, raznolikost in marginalizirane skupine.

Razvijanje empatije je izrednega pomena za vzpostavljanje tesnih vezi in izboljšanje medosebnih odnosov (Psychology Today, 2024). Skladno s tem pričevanja razkrivajo poglobljeno zaupanje in večjo iskrenost do pomembnih ljudi. Sodelujoče osebe spoznajo, kako strpen, empatičen in neobsojajoč je njihov prijateljski krog. Hkrati v svojem vsakdanjem življenju prek odkritih, neprisiljenih ter sproščenih pogovorov razbijajo zakoreninjene predsodke in stereotipe v okolici. Pomemben vidik pa je tudi zavestno ohranjanje vezi s sočutnimi in dobrosrčnimi osebami.

Bistveno je, da se skozi pozitivno razpravo o LGBTQIA+ vprašanjih ter podporo skupnosti spodbujajo pozitivni premiki v zasebnem in javnem okolju. Na ta način se krepi naklonjenost do LGBTQIA+ oseb, ki se kaže skozi pozitiven odnos do njihovega razmišljanja, čustvovanja ter bivanja (Fran, b. d.; Merriam-Webster, 2024; Lambda Legal, b. d.). Intervjuvane osebe ponazarjajo, da lahko lastne izkušnje in odkritost močno vplivajo na ljudi okoli njih. S svojim zgledom, izmenjavo mnenj ter ozaveščanjem nenehno rahljajo toge norme in negativne predstave. Odgovori prikažejo, da njihova prisotnost prinaša večje sprejemanje ter opazno spreminja miselnost, naravnanost in vrednote v družbi.

Moje izsledke podkrepijo tudi študije Vsakdanje življenje lezbijk in gejev (Švab in Kuhar, 2005, str. 116), Vsakdanje življenje mladih LGBTIQ+ oseb v Sloveniji (Perger, Muršec in Štefanec, 2018, str. 12–18) ter Vsakdanje življenje transspolnih oseb v Sloveniji (Koletnik, 2019, str. 18), ki razkrivajo popolno sprejemanje med prijateljicami in prijatelji (med 65 % in

83 %), sorojenkami in sorojenci (med 29 % in 69 %), sodelavkami in sodelavci (59 %), v LGBT+ skupnosti (55 %), med partnerkami in partnerji (51 %) ter pri starših (46 %). To dopolnjujejo podatki, da občutek varnosti prevladuje predvsem med prijateljicami in prijatelji (81 %), pri starših (61 %) ter v širši družini (61 %) ter da velika večina oseb na delovnem mestu ne doživlja diskriminacije (94 %).

6.4.3. Slavljenje pozitivnih izkušenj v socialnem delu

Osrednji cilj podpore v socialnem delu je opolnomočiti LGBTQIA+ osebe in njihove družine, kar vključuje skupno odkrivanje, raziskovanje ter udejanjanje njihovih lastnih prispevkov k rešitvi. Naše delo zahteva brezpogojno spoštovanje edinstvenosti osebnih izkušenj in občutkov ter zavzeto poslušanje, kadar nam pripovedujejo svoje življenjske zgodbe. Ko resnično zaupamo uporabnicam in uporabnikom, soustvarjamo pogoje za izboljšanje njihove samopodobe ter samozavesti (Čačinovič Vogrinčič, 2002, str. 92–94; Magić in Swierszcz, 2012, str. 58–60; Mallon, 2009, str. 24). Vse pripovedi v raziskavi prinašajo pomembna spoznanja za našo stroko, v kateri smo dolžni prepoznati in slaviti pozitivne korake, vire podpore ter lepe trenutke v vsakdanu LGBTQIA+ oseb. Pri svojem delu se moramo znati osredotočati na dobre vidike življenja ter krepiti moč naših sogovornic in sogovornikov, ne le lajšati njihove stiske. Z vzpostavljanjem varnega prostora zanje in za njihove družine jim lahko pomagamo na poti do uspešnih izidov. Prav tako moramo osvetliti njihov prispevek k premagovanju stigme in marginalizacije ter doseganju večje vidnosti celotne skupnosti. Obenem pa je nujno, da ne spregledamo prisotnosti heteronormativnosti in heteroseksizma, ki sta tako močno vpeta v družbo, da so LGBTQIA+ osebe hvaležne že zaradi same odsotnosti negativnih izkušenj, diskriminacije ter nasilja. To kaže, da je slovensko okolje še vedno močno zaznamovano z negativnimi predstavami in odklonilnim odnosom do raznolikosti, kar je za marsikoga popolnoma samoumevno. Ravno zato je naloga socialnih delavk in delavcev opozoriti na družbeno nepravičnost in vsesplošno nestrpnost ter se zavzemati za zaščito, vključenost in enakost, ki bi morale biti temeljne pravice vsakega človeka.

6.5. Negativne izkušnje

Negativen odnos in odklonilna vedenja niso le osamljeni dogodki v življenju LGBTQIA+ oseb, temveč ponavljajoče se izkušnje v različnih življenjskih obdobjih. Zaradi tega zavračanja tako v zasebnem kot javnem okolju se spopadajo s številnimi posledicami, ki segajo od notranjih stisk do širšega odtujevanja od večinske družbe.

6.5.1. Negativne izkušnje v različnih okoljih

Nestrpnost, nesprejemanje ter trpinčenje LGBTQIA+ oseb v družini vključujejo zmerjanje, žaljive šale, grožnje, izsiljevanje in udarce. Starši poskušajo na te različne načine spremeniti identiteto svojih otrok (Magić in Swierszcz, 2012, str. 32; Švab in Kuhar, 2005, str. 83). Družina običajno predstavlja vir ljubezni ter podpore, vendar pa se skozi pričevanja v raziskavi pogosto kaže kot prostor pogojne strpnosti, saj starši, četudi se na splošno označujejo za odprte, spolne usmerjenosti in identitete svojih otrok velikokrat ne sprejmejo v celoti. To v otrocih ustvarja močan občutek negotovosti in nesprejetosti. V še hujših primerih se dodatno pojavijo raznovrstne oblike nasilja, ki segajo od verbalnega nasilja v obliki neprimernih šal, ostrih besed, nesramnosti ter žalitev, do psihičnega in ekonomskega pritiska v obliki izsiljevanja. V najbolj ogrožajočih primerih pride celo do fizičnega nasilja v najožjem krogu, kar povzroča hude čustvene obremenitve in dolgotrajne posledice.

Zmerjanje, ustrahovanje ter nadlegovanje v vrstniškem krogu ustvarjajo zastrašujoče, sovražno, ponižujoče, sramotilno in žaljivo okolje (Zagovornik načela enakosti, 2022a). Te oblike negativnega odnosa razkrivajo tudi zgodbe intervjuvanih oseb, ki so v šolskem prostoru doživele številne oblike neprimernega obnašanja ter škodljivih ravnanj, od predsodkov in stigmatizacije do zalezovanja in nasilja. Ti neprijetni komentarji, splošno nerazumevanje ter huda zapostavljenost so jim v ključnih letih odraščanja vsiljevali heteronormativna družbena prepričanja ter jih silili k skrivanju svojega resničnega jaza. To pa se ni dogajalo le v vzgojno-izobraževalnih ustanovah, temveč tudi v študentskih domovih, kjer jim je bilo zaradi homofobije onemogočeno varno bivanje.

Po končanem šolanju sledi vstop v delovno okolje, kjer se LGBTQIA+ osebe spopadajo z novimi vrstami negativnih izkušenj. Na delovnem mestu se nastrojenost, odklanjanje in sovražnost najpogosteje kažejo kot psihično nasilje, ki zajema širjenje govoric, opravljanje, stereotipiziranje in izključevanje (Magić in Swierszcz, 2012, str. 29–32). Odgovori razkrivajo soočanje z neumestnimi pripombami, vsiljivimi vprašanji in neprimernimi šalami ter v skrajnih primerih s fobijo do LGBTQIA+ oseb, ki kaže na hudo zavračanje raznolikosti. Te oblike nestrpnosti so sicer bolj prikrite in posredne, vendar nič manj škodljive, saj ustvarjajo neprijetno, stresno ter zaviralno okolje, v katerem osebe skrivajo svojo identiteto zaradi strahu pred diskriminacijo ali marginalizacijo.

Eno izmed največjih nevarnosti pa predstavlja nasilje v javnosti, kar se v skrajnih oblikah odraža kot zločini iz sovraštva. Ti zajemajo vsa kazniva dejanja, uperjena proti človeku na

podlagi njegove spolne usmerjenosti ali identitete. Takšni napadi izvirajo iz globoko zakoreninjenih predsodkov, negativnih stališč ter sovražnega odnosa do LGBTQIA+ ljudi. Imajo globok družben pomen, ki presega napad na posamezno osebo. Delujejo namreč kot ustrahovanje celotne skupnosti, saj dajejo vedeti, da lahko postane tarča kdorkoli, ki ji pripada (Koletnik, Grm in Gramc, 2016, str. 128; LGBT Foundation, 2023; Scholars Strategy Network, 2018). Tudi sodelujoče osebe so bile izpostavljene tej obliki nasilja, ki je bilo neposredno povezano z izkazovanjem naklonjenosti na ulici. Prevladovalo je verbalno nasilje, ki je zajemalo žaljivke in nesramne besede, v nekaterih primerih pa se je stopnjevalo do fizičnih napadov na ulici. To kaže na kratenje temeljnih državljanskih pravic in neodtujljivih osebnih svoboščin.

Vse pogostejše postaja tudi spletno nasilje, ki se izvaja, doživlja ali opazuje prek informacijsko-komunikacijske tehnologije. Mednje sodijo spletno nadlegovanje, poniževanje, zalezovanje, ustrahovanje in izsiljevanje (Hrovat, 2015, str. 32–34). Na družbenih omrežjih je to zaradi dostopnosti ter anonimnosti pogosto hujše in močnejše kot neposredno osebno nasilje. Tovrstni negativni odnosi in komentarji razkrivajo, da so intervjuvane osebe izpostavljene nevarnosti na skoraj vseh področjih svojega življenja.

Osebe, sodelujoče v raziskavi, so kot storilce v javnem okolju posebej izpostavile moške. Le-ti so svoja dejanja, ki so vključevala neprimerne opazke, homofobne izjave ter žaljenje, uporabljali za potrjevanje svoje moči in nadvlade nad LGBTQIA+ osebami. To kaže na globoko ukoreninjeno heteronormativnost, šovinizem ter heteroseksizem, ki ogrožajo, spodkopavajo in zatirajo celotno skupnost.

Moje ugotovitve so skladne z izsledki različnih študij, te so Vsakdanje življenje mladih LGBTIQ+ oseb v Sloveniji (Perger, Muršec in Štefanec, 2018, str. 36), Vsakdanje življenje lezbijk in gejev (Švab in Kuhar, 2005, str. 116–119), Vsakdanje življenje transspolnih oseb v Sloveniji (Koletnik, 2019, str. 38–42) ter Raziskava o potrebah in izkušnjah transspolnih oseb v Sloveniji (TransAkcija, 2015, str. 12–13). Podatki prikazujejo, da so LGBTQIA+ osebe zaradi svoje spolne usmerjenosti ali identitete že doživele diskriminacijo, neenako obravnavo ali negativne izkušnje in nasilje (med 41 % in 69 %), tako psihično (91 %) kot fizično (24 %). Do teh dejanj je najpogosteje prihajalo na ulici (med 39 % in 48 %), v javnih ustanovah ali pri javnih storitvah (med 43 % in 45 %), v osnovnih in/ali srednjih šolah (med 29 % in 43 %), v domačem oziroma družinskem okolju (med 33 % in 39 %), na spletu (med 29 % in 38 %), na

fakultetah (med 10 % in 29 %) in v službi (med 24 % in 26 %). Povzročale so jih neznane osebe (50 %), družinske članice in člani (30 %) ali sošolke in sošolci (28 %).

6.5.2. Posledice negativnih izkušenj

Vsaka izpostavljenost negativnemu vedenju pusti hude posledice v življenjih LGBTQIA+ oseb. Največkrat se kažejo kot strah, zaskrbljenost, negotovost in slaba samopodoba (Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij, 2021). Tudi rezultati moje raziskave osvetljujejo psihološko breme zaradi izpostavljenosti nerazumevanju, predsodkom ter sovražnosti, ki povzročajo občutke tesnobe, sramu in manjvrednosti. Pomanjkanje samozavesti, nizko samospoštovanje ter dvom vase pa lahko pripeljejo celo do nepriznavanja ali zanikanja lastne identitete. Zaradi tega nekatere osebe potrebujejo več let in strokovno pomoč, da predelajo svoja čustva ter presežejo ponotranjeno stigmo.

Soočanje z nesprejemanjem, odklanjanjem ter nasiljem tako v lastni družini kot v družbi nasploh ima negativen in dolgotrajen vpliv na počutje LGBTQIA+ oseb (Bayrakdar in King, 2023, str. 155). Sodelujoče osebe izpostavljajo nenehno pričakovanje zavrnitve in obsojanja, kar jih pogosto omejuje pri nadaljnjem razkrivanju ter jih sili v skrivanje svoje identitete.

LGBTQIA+ osebe, ki se soočajo s predsodki, stigmo in izključevanjem, se pogosto počutijo nemočne, kar lahko še dodatno okrepi njihove občutke osamljenosti, odtujenosti in nepripadnosti. To lahko privede do pomanjkanja ali odsotnosti iskrenih, tesnih in varnih medosebnih vezi (Elmer, van Tilburg in Fokkema, 2022, str. 2269–2271; Lewis in Holland-Penney, 2024). Te boleče izkušnje povzročajo odklonilen odnos do večinske družbe in izgubo upanja v lepšo prihodnost. Posledično se odtujijo od širše skupnosti ter si ustvarijo varen prostor med ljudmi, ki jih podpirajo. To pa lahko omejuje njihovo polno udejstvovanje in svobodo.

Nesprejemanje zmanjšuje občutek povezanosti ter preprečuje pristno komunikacijo, kar povzroča dolgotrajne težave v prijateljskem in družinskem krogu. Odnosi se zato lahko poslabšajo ali v najhujših primerih pretrgajo. Nekaterim osebam sčasoma uspe spet vzpostaviti stik, pri drugih pa pride do nepopravljivih posledic (Curle, 2020; Švab in Kuhar, 2005, str. 83–98). Več sodelujočih oseb je povedalo, da je razkritje za krajše ali daljše obdobje privedlo do prekinitve stikov tako z njihove strani kot s strani drugih. Nekatere so se načrtno oddaljile od nestrpnih, homofobnih ali sovražnih ljudi, ki niso delili njihovih vrednot. Zaradi tega se je njihov zaupni krog zožil, kar je do neke mere vodilo v marginalizacijo. Čeprav je bila to lastna

izbira, ki jim omogoča varno in dostojno življenje, vseeno kaže, da je za samozaščito še vedno potreben umik iz splošne javnosti.

Tudi rezultati kvantitativne raziskave Vsakdanje življenje transspolnih oseb v Sloveniji ponazarjajo, da so zaradi razkritja spolne identitete vprašane osebe doživele prekinitev prijateljstva (36 %) ter zavrnitev s strani staršev (33 %) ali širše družine (16 %) (Koletnik, 2019, str. 20).

6.5.3. Socialno delo kot varovalni dejavnik

V stroki socialnega dela se moramo zoperstaviti predsodkom, nestrpnosti in nesprejemanju v družbi. Ne smemo dopustiti obstoja negativnih sodb, prepričanj ali vedenj do LGBTQIA+ oseb. Naša dolžnost je, da jih ustrezno naslovimo, jim nasprotujemo in s tem prispevamo k njihovemu preseganju. Sogovornicam in sogovornikom moramo zagotoviti zaupen prostor, v katerem se bodo počutili dovolj sprejeti, da se nam bodo lahko odprli (Magić in Swierszcz, 2012, str. 56–60). Pri našem delu se moramo zavedati, da lahko stigma, zavračanje ter nasilje v ožjem krogu za LGBTQIA+ osebe pomenijo izgubo ljubečega okolja. To jim povzroči hudo stisko, tesnobo in negotovost, ki vplivajo tako na njihovo osebno doživljanje kot na odnose s pomembnimi ljudmi. Osamljenost ter odtujenost sta skoraj vedno povezani s heteronormativnimi in heteroseksističnimi predstavami v družbi, ki šibijo medsebojno povezanost. Pokazatelj tega je ustvarjanje lastne sprejemajoče in podporne mreže, ki po eni strani kaže na izbirno izolacijo, po drugi strani pa razodeva družbeno izključenost zaradi lastne varnosti. Ta namerni umik je velikokrat nujno potreben, saj jim v večinski družbi brezskrbno življenje ni omogočeno. Ravno zato moramo socialne delavke in delavci ne le nuditi oporo LGBTQIA+ osebam, temveč tudi zavzeto spreminjati ogrožajoča stališča ter zavračajoče vedenje v okolju.

6.6. Specifične težave

LGBTQIA+ osebe se spopadajo s težavami, ki so neposredno povezane z njihovo spolno usmerjenostjo in/ali identiteto. Te se odražajo v globoko ukoreninjenem sistemu razvrednotenja, podrejanja in podcenjevanja.

6.6.1. Vpliv na kakovost življenja

V nasprotju s heteroseksualno večino LGBTQIA+ osebe doživljajo družbeno zavračanje na podlagi svoje identitete. Ta družbena heteronormativnost povzroča zatiranje, stigmatizacijo in

marginalizacijo, ki negativno vplivajo na njihovo identiteto, dostojanstvo ter dobrobit. To lahko resno ogrozi njihovo duševno zdravje in vodi v razvoj hudih psiholoških težav (Lewis in Holland-Penney, 2024; Mallon, 2009, str. 30). Sodelujoče osebe pričajo o tesnobi, povezani z družbenim presojanjem in nenehnim občutkom drugačnosti. Posledice tega nesprejemanja so raznolike ter segajo od previdnosti v pogovorih in zapiranja vase do resnejših stisk, vključno s samopoškodovanjem.

Zaradi strahu pred zavračanjem v družinskem in prijateljskem krogu se LGBTQIA+ osebe pogosto ne počutijo dovolj varno, da bi izražale svoj pravi jaz. To vodi v prikrivanje identitete in prilagajanje lastnega vedenja tako doma kot v javnosti (Koletnik, Grm in Gramc, 2016, str. 128; Švab in Kuhar, 2005, str. 20). Tudi intervjuvane osebe pričajo o strahu, negotovosti ter zaskrbljenosti zaradi posmeha, nestrpnosti in nasilja tako s strani staršev kot v šolskem okolju.

Izrazit strah pred razkritjem partnerske zveze v širšem družbenem okolju razkriva visoko stopnjo fobije do LGBTQIA+ oseb v naši družbi. Posledično se srečujejo z negotovostjo glede odkritega partnerskega razmerja in izkazovanja intimnosti. Zaradi potrebe po izogibanju negativnim družbenim odzivom neprestano zavestno spremljajo okolico in ocenjujejo odzive ljudi, dokler to ne postane del njihovega vsakdana (Švab in Kuhar, 2005, str. 95–96). Izražanje naklonjenosti je za sodelujoče osebe pogosto vir bojazni zaradi preteklih negativnih izkušenj. Nekatere to celo ovira pri udeleževanju dogodkov, namenjenih LGBTQIA+ skupnosti. To osvetljuje, da vedenje, ki je za večinsko družbo popolnoma samoumevno, zanje predstavlja resno tveganje.

Družbeno nepoznavanje ter zanikanje določenih identitet kažeta na še vedno prevladujoče zakoreninjeno prepričanje, da obstajata zgolj dve spolni usmerjenosti; heteroseksualna in homoseksualna. Takšno stališče vodi do izpodbijanja ter brisanja ostalih spolnih identitet in usmerjenosti (Perger, Muršec in Štefanec, 2018, str. 9; Švab in Kuhar, 2005, str. 81). Pričevanja aseksualnih in biseksualnih oseb potrjujejo prav to, saj razodevajo, da je bila njihova identiteta zaznana bodisi kot prehodna ali neresna bodisi je bila popolnoma nepriznana ali prezrta.

Dvojna nevidnost označuje stanje, v katerem določene spolne usmerjenosti ali identitete postanejo spregledane tako v širši družbi, kjer so deležne diskriminacije, kot znotraj lastne skupnosti, kjer se spoprijemajo z izključenostjo in predsodki. Ker njihove specifične izkušnje v obeh okoljih pogosto niso prepoznane ali zastopane, to vodi v občutek izolacije in nenehnega prizadevanja za lastno vidnost (Ferreira, 2024). To je bilo za osebe, udeležene v raziskavi, še toliko bolj boleče, saj so pričakovale, da bodo v LGBTQIA+ skupnosti našle pripadnost in

razumevanje, naletele pa so na odklanjanje. Biseksualne osebe so bile tako podvržene predsodkom, transspolne osebe pa izključevanju.

6.6.2. Življenjske ovire

Zaradi neenake obravnave ali prikrajšanosti so LGBTQIA+ osebe nemalokrat postavljene v slabši družbeni položaj. To povzroča vrsto težav, kot so brezposelnost, finančna stiska, bivalna neustreznost in slabše zdravje (Eurofound, 2010; Magić in Swierszcz, 2012, str. 30). Sodelujoče osebe razkrivajo, da se vsakodnevno soočajo z zapostavljenostjo, nepravičnostjo in stigmo. Te ovire se nanašajo na otežen dostop do stanovanj, diskriminacijo na delovnem mestu ter izogibanje policiji zaradi nezaupanja vanjo.

Strukturne ovire se kažejo kot nespoštovanje, neenakost in neprimeren odnos v državnih institucijah. Navedeno se odraža skozi diskriminatorna ravnanja, politike in prakse, ki ustvarjajo razlike v obravnavi, ter skozi sistemsko pristranskost institucionalnih praks, ki ohranjajo neenakost z odrekanjem enakih pravic in priložnosti LGBTQIA+ osebam (Easy Sociology, 2024; Takács, 2006, str. 24–73; United Way of South Central Michigan, 2024). To jasno osvetljujejo tudi pričevanja transspolnih oseb, ki opisujejo neustreznost medicinskih postopkov v procesu tranzicije, kjer strokovno osebje namesto prepotrebne podpore povzroča dodatno travmatizacijo. Pomanjkljivosti zdravstvenega sistema se kažejo tudi v okviru oteženih postopkov priznavanja istospolnih partnerjev in sistemske diskriminacije pri darovanju krvi.

Neenakopravnost je vsako različno obravnavanje, razlikovanje, izključevanje ali omejevanje osebe zaradi njenega spola, spolne usmerjenosti, identitete ali izraza (Zagovornik načela enakosti, 2022a). Pričevanja posebej poudarjajo področje ustvarjanja družine, ki je za LGBTQIA+ osebe še vedno oteženo ali obsojano, kar razkriva hudo nepravičnost in vseprisotnost občutka manjvrednosti.

Mnoge LGBTQIA+ osebe doživetega nasilja ne prijavijo oblastem, saj se bojijo, da bodo izpostavljene nadaljnjemu nadlegovanju s strani policije ali drugih, ki bi lahko izvedeli za njihovo spolno usmerjenost in/ali identiteto (Hunter, Shannon, Knox in Martin, 1998, str. 25–26). Strah pred neustrezno policijsko obravnavo vodi do dodatne travmatizacije in omejuje temeljno zaščito, kar še dodatno povečuje ranljivost oseb, ki so bile žrtve napadov.

Podobne ugotovitve razkriva tudi kvantitativna raziskava o diskriminaciji in viktimizaciji LGBT oseb, ki ugotavlja, da je kar 67 % vprašanih oseb med šolanjem pred dopolnjenim 18.

letom starosti svojo spolno usmerjenost ali identiteto vedno oziroma pogosto prikrivalo, medtem ko le 1 % vprašanih oseb meni, da je držanje za roke istospolnih parov v javnosti zelo razširjeno (European Union Agency for Fundamental Rights, 2013, str. 19–25). Prav tako raziskava Vsakdanje življenje mladih LGBTIQ+ oseb v Sloveniji razkriva, da LGBTQIA+ osebe izkušnjo nasilja zelo redko prijavijo pristojnim institucijam (2 %) (Perger, Muršec in Štefanec, 2018, str. 37).

6.6.3. Doprinos socialnega dela

Socialne delavke in delavci moramo dobro poznati specifične težave LGBTQIA+ oseb. Treba se je zavedati, da so lahko izpostavljene družbeni stigmi, diskriminaciji ali neenakopravnosti, s katerimi se heteroseksualne osebe ne soočajo. Zato je nujno, da poznamo skrbi in travme, ki so povzročene ali povečane zaradi življenja v heteronormativnem okolju (Mallon, 2009, str. 32–33; OnlineMSWPrograms, 2022). Ugotovitve v raziskavi razodevajo, da se LGBTQIA+ sogovornice in sogovorniki v svojem življenju nenehno srečujejo s togimi normami, zakoreninjenimi predsodki in heteroseksističnimi sodbami. Te stiske se še poglabljajo, če so negativne izkušnje povezane z ožjim krogom ljudi. Temu se pridružujejo še institucionalne ovire in družbena izključenost, kar privede do večplastnih ter trajnih posledic. Naše poslanstvo temelji na socialni pravičnosti, človekovih pravicah ter krepitvi moči zapostavljenih oseb, zato je naslavljanje in preseganje teh izzivov ključen vidik socialnega dela. Razumevanje duševnih obremenitev zaradi zanikanja identitete, skrivanja lastnega jaza in družbene nevidnosti je zato bistveno za učinkovito sodelovanje. Podpora družini, ki se pogostokrat spopada z lastno negotovostjo, ter svetovalno delo, usmerjeno v sprejemanje raznolikosti, lahko pomembno prispevata k izboljšanju odnosov in ponovnemu vzpostavljanju tesnih vezi. Na širši ravni pa se moramo zavezati k spreminjanju strukturnih neenakosti, izključevanja ter diskriminacije, ki so še vedno močno vpeti v državne in javne institucije. Le s sistemskimi spremembami lahko namreč zagotovimo doseganje vključujočih praks, pravičnih politik in enakih možnosti za vse.

6.7. Odnos slovenske družbe

Slovenska družba je v odnosu do LGBTQIA+ skupnosti izredno večplastna ter pogosto razdvojena; na eni strani se kaže napredno sprejemanje vseh vrst raznolikosti, na drugi pa ostro zanikanje in kratenje njihovih pravic, ki bi morale biti v sodobnem času samoumevne.

6.7.1. Družbeni prikaz in vpliv

V šolah in na univerzah bi morala potekati iskrena razprava, skozi katero bi se spodbujala strpnost, gradili pristni odnosi ter ustvarjala medosebna solidarnost. Krepitev odprtosti, razvijanje vzajemnega spoštovanja ter zagotavljanje vključenosti vseh bi morali postati samoumevni v vseh vzgojno-izobraževalnih ustanovah (Deklaracija o načelih strpnosti, 1995). To je eno najpogosteje izpostavljenih področij tudi v odgovorih sodelujočih oseb. Zaradi odsotnosti ali zanemarjanja, površne obravnave ter nezadostne zastopanosti LGBTQIA+ tem v šolah so raznolike spolne usmerjenosti in identitete pogosto popolnoma nevidne v šolskem okolju.

Poleg institucij pa je za sooblikovanje tako zavračajočih kot sprejemajočih stališč, kulture ter miselnih okvirjev pomembna medijska podoba LGBTQIA+ skupnosti. Mediji so namreč neposredno povezani s tem, kako javnost gleda na skupnost in se nanjo odziva, zato imajo ključno vlogo pri izboljšanju družbenega mnenja, razkrivanju morebitnih sovražnih ideologij ter širjenju solidarnosti. Čeprav je medijsko poročanje vedno pogosteje pozitivno ali nevtralno, pa ostaja tudi negativno mnenje, ki še vedno povzroča negotovost in nelagodje med LGBTQIA+ osebami in tistimi, ki jih podpirajo (Deklaracija o načelih strpnosti, 1995; Kuhar, 2003, str. 7–12). V skladu s tem so tudi izsledki moje raziskave, saj potrjujejo, da intervjuvane osebe vidijo medije kot bistvene za širjenje splošnega razumevanja in preoblikovanje družbenih predstav. Večina opazi napredek v medijskem upodabljanju, saj je to bolj uvidevno ter vključujoče, novinarsko poročanje pa naprednejše in nepristransko. Vendar pa je izpostavljen tudi tako nevtralen kot negativen vidik neenakomernega, senzacionalističnega ter popačenega predstavljanja LGBTQIA+ oseb.

Obstaja močna povezava med medijsko in politično reprezentacijo LGBTQIA+ skupnosti, zato so nepristranskost, pravičnost ter načelnost izjemnega pomena. V nasprotnem primeru se skozi politični vpliv krepi kulturni heteroseksizem, ki vodi v nevidnost, nepriznanost ter neenakopravnost LGBTQIA+ ljudi (Hunter, Shannon, Knox in Martin, 1998, str. 22–26; Kuhar, 2003, str. 8). Intervjuvane osebe najpogosteje navajajo politiko kot ključen dejavnik pri spreminjanju njihovega položaja, saj je le-ta neposredno odvisen od pogledov vodilnih strank. Zaradi razklanosti med levim in desnim polom prihaja do negotovosti in spremenljivosti javnega odnosa, družbene vključenosti ter prevladujočih nazorov. Ti so lahko napredni, svobodomiselni in sprejemajoči, kar utrjuje enakopravnost; obratno pa upodabljanje

LGBTQIA+ oseb kot nenavadnih, nemoralnih in ogrožajočih povečuje stopnjo fobije, ustvarja nestrpnost ter širi sovraštvo v družbi.

Heteronormativna miselnost je vgrajena v javne, politične ter verske institucije, zato ostaja vseprisotna, vztrajna ter največkrat neopazna (Van der Toorn, Pliskin in Morgenroth, 2020, str. 160–161). Religija je po mnenju sodelujočih oseb pomemben dejavnik, velikokrat prepleten z desnimi političnimi strankami. Njen močan vpliv se opazi predvsem v ruralnih okoljih, ki so večinoma še vedno nastrojena do LGBTQIA+ oseb. Vendar pa je predstavljen tudi vidik dvojnosti v verski ideologiji, ki je prežeta tako z nasprotovanjem kot sprejemanjem skupnosti.

Tudi raziskava Vsakdanje življenje mladih LGBTIQ+ oseb v Sloveniji (Perger, Muršec in Štefanec, 2018, str. 38–39) kaže, da mladi med institucije, ki lahko pomembno izboljšajo njihovo življenje, prištevajo medije (79 %), LGBTQIA+ nevladne organizacije (76 %), učiteljice in učitelje srednjih (70 %) ter osnovnih šol (68 %), šolske strokovne službe (62 %), relevantne državne institucije (58 %) ter politične stranke (57 %). Kljub temu opozarjajo na potrebo po večji informiranosti učiteljic in učiteljev (57 %) ter drugih šolskih delavk in delavcev (57 %), podpori s strani strokovnega osebja (55 %), večji informiranosti zdravstvenih delavk in delavcev (54 %) ter socialnih delavk in delavcev (51 %), večji razkritosti učiteljic in učiteljev (51 %) ter boljši odzivnosti in informiranosti policije (51 %). To dopolnjujejo podatki raziskav Agencije Evropske unije za temeljne pravice o izkušnjah LGBTI oseb (European Union Agency for Fundamental Rights, 2020, str. 14) in Vsakdanje življenje gejev in lezbijk (Švab in Kuhar, 2005, str. 63). Anketirane osebe so po večini mnenja, da se vlada verjetno ne bori učinkovito (45 %) ali zagotovo ne (19 %); nasprotno pa jih zelo malo ocenjuje, da je verjetno (30 %) ali vsekakor (4 %) učinkovita. Prav tako izsledki osvetljujejo, da je bila LGBTQIA+ tema v izobraževalnih institucijah med odraščanjem pogosto prezrta, saj se je o njej govorilo zelo malo (45 %) ali pa sploh ne (34 %).

6.7.2. Družbeni odnos

Kulturno okolje močno narekuje pričakovana družbena vedenja ter stališča, ki služijo kot merilo za običajno in zaželeno. To vodi v razločevanje ljudi in njihovo opredeljevanje za večvredne ali manjvredne, kar ustvarja nesorazmerno ter nepravično porazdelitev moči v družbi. S tem se opravičuje nestrpnost, zmanjšuje povezanost ter povečuje negativen vpliv na vsakdan in družbeni položaj oseb, ki so zaznane kot drugorazredne (Council of Europe, 2023, str. 5–6; Curle, 2020). LGBTQIA+ osebe so še vedno potisnjene v ozadje, saj so navidezno sprejete

samo takrat, ko se skrivajo ali umaknejo v zasebnost (Švab in Kuhar, 2005, str. 10–22). Tudi sodelujoče osebe pričajo o izbirni in pogojni strpnosti, a le dokler ne razglašajo svoje identitete, doživljanja ter življenjskega sloga v javnosti. To je povezano z nepoznavanjem spektra, neozaveščenostjo o raznolikosti in nerazumevanjem identitet, ki ne ustrezajo binarnim družbenim normam. Posledično pomanjkanje odkrite razprave, odsotnost vidnosti ter togo prepričanje ljudi vodijo v omalovaževanje in zavračanje LGBTQIA+ oseb. Še posebej se tovrstna miselnost vidi na področju istospolnih porok in ustvarjanja družin.

Heteronormativnost in heteroseksizem se odražata v prepričanju o samoumevnosti ter spodbujanju večvrednosti heteroseksualne spolne usmerjenosti, ki velja za edino sprejemljivo obliko čustvenega in spolnega izražanja. V družbenem okolju zato velja splošno predpostavljanje, da so vse osebe v svoji naravi heteroseksualne (European Institute for Gender Equality, 2026a; Hunter, Shannon, Knox in Martin, 1998, str. 22–24). Tudi intervjuvane osebe potrjujejo, da se s tovrstnimi pričakovanji srečujejo v svojem vsakdanjem življenju. Poleg tega navajajo tudi privilegiranje moških in večjo veljavo njihovih besed, kar je po tranziciji opazil transspolni moški. Razodeva pa se tudi hierarhija pri sprejemanju različnih spolnih usmerjenosti. Najbolj so sprejete biseksualne ženske, ki se najmanj oddaljujejo od heteroseksualnih norm; lezbijke so bolj sprejete kot geji, kar nakazuje na šovinističen odnos do ženskih partnerskih zvez; najvišja stopnja nesprejemanja pa se kaže do transspolnih in nebinarnih oseb, ki v največji meri izpodbijajo binarne norme. To kaže, da javnost raznolikosti ne zavrača v enaki meri, ampak sledi že uveljavljenim tradicionalnim družbenim prepričanjem.

Čeprav se LGBTQIA+ osebe še vedno soočajo s številnimi težavami, zadnja leta prinašajo pomembne premike k večjemu sprejemanju, solidarnosti in enakopravnosti (Movement Advancement Project, 2014, str. 13). To potrjujejo tudi pričevanja v moji raziskavi, ki zaznavajo pogostejšo razpravo in večjo vključenost v družbeno življenje. Vendar se večina strinja, da je napredek prepočasen. Nekatere osebe pa izpostavijo drug vidik, ki namesto napredka razkriva nazadovanje in zapostavljanje v slovenskem prostoru.

Prihaja do generacijskih sprememb, ki se kažejo v večjem sprejemanju med mladimi ter posledičnem zmanjševanju stigme, nestrpnosti in izključevanja LGBTQIA+ oseb v širši družbi (Švab in Kuhar, 2005, str. 85). Sodelujoče osebe polagajo upanje v nove generacije, ki kažejo bolj odprt pogled na raznolikost, bolj neobremenjeno razkrivanje lastne identitete ter večjo vidnost v javnosti.

Po dolgih letih truda se je v Sloveniji končno izenačila zakonska zveza za vse, kar je istospolnim parom omogočilo enake pravice in s tem izničilo sistematično kršenje človekovih pravic. To je za slovensko LGBTQIA+ skupnost pomenilo prelomen zgodovinski trenutek, saj je spremenjeni Družinski zakonik ključnega pomena za zagotovitev enakopravnosti in zaščito pravic LGBTQIA+ oseb (Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, 2022). Ti zakonodajni premiki so izrednega pomena za intervjuvane osebe, saj jim končno dajejo priznanje, ki si ga zaslužijo.

Opazni premiki pa se odražajo tudi v spodbudnem in odprtem dialogu o LGBTQIA+ vprašanjih (Lambda Legal, b. d.). Bolj vključujoča razprava se kaže v sprejemanju in priznavanju vseh vrst raznolikosti, ki so bile včasih potisnjene v ozadje.

6.7.3. Povezava s socialnim delom

Socialno delo temelji na doslednem preučevanju razmerij moči in strukturnih vzrokov stisk, s katerimi se soočajo LGBTQIA+ osebe. Ta pristop od stroke zahteva prepoznavanje in odpravljanje tako individualnih kot institucionalnih oblik neenakopravnosti. Naša etična dolžnost je nenehno preizpraševanje prikritih diskriminatornih praks in pristranskih politik v lastnem delovnem okolju. Z zmanjševanjem heteronormativnosti, heteroseksizma in stigmatizacije namreč neposredno sooblikujemo nujne pozitivne premike. Socialne delavke in delavci tako prevzemamo odločilno vlogo pri širjenju svoboščin ter celostni zaščiti LGBTQIA+ skupnosti (Cosis Brown in Cocker, 2011, str. 38–43; Hunter et al., 1998, str. 179; Swank in Fahs, 2013, str. 102). Z naslavljanjem odnosa slovenske družbe, politike in medijev do LGBTQIA+ oseb lahko pomembno vplivamo na izboljšanje javnega mnenja. Naša naloga je zoperstavljanje vsakršni obliki nestrpnosti, odpravljanje zakonodajnih pomanjkljivosti ter spodbujanje sprejemanja v šolskem okolju. Hkrati se moramo zavedati ter odločno opozarjati na pomanjkljivosti v javnih službah, ki kratijo pravico do vključenosti in zaščite. Pri tem je nujno prepoznati hierarhijo spolov, spolnih usmerjenosti in identitet ter svoje delo, pristop in podporo prilagoditi edinstvenim stiskam vsake osebe. Z ozaveščanjem širše družbe ter iskreno razpravo lahko pomagamo razbijati toga prepričanja in uveljavljene norme, ki zaznamujejo vsa družbena področja. Kljub opaznim pozitivnim premikom pa pridobljene pravice nikoli niso samoumevne, zato se moramo zavedati, da je za ohranjanje enakopravnosti in nadaljnje spodbujanje pozitivnih sprememb potreben nenehen trud.

6.8. Ključne spremembe

Kljub napredku na področju večje vidnosti, zakonodajne enakosti in družbene vključenosti LGBTQIA+ ljudi v Sloveniji boj za polno udeležbo, priznanje ter enakopravnost še ni zaključen. Zaradi razdvojenosti javnih prepričanj ter političnih stališč, ki segajo od podpornih, dobrosrčnih in vključujočih do nerazumevajočih, obsojajočih in zavračajočih se LGBTQIA+ osebe še vedno soočajo z negotovostjo ter tesnobo. Zato same najbolje vedo, kakšne nujne spremembe so še potrebne za resničen občutek neobremenjenosti, varnosti in pripadnosti.

6.8.1. Sistemske spremembe

V šolah in na fakultetah se mora spodbujati strpnost in oblikovati odnose, ki temeljijo na odprtosti, vzajemnem poslušanju in solidarnosti (Deklaracija o načelih strpnosti, 1995). Na sistemski ravni se kot najnujnejši ukrepi kažejo izboljšave vzgojno-izobraževalnega sistema, ki naj otroke uči pozitivnih vrednot in ozavešča že v zgodnem otroštvu. S celostnim poučevanjem ter seznanjanjem otrok z raznolikostjo bo zanje sprejemanje vseh ljudi samoumevno. Sodelujoče osebe predlagajo vključevanje teh vsebin v učne načrte in prisotnost pristne razprave v šolskem okolju. Obenem izpostavijo nujnost spoštovanja vseh identitet, dosledne uporabe izbranih zaimkov ter zagotavljanja varnega prostora, ki bi temeljil na ničelni toleranci do vsakršnega sovražnega govora in nasilja.

Poleg tega so poudarjene tudi spremembe v medijskem poročanju, ki bistveno vplivajo na stališča in vedenje do LGBTQIA+ skupnosti (Kuhar, 2003, str. 10). Izsledki kažejo na nujnost večje vidnosti in deljenja zgodb LGBTQIA+ oseb ter preprečevanje senzacionalističnih ali sovražnih novic.

Za premagovanje diskriminacije in ogroženosti je treba izboljšati javne sisteme. Ključno je zagotoviti varstvo pravic LGBTQIA+ oseb na področju zdravstva (Zagovornik načela enakosti, 2022b). Za izkoreninjenje heteroseksizma so poglavitne spremembe v vseh javnih službah, še posebej v policiji, do katere LGBTQIA+ osebe čutijo močno nezaupanje, ter v zdravstvu, kjer primanjkuje podpore. Na to opozorijo predvsem transspolne osebe, ki jim v procesu potrditve spola manjkata empatična obravnava in dejanska opora za soočanje z negotovo situacijo.

Nadaljnje izboljšave zakonodaje predstavljajo ključen korak k polni enakopravnosti. Podpreti je treba nediskriminatorne zakone in politike, ki ščitijo pravice LGBTQIA+ oseb, ter spodbujati enakost na vseh področjih življenja. Nujno je tudi dodatno izboljšanje zakonodaje tako, da bodo

kot kazniva dejanja obravnavani tudi sovražni govor in dejanja iz sovraštva (Youth Off The Streets, b. d.; Movement Advancement Project, 2014, str. 13; Zagovornik načela enakosti, 2022b). Tudi vprašane osebe izrecno opozarjajo na pomen varnosti ter ničelne tolerance do vsakršnega nasilja. To se prepleta z željo po pravni preureditvi za doseganje varnosti v družbi. Vendar pa se polna vključenost ne konča pri strukturnih premikih, temveč zahteva tudi preoblikovanje zakoreninjenih predstav, ustaljenih družbenih vrednot in odklonilnega vedenja do LGBTQIA+ skupnosti.

6.8.2. Družbene spremembe

Razumevanje, priznavanje ter enakopravnost LGBTQIA+ oseb vključujejo odpravo togih prepričanj in norm, ki omejujejo osebno dostojanstvo. Takšne spremembe zagotavljajo enakost ter omogočajo svobodno izražanje spolne identitete in usmerjenosti (San Diego Pride, 2024). Tudi pričevanja razodevajo, da bi si sodelujoče osebe želele družbo, v kateri sploh ne bi bilo treba omenjati svoje spolne identitete ali usmerjenosti, ampak bi vsakdo neobremenjeno živel v skladu s svojo resnico.

Krepitev empatije in solidarnosti že pri otrocih zmanjšuje predsodke, stigmo ter heteroseksizem. To pa je osnova za spodbujanje spoštljivega odnosa do vseh in sooblikovanja boljšega sveta za bodoče generacije (Esteban Mora, Morales Rodríguez in Martínez Ramón, 2022, str. 10–12). Sodelujoče osebe izpostavijo prav to. Bistveno je začeti že pri vzgoji otrok, vendar pa to ni dovolj; potrebna je namreč tudi iskrena razprava, ozaveščanje in spodbujanje enakopravnosti v širši družbi tako pri mlajših kot pri starejših generacijah.

Krepitev moči, povečanje osebnega vpliva in izboljšanje samozagovorništva ohranjajo človekovo dostojanstvo ter zagotavljajo, da se njegov glas resnično sliši (Društvo ALTRA, 2021). Poleg spodbujanja sprememb v okolju je zato pomemben vidik tudi opolnomočenje LGBTQIA+ oseb, da se bodo lažje spopadale s stiskami, nesprejemanjem in zapostavljenostjo.

Enakopravnost LGBTQIA+ ljudi se osredotoča na njihove pravice in svoboščine ter odnos javnosti do njih. To vključuje njihov pravni status, poroke in posvojitve, zaščito pred diskriminacijo ter podporo javnosti. Cilj je ustvariti vključujočo družbo, kjer so vsi enako obravnavani in udeleženi ter imajo enake možnosti za uspeh (Equaldex, 2024; Vsevednik.si, b. d.). To lahko dosežemo le s povezovanjem pravne zaščite, razbijanjem predsodkov ter odpravljanjem sistemskih ovir. Intervjuvane osebe posebej izpostavijo družinsko in partnersko

življenje, saj so na teh področjih še vedno pogosto izpostavljene zgražanju, zavračanju ali nasprotovanju.

Prizadevanja za spodbujanje prijetnega, sočutnega ter podpornega okolja pomembno prispevajo k zagotavljanju občutka neobremenjenosti, neogroženosti in spoštovanosti, kar osebam omogoča, da brez strahu izražajo svoj pravi jaz (Harding Evans, 2023). Pričevanja razkrivajo, kako pomembni so empatija, solidarnost in sprejemanje. Vendar pa je doseganje resnične vključenosti in pravičnosti možno le z zagotavljanjem varnosti v vseh okoljih, kar je tudi največja in končna želja sodelujočih oseb. To je možno doseči le z zagotavljanjem pravne zaščite, spodbujanjem družbene strpnosti ter cenjenjem vseh oblik raznolikosti.

Moje izsledke potrjujejo tudi kvantitativne študije, med katere spadajo Vsakdanje življenje mladih LGBTIQ+ oseb v Sloveniji (Perger, Muršec in Štefanec, 2018, str. 38), Raziskava potreb transspolnih oseb v Sloveniji (TransAkcija, 2015, str. 23–46) ter Vsakdanje življenje transspolnih oseb v Sloveniji (Koletnik, 2019, str. 26). Želje in predlogi anketiranih oseb za kakovostnejše bivanje zajemajo večjo prisotnost razkritih LGBTQIA+ oseb v javnem življenju (78 %), več prostorov, naklonjenih LGBTQIA+ osebam (74 %), promocijo njihovih pravic s strani državnih institucij (64 %), pravilnike za boj proti diskriminaciji v izobraževalnem sistemu (59 %). Transspolne osebe izpostavijo področje zdravstva, kjer želijo učinkovitejše postopke pravnega priznanja spola (47 %), večjo informiranost in razumevanje osebja (45 %), spoštljivo obravnavo (21 %) ter večjo empatijo (17 %) in podporo (8 %). V javnih ustanovah bi potrebovali obvezna izobraževanja o transspolnosti za socialne delavke in delavce, zdravnice in zdravnike id. (79 %) ter učiteljice in učitelje (60 %). V šolskem sistemu bi bilo nujno vključiti transspolne tematike v spolno vzgojo (49 %) ter v šole za bodoče starše (52 %), v ožjem in širšem okolju pa več priročnikov za starše (72 %) in učiteljsko osebje (69 %) ter večjo in ustreznejšo medijsko reprezentacijo transspolnih oseb (51 %).

6.8.3. Vloga socialnega dela pri ustvarjanju vključujoče družbe za LGBTQIA+ osebe

Socialno delo si na družbeni ravni prizadeva tako za odpravo raznolikih stisk in krivic kot za verodostojno ter sočutno družbeno predstavljanje LGBTQIA+ oseb. V ta namen morajo programi, ki naslavljajo potrebe teh oseb v procesu pomoči, razvijati empatično in spoštljivo delo, usmerjeno v celostno podporo (Mallon, 2009, str. 34). Naša ključna naloga je krepitev moči LGBTQIA+ oseb, saj le same najbolje vedo, kakšne spremembe so v njihovem življenju dejansko potrebne in primerne. Socialne delavke in delavci moramo zato vedno slediti njihovim

željam ter predlogom. Znotraj institucij je nujno ustvarjanje varnih prostorov, kar zajema uporabo vključujočega jezika, spoštovanje izbranih imen in zaimkov ter preseganje predsodkov. Hkrati je treba opozarjati na pomanjkljivosti v zakonodaji ter se zavzemati za odpravo sistemske diskriminacije na vseh področjih, od zdravstva in šolstva do postopkov rejništva in posvojitev. Z ozaveščanjem javnosti ter širjenjem strpnosti lahko neposredno razbijamo toge predstave v družbi. Naš cilj tako predstavlja omogočanje neobremenjenega izražanja jaza, polne družbene udeležbe ter doseganja resnične enakopravnosti.

7. SKLEPI

- Razkritje ni le enkraten dogodek, ampak raznolik in vseživljenjski proces. Začne se s prepoznavanjem ter sprejemanjem lastne spolne usmerjenosti in/ali identitete, kar je pri nekaterih spontano, pri drugih pa povezano z občutki privlačnosti ali ljubezni. Odkrivanje je lahko povezano tudi z ozaveščanjem neujemanja s tradicionalnimi predstavami o spolu in spolnem izrazu. Temu sledi razkrivanje najprej ožji ter nato širši okolici. LGBTQIA+ osebe se ob spoznavanju novih ljudi ali vstopu v novo okolje nenehno soočajo s ponovnim razkrivanjem.

- Za marsikatero osebo je razkritje zapleteno in obremenjujoče. Zaradi bivanja v heteronormativnem in heteroseksističnem okolju se pogosto soočajo s ponotranjenimi predsodki, fobijo ali stigmo. Tesnoba zaradi togih prepričanj ter nesprejemanja v družbi lahko vodi do začetnega zanikanja, zato je potreben premislek za sprejemanje lastne spolne usmerjenosti ali identitete. Dodatno oviro lahko predstavlja pomanjkanje znanja o raznolikosti spolnega spektra, zaradi česar nekatere svojo identiteto težje ubesedijo in jo lahko jasno opredelijo šele po pridobitvi ustreznih informacij. Določene osebe gredo skozi proces dvojnega ali večkratnega razkritja; to je najpogosteje pri aseksualnih, biseksualnih, transspolnih in spolno fluidnih osebah.

- Razkritje je praviloma premišljen, načrten in postopen proces, na katerega se LGBTQIA+ osebe pripravljajo dlje časa. Pogosto ocenjujejo varnost in zaupnost v okolju s preverjanjem stališč bližnjih, se odločajo za posredne načine ali se prilagajajo razmeram.

- LGBTQIA+ osebe se skoraj vedno najprej in najlažje razkrijejo v prijateljskem krogu, kjer občutijo največ zaupanja, podpore in varnosti ter pričakujejo najboljši odziv. Po večini se prijateljice in prijatelji odzovejo sprejemajoče in empatično.

- Razkritje v družinskem krogu za LGBTQIA+ osebe prinaša največjo stisko zaradi strahu pred negativnimi odzivi in zavračanjem, predvsem s strani staršev. Zaradi tradicionalnih predstav in togih družbenih norm brezpogojno sprejemanje ni samoumevno. Starši otrokovo identiteto sprejmejo najtežje ter se odzivajo nepredvidljivo, medtem ko so bratje, sestre in razširjena družina običajno najbolj podpirajoči. Seveda pa odzivi niso izključno negativni, saj nekateri starši identiteto svojih otrok sprejmejo takoj, z razumevanjem in ljubeznijo.

- Kadar pride do neželenega razkritja, ko se oseba ne razkrije sama, ji to odvzame nadzor in krati pravico do lastnega odločanja. To izredno poveča tveganje za zavračajoče, sovražne ali celo nasilne odzive okolice.

- Odločitev za prikrivanje spolne usmerjenosti in/ali identitete je pogosto zavestna izbira. Povezana je z zagotavljanjem lastne varnosti v nesprejemajočem okolju, z varovanjem družine pred občutki sramu ali nelagodja ter s postavljanjem osebnih meja in ohranjanjem zasebnosti v površinskih ali bežnih odnosih. Raven odprtosti se razlikuje; nekatere osebe so razkrite večini ljudi, druge pa le bližnjim in zaupanja vrednim osebam. Pri določenih transspolnih osebah je ohranjanje identitete zase končni cilj za doseganje mirnega in neobremenjenega življenja po napornih postopkih potrditve spola.

- Najpomembnejši vir moči za LGBTQIA+ osebe predstavljajo partnerski in prijateljski odnosi, ki zagotavljajo varen prostor, brezpogojno sprejemanje ter tolažbo v težkih trenutkih. Ti ljudje predstavljajo izbrano družino, ki nadomešča pomanjkanje podpore v lastni družini.

- V primerih odtujenosti ali prekinjenih vezi v ožji družini lahko pomemben vir opore ter zavezništva postanejo razširjena družina, sosedska skupnost ali duhovniki, ki nemalokrat pomembno pripomorejo k ponovnemu vzpostavljanju in krepitvi teh skrhanih odnosov.

- Ključen vir podpore so tudi druge LGBTQIA+ osebe, celotna skupnost in nevladne organizacije. Pripadnost temelji na deljenih izkušnjah in premagovanju specifičnih ovir, zato zmanjšuje občutke osamljenosti, nerazumevanja ali nesprejetosti. V tem okolju jim ni treba prikrivati, pojasnjevati ali utemeljevati svoje spolne usmerjenosti in/ali identitete.

- Sprejetost, naklonjenost ter zaupanje v prijateljskem in družinskem krogu pozitivno vplivajo na čustveno dobrobit, notranji mir in samosprejemanje LGBTQIA+ oseb. V družinskem krogu je kot vir topline in ljubezni pogosto izpostavljen ženski del. Občutek varnosti in dostojanstva pa zagotavlja tudi vključujoče ter spoštljivo vzdušje tako v delovnem kot izobraževalnem okolju.

- Življenje v skladu z lastno resnico prinaša zadovoljstvo, sproščenost in neobremenjenost, kar utrjuje samozavest v osebnih odnosih ter zmanjšuje občutek neprijetnosti in strahu v novih poznanstvih. S svojo odkritostjo, izmenjavo mnenj in zagovarjanjem svojih vrednot pa LGBTQIA+ osebe velikokrat spodbujajo pozitivne spremembe v razmišljanju ter

obnašanju tako ožjega kot širšega kroga ljudi. Lastne izkušnje in preizkušnje pa pogosto krepijo empatijo, povečujejo strpnost do drugačnosti ter razvijajo bolj odprt pogled na svet.

- Dejstvo, da LGBTQIA+ osebe kot pozitivno izkušnjo pogosto navajajo že zgolj odsotnost slabih izkušenj, jasno kaže na globoko ukoreninjeno heteronormativnost ter heterosekizem v slovenski družbi, ki negativno vplivata na njihov vsakdan in občutek varnosti. V svojem življenju se namreč nenehno srečujejo z odklanjanjem, stigmatizacijo in nasiljem v družini, vrstniškem krogu, institucionalnem okolju ter na javnih mestih.

- Negativne izkušnje v družinskem in vrstniškem krogu so za LGBTQIA+ osebe še posebej boleče. Pogojna strpnost, nesprejemanje ter psihično, ekonomsko ali fizično nasilje puščajo resne in dolgotrajne čustvene posledice. V določenih primerih vodijo celo do kratkotrajne ali dolgotrajne prekinitve stikov z bližnjimi, kar lahko nepopravljivo skrha medosebne odnose.

- Nasilje v obliki žaljenja, zmerjanja, ustrahovanja in napadov v širšem okolju, kot so splet, šola, služba ter ulice, vzbuja občutke osamljenosti, strahu in ogroženosti. Kot povzročitelji nasilja so najpogosteje izpostavljeni moški, kar odraža prepletenost heteronormativnosti, šovinizma in heteroseksizma. Z zločini iz sovraštva nad posameznimi osebami namreč celotni LGBTQIA+ skupnosti sporočajo, da je v večinski družbi nezaželena in nesprejeta.

- Dolgotrajna izpostavljenost nestrpnosti, zavračanju in izključevanju vodi do resnih duševnih stisk, nizke samopodobe, tesnobe, samopoškodovanja ter ponotranjene a/bi/homo/transfobije. Da bi se zaščitile, se LGBTQIA+ osebe pogosto izolirajo od večinske družbe ter si ustvarijo zaprt krog sprejemajočih, empatičnih in podpornih ljudi. To jim sicer nudi varnost, a hkrati krči njihove socialne mreže, omejuje svobodo in lahko vodi v marginalizacijo. Zaradi strahu se nemalokrat odločijo za prilagajanje svojega vedenja. Stalno preverjanje okolice, skrivanje identitete ali partnerskega razmerja ter neudeležba na LGBTQIA+ dogodkih so le nekateri izmed načinov samozaščite v nestrpni družbi.

- LGBTQIA+ osebe se soočajo tudi z zanikanjem, nepriznavanjem in zavračanjem njihove identitete s strani pomembnih ljudi. To nerazumevanje je pogosto posledica odsotnosti odprtega javnega govora in pomanjkanja predstavljanja njihovih zgodb. Pri tem so dvojni nevidnosti najpogosteje izpostavljene aseksualne, biseksualne, fluidne in transspolne osebe, ki ostajajo prezrte tako v večinski družbi kot znotraj lastne skupnosti.

- V Sloveniji LGBTQIA+ osebe še vedno doživljajo sistemsko diskriminacijo na stanovanjskem, delovnem, pravnem in zdravstvenem področju. Istospolni pari se soočajo z ovirami pri najemu stanovanj, ustvarjanju družine in v uradnih postopkih. Izrazite pomanjkljivosti se kažejo tudi na področju pravnega priznanja spola, kjer so transspolne osebe še vedno podvržene dolgotrajnim psihiatričnim obravnavam in psihološkim ocenjevanjem. Celoten proces medicinske in pravne tranzicije jim tako predstavlja težko preizkušnjo, ki jo morajo prestati, da lahko živijo v skladu s svojim pravim jazom. Zaradi strahu pred neustreznim odzivom ali nesprejemanjem s strani policije LGBTQIA+ osebe nasilja pogosto ne prijavijo, kar resno ogroža njihovo varnost in pravno zaščito.

- Za oblikovanje pravičnih vrednot je ključno ozaveščanje že v zgodnjem otroštvu, tako v okviru družinske vzgoje kot skozi celostno poučevanje v šolskem sistemu. V izobraževalnem prostoru še vedno primanjkuje poglobljene obravnave LGBTQIA+ tem, želeni zaimki pogosto niso spoštovani, šole in fakultete pa ne zagotavljajo zadostne zaščite pred vrstniškim zasmehovanjem, ustrahovanjem ter nadlegovanjem. Odprta razprava, širjenje znanja in vključevanje teh vsebin v učni načrt so zato nujni za krepitev empatije, strpnosti ter razumevanja med mladimi.

- V slovenski družbi se še vedno pojavlja izrazita razklanost med napredno, sprejemajočo in vključujočo miselnostjo ter nestrpnimi, zavračajočimi in nazadnjaškimi stališči. Javno mnenje oblikujejo politična drža, verski govor in medijsko upodabljanje, vpliv tradicionalnih prepričanj pa je še posebej izrazit v ruralnih okoljih.

- LGBTQIA+ osebe v naši družbi še vedno doživljajo izbirno in pogojno strpnost, ki temelji na osebni odločitvi ljudi ter umikanju intimnosti v zasebno življenje. Javno izkazovanje identitete pa še vedno izzove neodobravanje, zgražanje in odpor večinske družbe, kar je še posebej izrazito na družinskem in partnerskem področju.

- V slovenski družbi se močno zakoreninjeni heteronormativnost, seksizem in heteroseksizem kažejo v privilegiranju moških, predpostavljanju heteroseksualnosti ter samoumevnosti binarnega spolnega sistema. LGBTQIA+ osebe zaznavajo tudi hierarhično strpnost do različnih spolnih identitet in usmerjenosti. Zaradi patriarhalnih ter šovinističnih vzorcev so biseksualne osebe in lezbijke pogosto lažje sprejete kot geji, medtem ko transspolne in nebinarne osebe doživljajo najvišjo stopnjo nerazumevanja, saj najbolj neposredno izpodbijajo toge družbene norme ter predstave o spolu.

- Kljub vidnemu pravnemu in družbenemu napredku v zadnjih desetletjih, ki predstavlja pomemben korak pri zagotavljanju vidnosti, vključenosti in zaščite LGBTQIA+ oseb, pa so te spremembe še vedno prepočasne. Resnično enakopravna in varna družba bo dosežena šele takrat, ko bodo imeli vsi ljudje enake možnosti in svoboščine na vseh področjih svojega življenja.

8. PREDLOGI

- Širša družba, predvsem cisspolne in heteroseksualne osebe, morajo nuditi podporo LGBTQIA+ osebam s spoštovanjem vseh spolnih identitet, usmerjenosti in izrazov, obsojanjem vsakršnega nestrpnega vedenja ter opozarjanjem na sistemsko diskriminacijo. To krepi občutek pripadnosti, sprejetosti in varnosti, olajša razkritje ter zmanjšuje marginalizacijo.

- Preseganje heteronormativnih in spolno binarnih predpostavk v splošni družbi ter dosledna uporaba vključujočega jezika v vsakdanjih odnosih zagotavljata priznanje vsem osebam.

- Mediji naj LGBTQIA+ skupnost upodabljajo pozitivno, iskreno in ustrezno, saj lahko s svojim vplivom presegajo toga prepričanja v javnosti ter tako pomagajo pri večjem sprejemanju raznolikosti tudi v bolj konservativnih okoljih.

- Odpravljanje predsodkov, stigme in neodobravanja do LGBTQIA+ partnerstev in starševstva je ključno za zagotavljanje sprejetosti, neobremenjenosti ter varnosti teh družin.

- Zaradi visoke stopnje nestrpnosti in nasilja s strani moških, je treba to težavo nasloviti ter jih ozaveščati o spornosti teh šovinističnih in patriarhalnih stališč.

- Z obravnavo LGBTQIA+ vprašanj, povečanjem vidnosti vseh raznolikih identitet ter ozaveščanjem tako mlajših kot starejših generacij bosta varno bivanje in odsotnost nasilja postala nekaj samoumevnega, ne pa nedosegljiva pravica.

- Politične stranke in državne institucije morajo LGBTQIA+ teme naslavljati etično in pravično ter prevzeti polno odgovornost za morebitne nestrpne, žaljive ali fobične izjave.

- Treba je dosledno nagovoriti, strogo obsojati in izkoreniniti kakršno koli obliko izključujočega ali sovražnega govora v Sloveniji.

- Nujno je obravnavati vsakršne izgrede, zmerjanje ali napade v javnosti, uperjene proti LGBTQIA+ osebam, ter jih kazensko preganjati.

- Kljub pravni ureditvi je bistveno uveljaviti strožji nadzor in učinkovitejše varstvo pred diskriminacijo na delovnem in stanovanjskem področju.

- Bolj dosledno je treba naslavljati ter kaznovati spletno nadlegovanje, ustrahovanje in izkoriščanje. Družbena omrežja mlajšim generacijam namreč predstavljajo enega glavnih

prostorov druženja, preživljanja prostega časa in sproščanja, zato jih moramo zavarovati pred kakršno koli obliko spletnega nasilja.

- Nujno je izvajati obvezna usposabljanja za ozaveščanje, razvijanje občutljivosti ter krepitev empatije pri policistih ter vzpostaviti jasne, varne in zaupne postopke za prijavo kaznivih dejanj ali zločinov iz sovraštva nad LGBTQIA+ osebami. Le tako se jim lahko zagotovi spoštljiv odnos, pravična obravnava in temeljna zaščita.

- Postopke za potrditev spola je treba spremeniti v smeri večje dostopnosti, višje empatije ter olajševanje celotnega procesa, ki mora temeljiti na spoštovanju dostojanstva, strpnem pristopu in dejanski podpori osebja.

- Nujno je zagotoviti vključujoče delovno okolje s spoštovanjem izbranih zaimkov, odzivanjem na nestrpnost tako s strani vodstva kot osebja ter preprečevanjem neenakopravnosti pri napredovanju.

- LGBTQIA+ osebam je potrebno nuditi brezplačno svetovanje in pomoč z namenom opolnomočenja ter premagovanja ponotranjene a/bi/homo/transfobije, tesnobe in sramu.

- Uvesti je treba obvezna izobraževanja za pedagoške delavke in delavce o specifičnih potrebah ter izzivih LGBTQIA+ otrok in njihovih družin. Nuditi je treba ustrezno podporo staršem LGBTQIA+ otrok, jih opolnomočiti in jih medsebojno povezovati. Nujno je ozaveščanje širšega kroga staršev z namenom premagovanja predsodkov ter krepitve empatije.

- Nujno je zagotoviti spoštovanje želenih zaimkov otrok in mladih, jim nuditi ustrezno zaščito ter tako v šolah kot na fakultetah vzpostaviti ničelno toleranco do vrstniškega zasmehovanja, žaljenja ali ustrahovanja na podlagi spolne usmerjenosti, identitete in izraza.

- V učni načrt je potrebno vključiti LGBTQIA+ vsebine in spodbujati iskreno razpravo o raznolikosti v šolskem prostoru.

- Socialne delavke in delavci moramo dosledno ceniti, priznavati ter spoštovati vse spolne usmerjenosti in identitete.

- Socialne delavke in delavci moramo LGBTQIA+ osebam priznati pravico do lastne odločitve glede stopnje razkritosti ter jih podpirati v tem procesu. Zagotoviti jim moramo,

da je tudi odločitev za nerazkritost popolnoma razumljiva in veljavna izbira, povezana z življenjem v heteronormativnem in heteroseksističnem okolju.

- Svojim sogovornicam in sogovornikom moramo pomagati krepiti lastno moč, jih podpirati na poti do dobrih izidov ter jim pomagati pri premagovanju specifičnih izzivov, s katerimi se soočajo.

- Poleg reševanja težav pa moramo prepoznati vire moči, slaviti dobre izkušnje in osvetliti lepe trenutke. Osredotočanje na pozitivne vidike v življenju naših sogovornic in sogovornikov že samo po sebi poviša samopodobo, samozavest ter samosprejemanje.

- Družina je pogosto vir največjih stisk, zato je ključno zagotoviti podporo tako LGBTQIA+ osebam kot njihovim staršem. Slednjim je treba nuditi pomoč pri preseganju lastnih predsodkov, sramu in strahov. Pri skrhanih odnosih si moramo prizadevati za izboljšanje in ponovno vzpostavitev družinskih vezi.

- Redne refleksije, intervizije in supervizije pomagajo socialnim delavkam in delavcem pri ozaveščanju lastnih predsodkov, spoprijemanju z negotovostjo pri delu ter skupnem oblikovanju rešitev pri zahtevnih primerih.

- V vseh javnih poklicih moramo nasloviti kakršno koli stigmatizacijo, diskriminacijo in izključevanje. Boriti se moramo proti tem škodljivim praksam ter delovati v smeri odprave sistemskih pomanjkljivosti.

- Zavezati se moramo k sodelovanju z nevladnimi organizacijami pri skupnem ozaveščanju širše javnosti, delovati v smeri aktivizma za LGBTQIA+ pravice in izboljšati položaj celotne skupnosti.

- Zavezništvo, zagovorništvo ter podpora v širši javnosti vodijo do ustvarjanja sprejemajočega, pravičnega in varnega prostora za vse ljudi. Zato moramo delovati v smeri odpravljanja heteronormativnosti, seksizma in heteroseksizma v slovenski družbi. Za doseganje polne enakopravnosti LGBTQIA+ oseb se moramo boriti proti sistemskim krivicam, za dosledno spoštovanje zakonodaje ter za preseganje družbenega zavračanja, izključevanja ali neenakosti.

9. SEZNAM UPORABLJENE LITERATURE IN VIROV

Ahlenback, V. (2022). *Ending Violence Against LGBTQI+ People: Global evidence and emerging insights into what works* [pdf]. Pridobljeno 27. 8. 2024 s https://www.datocms-assets.com/112720/1723136260-violence-against-lgbtqi-policy-brief.pdf

Altman, D. (ur.) (2024). *HEALTH POLICY 101 LGBTQ+ Health Policy* [pdf]. Pridobljeno 25. 7. 2024 s https://files.kff.org/attachment/Health–Policy–101–LGBTQ–Health–Policy.pdf

Ambrožič, B. (2020). *Izkušnje LGBT oseb v zdravstvu* (Magistrsko delo). Pridobljeno z Repozitorij Univerze v Ljubljani.

Atanasov, K. (2021). *Vpliv cis–heteronormativnega in patriarhalnega družbenega sistema na razkrivanje LGBT+ oseb* (Diplomsko delo). Pridobljeno z Repozitorij Univerze v Ljubljani.

Bayrakdar, S., & King, A. (2023). LGBT discrimination, harassment and violence in Germany, Portugal and the UK: A quantitative comparative approach. *Current Sociology*, 71(1). Pridobljeno 3. 8. 2024 s https://journals.sagepub.com/doi/epdf/10.1177/00113921211039271

Bibič, Š., Lemaić, V., Oblak, T., Pirih, T., & Topolovec, M. (ur.) (2011). *LGBTQ slovar: slovar lezbičnih, gejevskih, biseksualnih, transspolnih, transseksualnih in queer besed.* Ljubljana: Kulturni center Q (klub Tiffany), Društvo ŠKUC. Pridobljeno 2. 12. 2024 s https://www.kulturnicenterq.org/lgbtqslovar/LGBTQ_slovar.pdf

Blakemore, E. (2021). From LGBT to LGBTQIA+: The evolving recognition of identity. *National Geographic*. Pridobljeno 23. 5. 2024 s https://www.nationalgeographic.com/history/article/from–lgbt–to–lgbtqia–the–evolving–recognition–of–identity

Bogataj, K. (2020). *Pripovedi razkritja in življenja po razkritju* (Magistrsko delo). Pridobljeno z Repozitorij Univerze v Ljubljani.

Brenko, C. (2024). 40 let skupnosti LGBT v Ljubljani. *Gejm*, (14), 11. Pridobljeno 7. 4. 2026 s https://legebitra.si/wp-content/uploads/2025/12/Gejm-14-web.pdf

British Council. (2024). *Enakost, raznolikost in vključevanje*. Pridobljeno 7. 6. 2024 s https://www.britishcouncil.si/enakost–raznolikost–vkljucevanje

Cherry, K. (2023). *What Does LGBTQIA+ Mean? Understand why the acronym is used and what it stands for*. Pridobljeno 25. 5. 2024 s https://www.verywellmind.com/what–does–lgbtq–mean–5069804

Council of Europe. (2023). *ECRI General Policy Recommendation No. 17 on preventing and combating intolerance and discrimination against LGBTI persons*. Strasbourg: European Commission against Racism and Intolerance.

Cosis Brown, H., & Cocker, C. (2011). *Social Work with Lesbians & Gay Men*. London: SAGE Publications Ltd.

CultureAlly. (2024). *What Does Marginalized Mean and Why Does it Matter?* Pridobljeno 4. 8. 2024 s https://www.cultureally.com/blog/what-does-marginalized-mean-and-why-does-it-matter

Curle, C. (2020). *Us vs. Them: The process of othering*. Pridobljeno 24. 7. 2024 s https://humanrights.ca/story/us–vs–them–process–othering

Čačinovič Vogrinčič, G. (2002). Koncept delovnega odnosa v socialnem delu. *Socialno delo*, 41(2). Pridobljeno 12. 12. 2024 s https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC–JU9V2QAF

Definitions: Homophobia, Heterosexism, and Sexual Prejudice. (b. d.). Pridobljeno 24. 4. 2024 s https://lgbpsychology.org/html/prej_defn.html#Herek90_txt

Deklaracija o načelih strpnosti. (1995). Ur. l. RS, št. 1/2014. Pridobljeno 11. 5. 2024 s https://www.eksena.si/deklaracija–o–nacelih–strpnosti/

Društvo ALTRA. (2021). *Zagovorništvo*. Pridobljeno 5. 6. 2024 s https://altra.si/programi/zagovornistvo/

Društvo DIH. (2019). *Mesec LGBTQIA+ zgodovine: + v LGBTQIA+*. Pridobljeno 25. 5. 2024 s https://www.dih.si/zanimivo/2019/mesec–lgbtiqa–zgodovine–v–lgbtqia

Družinski zakonik (DZ) (2017). Ur. l. RS, št. 15/2017.

Državna volilna komisija. (2012). *Referendum o Družinskem zakoniku 2012*. Pridobljeno s https://www.dvk-rs.si/arhivi/druzinski2012/index.html

Državna volilna komisija. (2015). *Referendum o ZZZDR-D 2015*. Pridobljeno s https://www.dvk-rs.si/arhivi/zzzdr2015/udel_vo_sort_ime.html

Dunk-West, P. & Hafford-Letchfield, T. (ur.). (2011). *Sexual Identities and Sexuality in Social Work: Research and Reflections from Women in the Field.* Farnham: Ashgate Publishing Limited.

Easy Sociology. (2024). *Heterosexism Explained*. Pridobljeno 15. 8. 2024 s https://easysociology.com/sociology-of-sexuality/heterosexism-explained/#h-manifestations-of-heterosexism

Elmer, E.M., van Tilburg, T., & Fokkema, T. (2022). Minority Stress and Loneliness in a Global Sample of Sexual Minority Adults: The Roles of Social Anxiety, Social Inhibition, and

Community Involvement. *Archives of Sexual Behavior*, 51. Pridobljeno 8. 8. 2024 s https://link.springer.com/article/10.1007/s10508–021–02132–3

Equaldex. (2024). *LGBT Equality Index*. Pridobljeno 28. 6. 2024 s https://www.equaldex.com/equality–index

Esteban Mora, J., Morales Rodríguez, F. M., & Martínez Ramón, J. P. (2022). Attitudes toward Transsexuality, Empathy, and Bullying in Young Population. *International Journal of Environmental Research and Public Health,* 19(7). Pridobljeno 27. 4. 2024 s https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC8997397/pdf/ijerph–19–03849.pdf#page=13&zoom=100,48,737

Eurofound. (2010). *Social exclusion*. Pridobljeno 29. 5. 2024 s https://www.eurofound.europa.eu/en/european–industrial–relations–dictionary/social–exclusion

Eurofound. (2023). *Social inclusion*. Pridobljeno 29. 5. 2024 s https://www.eurofound.europa.eu/en/topic/social–inclusion

European Institute for Gender Equality. (2026a). *Heteronormativnost.* Pridobljeno 9. 7. 2024 s https://eige.europa.eu/publications–resources/thesaurus/terms/1384?language_content_entity=sl

European Institute for Gender Equality. (2026b). *Spolna identiteta*. Pridobljeno 3. 6. 2024 s https://eige.europa.eu/publications–resources/thesaurus/terms/1049?language_content_entity=sl

European Union Agency for Fundamental Rights. (2013). *EU LGBT survey – European Union lesbian, gay, bisexual and transgender survey: Results at a glance* [pdf]. Pridobljeno 21. 10. 2024 s https://fra.europa.eu/sites/default/files/eu-lgbt-survey-results-at-a-glance_en.pdf

European Union Agency for Fundamental Rights. (2020). *A long way to go for LGBTI equality* [pdf]. Pridobljeno 23. 10. 2024 s https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra–2020–lgbti–equality–1_en.pdf

Evropska komisija. (b. d.). *Enakost in vključevanje*. Pridobljeno 7. 6. 2024 s https://commission.europa.eu/strategy–and–policy/priorities–2019–2024/new–push–european–democracy/equality–and–inclusion_sl

Evropska komisija. (2025). *LGBTIQ+ equality strategy 2026 – 2030.* Pridobljeno 7. 2. 2026 s https://commission.europa.eu/document/b4952371–4308–47ad–b995–02c539b75dda_en

Evropski parlament. (2019). *Resolucija Evropskega parlamenta o pravicah interspolnih oseb*. Pridobljeno 29. 5. 2024 s https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/B–8–2019–0101_SL.html

Evropsko sodišče za človekove pravice. (1950). *Evropske konvencije o varstvu človekovih pravic* [pdf]. Pridobljeno 21. 5. 2024 s https://www.gov.si/assets/ministrstva/MK/Zakonodaja–ki–ni–na–PISRS/Kulturna–raznolikost/00149ee27a/Evropska–konvencija–o–varstvu–clovekovih–pravic.pdf

Ferbežar, N., & Gavriloski Tretjak, M. (2023). Manjšinski stres LGBT+ mladih v okviru vzgoje in izobraževanja: integrativni pregled literature. *Psihološka obzorja*, 32. Pridobljeno 8. 8. 2024 s http://psiholoska–obzorja.si/arhiv_clanki/2023/Ferbezar_Gavriloski–Tretjak.pdf

Ferreira, E, (2024). Beyond boundaries: Navigating fluidity, power dynamics, and erasure in contemporary lesbian identities. *OpenEdition Journals*, 41. Pridobljeno 7. 6. 2024 s https://journals.openedition.org/eces/8877#tocto2n4

Fischer, M. M., Kalmijn, M., & Steinmetz, S. (2016). *Does tolerance matter? A comparative study of well–being of persons in same–sex and mixed–sex unionsacross nine European countries*. Amsterdam: University of Amsterdam.

Flaker, V. (2003). *Oris metod socialnega dela: uvod v katalog nalog centrov za socialno delo.* Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Fran. (b. d.). Pridobljeno 21. 4. 2024 s https://fran.si/

Galtung, J. (1969). Violence, Peace, and Peace Research. *Journal of Peace Research*, 6(3). Pridobljeno 6. 9. 2024 s https://www2.kobe-u.ac.jp/~alexroni/IPD%202015%20readings/IPD%202015_7/Galtung_Violence,%20Peace,%20and%20Peace%20Research.pdf

Goffman, E. (2022). *Stigma Notes on the Management of Spoiled Identity*. Dublin: Penguin Random House Ireland.

Green, A. E., Price, M. N., & Dorison, S. H. (2022). Cumulative minority stress and suicide risk among LGBTQ youth. *American Journal of Community Psychology*, 69. Pridobljeno 8. 8. 2024 s https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1002/ajcp.12553?saml_referrer

Grm, E. & Mrakovčić, A. (2019). *Med modro in roza: priročnik o transspolnosti*. Ljubljana: Zavod Transfeministična iniciativa TransAkcija.

Habjanič, M. (2020). *Sprejemanje raznolikosti in nenasilje gresta z roko v roki.* Pridobljeno 16. 6. 2024 s https://www.programneon.eu/sprejemanje–raznolikosti–in–nenasilje–gresta–z–roko–v–roki/

Harding Evans. (2023). *Why Is LGBTQ+ Inclusion Important in the Workplace?* Pridobljeno 6. 6. 2024 s https://www.hardingevans.com/news/2023/10/02/why–is–lgbtq–inclusion–important–in–the–workplace/

Herek, G. M. (2004). Beyond "Homophobia": Thinking About Sexual Prejudice and Stigma in the Twenty–First Century. *Sexuality Research & Social Policy: A Journal of the NSRC*, 1(2), 6–24.

Hivos. (2021). *Gender Equality, Diversity and Inclusion* [pdf]. Pridobljeno 29. 5. 2024 s https://hivos.org/assets/2022/01/Gender-Equality-Diversity-and-Inclusion-white-paper.pdf

Hrovat, T. (ur.). (2015). *Delo s povzročitelji nasilja: strokovne smernice in predstavitev dela*. Ljubljana: Društvo za nenasilno komunikacijo

HUMAN Integrated performance. (b. d.). *What are the 7 types of support?* Pridobljeno 29. 4. 2024 s https://yeghip.com/faq/what–are–the–7–types–of–support/

Hunter, S., Shannon, C., Knox, J., & Martin, J. I. (1998). *Lesbian, gay, and bisexual youths and adults: Knowledge for human services practice*. Thousand Oaks: Sage Publications.

Hwahng, S. J., & Kaufman, M. R. (ur.) (2024). *Global LGBTQ Health Research, Policy, Practice, and Pathways* [pdf]. Pridobljeno 25. 7. 2024 s https://link.springer.com/book/10.1007/978–3–031–36204–0

Inštitut za proučevanje enakosti spolov. (2023). *Poročilo o pregledu in analizi stanja intimnopartnerskega nasilja med mladimi v Sloveniji in Španiji* [pdf]. Pridobljeno 20. 8. 2024 s https://ipes–si.org/wp–content/uploads/2023/05/Porocilo–o–pregledu–in–analizi–stanja–intimnopartnerskega–nasilja–med–mladimi–v–Sloveniji–in–Spaniji–2.pdf

Ius Info. (2015). *Decembrski referendum ne bo prvi v zgodovini poskusov pridobivanja pravic istospolnih*. Pridobljeno s https://www.iusinfo.si/medijsko-sredisce/dnevne-novice/156530

Jelen, N., & Bezenšek, A. (2020). *Prikrita nestrpnost – ignoriranje, odklanjanje in izključevanje*. Pridobljeno 22. 7. 2024 s https://www.eksena.si/prikrita–nestrpnost/

Jerala, N., & Petek, D. (2024). Enhancing LGBT + primary healthcare in Slovenia: A national qualitative study of experiences and expectations of LGBT + people and family doctors. *European Journal of General Practice*, 30(1). Pridobljeno 12. 7. 2025 s https://doi.org/10.1080/13814788.2024.2373121

Koblenz, L. (2019). *Building the case for accepting and supporting LGBTQ+ children and youth in the child welfare and foster parent community*. Pridobljeno 20. 4. 2024 s https://www.dcyf.wa.gov/services/foster–parenting/lgbtq

Koletnik, A., Grm, E. A., & Gračanin, E. (2016). *Pravno priznanje spola v Sloveniji: smernice za uresničevanje spoštovanja človekovih pravic transspolnih in cisspolno nenormativnih oseb*. Ljubljana: Društvo informacijski center Legebitra.

Koletnik, A., Grm, E. A., & Gramc, M. (2016). *Vsi spoli so resnični – transspolnost, transseksualnost in cisspolna nenormativnost.* Ljubljana: Društvo informacijski center Legebitra.

Koletnik, L. J. (2019). *Raziskava vsakdanje življenje transspolnih oseb v Sloveniji: raziskovalno poročilo* [pdf]. Pridobljeno 6. 10. 2024 s https://transakcija.si/wp–content/uploads/2019/11/Vsakdanje–%C5%BEivljenje–transspolnih–oseb–v–Sloveniji–raziskovalno–poro%C4%8Dilo–2019_compressed.pdf

Kuhar, R. (2001). *Mi, drugi. Oblikovanje in razkritje homoseksualne identitete*. Ljubljana: ŠKUC.

Kuhar, R. (2003). *Medijske podobe homoseksualnosti. Analiza slovenskih tiskanih medijev od 1970 do 2000*. Ljubljana: Mirovni inštitut.

Kuhar, R., & Švab, A. (2019). Nasilje nad lezbijkami in geji v Sloveniji. *Časopis za kritiko znanosti*, 47(275). Pridobljeno 17. 8. 2024 s https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC–MLHGXHGE/e1463821–92fd–411c–b2f9–9782930897f5/PDF

Lambda Legal. (b. d.). *How to Support LGBTQ Youth*. Pridobljeno 2. 6. 2024 s https://legacy.lambdalegal.org/know–your–rights/article/youth–ally

Lamovec, T., & Čufer, B. (1993). Oblike in razvoj zagovorništva v svetu. *Socialno delo,* 32(3–4). Pridobljeno 5. 6. 2024 s https://www.revija–socialnodelo.si/mma/Oblike_URN_NBN_SI_DOC–I1NVWDL0.pdf/2019110611294516/

Langarita, J. A., Santos, A. C., Montenegro, M., & Urek, M. (ur.) (2023). *Child–Friendly Perspectives on Gender and Sexual Diversity: Beyond Adultcentrism*. New York: Routledge.

Lasher, M. & Campano, L. (2023). A Brief History of the LGBTQ+ Acronym. *Seventeen*. Pridobljeno 25. 5. 2024 s https://www.seventeen.com/life/a18209179/lgbtq–meaning/

Legebitra. (2023). *Zagovorništvo*. Pridobljeno 2. 6. 2024 s https://legebitra.si/aktivnosti/zagovornistvo/

Legebitra. (2024). *Pravno priznanje spola*. Pridobljeno 11. 4. 2026 s https://legebitra.si/transspolnost/pravno-priznanje-spola/

Lešnik Mugnaioni, D., Koren, A., Logaj, V., & Brejc, M. (2009). *Nasilje v šoli Opredelitev, prepoznavanje, preprečevanje in obravnava* [pdf]. Pridobljeno 12. 9. 2024 s https://ucilnice.arnes.si/pluginfile.php/7286411/mod_resource/content/1/Nasilje%20v%20%C5%A1oli%20-%20prepoznavanje%20-%20priro%C4%8Dnik.pdf

Lewis, J. & Holland–Penney, J. (2024). *Psychoactive Substances & Society (2nd Edition)*. Pridobljeno 25. 7. 2024 s https://ecampusontario.pressbooks.pub/psychoactivedrugsandsociety/

LGBT Foundation. (2023). *Hate Crime Reporting*. Pridobljeno 10. 10. 2024 s https://lgbt.foundation/help/hate–crime–reporting/

LibertiesEU. (2021). *What Is Marginalization? Definition And Coping Strategies*. Pridobljeno 5. 8. 2024 s https://www.liberties.eu/en/stories/marginalization–and–being–marginalized/43767

Magić, J. (2019) Education Sector Responses to Violence and Discrimination Based on Sexual Orientation and Gender Identity/Expression. *Časopis za kritiko znanosti*, 47(275). Pridobljeno 17. 8. 2024 s https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC–PGNX6PYR

Magić, J., & Swierszcz, J. (2012). *Prebijmo molk! : priročnik za učitelje pri uvajanju razprave o homoseksualnosti in homofobiji v srednji šoli.* Ljubljana: Društvo informacijski center Legebitra.

Mallon, G. P. (ur.). (2009). *Social work practice with transgender and gender variant youth. Second edition*. Oxon: Routledge.

Menekoprava. (2015). *Pravičnost*. Pridobljeno 16. 6. 2024 s https://menekoprava.info/temeljna–druzbena–vodila/pravicnost/

Mentes Abiertas Psicología. (2023a). *Social violence: Definition and consequences* Pridobljeno 9. 9. 2024 s https://www.mentesabiertaspsicologia.com/blog–psicologia/social–violence–definition–and–consequences

Mentes Abiertas Psicología. (2023b). *Types of Social Exclusion: Impact and Solutions*. Pridobljeno 30. 7. 2024 s https://www.mentesabiertaspsicologia.com/blog–psicologia/types–of–social–exclusion–impact–and–solutions

Merriam–Webster. (2024). Pridobljeno 12. 5. 2024 s https://www.merriam–webster.com/

Mesec, B. (1997). *Metodologija raziskovanja v socialnem delu I: Načrtovanje raziskave.* Študijsko gradivo za interno uporabo. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Miller, C. (2023). *What Does Ceterosexual Mean? + Other Information To Help You Be A Better Ally!.* Pridobljeno 17. 5. 2024 s https://queerintheworld.com/what–does–ceterosexual–mean/

Miller, D. (2021). *Justice*. Pridobljeno 19. 6. 2024 s https://plato.stanford.edu/entries/justice/#JustIndiClai

Mind. (2024). *Supporting someone who is LGBTQIA+*. Pridobljeno 30. 5. 2024 s https://www.mind.org.uk/information–support/tips–for–everyday–living/lgbtqia–mental–health/supporting–someone–who–is–lgbtqia/

Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. (2022). *Potrjene spremembe družinskega zakonika*. Pridobljeno 26. 5. 2024 s https://www.gov.si/novice/2022–10–05–potrjene–spremembe–druzinskega–zakonika/

Movement Advancement Project. (2014). *Understanding Issues Facing LGBT Americans* [pdf]. Pridobljeno 27. 4. 2024 s https://www.lgbtmap.org/file/understanding–issues–facing–lgbt–americans.pdf

National Association of Colleges and Employers. (2024). *Equity*. Pridobljeno 17. 6. 2024 s https://www.naceweb.org/about–us/equity–definition

O'Connor, T. (2020). *A Typology of Violence*. Pridobljeno 10. 9. 2024 s https://everydaypeacebuilding.com/a–typology–of–violence/

OnlineMSWPrograms. (2022). *Social Work and the LGBTQIA+ Community*. Pridobljeno 18. 11. 2024 s https://www.onlinemswprograms.com/resources/social–work–lgbtqia/

Perger, N., Muršec, S., & Štefanec, V. (2018). *Vsakdanje življenje mladih LGBTIQ+ oseb v Sloveniji ali: "To, da imam svoje jebene pravice!"* [pdf]. Pridobljeno 18. 10. 2024 s https://www.ljubljanapride.org/wp–content/uploads/2018/11/Vsakdanje–%C5%BEivljenje–mladih–LGBTIQ–oseb_eknjiga.pdf

Perry, E. (2022). *LGBTQ acceptance across the globe: 5 ways to encourage change*. Pridobljeno 27. 4. 2024 s https://www.betterup.com/blog/lgbtq–acceptance

Pirc, T. (2019). *Kaj je empatija in zakaj je pomembna?*. Pridobljeno 28. 4. 2024 s https://casoris.si/sola–se–predstavi/kaj–je–empatija–in–zakaj–je–pomembna/

Pravilnik o izvrševanju zakona o matičnem registru (2005). Ur. l. RS, št. 40/2005.

Princeton University. (2024). *Supporting Someone.* Pridobljeno 12. 5. 2024 s https://umatter.princeton.edu/respect/victim–support

Psychology Today. (2024). *Empathy*. Pridobljeno 27. 4. 2024 s https://www.psychologytoday.com/us/basics/empathy

Raypole, C. (2020). *What Does It Mean to Be Sexually Fluid?* Pridobljeno 7. 6. 2025 s https://www.healthline.com/health/sexually-fluid

Razgledan.si. (b. d.). *Solidarnost*. Pridobljeno 4. 6. 2024 s https://razgledan.si/lekcije/solidarnost/

San Diego Pride. (2024). *Gender Justice (Pillars of Justice).* Pridobljeno 20. 6. 2024 s https://sdpride.org/genderjustice/

Sangiovanni, A. & Viehoff, J. (2023). *Solidarity in Social and Political Philosophy*. Pridobljeno 4. 6. 2024 s https://plato.stanford.edu/entries/solidarity/

Scholars Strategy Network. (2018). *Understanding and Handling Hate Crimes against Gay, Bisexual, and Transgender People.* Pridobljeno 12. 10. 2024 s https://scholars.org/contribution/understanding–and–handling–hate–crimes–against

Sousa, C. A. (2013). Political violence, collective functioning and health: a review of the literature [pdf]. *Med Confl Surviv*, 29(3). Pridobljeno 7. 9. 2024 s https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC3801099/pdf/nihms504765.pdf

Svet Evrope, Parlamentarna skupščina. (2015). *Discrimination against transgender people in Europe* (Resolucija 2048). Pridobljeno 27. 4. 2024 s https://assembly.coe.int/nw/xml/xref/xref–xml2html–en.asp?fileid=21736

Svet Evrope, Parlamentarna skupščina. (2017). *Promoting the human rights of intersex people* (Resolucija 2191). Pridobljeno 25. 4. 2024 s https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref–XML2HTML–en.asp?fileid=24232

Swaim, E. (2022). *Types of Stigma and Steps to Stamping It Out*. Pridobljeno 26. 7. 2024 s https://www.healthline.com/health/what-is-stigma

Swank, E., & Fahs, B. (2013). Why Do Social Work Students Engage in Lesbian and Gay Rights Activism? *Journal of Human Behavior in the Social Environment*, 23(1). Pridobljeno 2. 12. 2024 s https://www.researchgate.net/publication/284427242_Why_Do_Social_Work_Students_Engage_in_Lesbian_and_Gay_Rights_Activism

Šnajder, G. (2020). *Kako vpliva družbena nestrpnost na posameznika*. Pridobljeno 23. 7. 2024 s https://www.julius.si/kako–vpliva–druzbena–nestrpnost–na–posameznika/

Švab, A., & Kuhar, R. (2005). *Neznosno udobje zasebnosti: Vsakdanje življenje gejev in lezbijk* [pdf]. Pridobljeno 25. 9. 2024 s https://www.mirovni-institut.si/wp-content/uploads/2014/08/MI_gay_slo_final.pdf

Takács, J. (2006). *Social exclusion of young lesbian, gay, bisexual and transgender (LGBT) people in Europe* [pdf]. Pridobljeno 28. 7. 2024 s https://www.researchgate.net/publication/280921760_Social_Exclusion_of_Young_Lesbian_Gay_Bisexual_and_Transgender_LGBT_People_in_Europe

TransAkcija. (2015). *Rezultati Raziskave potreb transspolnih oseb v Sloveniji* [pdf]. Pridobljeno 2. 10. 2024 s https://transakcija.si/wp–content/uploads/2016/09/Rezultati–Raziskave–potreb–transspolnih–oseb–v–Sloveniji.pdf

TransAkcija. (2021). *Coming out zin* [pdf]. Pridobljeno 31.3.2026 s https://transakcija.si/wp-content/uploads/2021/09/Coming-out-zin-2021_Spletna-izdaja.pdf

TransAkcija. (b. d.). *Slovar spolne raznolikosti*. Pridobljeno 2. 4. 2026 s https://transakcija.si/slovar/

Trialog. (2024). *Obrazi nasilja*. Pridobljeno 2. 9. 2024 s https://projekt–trialog.si/nudim–pomoc–obrazi–nasilja/

Ule, M. (2005). Predsodki kot mikroideologije vsakdanjega sveta. V Leskošek, V. (ur.), *Mi in oni Nestrpnost na Slovenskem*. Pridobljeno 12. 7. 2024 s https://www.varuh–rs.si/fileadmin/user_upload/pdf/zbornik_JKN/ZBORNIK.pdf

Ungar, M. (2000). State Violence and Lesbian, Gay, Bisexual and Transgender (LGBT) Rights. *New Political Science*, 22. Pridobljeno 22. 8. 2024 s https://www.researchgate.net/publication/248966690_State_Violence_and_Lesbian_Gay_Bisexual_and_Transgender_lgbt_Rights

United Nations Department of Economic and Social Affairs. (2016). *Leaving no one Behind: The Imperative of Inclusive Development: Report on the World Social Situation 2016* [pdf]. Pridobljeno 30. 7. 2024 s https://www.un–ilibrary.org/content/books/9789210577106/read

United Way of South Central Michigan. (2024). *Day 13: Heterosexism and Cissexism*. Pridobljeno 14. 8. 2024 s https://unitedforscmi.org/day-13-heterosexism-and-cissexism/

University of Sunderland in London. (2024). *What do you mean by equality, diversity and inclusion?*. Pridobljeno 7. 6. 2024 s https://www.sunderland.ac.uk/help/student–support/equality–diversity/what–do–you–mean–by–equality–and–diversity/

Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij (2021). *Nasilje je kaznivo!* [pdf]. Pridobljeno 17. 8. 2024 s https://www.gov.si/assets/organi-v-sestavi/URSIKS/Dokumenti/Publikacije/NASILJE-JE-KAZNIVO.pdf

Uradni list Evropske unije. (2012). *Listina Evropske unije o temeljnih pravicah.* Pridobljeno 24. 5. 2024 s https://eur–lex.europa.eu/legal–content/sl/TXT/HTML/?uri=CELEX:12012P/TXT&from=EN

Ustava Republike Slovenije (URS) (1991). Ur. l. RS, št. 33/1991.

Van der Toorn, J., Pliskin, R., & Morgenroth, T. (2020). Not quite over the rainbow: the unrelenting and insidious nature of heteronormative ideology. *Current Opinion in Behavioral Sciences*, 34, 160–165.

Van Schalkwyk, J. (2023). *Empathy vs. Sympathy: The Impact of emotions on LGBTQ+ Inclusion*. Pridobljeno 17. 6. 2024 s https://www.linkedin.com/pulse/empathy–vs–sympathy–impact–emotions–lgbtq–inclusion–van–schalkwyk

Vec, T. (2007). Teoriji socialne identitete in samokategorizacije. *Psihološka obzorja*, 16(1). Pridobljeno 16. 9. 2025 s https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:doc–CTA09BYT

Vsevednik.si. (b. d.). *Kaj je družbena pravičnost?* Pridobljeno 15. 6. 2024 s https://vsevednik.si/kaj–je–druzbena–pravicnost/

Whitehall, J. (2021). *Can We Stop Adding Letters to the LGBTQIA+ Acronym?* Pridobljeno 12. 6. 2026 s https://medium.com/@jesswhitehall/can-we-stop-adding-letters-to-the-lgbtqia-acronym-b584aa44f490

Youth Off The Streets. (b. d.). *5 ways to stand in solidarity with LGBTQIA+ young people*. Pridobljeno 4. 6. 2024 s https://youthoffthestreets.com.au/2021/06/24/5–ways–to–stand–in–solidarity–with–lgbtqia–young–people/

Zagovornik načela enakosti. (2020). *Položaj interspolnih ljudi v medicinskih postopkih. Posebno poročilo*. Pridobljeno 25. 4. 2024 s https://zagovornik.si/wp–content/uploads/2022/08/Posebno–porocilo–Polozaj–interspolnih–ljudi–v–medicinskih–postopkih.pdf

Zagovornik načela enakosti. (2021). *Položaj transspolnih ljudi v postopkih medicinske potrditve spolne identitete in pravnega priznanja spola v Sloveniji. Posebno poročilo*. Pridobljeno 23. 4. 2024 s https://www.zagovornik.si/wp–content/uploads/2022/01/PP_Polozaj–transspolnih–ljudi–v–postopkih–medicinske–potrditve–spolne–identitete–in–pravnega–priznanja–spola–v–Sloveniji.pdf

Zagovornik načela enakosti. (2022a). *Kaj je diskriminacija*. Pridobljeno 22. 4. 2024 s https://zagovornik.si/o–diskriminaciji/kaj–je–diskriminacija/

Zagovornik načela enakosti. (2022b). *Prva strategija EU za enakost LGBTIQ+ oseb.* Pridobljeno 12. 4. 2024 s https://zagovornik.si/prva–strategija–eu–za–enakost–lgbtiq–oseb/

Zagovornik načela enakosti. (2023). *Projekt »Soočimo se z diskriminacijo«.* Pridobljeno 28. 4. 2024 s https://zagovornik.si/wp–content/uploads/2023/04/Dojemanje–in–izkusnje–z–diskriminacijo–v–Sloveniji–izbor–rezultatov.pdf

Zakon o osebnem imenu (ZOI–1) (2006). Ur. l. RS, št. 20/2006.

Zakon o pacientovih pravicah (ZPacP) (2008). Ur. l. RS, št. 15/2008.

Zakon o partnerski zvezi (ZPZ) (2016). Ur. l. RS, št. 33/2016.

Zakon o preprečevanju nasilja v družini (ZPND) (2008). Ur. l. RS, št. 16/2008.

Zakon o registraciji istospolne partnerske skupnosti (ZRIPS) (2005). Ur. l. RS, št. 65/2005.

Zakon o varstvu pred diskriminacijo (ZVarD) (2016). Ur. l. RS, št. 33/2016.

Zakon o zdravljenju neplodnosti in postopkih oploditve z biomedicinsko pomočjo (ZZNPOB) (2000). Ur. l. RS, št. 70/2000.

Zavrl, A. (2021). Between Literature, Ideology and Pedagogy: LGBTQ+ Fiction for Children and Young Adults in Slovenia. V Epstein, B. J. & Chapman, E. L. (ur.), *International LGBTQ+ Literature for Children and Young Adults* (str. 225–250). London: Anthem Press.

Združenje za moč. (2024). *Zagovorništvo.* Pridobljeno 28. 4. 2024 s https://zamoc.si/zagovornistvo–in–spremstvo–na–institucije

10.PRILOGE

10.1. Smernice za intervju

0. OSNOVNI PODATKI

1. Koliko ste stari?
2. Kako opredeljujete svojo spolno identiteto in/ali usmerjenost?

1. RAZKRITJE

1. Kakšen je bil vaš proces odkrivanja spolne identitete in/ali usmerjenosti ter razkritja sebi? Kaj je vplivalo na to? Kaj vam je pri tem najbolj pomagalo ali vas oviralo?
2. Ste svoji okolici razkrili svojo spolno identiteto in/ali usmerjenost? Če da, kakšna je bila izkušnja razkritja?
3. Komu ste se najprej in najlažje razkrili? Komu ste se najkasneje in najtežje razkrili? Zakaj?
4. Če svoje spolne identitete in/ali usmerjenosti niste razkrili, komu in zakaj ne? V kakšnih situacijah ali okoljih se odločite, da se ne boste razkrili?

2. POZITIVNE IZKUŠNJE IN PODPORA

1. Kakšne so pozitivne izkušnje, povezane z vašo spolno identiteto in/ali usmerjenostjo?
2. Kdo vam je bil v oporo?
3. Kako so te pozitivne izkušnje vplivale na vas, vaše odnose in okolico?

3. NEGATIVNE IZKUŠNJE IN TEŽAVE

1. Kakšne so negativne izkušnje, povezane z vašo spolno identiteto in/ali usmerjenostjo?
2. S kakšnimi specifičnimi težavami se po vaših izkušnjah najpogosteje soočajo LGBTQIA+ osebe?
3. Kako so te negativne izkušnje ali težave vplivale na vas, vaše odnose in okolico?

4. ODNOS SLOVENSKE DRUŽBE DO LGBTQIA+ OSEB IN KLJUČNE SPREMEMBE

1. Kakšen odnos do LGBTQIA+ skupnosti in oseb ima po vašem mnenju slovenska družba?
2. Ali menite, da se odnos do LGBTQIA+ oseb v Sloveniji spreminja? Kako?
3. Kakšno bi moralo biti okolje, da bi se v njem počutili resnično sprejeto, vključeno in enakopravno? Kakšne spremembe v družbi bi bile za to potrebne?

10.2. Tabele

Tabela 10.1: Intervju A

Koda	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija	Tema
A1	„Ko sem pri sebi odkrival svojo spolno usmerjenost.“	Odkrivanje lastne spolne usmerjenosti	Prepoznavanje lastne identitete	Razkritje sebi	Razkritje
A2	„Prvič je bilo pri petnajstih, šestnajstih letih ... drugič pri dvajsetih.“	Dvojno razkritje	(Ne)sprejemanje lastne identitete	Razkritje sebi	Razkritje

Koda	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija	Tema
A3	„V obeh primerih je bil podoben proces. Najprej sem si zanikal ... ko pa sem si priznal in ugotovil, da se to ne bo spremenilo, sem se pa sprejel.“	Prehod iz zanikanja v sprejetje	(Ne)sprejemanje lastne identitete	Razkritje sebi	Razkritje
A4	„Saj sem odraščal v dokaj tradicionalnem, katoliškem okolju ... imel sem kar veliko stisko, da sem si to priznal, bilo mi je hudo.“	Vpliv verskega okolja na priznavanje lastne spolne usmerjenosti	(Ne)sprejemanje lastne identitete	Razkritje sebi	Razkritje
A5	„Družini se prvič nisem razkril kar nekaj časa ... sem se pripravljal kar nekaj mesecev na to.“	Pripravljanje in odlašanje z razkritjem družini	Izbira oseb in trenutka	Razkritje drugim	Razkritje
A6	„Najprej sem se razkril osebam izven družine, nato sestri, kasneje staršema.“	Postopno razkrivanje	Izbira oseb in trenutka	Razkritje drugim	Razkritje
A7	„Par prijateljicam in prijateljem ... odprti na splošno in smo se o teh temah pogovarjali.“	Razkritje prijateljem zaradi odprtih pogovorov	Izbira oseb in trenutka	Razkritje drugim	Razkritje
A8	„To me je izučilo, da sem se jim pri drugem razkritju razkril drugače.“	Učenje iz preteklih izkušenj	Načini razkritja	Razkritje drugim	Razkritje
A9	„Pri starših sem šel v prvo razkritje zelo naivno ... pričakoval sem, da ne bo takšna reakcija ... in potem me je reakcija zelo šokirala, ker je bila izredno negativna.“	Šok ob negativnem odzivu staršev	Odziv družinskega kroga na razkritje	Odziv okolice na razkritje	Razkritje
A10	„Med prijatelji nihče ni imel negativne reakcije.“	Pozitivne reakcije prijateljev na razkritje	Odziv prijateljskega kroga na razkritje	Odziv okolice na razkritje	Razkritje
A11	„Razkrit sem vsem, ki sem jih poznal pred tranzicijo, saj težko skrijem svoj spol.“	Razkritje zaradi vidnosti tranzicije	Raven odprtosti	Razsežnosti razkritja	Odločitev za (ne)razkritje
A12	„Sedaj pa tega ne razkrivam več, ker se mi zdi, da je to del mojega življenja ... nekaj, kar je intimno.“	Nerazkrivanje po tranziciji	Varovanje zasebnosti	Razlogi za nerazkritje	Odločitev za (ne)razkritje
A13	„So pa potem tete in strici ... ko so se pogovarjali o tem z njima, močno vplivali na to, da smo spet začeli imeti stike.“	Posredovanje sorodnikov	Družinska podpora	Podpora bližnjih	Viri moči

Koda	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija	Tema
A14	„Najpomembnejša opora ... so mi bile partnerke.“	Opora s strani partnerk	Partnerska podpora	Podpora bližnjih	Viri moči
A15	„Sem bil zelo vesel, da so me prijatelji podpirali, sicer bi mi bilo veliko težje.“	Podpiranje s strani prijateljev	Prijateljska podpora	Podpora bližnjih	Viri moči
A16	„Opora so bili tudi sosedje ... ki so starše prepričali, da me sprejmejo.“	Opora in posredovanje sosedov	Podpora širše okolice	Podpora v širšem okolju	Viri moči
A17	„Župnik ... je stopil do mene in mi rekel, da mi mora dati roko ... In je bil to velik vpliv na moje starše.“	Pozitiven vpliv župnika	Podpora širše okolice	Podpora v širšem okolju	Viri moči
A18	„Na faksu je bila izkušnja zelo lepa ... vsi so to upoštevali in sprejeli.“	Upoštevanje in sprejemanje na fakulteti	Pozitivne izkušnje v širšem okolju	Pozitivne izkušnje v različnih okoljih	Pozitivne izkušnje
A19	„Prvo razkritje mi je dalo veliko samozavesti in suverenosti, da sem bil ponosen nase.“	Krepitev samozavesti po razkritju	Osebna rast	Pozitiven vpliv izkušenj	Pozitivne izkušnje
A20	„To je imelo pozitivne posledice za odnose v družini, ker sedaj veliko boljše funkcioniramo, se dejansko pogovarjamo o pomembnih stvareh.“	Izboljšanje družinske komunikacije	Kakovost medosebnih odnosov	Pozitiven vpliv izkušenj	Pozitivne izkušnje
A21	„Zagotovo je pa vplivalo tudi na moje partnerske odnose, kako funkcioniram v njih, naučil sem se biti bolj direkten in iskren.“	Direktnost in iskrenost v partnerskih odnosih	Kakovost medosebnih odnosov	Pozitiven vpliv izkušenj	Pozitivne izkušnje
A22	„Družina rahlja svoje mnenje glede spola in spolne usmerjenosti.“	Spreminjanje družinskega mišljenja	Spodbujanje sprememb v okolici	Pozitiven vpliv izkušenj	Pozitivne izkušnje
A23	„Sosedje so bili včasih veliko bolj ostri v svojih presojah, kot pa sedaj.“	Spreminjanje sosedskega mišljenja	Spodbujanje sprememb v okolici	Pozitiven vpliv izkušenj	Pozitivne izkušnje
A24	„Moja družina je sicer dokaj odprta, a ne do lastnih članov.“	Pogojna strpnost	Negativne izkušnje v družinskem krogu	Negativne izkušnje v različnih okoljih	Negativne izkušnje
A25	„Od denarnega izsiljevanja do ostrih besed in nesramnosti.“	Verbalno in ekonomsko nasilje	Negativne izkušnje v družinskem krogu	Negativne izkušnje v različnih okoljih	Negativne izkušnje
A26	„Družba me je zaznavala kot nekega mladega fantka in v tem času je bilo zelo veliko grdih besed.“	Podcenjevanje in verbalno nasilje zaradi videza	Negativne izkušnje v širšem okolju	Negativne izkušnje v različnih okoljih	Negativne izkušnje

Koda	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija	Tema
A27	„Starše sem v vsakem trenutku, ko so uporabili napačne zaimke, ustavil.“	Popravljanje napačnega naslavljanja	Vpliv na odnose	Posledice negativnih izkušenj	Negativne izkušnje
A28	„Z njimi sem po drugem razkritju čisto pretrgal stike za več kot pol leta.“	Začasna prekinitev stikov s starši	Vpliv na odnose	Posledice negativnih izkušenj	Negativne izkušnje
A29	„Tudi v LGBT skupnosti, ker se trans osebe velikokrat izključuje.“	Izključevanje transspolnih oseb znotraj lastne skupnosti	Nevidnost in izključevanje	Vpliv na kakovost življenja	Specifične težave
A30	„Jaz bi rekel, da je to ena preizkušnja ... me vlačili čez ta postopek in mi govorili, kako trdna oziroma netrdna oseba sem ... kot da so me še dodatno travmatizirali in me testirali, namesto, da bi mi nudili oporo.“	Travmatizacija namesto opore v zdravstvenih postopkih	Sistemske ovire	Življenjske ovire	Specifične težave
A31	„Če šola ne odpira teh tem ... pride do težav.“	Vključevanje LGBTQIA+ tem v šolstvo	Vzgoja in izobraževanje	Družbeni prikaz in vpliv	Odnos slovenske družbe
A32	„Medijska podoba trans oseb zna biti problematična.“	Problematična medijska podoba transspolnih oseb	Mediji	Družbeni prikaz in vpliv	Odnos slovenske družbe
A33	„Novinarji so bolj uvidevni in o tem ne pišejo več tako senzacionalistično.“	Izboljšanje medijskega poročanja	Mediji	Družbeni prikaz in vpliv	Odnos slovenske družbe
A34	„Teme, ki so takoj spolitizirane, politika jih naslika kot pošasti ali nevarnost.“	Neustrezno prikazovanje transspolnih oseb v politiki	Politika	Družbeni prikaz in vpliv	Odnos slovenske družbe
A35	„Ker je vlada naklonjena oziroma ne problematizira določenih zadev.“	Naklonjenost v vladi	Politika	Družbeni prikaz in vpliv	Odnos slovenske družbe
A36	„Bi me pa zelo skrbelo, če bi bila konservativna vlada, ker lahko zadeve zelo hitro eskalirajo.“	Ogroženost zaradi konservativne vlade	Politika	Družbeni prikaz in vpliv	Odnos slovenske družbe
A37	„Sedaj, ko sem zaznan kot moški, moje mnenje takoj nekaj velja ... tu se vidi ta seksizem oziroma drugačen pogled na moške in ženske.“	Seksizem in privilegiranje moških v družbi	Hierarhija spolov in identitet	Družbeni odnos	Odnos slovenske družbe
A38	„Urejeno področje dedovanja in izenačitev partnerske skupnosti, tako da se je na pravnem	Napredek na področju dedovanja in izenačitev	Družbeni premiki	Družbeni odnos	Odnos slovenske družbe

Koda	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija	Tema
	področju zgodil kar velik korak.“	partnerske skupnosti			
A39	„V primerjavi z dvajsetimi, tridesetimi leti je napredek očiten.“	Družbeni napredek skozi čas	Družbeni premiki	Družbeni odnos	Odnos slovenske družbe
A40	„V šolskem sistemu ne bi smeli sprenevedati, da tega ni ... pomembna je razprava v šoli.“	Vidnost in izobraževanje v šoli	Izboljšave v vzgoji in izobraževanju	Sistemske spremembe	Ključne spremembe
A41	„V procesu potrditve spola bi moral vsakdo imeti podporo, ki je dejansko podpora, ne pa gatekeeping.“	Primerna podpora v procesu potrditve spola	Izboljšave v zakonodaji in javnih službah	Sistemske spremembe	Ključne spremembe
A42	„Nujno je, da se trans osebe opolnomoči.“	Opolnomočenje transspolnih oseb	Spreminjanje miselnosti	Družbene spremembe	Ključne spremembe
A43	„Omogočanje in večje sprejemanje posvojitev in rejništva LGBT parom.“	Enakopravnost pri starševstvu	Doseganje polne enakopravnosti	Družbene spremembe	Ključne spremembe

Tabela 10.2: Intervju B

Koda	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija	Tema
B1	„Ključen dogodek je bil, ko sem spoznala punco ... Takrat sem začela ozaveščati stvari najprej pri sebi.“	Ljubezen kot razlog za ozaveščanje pri sebi	Prepoznavanje lastne identitete	Razkritje sebi	Razkritje
B2	„Od zmeraj me je privlačil isti spol ampak si do 18 leta tega niti sama sebi nisem upala priznati, ker mi to niti ni bilo sprejemljivo.“	Odkrivanje, nepriznavanje in končno sprejemanje lastne spolne usmerjenosti	(Ne)sprejemanje lastne identitete	Razkritje sebi	Razkritje
B3	„Najtežje pa mi je bilo razkritje družini. Tu sem občutila največ strahu.“	Strah pred zavrnitvijo v družini	Izbira oseb in trenutka	Razkritje drugim	Razkritje
B4	„Zelo počasi pa sem povedala tudi drugim. Najprej sem se razkrila najboljši prijateljici, ker sem pričakovala najboljši odziv.“	Iskanje varnega prostora in postopno razkrivanje	Izbira oseb in trenutka	Razkritje drugim	Razkritje
B5	„Najlažje pa se razkrijem nekomu, ki je enake usmerjenosti.“	Sproščenost ob razkritju znotraj lastne skupnosti	Izbira oseb in trenutka	Razkritje drugim	Razkritje
B6	„Najbolj me je sprejel brat. Brez vprašanj, je rekel, da je njemu vseeno s kom sem.“	Bratovo sprejemanje ob razkritju	Odziv družinskega kroga na razkritje	Odziv okolice na razkritje	Razkritje

Koda	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija	Tema
B7	„Mamin prvi odziv pa je bil, da je to faza, ki bo minila.“	Mamino zanikanje spolne usmerjenosti	Odziv družinskega kroga na razkritje	Odziv okolice na razkritje	Razkritje
B8	„Sem povedala najboljši prijateljici, ki je to lepo sprejela.“	Lep odziv najboljše prijateljice na razkritje	Odziv prijateljskega kroga na razkritje	Odziv okolice na razkritje	Razkritje
B9	„Nasilja ob razkritju sem bila deležna s strani fanta, s katerim sem bila pred tem v vezi.“	Nasilje s strani bivšega partnerja	Odziv širšega okolja na razkritje	Odziv okolice na razkritje	Razkritje
B10	„Razkrijem se ljudem, s katerimi imam odnos, za katerega se mi zdi vreden razkritja.“	Razkritje vrednim osebam	Raven odprtosti	Razsežnosti razkritja	Odločitev za (ne)razkritje
B11	„V srednji šoli sta bili dve punci ... slišala sem veliko zasmehovanja, tako da sprva niti pomisliti nisem upala na priznanje.“	Strah pred stigmatizacijo zaradi spolne usmerjenosti	Zagotavljanje lastne varnosti	Razlogi za nerazkritje	Odločitev za (ne)razkritje
B12	„Nerazkrita ostanem recimo v nekih bežnih poznanstvih, razen če oseba začne to temo, potem tega ne bi zanikala.“	Ohranjanje zasebnosti v bežnih poznanstvih	Varovanje zasebnosti	Razlogi za nerazkritje	Odločitev za (ne)razkritje
B13	„V oporo mi je bila prijateljica.“	Opora s strani prijateljice	Prijateljska podpora	Podpora bližnjih	Viri moči
B14	„V službi, tako s strani vodstva kot tudi sodelavcev ... sem doživela popolno sprejemanje, ki je bilo čisto samoumevno.“	Samoumevno sprejemanje s strani sodelavcev	Pozitivne izkušnje v širšem okolju	Pozitivne izkušnje v različnih okoljih	Pozitivne izkušnje
B15	„Čutim nekakšno pomirjenost s tem, da drugi sprejemajo mojo spolno usmerjenost.“	Pomirjenost zaradi sprejemanja spolne usmerjenosti	Notranji mir	Pozitiven vpliv izkušenj	Pozitivne izkušnje
B16	„Sedaj drugače gledajo na LGBTQIA+ osebe. Prej je bilo, vsaj staršem, to popolnoma nepoznano.“	Spreminjanje družinskega mišljenja	Spodbujanje sprememb v okolici	Pozitiven vpliv izkušenj	Pozitivne izkušnje
B17	„So se ... za nama s punco na ulici drli ‚lezbe‘, ker sva se držali za roke.“	Verbalno nasilje	Negativne izkušnje v širšem okolju	Negativne izkušnje v različnih okoljih	Negativne izkušnje
B18	„Sodelavec mi je recimo rekel, da če ne bi povedala, ne bi nikoli posumil, da sem lezbijka.“	Stereotipne predstave o videzu na delovnem mestu	Negativne izkušnje v širšem okolju	Negativne izkušnje v različnih okoljih	Negativne izkušnje

Koda	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija	Tema
B19	„Negativen odnos zasledim predvsem na družbenih omrežjih.“	Negativen odnos na družbenih omrežjih	Negativne izkušnje v širšem okolju	Negativne izkušnje v različnih okoljih	Negativne izkušnje
B20	„Strah pred nadaljnjim razkrivanjem, nesamozavestnost in strah pred obsojanjem.“	Strah pred razkrivanjem in obsojanjem	Psihološke posledice	Posledice negativnih izkušenj	Negativne izkušnje
B21	„Malo nelagodno pa sem se počutila ob njenem vprašanju, če mi je torej tudi ona všeč.“	Nelagodje ob nepredvidenem vprašanju	Psihološke posledice	Posledice negativnih izkušenj	Negativne izkušnje
B22	„Bremeni me to ... zakaj je tukaj sploh opcija odločanja ali je to sprejemljivo ali ne.“	Obremenjenost zaradi družbenega presojanja	Duševne stiske	Vpliv na kakovost življenja	Specifične težave
B23	„Specifični problemi ... občutek, da smo drugačni.“	Prisoten občutek drugačnosti	Duševne stiske	Vpliv na kakovost življenja	Specifične težave
B24	„Mislila sem, da se nihče, kdor ni isto usmerjen, ne bo hotel družiti z mano.“	Strah pred zavračanjem na podlagi spolne usmerjenosti	Strah in prilagajanje	Vpliv na kakovost življenja	Specifične težave
B25	„Težje pa je na primer dobiti stanovanje v najem, če ga iščeva dve punci.“	Diskriminacija pri dostopu do stanovanja zaradi spolne usmerjenosti	Vsakdanje ovire	Življenjske ovire	Specifične težave
B26	„Največja težava, ki jo vidim jaz, pa je ustvarjanje družine.“	Neenakopravnost pri ustvarjanju družine	Sistemske ovire	Življenjske ovire	Specifične težave
B27	„Več problemov ... priznavanje partnerja pri uradnih postopkih, bolnicah.“	Neenakopravnost pri uradni in zdravstveni obravnavi	Sistemske ovire	Življenjske ovire	Specifične težave
B28	„Ne spremljam preveč medijev ... ker me jezijo, sploh če gre za pravice in zakone.“	Oddaljevanje od medijev zaradi neustreznega poročanja	Mediji	Družbeni prikaz in vpliv	Odnos slovenske družbe
B29	„Se pa spreminja glede na vodilne stranke in njihov pogled na zadevo.“	Odvisnost od vodilnih strank in njihovega političnega prepričanja	Politika	Družbeni prikaz in vpliv	Odnos slovenske družbe
B30	„Četudi občutimo sprejemanje je to še zmeraj nekaj za kar se drugi ‚odločijo‘.“	Odločitev ljudi za sprejemanje LGBTQIA+ oseb	Družbena stališča	Družbeni odnos	Odnos slovenske družbe
B31	„Na vsake toliko časa se pojavi kakšna oseba, ki zagreto nasprotuje LGBTQIA+ osebam.“	Zagreto nasprotovanje LGBTQIA+ osebam	Družbena stališča	Družbeni odnos	Odnos slovenske družbe

Koda	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija	Tema
B32	„Opažam pa v pogovorih sprejemanje lezbijk, do gejev pa isti ljudje gojijo popolno nesprejemanje.“	Večje sprejemanje lezbijk kot gejev	Hierarhija spolov in identitet	Družbeni odnos	Odnos slovenske družbe
B33	„V Sloveniji je odnos vedno boljši ... vendar gre na bolje postopoma in počasi.“	Počasen družbeni napredek skozi čas	Družbeni premiki	Družbeni odnos	Odnos slovenske družbe
B34	„Družba bi morala biti brez pretiranega omenjanja, da nekdo to sprejema ali pa zavrača. Torej kot nekaj, kar preprosto obstaja. Brez tolikšnega razčlenjevanja usmerjenosti.“	Odpravljanje heteronormativnosti v družbi	Spreminjanje miselnosti	Družbene spremembe	Ključne spremembe
B35	„Pomenile, da smo popolnoma sprejeti oziroma da smo enakovredni člani družbe v vseh pogledih.“	Sprejetost in enakopravnost v družbi	Doseganje polne enakopravnosti	Družbene spremembe	Ključne spremembe

Tabela 10.3: Intervju C

Koda	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija	Tema
C1	„Ugotovitev, da sem gej, je bila nekako spontana ... pri okoli enajstih, dvanajstih letih starosti.“	Spontano prepoznavanje lastne spolne usmerjenosti	Prepoznavanje lastne identitete	Razkritje sebi	Razkritje
C2	„Sledilo je veliko let zanikanja in prikrivanja. Coming out sem imel šele pri dvaindvajsetih.“	Dolgoletno zanikanje in odlašanje s sprejemanjem	(Ne)sprejemanje lastne identitete	Razkritje sebi	Razkritje
C3	„Najprej sem se razkril prijateljem. Sem vedel, da bodo sprejemajoči.“	Razkritje v varnem krogu prijateljev	Izbira oseb in trenutka	Razkritje drugim	Razkritje
C4	„Najtežje je bilo zagotovo očetu ... Sem se mu namreč razkril preko sporočila, ker tega nisem mogel narediti v živo.“	Razkrivanje očetu prek sporočila	Načini razkritja	Razkritje drugim	Razkritje
C5	„Mama je sama ugotovila ... Prva reakcija je bila zelo dobra in podpirajoča. Kasneje pa se je razkrila utrjena homofobija.“	Mamina začetna podpora in kasnejši pojav homofobije	Odziv družinskega kroga na razkritje	Odziv okolice na razkritje	Razkritje
C6	„Bližnji prijatelji so se večinoma zelo pozitivno odzvali, določeni tako, da so bili zelo veseli. “	Pozitiven odziv in veselje s strani prijateljev	Odziv prijateljskega kroga na razkritje	Odziv okolice na razkritje	Razkritje

Koda	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija	Tema
C7	„V okolju nisem naletel prav nikoli na negativen odziv.“	Odsotnost negativnega odziva na razkritje v širši družbi	Odziv širšega okolja na razkritje	Odziv okolice na razkritje	Razkritje
C8	„Razkritje je v bistvu nenehen proces ... v vsakem novem odnosu se moraš razkriti.“	Nenehnost razkrivanja v novih odnosih	Raven odprtosti	Razsežnosti razkritja	Odločitev za (ne)razkritje
C9	„Glavni razlog je vsekakor homofobično okolje v katerem sem odraščal ... potreba, da se zaščitim, je vodila v neko širše potlačevanje spolnosti.“	Vpliv homofobičnega okolja na potlačevanje spolnosti	Zagotavljanje lastne varnosti	Razlogi za nerazkritje	Odločitev za (ne)razkritje
C10	„Obstaja nek občutek nevarnosti pri tem ... Obstajajo situacije v katerih sem previden ali pa počakam in ne povem takoj.“	Previdnost zaradi občutka nevarnosti	Zagotavljanje lastne varnosti	Razlogi za nerazkritje	Odločitev za (ne)razkritje
C11	„Spolno usmerjenost sem razkril praktično vsem ... z izjemo širše družine ... zaradi njihovega sramu.“	Nerazkritje širši družini zaradi sramu staršev	Varovanje družine	Razlogi za nerazkritje	Odločitev za (ne)razkritje
C12	„Veliko podpore, predvsem osebne ... Prijatelji, ki so mi stali ob strani v težkih trenutkih.“	Osebna podpora prijateljev v težkih trenutkih	Prijateljska podpora	Podpora bližnjih	Viri moči
C13	„Se mi zdi, da je LGBT skupnost res skupnost ... Mislim, da obstaja veliko oblik podpore, sploh nevladnih organizacij.“	Podpora NVO in v lastni skupnosti	Skupnostna podpora	Podpora v širšem okolju	Viri moči
C14	„Situacije, kjer sem se počutil čisto sproščeno in sprejeto.“	Občutek sproščenosti in sprejetosti	Notranji mir	Pozitiven vpliv izkušenj	Pozitivne izkušnje
C15	„Pozitivne izkušnje so mi pomagale, da se borim, da zdržim in da sebe sprejmem ... da si zgradim zdravo in dostojanstveno življenje.“	Sprejemanje samega sebe in krepitev moči	Osebna rast	Pozitiven vpliv izkušenj	Pozitivne izkušnje
C16	„Kot del marginalizirane skupine ... imam veliko več tolerance do drugačnosti, manj predsodkov in imam bolj odprt pogled na ljudi.“	Razvoj tolerance in empatije zaradi lastne marginalizacije	Osebna rast	Pozitiven vpliv izkušenj	Pozitivne izkušnje
C17	„Sem pa bil bully-an zaradi tega v osnovni.“	Medvrstniško ustrahovanje v osnovni šoli	Negativne izkušnje v vrstniškem krogu	Negativne izkušnje v različnih okoljih	Negativne izkušnje

Koda	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija	Tema
C18	„Individualna homofobija ... s strani moških sobivalcev v študentskem domu.“	Individualna homofobija v študentskem domu	Negativne izkušnje v vrstniškem krogu	Negativne izkušnje v različnih okoljih	Negativne izkušnje
C19	„Prisotno je na socialnih omrežjih, komentarjih na internetu.“	Nestrpnost na spletu	Negativne izkušnje v širšem okolju	Negativne izkušnje v različnih okoljih	Negativne izkušnje
C20	„Sram, skrivanje in nesprejemanje samega sebe ... Več let terapije, da lahko rečem, da je teh občutkov manj.“	Potreba po terapevtski pomoči zaradi ponotranjene homofobije	Psihološke posledice	Posledice negativnih izkušenj	Negativne izkušnje
C21	„Posledice nesprejemanja tako globoke, da zares ne vem, če jih lahko kadarkoli čisto čisto predelaš.“	Trajne posledice zaradi nesprejemanja spolne usmerjenosti	Psihološke posledice	Posledice negativnih izkušenj	Negativne izkušnje
C22	„Narediš si en bubble, kjer si sprejet in večinoma brez težav živiš.“	Ustvarjanje varnega mehurčka za nemoteno življenje	Psihološke posledice	Posledice negativnih izkušenj	Negativne izkušnje
C23	„Oče ... je za eno leto prekinil vso komunikacijo z mano.“	Prekinitev komunikacije s strani očeta	Vpliv na odnose	Posledice negativnih izkušenj	Negativne izkušnje
C24	„Čeprav zdaj kao je komunikacija, ni niti približno takšna, kot je bila prej.“	Okrnjena komunikacija z očetom	Vpliv na odnose	Posledice negativnih izkušenj	Negativne izkušnje
C25	„Celotna družba je tako heteronormativna, da je včasih najbolj naključna situacija, ala na banki, trigger za ... negativne občutke.“	Heteronormativna družba kot povod za negativne občutke	Duševne stiske	Vpliv na kakovost življenja	Specifične težave
C26	„Občutek drugačnosti je vseskozi prisoten.“	Stalno prisoten občutek drugačnosti	Duševne stiske	Vpliv na kakovost življenja	Specifične težave
C27	„Od institucionalne je edino to, da nisem smel darovati krvi.“	Diskriminacija pri darovanju krvi	Sistemske ovire	Življenjske ovire	Specifične težave
C28	„Mislim, da se je v zadnjih letih zelo spremenil odnos v medijih ... je trenutno veliko bolje.“	Izboljšanje prikazovanja v medijih	Mediji	Družbeni prikaz in vpliv	Odnos slovenske družbe
C29	„Politiki v državnem zboru ... govorijo, da si ‚nenaraven‘.“	Politična stigmatizacija	Politika	Družbeni prikaz in vpliv	Odnos slovenske družbe

Koda	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija	Tema
C30	„Konstantni poskusi, da se nam to odvzame.“	Strah zaradi ogroženosti pravic	Politika	Družbeni prikaz in vpliv	Odnos slovenske družbe
C31	„Ta demonizacija tega, da si gej ... je odraz splošnega prepričanja ljudi.“	Demonizacija spolne usmerjenosti v javnosti	Družbena stališča	Družbeni odnos	Odnos slovenske družbe
C32	„Družba je naravnana, da domneva, da smo vsi strejt.“	Heteronormativnost družbe	Hierarhija spolov in identitet	Družbeni odnos	Odnos slovenske družbe
C33	„Bo tega vedno več, ko bojo Gen Z-jevci bolj vidni in na pomembnih položajih.“	Generacijski napredek	Družbeni premiki	Družbeni odnos	Odnos slovenske družbe
C34	„Da se ljudi že od malega senzibilizira na to, da smo si vsi na nek način drugačni.“	Senzibilizacija otrok glede raznolikosti	Spreminjanje miselnosti	Družbene spremembe	Ključne spremembe
C35	„Da se izkorenini to neko prepričanje, da je nenaravno, bolano.“	Izkoreninjenje negativnih prepričanj	Spreminjanje miselnosti	Družbene spremembe	Ključne spremembe
C36	„Razviti tovrstno empatijo v družbi ... da dejstvo, da si drugačen, nikakor ne vpliva na tvoje življenje.“	Razvijanje empatije v družbi za doseganje enakopravnosti	Doseganje polne enakopravnosti	Družbene spremembe	Ključne spremembe

Tabela 10.4: Intervju Č

Koda	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija	Tema
Č1	„Vedno sem vedel, da nisem heteroseksualen, sem pa v otroštvu in mladosti veliko časa mislil, da obstajajo samo homoseksualci ali heteroseksualci.“	Omejeno razumevanje spolne usmerjenosti v mladosti	Prepoznavanje lastne identitete	Razkritje sebi	Razkritje
Č2	„Šele leta 2019 sem se preko prijateljice seznanil s terminom aseksualnost. Prej nisem vedel, kaj je to.“	Pozno seznanjanje z aseksualnostjo	Prepoznavanje lastne identitete	Razkritje sebi	Razkritje
Č3	„Šel sem skozi dvojno razkritje, najprej kot homoseksualec, potem pa še čez drugo razkritje o svoji dejanski spolni orientaciji in identiteti.“	Dvojno razkritje	(Ne)sprejemanje lastne identitete	Razkritje sebi	Razkritje
Č4	„Že v osnovni šoli sem si predstavljal, kako bom hlinil, da imam rad seks.“	Pritisk heteronormativnosti in hlinjenje	(Ne)sprejemanje lastne identitete	Razkritje sebi	Razkritje

Koda	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija	Tema
Č5	„Najlažje sem se razkril prijateljem, dvema prijateljicama in dvema prijateljema, s katerimi smo se zelo odkrito pogovarjali o tem.“	Razkritje prijateljem zaradi odprtih pogovorov	Izbira oseb in trenutka	Razkritje drugim	Razkritje
Č6	„Potem pa sem povedal to še materi. Napisal sem ji zelo dolg in lep mail.“	Posredno razkritje materi prek e-sporočila	Načini razkritja	Razkritje drugim	Razkritje
Č7	„Leta kasneje sem se razkril tudi kot aseksualna oseba ... To sem jima povedal postopoma in jima tudi razložil, kaj je aseksualnost.“	Postopno razkrivanje in razlaga aseksualnosti staršem	Načini razkritja	Razkritje drugim	Razkritje
Č8	„Razkril sem se dvema prijateljema, ampak na zelo posreden način.“	Posredno in previdno razkrivanje prijateljem	Načini razkritja	Razkritje drugim	Razkritje
Č9	„Domov je prišla čisto bleda ... rekla je: ‚Raje se obesim, kot pa da pripelješ domov fanta.‘“	Izredno negativen odziv matere	Odziv družinskega kroga na razkritje	Odziv okolice na razkritje	Razkritje
Č10	„Oče pa je lepo sprejel ... Rekel mi je, da mu je vseeno ... samo da sem srečen.“	Očetovo brezpogojno sprejemanje	Odziv družinskega kroga na razkritje	Odziv okolice na razkritje	Razkritje
Č11	„Sta takoj vedela, kaj mislim, in me takoj lepo sprejela.“	Sprejemajoč odziv s strani prijateljev	Odziv prijateljskega kroga na razkritje	Odziv okolice na razkritje	Razkritje
Č12	„Razkril sem se večini prijateljev, v službi in okolici.“	Razkritje vsem bližnjim osebam	Raven odprtosti	Razsežnosti razkritja	Odločitev za (ne)razkritje
Č13	„Kadar pa vidim, da sem v kakšnem krogu, kjer je tendenca po homofobiji, o tem ne bom govoril.“	Prilagajanje razkritja glede na homofobijo v okolju	Zagotavljanje lastne varnosti	Razlogi za nerazkritje	Odločitev za (ne)razkritje
Č14	„Mislim pa, da se to ne tiče vsakega, zato vsakemu neznancu ne mislim govoriti o tem.“	Ohranjanje zasebnosti pred neznanci	Varovanje zasebnosti	Razlogi za nerazkritje	Odločitev za (ne)razkritje
Č15	„Sem se vedno pogovoril s prijatelji ... prek socialnih omrežij, telefona ali v živo.“	Pogovor s prijatelji	Prijateljska podpora	Podpora bližnjih	Viri moči
Č16	„Z mamo pa sem imel kasneje veliko debat in sedaj mi reče, da ji je vseeno, kaj sem, samo da sem srečen.“	Postopno sprejemanje s strani matere	Pozitivne izkušnje v družinskem krogu	Pozitivne izkušnje v različnih okoljih	Pozitivne izkušnje

Koda	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija	Tema
Č17	„Moj krog prijateljev ... je zelo progresiven, zato so me po večini popolnoma sprejeli.“	Sprejemanje s strani progresivnih prijateljev	Pozitivne izkušnje v prijateljskem krogu	Pozitivne izkušnje v različnih okoljih	Pozitivne izkušnje
Č18	„Situacija s sosedom ... sem bil zelo prijetno presenečen, ko je začel govoriti o tem, da so nenapredne družbe tiste, ki imajo restrikcije na tem področju.“	Presenečenje nad naprednimi stališči soseda	Pozitivne izkušnje v širšem okolju	Pozitivne izkušnje v različnih okoljih	Pozitivne izkušnje
Č19	„Se lažje posvečam grajenju pozitivnih odnosov in sprejmem sebe v svoji lastni koži.“	Grajenje pozitivnih odnosov in sprejemanje samega sebe	Notranji mir	Pozitiven vpliv izkušenj	Pozitivne izkušnje
Č20	„Zelo sem vesel, da sem bil prikrajšan za trpljenje na osnovi moje orientacije.“	Hvaležnost zaradi odsotnosti negativnih izkušenj	Notranji mir	Pozitiven vpliv izkušenj	Pozitivne izkušnje
Č21	„Počutim se zelo sprejetega in vrednega v svojem ožjem krogu.“	Občutek sprejetosti in vrednosti v ožjem krogu	Notranji mir	Pozitiven vpliv izkušenj	Pozitivne izkušnje
Č22	„Na podlagi mojega razkritja sem odkril, kako sprejemajoči, liberalni in empatični so moji prijatelji.“	Odkrivanje empatije in liberalnosti prijateljev	Kakovost medosebnih odnosov	Pozitiven vpliv izkušenj	Pozitivne izkušnje
Č23	„Sem pa bil, zaradi svojega videza, ker sem imel v osnovni šoli dolge lase ... deležen žaljivk, mi je kdaj kdo rekel grdo besedo na p za geje.“	Stereotipne predstave o videzu in verbalno nasilje v šoli	Negativne izkušnje v vrstniškem krogu	Negativne izkušnje v različnih okoljih	Negativne izkušnje
Č24	„Večinoma moški v družbi, ki uporabljajo besedo, zbadljivko peder.“	Raba homofobnih žaljivk v moški družbi	Negativne izkušnje v širšem okolju	Negativne izkušnje v različnih okoljih	Negativne izkušnje
Č25	„Sodelavec pravi, da sprejema vse, po drugi strani pa zapada v razne teorije zarote, ki pravijo, da je javna manifestacija LGBT ljudi ... orodje skritih elit.“	Pogojna strpnost in teorije zarot o LGBTQIA+ skupnosti	Negativne izkušnje v širšem okolju	Negativne izkušnje v različnih okoljih	Negativne izkušnje
Č26	„Oseba ... je pokazala svoj pravi obraz, da je seksist in homofob, zaradi česar sem rekel, da se ne želim več družiti z njim, ker me ni sprejemal.“	Prekinitev stikov s homofobno in seksistično osebo	Vpliv na odnose	Posledice negativnih izkušenj	Negativne izkušnje

Koda	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija	Tema
Č27	„V meni vzbudijo negativne občutke in tesnobo.“	Negativni občutki in tesnoba zaradi nestrpnosti	Duševne stiske	Vpliv na kakovost življenja	Specifične težave
Č28	„Poročanja o napadih med parado ponosa ... ravno zaradi teh stvari me je bilo strah iti.“	Strah pred udeležbo na paradi zaradi napadov	Strah in prilagajanje	Vpliv na kakovost življenja	Specifične težave
Č29	„Se je seveda našel kdo, ki je rekel, saj je to samo obdobje ali da imam nizek libido ... je zvenelo, kot da ne verjame, da sem aseksualec, da negira mojo identiteto.“	Negiranje aseksualnosti v družbi	Nevidnost in izključevanje	Vpliv na kakovost življenja	Specifične težave
Č30	„Mediji, vsaj glavni mediji, so na strani LGBT skupnosti ... kar se kaže v načinu poročanja.“	Podpora in pozitivno poročanje osrednjih medijev	Mediji	Družbeni prikaz in vpliv	Odnos slovenske družbe
Č31	„So pa desne stranke še vedno zelo diskriminatorne do LGBT skupnosti, žal.“	Diskriminacija s strani desnih političnih strank	Politika	Družbeni prikaz in vpliv	Odnos slovenske družbe
Č32	„Največja težava je nepoznavanje seksualnega in romantičnega spektra.“	Nepoznavanje spolnega in romantičnega spektra	Družbena stališča	Družbeni odnos	Odnos slovenske družbe
Č33	„Ljudje predpostavljajo ali vidijo ... da želi LGBT škoditi ali ogroža družbo, kar me je zelo užalostilo.“	Predpostavke o škodljivosti LGBTQIA+ oseb	Družbena stališča	Družbeni odnos	Odnos slovenske družbe
Č34	„Slovenska družba je kar sprejemajoča do LGBT oseb, a ne do javnih manifestacij.“	Pogojno sprejemanje LGBTQIA+ oseb v slovenski družbi	Družbena stališča	Družbeni odnos	Odnos slovenske družbe
Č35	„Čeprav je heteroseksualnost v osnovi normativna in želi negirati LGBT spekter.“	Heteronormativnost in negiranje drugih identitet	Hierarhija spolov in identitet	Družbeni odnos	Odnos slovenske družbe
Č36	„Slovenska družba je postala veliko bolj progresivna glede na nekaj let nazaj.“	Večja progresivnost slovenske družbe skozi čas	Družbeni premiki	Družbeni odnos	Odnos slovenske družbe
Č37	„Včasih smo se pogovarjali samo o gejih in lezbijkah ... sedaj pa vedno več o transspolnosti, aseksualnosti, nebinarnih osebah.“	Širše poznavanje raznolikosti identitet	Družbeni premiki	Družbeni odnos	Odnos slovenske družbe
Č38	„Vključiti te teme v šolstvo, informirati mlade	Informiranje mladih in	Izboljšave v vzgoji in izobraževanju	Sistemske spremembe	Ključne spremembe

Koda	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija	Tema
	o LGBT skupnosti ... Nujno bi bilo vključiti to tematiko v učbenike.“	vključitev LGBTQIA+ tem v učni načrt			
Č39	„Preprečiti širjenje sovraštva v desnih medijih in senzacionalistične novice.“	Nadzor nad sovražnim govorom v desnih medijih	Izboljšave v medijskem poročanju	Sistemske spremembe	Ključne spremembe
Č40	„Če bo generacija, ki pride za nami, bolj progresivna, bo to ... varnost.“	Generacijski napredek za zagotavljanje varnosti	Doseganje polne enakopravnosti	Družbene spremembe	Ključne spremembe

Tabela 10.5: Intervju D

Koda	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija	Tema
D1	„Sem se že od majhnega drugače oblačil, privlačile so me oziroma naravne so mi bile na primer moške obleke.“	Zgodnje zaznavanje spolne identitete skozi izražanje	Prepoznavanje lastne identitete	Razkritje sebi	Razkritje
D2	„Dalo mi je v bistvu neko olajšanje, da ima to moje stanje neko ime in se lahko s tem poistovetim.“	Olajšanje ob ubesedenju lastne identitete	Prepoznavanje lastne identitete	Razkritje sebi	Razkritje
D3	„Moral sem se prav usesti za svojo pisalno mizo ... in se sprijazniti s tem, da so mi očitno všeč punce.“	Soočenje z lastno spolno usmerjenostjo	(Ne)sprejemanje lastne identitete	Razkritje sebi	Razkritje
D4	„Sprejemanjem sebe glede svoje spolne usmerjenosti in spola.“	Dvojno razkritje	(Ne)sprejemanje lastne identitete	Razkritje sebi	Razkritje
D5	„Sem moral iti čez ogromno ponotranjene trans in homofobije.“	Premagovanje ponotranjene trans in homofobije	(Ne)sprejemanje lastne identitete	Razkritje sebi	Razkritje
D6	„Najtežje staršem, lažje bratoma, ki sta slutila.“	Razlike v zahtevnosti razkritja v ožji družini	Izbira oseb in trenutka	Razkritje drugim	Razkritje
D7	„Mami sem nekako po ovinkih skušal namigniti ... da bi potipal ozračje, če ji sploh lahko to zaupam.“	Previdnost in preverjanje odziva pred razkritjem mami	Načini razkritja	Razkritje drugim	Razkritje
D8	„Mama je samo dobila pismo ... v katerem sem se podpisal z novim imenom in uporabljal moške zaimke.“	Posredno razkritje transspolnosti prek pisma	Načini razkritja	Razkritje drugim	Razkritje

Koda	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija	Tema
D9	„Mama ni odobravala moje spolne usmerjenosti kot gej ženske, je homofobična.“	Materina homofobija in zavračanje spolne usmerjenosti	Odziv družinskega kroga na razkritje	Odziv okolice na razkritje	Razkritje
D10	„Teti, ... ki je rekla z nasmehom, da je to ne preseneča in da je nekako slutila.“	Pozitiven odziv s strani tete	Odziv družinskega kroga na razkritje	Odziv okolice na razkritje	Razkritje
D11	„Oče ... uporablja novo ime in zaimke ... kar me je v bistvu šokiralo, ker sem pričakoval negativno reakcijo.“	Pozitiven odziv očeta ter uporaba novega imena in pravilnih zaimkov	Odziv družinskega kroga na razkritje	Odziv okolice na razkritje	Razkritje
D12	„Razkril to na iskren način mojima mlajšima bratoma, ki sta ... razumela.“	Razumevanje s strani bratov	Odziv družinskega kroga na razkritje	Odziv okolice na razkritje	Razkritje
D13	„Trenutni sodelavci, sosedje ... ne vedo teh stvari o meni. Presodil sem, da je to moja stvar in po dejanskih spremembah ... tega ne rabim razkrivati več ... To mi je tudi bil nekako cilj ... Za javnost sem stealth trans oseba.“	Nerazkrivanje in življenje kot stealth trans oseba	Varovanje zasebnosti	Razlogi za nerazkritje	Odločitev za (ne)razkritje
D14	„Nekako mi je bila tudi moja teta največja podpora ob vsem tem.“	Pomembna podpora s strani tete	Družinska podpora	Podpora bližnjih	Viri moči
D15	„Največ ... takratnih partnerk.“	Podpora s strani partnerk	Partnerska podpora	Podpora bližnjih	Viri moči
D16	„Podpore ... od bližnjih prijateljev.“	Podpora s strani bližnjih prijateljev	Prijateljska podpora	Podpora bližnjih	Viri moči
D17	„Veliko mi je pomagal tudi en izmed mojih znancev, ki je prav tako trans oseba in je šel skozi isti proces.“	Podpora in pomoč znanca, ki je trans oseba	Skupnostna podpora	Podpora v širšem okolju	Viri moči
D18	„V oporo so mi bili ... LGBT skupine, LGBT aktivisti in pripadniki skupnosti.“	Podpora v lastni skupnosti	Skupnostna podpora	Podpora v širšem okolju	Viri moči
D19	„Sem se obrnil tudi na določene fizične skupnosti, kot sta na primer Transakcija in Legebitra.“	Iskanje podpore v nevladnih organizacijah	Skupnostna podpora	Podpora v širšem okolju	Viri moči
D20	„Brata ... to brez težav sprejemata.“	Sprejemanje s strani bratov	Pozitivne izkušnje v družinskem krogu	Pozitivne izkušnje v različnih okoljih	Pozitivne izkušnje

Koda	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija	Tema
D21	„Ima tudi pozitiven in sprejemajoč odnos do mene.“	Sprejemanje s strani tete	Pozitivne izkušnje v družinskem krogu	Pozitivne izkušnje v različnih okoljih	Pozitivne izkušnje
D22	„Zdaj imam pa krog prijateljev, ki me popolnoma sprejema.“	Sprejemanje s strani prijateljev	Pozitivne izkušnje v prijateljskem krogu	Pozitivne izkušnje v različnih okoljih	Pozitivne izkušnje
D23	„Občutek varnosti, sprejemanja, da sem lahko, kdor sem, brez pazenja na izbiro besed.“	Občutek varnosti in sprejemanja	Notranji mir	Pozitiven vpliv izkušenj	Pozitivne izkušnje
D24	„Posledično vpliva na več zaupanja v odnosih, tesno povezavo, sproščenost, zadovoljstvo.“	Krepitev zaupanja in izboljšanje medosebnih odnosov	Kakovost medosebnih odnosov	Pozitiven vpliv izkušenj	Pozitivne izkušnje
D25	„Moja mlajša brata sta veliko bolj odprta ravno zaradi te izkušnje z mano ... vidita, da to ni nič kaj takega.“	Širjenje strpnosti s strani bratov	Spodbujanje sprememb v okolici	Pozitiven vpliv izkušenj	Pozitivne izkušnje
D26	„Bilo je veliko psihičnega, tudi fizičnega nasilja, dokler sem še živel s staršema.“	Doživljanje psihičnega in fizičnega nasilja s strani staršev	Negativne izkušnje v družinskem krogu	Negativne izkušnje v različnih okoljih	Negativne izkušnje
D27	„Mama, ki je temu popolnoma nasprotovala.“	Materino popolno neodobravanje	Negativne izkušnje v družinskem krogu	Negativne izkušnje v različnih okoljih	Negativne izkušnje
D28	„Sošolci in prijatelji ... tretirali kot neko čudno, drugačno osebo.“	Izključevanja s strani sošolcev in prijateljev	Negativne izkušnje v vrstniškem krogu	Negativne izkušnje v različnih okoljih	Negativne izkušnje
D29	„V šoli ... doživel metanje vseh v isti koš.“	Stereotipi v šoli in na delovnem mestu	Negativne izkušnje v vrstniškem krogu	Negativne izkušnje v različnih okoljih	Negativne izkušnje
D30	„Sodelavka, ki je na svojih socialnih omrežjih delila transfobičen video, kar me je presenetilo.“	Soočanje s transfobijo na delovnem mestu	Negativne izkušnje v širšem okolju	Negativne izkušnje v različnih okoljih	Negativne izkušnje
D31	„Na delovnem mestu ... snowball effect stereotipov.“	Stereotipi na delovnem mestu	Negativne izkušnje v širšem okolju	Negativne izkušnje v različnih okoljih	Negativne izkušnje
D32	„Zaradi nesprejemanja sem prekinil stike z družino.“	Prekinitev stikov z družino	Vpliv na odnose	Posledice negativnih izkušenj	Negativne izkušnje
D33	„Zaradi nenehnega skrivanja ... se je moj krog oseb, ki jim zaupam in s	Nenehno skrivanje in izguba zaupnih oseb	Vpliv na odnose	Posledice negativnih izkušenj	Negativne izkušnje

Koda	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija	Tema
	katerimi sem v stiku, zožil.“				
D34	„Zapiranje vase, izbiranje pravih besed, skrivanje, neudeleževanje na socialnih dogodkih, mentalne težave, samopoškodovanje.“	Zapiranje vase in resne duševne stiske	Duševne stiske	Vpliv na kakovost življenja	Specifične težave
D35	„Bivše partnerke ... so bile do moje spolne usmerjenosti ... sprejemajoče, kasneje pa popolnoma zavračajoče glede mojega spola.“	Nesprejemanje spolne identitete v partnerskih odnosih	Nevidnost in izključevanje	Vpliv na kakovost življenja	Specifične težave
D36	„Ljudje so slutili ... in o tem glasno razpravljali ... sem kmalu odšel iz teh služb in bil v hudi finančni stiski.“	Presojanje na delovnem mestu in finančna stiska	Vsakdanje ovire	Življenjske ovire	Specifične težave
D37	„V politiki in medijskih sporočilih ne vidim neke razlike, morda se v medijih naslavlja ... bolj nevtralno.“	Nevtralnost v medijih in počasen razvoj	Politika in mediji	Družbeni prikaz in vpliv	Odnos slovenske družbe
D38	„Imajo politika in mediji veliko moč ... vsebine so tako namenjene bolj izobraževanju javnosti, kot pa negativnim konotacijam.“	Izobraževalna vloga medijev in politike	Politika in mediji	Družbeni prikaz in vpliv	Odnos slovenske družbe
D39	„Velik vpliv na to ima po mojem mnenju še vedno religija in določene politične stranke.“	Vpliv religije in političnih strank	Politika in širše okolje	Družbeni prikaz in vpliv	Odnos slovenske družbe
D40	„Dlje kot si od glavnega mesta, slabše je. Veliko nesprejemanja ... se kaže na vaseh.“	Razlika v sprejemanju med vasjo in mestom	Širše okolje	Družbeni prikaz in vpliv	Odnos slovenske družbe
D41	„Še vedno je v ospredju siljenje te heteronormative in neke splošnosti, v smislu tako in nič drugače.“	Prevladujoča heteronormativnost v družbi	Hierarhija spolov in identitet	Družbeni odnos	Odnos slovenske družbe
D42	„Šola in podobna izobraževalna mesta ne posvečajo pozornosti ... moralo bi se začeti pri majhnih otrocih.“	Vključevanje LGBTQIA+ vsebin v zgodnjo vzgojo in izobraževanje	Izboljšave v vzgoji in izobraževanju	Sistemske spremembe	Ključne spremembe
D43	„Oblikovati predmete na šoli, ki vključujejo izobraževalne vsebine, vezane na to temo.“	Vključitev LGBTQIA+ tem v učni načrt	Izboljšave v vzgoji in izobraževanju	Sistemske spremembe	Ključne spremembe

Koda	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija	Tema
D44	„Uporabljajo izbrano ime in zaimke ... se mi zdi, da manjka tega že v šolah, ker so LGBT osebe tudi mladoletne.“	Vključitev nevtralnega jezika in spoštovanje pravice do samoopredelitve v šolah	Izboljšave v vzgoji in izobraževanju	Sistemske spremembe	Ključne spremembe
D45	„Sankcionirati bi se moralo vsakršno verbalno, psihično in fizično nasilje. Delati bi se moralo na preventivi nasilja in ne kurativi.“	Preventiva in ničelna toleranca do vsakršnega nasilja	Izboljšave v zakonodaji in javnih službah	Sistemske spremembe	Ključne spremembe
D46	„Uporabljalo bi se nevtralen jezik ... dajanje možnosti ljudem, da se sami predstavijo.“	Uporaba nevtralnega jezika in spoštovanje samoopredelitve	Doseganje polne enakopravnosti	Družbene spremembe	Ključne spremembe

Tabela 10.6: Intervju E

Koda	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija	Tema
E1	„Že pri rosnih mladih letih sem vedela nekaj, ampak nisem vedela, kaj je to.“	Zgodnje zaznavanje in nepoznavanje spolne usmerjenosti	Prepoznavanje lastne identitete	Razkritje sebi	Razkritje
E2	„Bolj sem se začela zavedati, ko sem prišla v srednjo šolo in sem se zagledala v eno profesorico.“	Prepoznavanje spolne usmerjenosti zaradi simpatije	Prepoznavanje lastne identitete	Razkritje sebi	Razkritje
E3	„Najprej mi je bilo čudno, kaj je to in zakaj mi je všeč, potem pa sem si hitro priznala.“	Prehod od začudenja v sprejetje	(Ne)sprejemanje lastne identitete	Razkritje sebi	Razkritje
E4	„Ko pa sem spoznala svojo prvo punco ... sem rekla ‚to je to‘, jaz sem ‚to‘, lezbijka.“	Ubesedenje in sprejemanje spolne usmerjenosti	(Ne)sprejemanje lastne identitete	Razkritje sebi	Razkritje
E5	„Družini sem se želela razkriti, ko bi bil čas za to. Najprej sem želela prvo punco spoznati in jim jo potem predstaviti.“	Čakanje na pravi trenutek za razkritje družini	Izbira oseb in trenutka	Razkritje drugim	Razkritje
E6	„Če bi sama prej povedala, bi bilo drugače, ker bi jih pripravila na to in bi to izvedeli na drugačen način.“	Pomembnost pravega načina in priprava družine na razkritje	Izbira oseb in trenutka	Razkritje drugim	Razkritje
E7	„Prijateljem sem se najlažje in najprej razkrila, ker smo bili zelo povezani	Enostavno razkritje prijateljem	Izbira oseb in trenutka	Razkritje drugim	Razkritje

Koda	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija	Tema
	in smo si povedali vse, kar se nam je dogajalo.“				
E8	„Starši to zvedeli že pred mojim razkritjem. Izkušnja je bila zato zelo negativna.“	Nenadzorovano razkritje in negativen družinski odziv	Odziv družinskega kroga na razkritje	Odziv okolice na razkritje	Razkritje
E9	„Prijateljice so me popolnoma sprejele, pri njih ni prišlo do nobenih negativnih reakcij.“	Pozitiven in sprejemajoč odziv s strani prijateljic	Odziv prijateljskega kroga na razkritje	Odziv okolice na razkritje	Razkritje
E10	„Bilo mi pa je vseeno, če me bodo sprejeli ... ,če me sprejmeš, me sprejmeš, drugače pa gremo vsak svojo pot.‘“	Pripravljenost na nesprejemanje in neobremenjenost	Neobremenjenost ob razkritju	Razsežnosti razkritja	Odločitev za (ne)razkritje
E11	„Nikoli pa se nisem razkrivala sorodnikom, ker nismo povezani in nimamo veliko stikov.“	Nerazkritje sorodnikom zaradi nepovezanosti in pomanjkanja stikov	Varovanje zasebnosti	Razlogi za nerazkritje	Odločitev za (ne)razkritje
E12	„Sama od sebe ne bom šla razlagati osebam, da sem lezbijka, ker ne čutim potrebe po tem, da bi se vsakemu razkrila.“	Ohranjanje zasebnosti zaradi odsotnosti potrebe po razkrivanju	Varovanje zasebnosti	Razlogi za nerazkritje	Odločitev za (ne)razkritje
E13	„Mi je bila v veliko oporo takratna tašča in partnerka.“	Pomembna opora s strani partnerke in tašče	Partnerska in družinska podpora	Podpora bližnjih	Viri moči
E14	„Moja družina je sedaj super, je pa trajalo kar nekaj časa, da so sprejeli.“	Postopno družinsko sprejemanje	Pozitivne izkušnje v družinskem krogu	Pozitivne izkušnje v različnih okoljih	Pozitivne izkušnje
E15	„Zame je bil najlepši občutek biti sprejet ... prijatelji in znanci.“	Občutek sprejemanja med prijatelji in znanci	Notranji mir	Pozitiven vpliv izkušenj	Pozitivne izkušnje
E16	„Najprej spoznajo mene kot osebo ... Potem, ko izvejo, da sem lezbijka, nimajo problemov s tem, ker me vidijo kot tisto osebo, ki so jo videli do zdaj.“	Premagovanje predsodkov prek osebnega spoznavanja	Kakovost medosebnih odnosov	Pozitiven vpliv izkušenj	Pozitivne izkušnje
E17	„Z njihove strani je prišlo do žalitev in nasilja, sploh s strani atija in brata.“	Verbalno in fizično nasilje s strani očeta in brata	Negativne izkušnje v družinskem krogu	Negativne izkušnje v različnih okoljih	Negativne izkušnje
E18	„Enkrat me je na ulici en moški, neznanec, napadel, ko sva se s punco držali za roko, in me je pretepel.“	Napad in fizično nasilje na ulici	Negativne izkušnje v širšem okolju	Negativne izkušnje v različnih okoljih	Negativne izkušnje

Koda	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija	Tema
E19	„Doživela sem razne stereotipe in homofobijo.“	Soočanje s stereotipi in homofobijo	Negativne izkušnje v širšem okolju	Negativne izkušnje v različnih okoljih	Negativne izkušnje
E20	„Sprašujejo se, kaj bo, ali bodo ostali na cesti, ali jih bo družina sprejela, ali bodo tepeni ali ozmerjani.“	Strahovi mladih zaradi možnih posledic razkritja	Strah in prilagajanje	Vpliv na kakovost življenja	Specifične težave
E21	„Drugi problem pa je tudi, ko so te osebe že v zvezi, da so s partnerjem ali partnerko z roko v roki. Zaradi homofobije in nasilja s strani neznancev.“	Nevarnost pri izražanju naklonjenosti	Strah in prilagajanje	Vpliv na kakovost življenja	Specifične težave
E22	„Nisva želeli vpletati policije ali staršev ... saj nisva vedeli, kako naju bodo policaji obravnavali.“	Nezaupanje v policijo zaradi nesigurnosti	Vsakdanje ovire	Življenjske ovire	Specifične težave
E23	„Težava je tudi v sistemu, saj veliko LGBT oseb ne gre na policijo ... ker nikoli ne vemo, kako bodo policaji odreagirali, ali bodo razumeli in nas jemali resno, ali pa se nam bodo smejali in nas odpravili.“	Nezaupanje in strah pred reakcijo policije	Sistemske ovire	Življenjske ovire	Specifične težave
E24	„Ustvarjanje družine, ker je v Sloveniji to za neheteroseksualne pare še zelo velik problem, je praktično nemogoče ... posvajanje otrok ali umetna oploditev.“	Neenakopravnost pri ustvarjanju družine	Sistemske ovire	Življenjske ovire	Specifične težave
E25	„V medijih na splošno so sporočila boljša, vendar pa povedo premalo bistvenih podatkov, tiste manj pomembne stvari pa poudarjajo.“	Izboljšanje sporočil v medijih in površno poročanje	Mediji	Družbeni prikaz in vpliv	Odnos slovenske družbe
E26	„Politiki pa so zelo različni ... Je pa zelo veliko ljudi vezanih na nekega svojega politika in sledijo njegovemu razmišljanju.“	Vpliv politične drže na razmišljanje javnosti	Politika	Družbeni prikaz in vpliv	Odnos slovenske družbe
E27	„Vidim tudi, da ne razumejo transspolnih ali nebinarnih oseb, slišim kdaj izjave kot so ‚naj se	Nerazumevanje nebinarnih in transspolnih identitet	Družbena stališča	Družbeni odnos	Odnos slovenske družbe

Koda	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija	Tema
	odločijo, kaj so, ne morejo se premišljevati.'"				
E28	„Menim, da se še zmeraj premalo odkrito govori o tem. Veliko je prikrivanja, zatiskanja oči, homofobije in obsojanja."	Družbeno izključevanje, homofobija in obsojanje	Družbena stališča	Družbeni odnos	Odnos slovenske družbe
E29	„Obsojajo največkrat tisti ljudje, ki o tej temi niso podučeni, niso nikjer slišali pravih zgodb."	Obsojanje zaradi nepodučenosti	Družbena stališča	Družbeni odnos	Odnos slovenske družbe
E30	„Se mi pa zdi, da so lezbijke vseeno bolj sprejete kot geji ali kakšne transspolne osebe."	Večje sprejemanje lezbijk kot gejev ali transspolnih oseb	Hierarhija spolov in identitet	Družbeni odnos	Odnos slovenske družbe
E31	„Se spreminja na boljše, ampak se spreminja prepočasi."	Počasnost družbenega napredka v Sloveniji	Družbeni premiki	Družbeni odnos	Odnos slovenske družbe
E32	„Ljudi bi se moralo izobraziti, že otroke v vrtcih in šolah."	Vključevanje LGBTQIA+ vsebin v zgodnjo vzgojo in izobraževanje	Izboljšave v vzgoji in izobraževanju	Sistemske spremembe	Ključne spremembe
E33	„Šola bi morala biti popolnoma vključujoča do LGBT oseb in ne bi smeli dopuščati kakršnegakoli žaljenja, zasmehovanja ali negativnih komentarjev."	Ničelna toleranca do vsakršnega nasilja v šolah	Izboljšave v vzgoji in izobraževanju	Sistemske spremembe	Ključne spremembe
E34	„O tem bi se moralo več govoriti. LGBT osebe bi morale povedati svoje zgodbe v medijih, v kakšnih pogovornih oddajah."	Večja javna vidnost LGBTQIA+ oseb in njihovih zgodb	Izboljšave v medijskem poročanju	Sistemske spremembe	Ključne spremembe
E35	„Bi pa bilo potrebno homofobijo najprej odpraviti v vseh javnih službah, recimo pri policajih, zdravnikih in ostalih."	Odprava homofobije v vseh javnih službah	Izboljšave v zakonodaji in javnih službah	Sistemske spremembe	Ključne spremembe
E36	„Tudi starejše osebe bi bilo treba izobraziti s kakšnimi letaki v nabiralnikih ... da bi se jim na lep način razložilo, da to ni nič takšnega."	Izobraževanje starejših oseb prek letakov	Spreminjanje miselnosti	Družbene spremembe	Ključne spremembe
E37	„Treba bi bilo nehati etiketirati ljudi in se toliko pogovarjati o tem, kaj je kdo. Kar smo pač smo."	Odprava etiketiranja in normalizacija	Spreminjanje miselnosti	Družbene spremembe	Ključne spremembe

Koda	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija	Tema
E38	„Zame bi to pomenilo neko varnost, da bi si upala držati za roko s svojo punco ... ne da bi me skrbelo, da bi naju kdo žalil ali napadel.“	Osebna varnost v javnosti	Doseganje polne enakopravnosti	Družbene spremembe	Ključne spremembe

Tabela 10.7: Intervju F

Koda	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija	Tema
F1	„Sem si malo prikrival, saj te nekako družba prisili v to, ker na to gledajo drugače in imaš občutek, da ne boš sprejet.“	Prikrivanje identitete zaradi strahu pred nesprejetostjo	(Ne)sprejemanje lastne identitete	Razkritje sebi	Razkritje
F2	„Sčasoma pa sem to pri sebi začel sprejemati.“	Postopno sprejemanje	(Ne)sprejemanje lastne identitete	Razkritje sebi	Razkritje
F3	„Sem razkril, prvo prijateljem, nato družini, sedaj pa nimam težav s tem, če za to ve celotna družba.“	Postopno razkrivanje	Izbira oseb in trenutka	Razkritje drugim	Razkritje
F4	„Nekaterim sorodnikom sem se razkril predvsem s pomočjo družine.“	Razkritje sorodnikom s pomočjo družine	Izbira oseb in trenutka	Razkritje drugim	Razkritje
F5	„Najlažje sem se razkril prijateljici že v srednji šoli, saj sem čutil, da bom od nje imel največjo podporo.“	Razkritje prijateljici zaradi zaupanja	Izbira oseb in trenutka	Razkritje drugim	Razkritje
F6	„Odziv mame in brata pa je bil zelo vzpodbuden.“	Vzpodbuden odziv matere in brata	Odziv družinskega kroga na razkritje	Odziv okolice na razkritje	Razkritje
F7	„Mama je sicer rabila nekaj mesecev, da je to pri sebi sprejela, prav tako oče ... predvsem oče je težje sprejel.“	Postopno sprejemanje s strani staršev	Odziv družinskega kroga na razkritje	Odziv okolice na razkritje	Razkritje
F8	„Izkušnja je v bistvu bila zelo dobra. Vsi prijatelji so sprejeli zelo lepo in me pri tem podprli.“	Pozitivna izkušnja s strani sprejemajočih in podpirajočih prijateljev	Odziv prijateljskega kroga na razkritje	Odziv okolice na razkritje	Razkritje
F9	„Saj prihajam iz bolj perifernih, manj razvitih krajev, kjer se o tem ne govori veliko in LGBT predstavlja tabu temo.“	Tabu tema v perifernih in manj razvitih območjih	Zagotavljanje lastne varnosti	Razlogi za nerazkritje	Odločitev za (ne)razkritje
F10	„Babicam in dedkom ... predvsem zaradi njihovega ozkega pogleda na to ...	Nerazkritje starim staršem z	Varovanje družine	Razlogi za nerazkritje	Odločitev za (ne)razkritje

Koda	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija	Tema
	Verjamem, da bi me imeli radi takšnega kot sem, vendar jih vseeno s tem na nek način ne želim ‚prizadeti'."	namenom zaščite pred prizadetostjo			
F11	„Še vedno pa je mogoče problem v tem, da se s partnerjem ne udeležujeva družinskih srečanj ... Vsi s tem še niso seznanjeni in se na nek način ne želiva izpostavljati."	Izogibanje družinskim srečanjem zaradi neizpostavljanja	Varovanje zasebnosti	Razlogi za nerazkritje	Odločitev za (ne)razkritje
F12	„Oporo sem najprej zavračal, kasneje pa ... v oporo ... partner."	Začetno zavračanje podpore in opora s strani partnerja	Partnerska podpora	Podpora bližnjih	Viri moči
F13	„Na to je predvsem vplivala podpora prijateljev."	Pomembnost podpore s strani prijateljev	Prijateljska podpora	Podpora bližnjih	Viri moči
F14	„Zelo lepe izkušnje ... v družini."	Sprejemanje s strani družine	Pozitivne izkušnje v družinskem krogu	Pozitivne izkušnje v različnih okoljih	Pozitivne izkušnje
F15	„S sprejetjem med prijatelj."	Sprejemanje s strani prijateljev	Pozitivne izkušnje v prijateljskem krogu	Pozitivne izkušnje v različnih okoljih	Pozitivne izkušnje
F16	„Ne lažeš sebi in ne lažeš drugim. Živiš iskreno."	Sprejemanje samega sebe	Notranji mir	Pozitiven vpliv izkušenj	Pozitivne izkušnje
F17	„Lažje navežeš stike s prijatelji, lažje teče pogovor o vsakdanjih temah, lažje se pogovarjaš o razmerju, življenju nasploh."	Lažje navezovanje stikov in izboljšanje medosebnih odnosov	Kakovost medosebnih odnosov	Pozitiven vpliv izkušenj	Pozitivne izkušnje
F18	„Ljudje okrog mene na to gledajo precej drugače, sprejemajoče. Predvsem bi to lahko trdil za mojo družino."	Spreminjanje družinskega mnenja	Spodbujanje sprememb v okolici	Pozitiven vpliv izkušenj	Pozitivne izkušnje
F19	„Spremembo opazim v pogovorih ali razmišljanju glede LGBT+ oseb, kadar sem v družbi kakšnih manj znanih oseb ali širši družbi."	Spreminjanje mnenja v širši družbi	Spodbujanje sprememb v okolici	Pozitiven vpliv izkušenj	Pozitivne izkušnje
F20	„Neprijetne komentarje se je slišalo tako v osnovni kot v srednji šoli."	Neprijetni komentarji v osnovni in srednji šoli	Negativne izkušnje v vrstniškem krogu	Negativne izkušnje v različnih okoljih	Negativne izkušnje

Koda	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija	Tema
F21	„Slišal sem kdaj kakšne neprimerne opazke od neznancev, ko sem bil zunaj s fantom, predvsem s strani moških.“	Neprimerne opazke s strani moških v javnosti	Negativne izkušnje v širšem okolju	Negativne izkušnje v različnih okoljih	Negativne izkušnje
F22	„Ali me bodo doma sprejeli, ali se bodo odpovedali lastnemu otroku?“	Strah pred družinskim nesprejemanjem in zavrnitvijo	Strah in prilagajanje	Vpliv na kakovost življenja	Specifične težave
F23	„Veliko je skrbi glede tega, če me bodo sprejeli sošolci v osnovni in srednji šoli, da ne bom tarča posmeha.“	Skrb pred nesprejemanjem in posmehom v šoli	Strah in prilagajanje	Vpliv na kakovost življenja	Specifične težave
F24	„Ali bom na ulici tarča nasilja, če se bom s partnerjem držal za roke?“	Strah pred nasiljem na ulici zaradi izražanja naklonjenosti	Strah in prilagajanje	Vpliv na kakovost življenja	Specifične težave
F25	„Pozitivno spremembo opazim ... v medijih.“	Izboljšanje medijske podobe	Mediji	Družbeni prikaz in vpliv	Odnos slovenske družbe
F26	„Največja težava je predvsem pogled družbe na to, da nas vidijo kot drugačne, ne njim podobne. In se mogoče malo ustrašijo.“	Dojemanje LGBTQIA+ oseb kot ‚drugih‘	Družbena stališča	Družbeni odnos	Odnos slovenske družbe
F27	„Se pa seveda, zanimivo, veliko manj zgražajo nad dvema puncama kot dvema fantoma.“	Večje sprejemanje lezbijk kot gejev	Hierarhija spolov in identitet	Družbeni odnos	Odnos slovenske družbe
F28	„Spremembo opazim v pogovorih ali razmišljanju glede LGBT+ oseb.“	Napredek v govorici in razmišljanju o LGBTQIA+ osebah	Družbeni premiki	Družbeni odnos	Odnos slovenske družbe
F29	„Kar se tiče zakonodaje, so vzpodbudno noto pokazali z uveljavitvijo zakona, ki omogoča poroke istospolno usmerjenim.“	Izenačitev zakonske zveze	Družbeni premiki	Družbeni odnos	Odnos slovenske družbe
F30	„Obširnejše izobraževanje ... že otrok v osnovni šoli, da s tem ni nič narobe.“	Vključevanje LGBTQIA+ vsebin v zgodnjo vzgojo in izobraževanje	Izboljšave v vzgoji in izobraževanju	Sistemske spremembe	Ključne spremembe
F31	„Želel bi si, da bi se o tem več govorilo. V šolah, na ulici, vsepovsod.“	Večja vidnost in odprt javni govor	Spreminjanje miselnosti	Družbene spremembe	Ključne spremembe
F32	„Nasploh zavedanje, da s tem ni nič narobe, da se	Družbeno sprejemanje in	Spreminjanje miselnosti	Družbene spremembe	Ključne spremembe

Koda	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija	Tema
	človek sam ni tako odločil, da se je tako rodil in takšen je.“	normalizacija spolne usmerjenosti			
F33	„Zame bi to pomenilo poroka in posvojitev otroka brez težav in zgražanja ljudi.“	Enakopravnost v partnerskem in družinskem življenju	Doseganje polne enakopravnosti	Družbene spremembe	Ključne spremembe

Tabela 10.8: Intervju G

Koda	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija	Tema
G1	„Pravzaprav na začetku sploh nisem razmišljala o tem, saj sem se družila v zelo odprtem krogu ... Se mi seksualne izkušnje s puncami v srednji šoli niso zdele nič posebnega.“	Neobremenjeno dojemanje zgodnjih istospolnih izkušenj	Prepoznavanje lastne identitete	Razkritje sebi	Razkritje
G2	„Šele po kakšnih dveh letih sem se začela definirati kot biseksualka in to tudi oznanjati.“	Postopno samoopredeljevanje in oznanjanje spolne usmerjenosti	(Ne)sprejemanje lastne identitete	Razkritje sebi	Razkritje
G3	„Najtežje pa sem se razkrila očiju, ker me je skrbelo, kako bo odreagiral, saj je včasih imel kakšno neprimerno izjavo.“	Strah pred razkritjem očetu zaradi predsodkov	Izbira oseb in trenutka	Razkritje drugim	Razkritje
G4	„Najlažje sem se razkrila prijateljicam ... za katere sem vedela, da me bodo lepo sprejele.“	Razkritje prijateljicam zaradi sprejemanja	Izbira oseb in trenutka	Razkritje drugim	Razkritje
G5	„Zelo dobro in sprejemajoče so se odzvale ... mami pa tudi sestrična. “	Pozitiven odziv mame in sestrične	Odziv družinskega kroga na razkritje	Odziv okolice na razkritje	Razkritje
G6	„Oči mi najprej ni verjel oziroma je rekel, da je to samo obdobje.“	Očetovo zanikanje spolne usmerjenosti	Odziv družinskega kroga na razkritje	Odziv okolice na razkritje	Razkritje
G7	„Babi pa me je najprej vprašala, če imam punco zato, ker ne morem dobiti fanta.“	Babičino zanikanje spolne usmerjenosti	Odziv družinskega kroga na razkritje	Odziv okolice na razkritje	Razkritje
G8	„Moja izkušnja razkritja je bila med prijatelji zelo pozitivna, so se lepo odzvali.“	Pozitiven odziv s strani prijateljev	Odziv prijateljskega kroga na razkritje	Odziv okolice na razkritje	Razkritje
G9	„Vsem bližnjim osebam v svojem življenju, torej ožji	Razkritje vsem bližnjim osebam	Raven odprtosti	Razsežnosti razkritja	Odločitev za (ne)razkritje

Koda	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija	Tema
	družini, prijateljem, fantu.“				
G10	„Ne oznanjam, sploh če vidim, da sem v družbi ljudi ... ki imajo predsodke.“	Prilagajanje razkritja glede na predsodke v okolju	Zagotavljanje lastne varnosti	Razlogi za nerazkritje	Odločitev za (ne)razkritje
G11	„Nisem se razkrila babici in dediju ... ker si nismo tako blizu in ker sta starejša.“	Nerazkritje starim staršem zaradi nepovezanosti	Varovanje zasebnosti	Razlogi za nerazkritje	Odločitev za (ne)razkritje
G12	„Ne razkrivam komurkoli in kadarkoli, ker se mi pač ne zdi, da je moja spolna usmerjenost nekaj, kar bi morala razkrivati vsakomur.“	Ohranjanje zasebnosti zaradi odsotnosti potrebe po razkrivanju	Varovanje zasebnosti	Razlogi za nerazkritje	Odločitev za (ne)razkritje
G13	„Mami, s katero sva si zelo blizu.“	Povezanost in opora s strani mame	Družinska podpora	Podpora bližnjih	Viri moči
G14	„Predvsem partner.“	Opora s strani partnerja	Partnerska podpora	Podpora bližnjih	Viri moči
G15	„V oporo ... prijateljice.“	Opora s strani prijateljic	Prijateljska podpora	Podpora bližnjih	Viri moči
G16	„Sestrična, s katero sva si zelo blizu, in bi me sprejela ne glede na vse, ker je zelo odprt človek.“	Popolno sprejemanje s strani sestrične zaradi njene odprtosti	Pozitivne izkušnje v družinskem krogu	Pozitivne izkušnje v različnih okoljih	Pozitivne izkušnje
G17	„Popolno sprejetost v svoji družbi.“	Doživljanje popolne sprejetosti v lastni družbi	Pozitivne izkušnje v prijateljskem krogu	Pozitivne izkušnje v različnih okoljih	Pozitivne izkušnje
G18	„Ohranila pa sem odnose z ljudmi, ki sprejemajo LGBT+ osebe in mene takšno kot sem.“	Ohranjanje odnosov s sprejemajočimi osebami	Kakovost medosebnih odnosov	Pozitiven vpliv izkušenj	Pozitivne izkušnje
G19	„Menim, da je moja biseksualnost vplivala na bližnje družinske člane, na očija, brata, babi ... argumentirala, zakaj njihovo razmišljanje ni pravilno in jim skozi čas odprla oči.“	Spreminjanje družinskega mišljenja z argumentiranjem	Spodbujanje sprememb v okolici	Pozitiven vpliv izkušenj	Pozitivne izkušnje
G20	„Večkrat sem slišala kakšne neprimerne ali homofobne izjave ... od kakšnih mladih fantov.“	Homofobne izjave s strani mladih fantov	Negativne izkušnje v širšem okolju	Negativne izkušnje v različnih okoljih	Negativne izkušnje
G21	„Te so me zelo prizadele, kadar so prišle od koga, za katerega sem mislila, da je prijatelj.“	Čustvena stiska ob homofobnih izjavah s strani prijateljev	Psihološke posledice	Posledice negativnih izkušenj	Negativne izkušnje

Koda	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija	Tema
G22	„Sem se nehala družiti z njimi, če sem ugotovila, da svojega mnenja ne bodo spremenili, saj takšnih oseb ne želim v svoji družbi.“	Prekinitev stikov s homofobnimi osebami	Vpliv na odnose	Posledice negativnih izkušenj	Negativne izkušnje
G23	„Niso me jemali resno tako heteroseksualci kot kdo iz LGBT+ skupnosti.“	Dvojna nevidnost biseksualnosti	Nevidnost in izključevanje	Vpliv na kakovost življenja	Specifične težave
G24	„Ljudje velikokrat tudi ne verjamejo, da je biseksualnost legitimna spolna usmerjenost ampak je le faza.“	Zanikanje legitimnosti spolne usmerjenosti	Nevidnost in izključevanje	Vpliv na kakovost življenja	Specifične težave
G25	„Se o tem še vedno premalo govori, predvsem v šolah.“	Pomanjkanje LGBTQIA+ tem v šolstvu	Vzgoja in izobraževanje	Družbeni prikaz in vpliv	Odnos slovenske družbe
G26	„V medijih velikokrat piše o LGBT+ temah na senzacionalistični način.“	Senzacionalistično medijsko poročanje o LGBTQIA+ temah	Mediji	Družbeni prikaz in vpliv	Odnos slovenske družbe
G27	„Predvsem pa ima velik vpliv tudi politika in politiki in to, na kakšen način nas dojemajo in govorijo o nas.“	Vpliv politične drže na razmišljanje javnosti	Politika	Družbeni prikaz in vpliv	Odnos slovenske družbe
G28	„V Sloveniji se še vedno vidi, da je en del oseb izrazito desničarski, na njih ima velik vpliv tudi religija.“	Vpliv konservativne politike in religije	Politika in širše okolje	Družbeni prikaz in vpliv	Odnos slovenske družbe
G29	„Največja težava je še vedno nastrojenost ljudi do LGBT+ oseb kot staršev. Mislim, da se sploh v Sloveniji še vedno soočamo z veliko predsodki glede tega.“	Nastrojenost družbe do LGBTQIA+ starševstva	Družbena stališča	Družbeni odnos	Odnos slovenske družbe
G30	„Imajo ljudje neprimerne ali homofobne izjave, kot recimo nočem tega gledati, naj me pustijo pri miru.“	Homofobno izražanje odpora do LGBTQIA+ oseb	Družbena stališča	Družbeni odnos	Odnos slovenske družbe
G31	„Nekateri ljudje biseksualnost bolj sprejemajo, ker jo vidijo bližje heteroseksualnosti.“	Večje sprejemanje biseksualnosti	Hierarhija spolov in identitet	Družbeni odnos	Odnos slovenske družbe
G32	„Kar se kaže tudi v spremembi zakonodaje.“	Sprememba zakonodaje	Družbeni premiki	Družbeni odnos	Odnos slovenske družbe

Koda	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija	Tema
G33	„Spreminja se na boljše, vedno več je govora o tem, družba je vedno bolj vključujoča.“	Družbeni napredek in večja vključenost	Družbeni premiki	Družbeni odnos	Odnos slovenske družbe
G34	„Informiranje in poučevanje otrok v šoli, kjer bi morala biti LGBT+ tema del rednega kurikuluma.“	Informiranje otrok in vključitev LGBTQIA+ tem v učni načrt	Izboljšave v vzgoji in izobraževanju	Sistemske spremembe	Ključne spremembe
G35	„Urediti zakonodajo, da bodo vse osebe tretirane kot enakopravne in vredne živeti svoje življenje kot želijo, brez strahu, diskriminacije ali celo nasilja.“	Zakonska enakopravnost in zaščita pred nasiljem	Izboljšave v zakonodaji in javnih službah	Sistemske spremembe	Ključne spremembe
G36	„Treba je spremeniti heteronormativnost in binarnost spolov.“	Spreminjanje heteronormativnih in binarnih prepričanj	Spreminjanje miselnosti	Družbene spremembe	Ključne spremembe
G37	„Videti človeka kot posameznika, kot osebo, kot individuum. Tako to sploh ne bo več neka debata v družbi, ampak bo pač samo sprejeto.“	Družbeno sprejemanje posameznika kot individuuma	Spreminjanje miselnosti	Družbene spremembe	Ključne spremembe

Tabela 10.9: Intervju H

Koda	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija	Tema
H1	„V obdobju zgodnjega najstništva sem se opredeljevala kot lezbijka, kasneje pa sem ugotovila, da sem najverjetneje biseksualno usmerjena. Sicer se pa trenutno težko definiram.“	Fluidnost samoopredeljevanja	Prepoznavanje lastne identitete	Razkritje sebi	Razkritje
H2	„Pri 15 letih sem se zaljubila v takrat najboljšo prijateljico s katero sva kasneje imeli dveletno zvezo.“	Prva istospolna partnerska izkušnja	(Ne)sprejemanje lastne identitete	Razkritje sebi	Razkritje
H3	„Sem najverjetneje lezbijka ... Kasneje pa sem ugotovila, da me ne privlačijo samo ženske, ampak tudi drugi spoli.“	Dvojno razkritje	(Ne)sprejemanje lastne identitete	Razkritje sebi	Razkritje
H4	„Tega nisem prikrivala ne družbi, ne družini.“	Spontano in odprto razkritje okolici	Izbira oseb in trenutka	Razkritje drugim	Razkritje

Koda	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija	Tema
H5	„Outirala sem se najprej prijateljicam, od družine pa mami, potem pa ostalim članom.“	Postopno in nadzorovano razkrivanje	Izbira oseb in trenutka	Razkritje drugim	Razkritje
H6	„Mama, teta, sestrična so se dobro odzvale.“	Pozitiven odziv s strani mame, tete in sestrične	Odziv družinskega kroga na razkritje	Odziv okolice na razkritje	Razkritje
H7	„Izkušnja med prijatelji je bila pretežno pozitivna.“	Pretežno pozitiven odziv s strani prijateljev	Odziv prijateljskega kroga na razkritje	Odziv okolice na razkritje	Razkritje
H8	„To načeloma ni povezano z nesprejemanjem sebe ali pa strahu pred nesprejemanjem.“	Odsotnost strahu pred nesprejemanjem	Neobremenjenost ob razkritju	Razsežnosti razkritja	Odločitev za (ne)razkritje
H9	„Razen očetu, s katerim nisva imela dobrega odnosa.“	Nerazkritje očetu zaradi slabega odnosa	Varovanje zasebnosti	Razlogi za nerazkritje	Odločitev za (ne)razkritje
H10	„Ko nisem razkrila svoje spolne usmerjenosti ... se mi to ni zdelo relevantno za dano situacijo ... se mi omenjanje tega ne zdi pomembno.“	Ohranjanje zasebnosti zaradi nerelevantnosti	Varovanje zasebnosti	Razlogi za nerazkritje	Odločitev za (ne)razkritje
H11	„ Zdi se mi, da lahko biseksualne osebe iščemo podporo in pripadnost v LGBTQ skupnosti.“	Iskanje podpore in pripadnosti znotraj skupnosti	Skupnostna podpora	Podpora v širšem okolju	Viri moči
H12	„Mama, teta, sestrična ... so mojo spolno usmerjenost popolnoma sprejele.“	Popolno sprejemanje s strani žensk v družini	Pozitivne izkušnje v družinskem krogu	Pozitivne izkušnje v različnih okoljih	Pozitivne izkušnje
H13	„Načeloma so izkušnje dobre, sprejemanje, pripadnost in vključenost s strani dobrih prijateljic.“	Sprejemanje in vključenost s strani dobrih prijateljic	Pozitivne izkušnje v prijateljskem krogu	Pozitivne izkušnje v različnih okoljih	Pozitivne izkušnje
H14	„Se mi zdi, da je to pri meni vplivalo tako, da lahko dojemam svet skozi prizmo raznolikosti in fluidnosti ... Doprinese mi bolj odprt in vključujoč pogled.“	Razvijanje odprtega in vključujočega pogleda na svet	Osebna rast	Pozitiven vpliv izkušenj	Pozitivne izkušnje
H15	„V šoli sem bila tudi podvržena nasilju v obliki zalezovanja in žaljenja.“	Zalezovanje in verbalno nasilje v šoli	Negativne izkušnje v vrstniškem krogu	Negativne izkušnje v različnih okoljih	Negativne izkušnje
H16	„Večkrat sem doživela diskriminacijo ... na delovnem mestu.“	Diskriminacija na delovnem mestu	Negativne izkušnje v širšem okolju	Negativne izkušnje v različnih okoljih	Negativne izkušnje

Koda	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija	Tema
H17	„Doživela sem razlikovanje med mano in heteroseksualnimi osebami, stereotipe in predsodke, sploh ko je šlo za moj videz in neskladnost z nekimi predstavami o spolu.“	Razlikovanje in stereotipiziranje na podlagi videza	Negativne izkušnje v širšem okolju	Negativne izkušnje v različnih okoljih	Negativne izkušnje
H18	„Najbrž zaradi tega, ker se nikoli nisem zares počutila del družbe, kar pa je najverjetneje posledica hudega in intenzivnega medvrstniškega nasilja v osnovni šoli.“	Občutek odtujenosti kot posledica medvrstniškega nasilja	Psihološke posledice	Posledice negativnih izkušenj	Negativne izkušnje
H19	„Negativne izkušnje s strani odziva družbe pa so pri meni povzročile samo še bolj odklonilen odnos do celotne družbe in to, da počasi izgubljam upanje, da bo kadarkoli bolje.“	Odklonilen odnos do družbe in izgubljanje upanja	Psihološke posledice	Posledice negativnih izkušenj	Negativne izkušnje
H20	„Sem se nekako oddaljila od večine ljudi v svojem življenju.“	Zavestno oddaljevanje in prekinitev stikov	Vpliv na odnose	Posledice negativnih izkušenj	Negativne izkušnje
H21	„Nekaj oseb, pa se je tudi oddaljilo od mene, ko so izvedeli, da nisem strejt.“	Oddaljevanje in prekinitev stikov zaradi homofobije	Vpliv na odnose	Posledice negativnih izkušenj	Negativne izkušnje
H22	„Se pa biseksualne osebe se lahko soočamo tudi s specifičnimi izzivi znotraj LGBT skupnosti, na primer s predsodki ali biseksualno nevidnostjo.“	Predsodki in biseksualna nevidnost znotraj lastne skupnosti	Nevidnost in izključevanje	Vpliv na kakovost življenja	Specifične težave
H23	„Največja težava za LGBTQIA osebe je verjetno sistematična diskriminacija in nasilje, s katerimi se soočajo v različnih vidikih svojega življenja.“	Sistemska diskriminacija in nasilje	Sistemske ovire	Življenjske ovire	Specifične težave
H24	„Prav tako se v šolskem sistemu LGBTQIA tematike pogosto spregledujejo ali pa so obravnavane na površen način.“	Površna obravnava in prezrtost LGBTQIA+ tem v šolstvu	Vzgoja in izobraževanje	Družbeni prikaz in vpliv	Odnos slovenske družbe
H25	„Mediji so pomemben dejavnik, ki oblikuje javno mnenje.“	Mediji kot dejavnik oblikovanja javnega mnenja	Mediji	Družbeni prikaz in vpliv	Odnos slovenske družbe

Koda	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija	Tema
H26	„Mediji ... v preteklosti so poročali o tematikah LGBTQIA precej neenakomerno.“	Neenakomerno medijsko poročanje o LGBTQIA+ temah	Mediji	Družbeni prikaz in vpliv	Odnos slovenske družbe
H27	„Vzpon desnice ... povečal stopnjo homofobije, transfobije in splošnega sovraštva proti LGBTQIA osebam v družbi.“	Vpliv konservativne politike na porast sovraštva	Politika	Družbeni prikaz in vpliv	Odnos slovenske družbe
H28	„Religija je tudi pomemben dejavnik v slovenski družbi.“	Vpliv religije na oblikovanje družbenega odnosa	Širše okolje	Družbeni prikaz in vpliv	Odnos slovenske družbe
H29	„Nekateri verski voditelji in skupnosti izražajo nasprotovanje LGBTQIA pravicam ... drugi zavzemajo za inkluzivnost in sprejemanje.“	Dvojnost verskih stališč glede LGBTQIA+ pravic	Širše okolje	Družbeni prikaz in vpliv	Odnos slovenske družbe
H30	„Zdi se mi, da je v zadnjih desetih do dvanajstih letih prišlo do nazadovanja pri sprejemanju LGBTQIA oseb.“	Zaznavanje družbenega nazadovanja pri sprejemanju	Družbeni premiki	Družbeni odnos	Odnos slovenske družbe
H31	„Napredovala v zakonodaji ... pozitivni premiki ... pravicah istospolnih parov.“	Zakonodajni napredek na področju pravic	Družbeni premiki	Družbeni odnos	Odnos slovenske družbe
H32	„Ostaja prostor za izboljšave ... zaščita pred diskriminacijo, ki je pač ni.“	Potreba po zaščiti pred diskriminacijo	Izboljšave v zakonodaji in javnih službah	Sistemske spremembe	Ključne spremembe
H33	„Da bi imela partnerstva istospolnih parov enake pravice in dostop do pravnih ugodnosti.“	Enakopravnost v partnerskem življenju	Doseganje polne enakopravnosti	Družbene spremembe	Ključne spremembe
H34	„Enake pravice in možnosti za posvojitev in skrbništvo nad otroki ... Družbe splošno premaknile proti bolj vključujočemu in spoštljivemu okolju za vse družine.“	Enakopravnost in spoštovanje vseh oblik družin	Doseganje polne enakopravnosti	Družbene spremembe	Ključne spremembe

Tabela 10.10: Intervju I

Koda	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija	Tema
I1	„Že pred puberteto sem začela opažati, da me privlačijo moški in ženske.“	Zgodnja biseksualna privlačnost	Prepoznavanje lastne identitete	Razkritje sebi	Razkritje
I2	„Tega si nisem zanikala, sem bila kar precej iskrena sama do sebe, ker se mi to ni zdelo nekaj, kar bi bilo narobe.“	Iskrenost do sebe in odsotnost zanikanja	(Ne)sprejemanje lastne identitete	Razkritje sebi	Razkritje
I3	„V obdobju tega eksperimentiranja smo šle skupaj čez to.“	Skupno eksperimentiranje	(Ne)sprejemanje lastne identitete	Razkritje sebi	Razkritje
I4	„Najprej in najlažje sem se razkrila svojim najboljšim prijateljicam ... ker smo si bile res zelo blizu.“	Razkritje prijateljicam zaradi povezanosti	Izbira oseb in trenutka	Razkritje drugim	Razkritje
I5	„Sem se razkrila mojim sorodnikom ... ni bil takšen coming out ... ampak je bilo bolj med vrsticami.“	Posredno razkritje sorodnikom	Načini razkritja	Razkritje drugim	Razkritje
I6	„Razkrila svoji mami, to je bil malo manj prijeten odziv. V smislu njenega razočaranja in v smislu, da to ni OK.“	Materino razočaranje in neprijeten odziv	Odziv družinskega kroga na razkritje	Odziv okolice na razkritje	Razkritje
I7	„Svojim prijateljem sem razkrila svojo spolno usmerjenost. Ta izkušnja je bila ... zelo pozitivna.“	Pozitiven odziv s strani prijateljev	Odziv prijateljskega kroga na razkritje	Odziv okolice na razkritje	Razkritje
I8	„Sem bila na splošno mnenja, da je fajn biti čim bolj avtentičen ... je prav, da sprejemamo druge in tudi sebe takšne kot smo.“	Sprejemanje sebe in drugih	Neobremenjenost ob razkritju	Razsežnosti razkritja	Odločitev za (ne)razkritje
I9	„Svoje usmerjenosti nisem nikoli razkrila svojim babicam in svojemu atiju in ... teti, njegovi sestri ... skrbelo da bi drugače gledali na mene ... željo po tem, da ne bi bila takšna kot sem, ampak da bi bila strejt ... šla po nekem tipičnem, klasičnem modelu življenja.“	Nerazkritje očetu in babicama zaradi strahu pred spremembo odnosa	Zagotavljanje lastne varnosti	Razlogi za nerazkritje	Odločitev za (ne)razkritje
I10	„Če sem v nekem takem okolju, kjer je že na	Nerazkrivanje v konservativnih	Zagotavljanje lastne varnosti	Razlogi za nerazkritje	Odločitev za (ne)razkritje

Koda	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija	Tema
	splošno malo več nesprejemanja, neke konservativnosti ... ne razkrijem ker se ne počutim dovolj udobno, dovolj varno.“	okoljih zaradi občutka nevarnosti			
I11	„Če pride tema na to, se ne udeležim pogovora.“	Izogibanje pogovorom o LGBTQIA+ temah	Varovanje zasebnosti	Razlogi za nerazkritje	Odločitev za (ne)razkritje
I12	„V službi ne povem, ker nočem, da je to prva stvar, po kateri me sodelavci poznajo.“	Ohranjanje zasebnosti v službi	Varovanje zasebnosti	Razlogi za nerazkritje	Odločitev za (ne)razkritje
I13	„Po navadi so mi stale ob strani prijateljice ... Delile smo slabe in dobre izkušnje.“	Opora in deljenje izkušenj s prijateljicami	Prijateljska podpora	Podpora bližnjih	Viri moči
I14	„Ob njih se nikoli nisem počutila, kot da sem drugačna ali čudna.“	Občutek normalnosti med prijateljicami	Pozitivne izkušnje v prijateljskem krogu	Pozitivne izkušnje v različnih okoljih	Pozitivne izkušnje
I15	„Sem vesela, da nimam nekih takšnih ekstremno slabih izkušenj, na primer fizičnega ali hudega verbalnega nasilja, tako da glede tega sem imela srečo.“	Pomirjenost zaradi odsotnosti negativnih izkušenj	Notranji mir	Pozitiven vpliv izkušenj	Pozitivne izkušnje
I16	„Potem tudi kasneje ... lažje izrazila svojo avtentičnost.“	Lažje izražanje avtentičnosti	Osebna rast	Pozitiven vpliv izkušenj	Pozitivne izkušnje
I17	„Se obkrožam z ljudmi, ki me sprejemajo, ki sprejemajo različnost.“	Izbiranje sprejemajoče družbe	Kakovost medosebnih odnosov	Pozitiven vpliv izkušenj	Pozitivne izkušnje
I18	„Po eni strani je bilo v moji družini vedno rečeno, da je treba sprejemati vsakega ... v sami praksi tega sprejemanja se je pokazalo, da ni čisto tako.“	Pogojna strpnost v družini	Negativne izkušnje v družinskem krogu	Negativne izkušnje v različnih okoljih	Negativne izkušnje
I19	„Spomnim se tudi, da je imel moj ati kakšne neprimerne izjave, sicer rečeno bolj v hecu.“	Očetove neprimerne izjave	Negativne izkušnje v družinskem krogu	Negativne izkušnje v različnih okoljih	Negativne izkušnje
I20	„Pokazalo na delovnem mestu, s kakšnimi strankami ... so me negativno presenetili, ko so imeli kakšno neprimerno izjavo o LGBT+.“	Homofobne izjave strank na delovnem mestu	Negativne izkušnje v širšem okolju	Negativne izkušnje v različnih okoljih	Negativne izkušnje

Koda	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija	Tema
I21	„Bile so kakšne homofobne izjave s strani kakšnih mladih fantov ... vrsta verbalnega nasilja.“	Verbalno nasilje s strani mladih fantov	Negativne izkušnje v širšem okolju	Negativne izkušnje v različnih okoljih	Negativne izkušnje
I22	„Se pa zato bolj distanciram od vseh ljudi, od katerih začutim neko nesprejemanje.“	Distanciranje od nesprejemajočih oseb	Vpliv na odnose	Posledice negativnih izkušenj	Negativne izkušnje
I23	„Ko sem imela punco, sta moja teta in sestrična vedno rekli ‚tvoja prijateljica‘, ne pa ‚tvoja punca‘.“	Zanikanje spolne usmerjenosti	Nevidnost in izključevanje	Vpliv na kakovost življenja	Specifične težave
I24	„Slovenska družba je še vedno preveč konservativna, kar se tega tiče, sploh mediji.“	Konservativnost slovenske družbe in medijev	Mediji	Družbeni prikaz in vpliv	Odnos slovenske družbe
I25	„Sem slišala ljudi, na kakšen način razmišljajo o na primer porokah istospolnih oseb, o starševstvu, o dveh moških, ki ... se držita za roke in imajo potem ljudje različne neprimerne komentarje.“	Nestrpnost do pravic in javnega izražanja naklonjenosti	Družbena stališča	Družbeni odnos	Odnos slovenske družbe
I26	„Velika večina ljudi gleda na spolno usmerjenost kot na nekaj, za kar se sami odločimo.“	Dojemanje spolne usmerjenosti kot izbire	Družbena stališča	Družbeni odnos	Odnos slovenske družbe
I27	„Preveč predalčka, ali si eno ali si drugo, ni pa prostora za vmesne stvari.“	Togo razumevanje spolne usmerjenosti	Hierarhija spolov in identitet	Družbeni odnos	Odnos slovenske družbe
I28	„Danes so mladi veliko bolj out, za mlade je to vedno bolj sprejemljivo in normalno ... potencial, da se predsodki in homofobija čisto izkoreninijo.“	Večja odprtost mladih generacij in potencial za izkoreninjenje predsodkov	Družbeni premiki	Družbeni odnos	Odnos slovenske družbe
I29	Gre na boljše, napreduje ... ampak gre prepočasi.“	Počasen družbeni napredek	Družbeni premiki	Družbeni odnos	Odnos slovenske družbe
I30	„Bi bilo treba v prvi vrsti spremeniti vzgojo otrok, ker se v primarni družini vse začne.“	Spreminjanje vzgoje otrok v primarni družini	Spreminjanje miselnosti	Družbene spremembe	Ključne spremembe
I31	„Potrebno je ozaveščanje. Da se čim več govori o tem, da se	Ozaveščanje in pogovor za	Spreminjanje miselnosti	Družbene spremembe	Ključne spremembe

Koda	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija	Tema
	to čim bolj normalizira ... kultivirati razmišljanje, da smo si v jedru vsi enaki.“	normalizacijo in enakost			
I32	„Vsi se zato počutijo sprejeto in vključeno in ... nobene diskriminacije več.“	Sprejetost, vključenost in odprava diskriminacije	Doseganje polne enakopravnosti	Družbene spremembe	Ključne spremembe